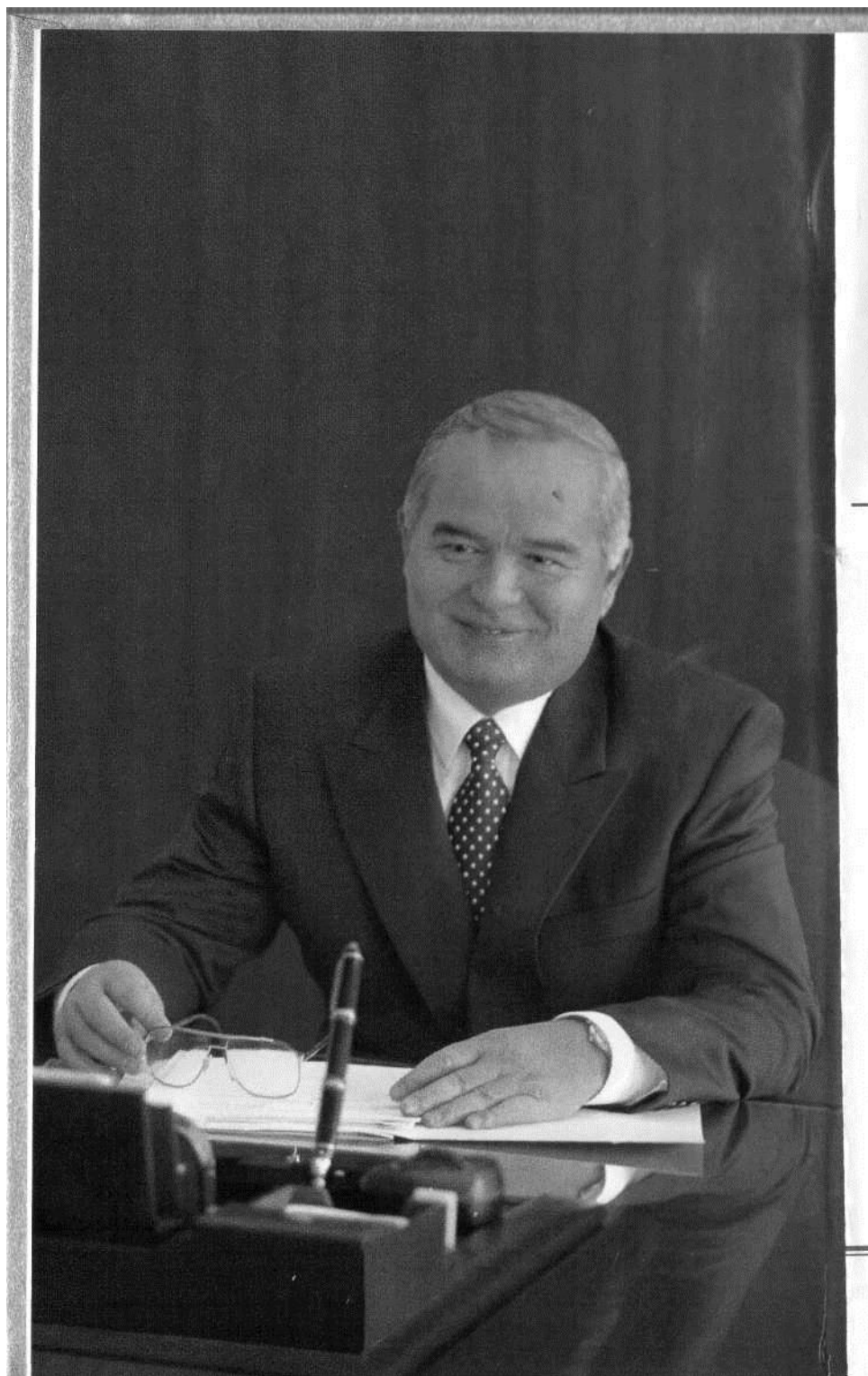




ИСЛОМ КАРИМОВ

**ОЗОД ВА ОБОД
ВАТАН, ЭРКИН
ВА ФАРОВОН
ХАЁТ ПИРОВАРД
МАҚСАДИМИЗ**

© "ЎЗБЕКИСТОН" нашриёта, 2000

ИРОДА ВА ИЙМОН-
ЭЪТИҚОДИМИЗ СИНОВИ

Маълумки, 1999 йилнинг 16 февраль куни соат 11 да Ватанимиз пойтахти Тошкентда Вазирлар Маҳкамасининг 1¹>1)8 йил якунларига бағишланган мажлиси бўлиши керак к). Мажлисда мамлакат раҳбарияти, вилоят ҳокимлари, республика миқёсидаги идора ва ташкилотларнинг раҳбарчи, **оммтүүү** (ихборот воситаларининг вакиллари ҳозир бўлган >><и,и;). Йилишида Ўзбекистон Республикаси Президенти Илом Каримов маъруза қилиши кутилаётган эди.

Мажлис бошланишига 5 дақиқа қолганда Вазирлар Маҳкамаси биноси пойида ва шаҳарнинг яна беш жойида кучли портлашлар юз берди. Кейинги воқеалар тафсилоти, бу қўпурувчилик хуружларини кимлар ва қандай ёвуз ниятда уюштиргани бузунги кунда жамоатчиликка яхши маълум.

Шуни алоҳида қайд этиш лозимки, бу машғум воқеалар мамлакатимиз ҳаётини издан чқаролмади, халқимиз қалбига ваҳима ва саросима сололмади. Икки соатдан сўнг Вазирлар Маҳкамасининг йиғилиши Олий Мажлис биносида ўтказилди. Мажлисда Президент Ёслом Каримов кун тартибидаги масалага ўтишдан олдин рўй берган фожияли воқеалар хусусида нутқ сўзлади.

Хали ҳаяжсонлар сўнмасдан туриб, ҳеч қандай тайёргарликсиз, юрак-юракдан, катта эҳтирос билан сўзланган бу нутқ нафақат залдагиларни, балки бутун халқимизни ларзага солди. Чунки Юртбошимизнинг бу оташин сўзларида аини пайтдаги долзарб вазифалар билан бирга ҳаётнинг маъно-мазмуни, инсон умрининг қадр-қиммати, Ватан ва миллат тақдири ҳақида теран фалсафий фикрлар ҳам билдирилди.

ISBN 5-640-02822-X

0804000000 - 45
-2000
M351(04)2000

Ассалому алайкум, қадрли дўстлар!

Муҳтарам меҳмонлар!

Авваламбор, менинг сизларга айтадиган гапим шуки, нима учун хомуш кўринасизлар? Журъатли, довюрак одамлар бўла туриб, бугунги рўй берган ҳодисалардан қандайдир ташвиш ёки саросимага тушиш — бизнинг миллатимиз табиатига, шаънига тўғри келмайди. Айниқса, бугунги Ўзбекистон сиёсатини олиб бораётган, халқимиз, юртимиз учун, Ватанимиз учун қилинаётган ишларнинг етакчилари бўлмиш фидоийларга ярашмайди.

Сизларга ҳозир айтмоқчи бўлган асосий гапим шуки, бундай ҳолатларни, яъни бугун юз берган ҳодисаларни, албатта, ҳеч биримиз кутмаган эдик.

Нега деганда, бунинг ўзи ваҳшийлик, ёвуз ҳаракатлар, ёвуз ниятларнинг ҳеч ақлга сиғмайдиган бир намоёйиши. Такрор айтаман, ҳеч ким, авваламбор халқимиз буни кутмаган эди.

Лекин бизнинг вазифамиз, бу ерда ўтирган раҳбарларнинг вазифаси шундан иборатки, юртимиз, халқимиз бошига тушадиган ҳар қандай хавф, бало-қазоларга қарши тайёр туришимиз зарур. Ҳар қандай кутилмаган ҳодисаларга қарши бизнинг иродамиз бақувват бўлиши керак.

Негаки биз ҳақли сиёсат олиб боряпмиз, халқимизни химоя қиляпмиз. Олдимизга улуғвор мақсадлар қўйиб, муқаддас орзу-ниятлар билан яшаяпмиз. Яъни ҳаётимизни фаровон ва эркин қилиш йўлида, юртимиз учун, халқимиз учун, керак бўлса жонимизни ҳам фидо этишга тайёр эканимизни ҳар қадамда амалий ишлар билан исботлашимиз керак.

Шу каби мудҳиш ҳодисалар рўй берганда ўзимизни йўқотмасдан, иймон-этикодимизни сақлашимиз керак. Бизга қасд қилган ғаразли кучларга қарши ўзимизнинг мустаҳкам жипслашганимизни намоён этиб, жамоатчилик, халқимизнинг ишончини оқлашимиз керак. Бундай пайтларда ҳар қайси миллатнинг, ҳар қайси халқнинг иродаси ва иймон-этикоди синалади.

Биз мана шу етти ярим йил давомида кўп машаққатли йўллардан ўтдик. Бошимизга турли синовлар тушди, биз-

ми чалғитишга уринадиган, йўлдан урадиган, керак бўлса, сну и пиятларини ҳам бизга намоёйиш қилишдан тал тортмайдиган ҳар хил кучларни, оқ-қорани кўрдик, яхши-ёмон кўнларни бошимиздан кечирдик.

Биз бугун қандай ютуқларга-натижаларга эришаётган бўлсак — бу барчага аён. Бошқаларга нисбатан бизнинг ҳаётимиз қадам-бақадам, кундан-кунга яхши бўлаётганини кўролмаётган кимсалар ҳар қандай жирканч ишга ҳам қўл уришга тайёр эканини биз олдиндан тасаввур қилиб, билиб олишимиз керак. Ва ана шундай кучларга қарши, яна бир бор айтаман, иймон-иродамизни бақувват қилишимиз керак.

Орқамизда ким турибди? Тоғдек халқимиз турибди. Тоғни ким ҳам ўрнидан сура олипти мумкин, халқни ким ҳам бу танлаган йўлидан қайтара олиши мумкин? Ҳеч ким! Мен мана шу минбардан туриб, мана шу дақиқаларда айтмоқчиман: кимки ўз йўлидан қайтса, у — номард!

Танлаган йўлимиз енгил ва осон эмаслигини ҳаммамиз олдиндан билардик. Мен ҳозир мана шу лаҳзаларда рўй берган ҳодисаларни таҳлил қилиш, бугунги ҳодисаларнинг туб сабаблари тўғрисида батафсил галириш, уларнинг орқасида кимлар тургани ҳақида сизларга ўз фикримни, ўз қарашимни билдириш ниятидан йироқман. Нимага деганда бу масалаларни албатта чуқур ўрганишимиз керак. Бу ҳодисаларнинг ҳали илдизига етиб боришимиз керак.

Аммо бир фикрни аниқ айтишим мумкин. Бизда бир бепарволик кайфияти борки, мен бу ҳаққа доимо огоҳлантириб келаман. Лекин одамнинг бошига синов ёки кулфат тушмаса, кўзи очилмас экан.

Асрлар давомида кўп қийин, оғир кунларни курган халқимиз мана шундай ҳикматли бир мақолни айтган: "Бошга тушганни кўз кўради". Бу мақол мағзини ҳар ким чуқур ўйлаб курса, унинг тўғрилигига иқроқ бўлиши, агарки бошига бир кулфат тушса, ҳаёлига келтириши табиий ҳол.

Мақсадимизга эришиш йўлида қилаётган ишлар билан бир қаторда, боя айтганимдек, бизда қандайдир лоқайдлик, бепарволик кайфияти пайдо бўлганки, кўпинча

ИСЛОМ КАРИМОВ

ҳамма ишлар худдики ўз йўли билан, осонлик билан амалга ошяпти, деб ўйлаймиз.

Мана, қаранглар, тинчлик-осойишталик, барқарорлик шароитида яшаймиз. Худога шукр, ҳаётимизда тинчлик-хотиржамлик ҳукм сурмоқца, деган гапларни ҳар қадамда эшитиб турамыз. Аслда бу ҳам авваламбор Парвардигоримизнинг неъматидир. Одамзот табиати тинч-тотув ҳаётни хуш кўради, бундай ҳаёт унинг ички дунёсига, хоҳиш-иродасига, интилишларига тўғри келади. Нега деганда, ҳар бир инсон, миллатига, жинсига, динига қарамасдан, нимани хоҳлайди? Инсон яна нимани истайди? Бола-чақасининг бахтини кўршпни, эзгу ниятларини амалга оширишни истайди. Шунинг учун ҳам тинчлик-осойишталик одамзот учун табиий бир ҳол. Лекин, минг афсуски, бундай ҳол гўё ўз-ўзидан, ҳеч қандай қийинчиликсиз, ойдан тушгандек юз берапти, деб ўйлаймиз баъзан... Очик айтиш керак: шундай кайфият бизда бир касалликка айланди.

Бунақанги беғамликка дуч келганда беихтиёр: "Эй одамзот, теварагингга қара, нима бўляпти? — деб хитоб қилгингиз келади. — Ахир, ён-атрофингда нотинчлик, тўс-тўполон, одамлар бир-бирини ўлдирыпти — мана, йигирма йилдирки, Афғонистонда уруш кетяпти, етти йилки, Тожикистонда нотинчлик. Шуларга қараб фикр қил, кўзингни оч".

Жануб томонда жойлашган баъзи бир экстремистик кучлар, ўзларича, Ўзбекистон энди мустақил, эркин бўлди, биз ҳам шундан фойдаланиб ҳукмимизни сурайлик, уларни ўз йўлимизга юрғизайлик, уларнинг бойлигидан фойдаланайлик, деган хомхаёлда юргани барчамизга аён бўлиши керак. Бизнинг ҳаётимизда ислом давлатини, ислом ақидаларини жорий қилиб, улар бу ерда ўз сиёсатини, ўз ҳукмронлигини ўрнатмоқчи бўлади.

Биз эса, таассуфки, уларнинг бундай ёвуз ниятлари ва ҳаракатларидан беҳабардай юрамыз. Нима учун? Ахир, ҳаёт ҳамма нарсага одамларнинг кўзини очиб беради-ку! Мен бир нарсага ачинаманки, фақатгина одамлар бошига мана шундай фожиа, кулфат тушгандан кейин биз кўзимизни каттароқ очиб қарагандай бўламиз.

Мен, эй одамзот, огоҳ бўлинглар, огоҳ бўлинглар, огоҳ бўлинглар, деб доим куйиб-ёниб даъват этаман. Бу гап ■јхтимол баъзи бировлар учун ортиқчадай туюлар. Лекин мен огоҳлик, огоҳ бўлиш ҳақида гапирганимда бугунгига ўхшаш воқеаларни назарда тутаман. Нега деганда, бир бегуноҳ одамнинг ўлими — бу кечирилмас фожиа. Чунки инсон табиати ноҳақлик, зулмни қабул қилмайди. Авваламбор, Худонинг ўзи буни қабул қилмайди.

Яна такроран айтмоқчиманки, бугун кўпгина жойларда ҳаётимизда ана шундай бепарволик, фақат ўзини би-лиш, фақатгина ўзини ўйлаш, ўзи билан банд бўлиш кайфиятлари пайдо бўлди. Ҳаммаси ўзича кетяпти-ку, бугун кечаги кунга нисбатан ўсиш бор, пировард мақсадимизга ҳали тўла эришмаган бўлсак-да, сезиларли суръатлар билан ривожланыпмиз, яна нима керак, деган қарашлар бизнинг сезгир, ҳушёр бўлишимизга ҳалақит бераётганини пайқамасдан қолдик.

Қолбуки, бу тинчлик учун курашиш керак, бу тинчлик учун, айтилик, зарур бўлса, жон бериш керак. Тинчлик бар этиб, ҳаракат қилиши, меҳнат қилиши керак. Бу ҳаётни ҳимоялаш керак. Ҳимоялаш деганда мен нимани назарда тутяпман? Тинчлигимизни ҳимоя қилишимиз керак. Келажак авлодимизни ҳимоялашимиз керак. Оиламизнинг тинчлигини ҳимоялашимиз керак.

Ҳимоя дегани нима? Ҳимоя дегани — аввало, огоҳ бўлиш дегани. Мана шу каби бемаъни ишларни, қабих ниятларни сездингми, ёвуз кучларнинг хатти-ҳаракатини, башарасини кўрддингми, бепарво бўлма! Нимага деганда, эртага шулар туфайли сенинг бошингга кулфат тушиши мумкин.

Бепарволик ҳеч қачон яхшиликка олиб келмаган. Кўхна тарих бу борада бизга кўп сабоқ беради. Бизнинг миллатимиз, халқимиз оғир ва машаққатли тарихни бошидан кечирди. Фарзандларимизга шу тарихни ҳаққоний тарзда ўргатиш, мактабларда ўқитиш, китоблар, матбуот, телевидение орқали яққол кўрсатиш керак.

Гоҳ-гоҳ журналистларга, боринглар, Афғонистонни, у ердаги аҳволни кўринглар, билинглар, дейман. Телеви-

зорда кўрсатинглар, одамлар қандай ҳаёт кечиряпти, бе-
иуноҳ инсонлар нобуд бўлиб кетяпти, деб айтаман. Нима
учун кўрсатмайсизлар? Нима учун шу тўғрида гапирмай-
миз? Бир воқеани билиш учун одам уни ўз кўзи билан
кўриши керак, кўзини очиб қараши керак.

Худдики биз бир орол сифатида алоҳида яшаймиз: ат-
рофимизда шундай нохуш ишлар, шунча ёвузликлар
бўляпти, кишиларнинг тинчлиги бузтоляпти, ҳар қадамда
беқарорлик, одам ўлдириш, инсон ҳаётини икки пулга
олмаслик каби ҳолат ҳукм еуряпти-ю, гўё уларнинг бизга
дахли йўқдай, биз беғам-бефарқ ўтирибмиз. Шу тўғрида
гапириш керакми-йўкми? Нега ҳеч ким бу ишни қилмай-
ди, ҳаётнинг аччиқ ҳақиқатини кўрсатмайди?

Бугун нима қилишимиз керак? Биринчи навбатда ҳар
қайси маҳаллада, ҳар қайси қишлоққа, керак бўлса, ҳар
қайси хонадонда барчамиз бу ҳаққа яна бир бор ўйлаб
кўришимиз, очик фикр алмашиб олишимиз зарур. Барака
топгурлар, биз бугунги ҳаётга эришгунча қанча-қанча пе-
шона теримизни тўқдик, қанча-қанча синовлардан ўтдик,
қанча-қанча оғир машаққатларга сабр-тоқат билан бар-
дош бердик, қандай кийин кунларни бошимиздан кечир-
дик. 1990 йилларни эсланг, Фарғона фожиаси, Ўш, Ўзган
воқеаларини яна бир бор кўз ўнгингизга келтиринг. Ай-
тинглар, шулар ҳақида ўйламаслик — ҳозирги кунларнинг
қадрига етмаслик эмасми?..

Бугун мана, қаранг, осмонимиз мусаффо, заминимиз
тинч. Мен ўзимга гоҳ-гоҳ бериб турадиган бир саволни
мана шу минбардан туриб сизларга ҳам бермоқчиман. Бун-
дай мусаффо, тинч осмон, бугунги ҳаётимиз учун ҳар
қуни эрталаб туриб, покланиб, Худога минг бор шукро-
налар айтишимиз керакми-йўкми? Бир вақтлар бир бурда
нонга муҳтож бўлиб юрганимизда, очликдан ўлиб кетма-
ганимиз учун шукроналар айтардик. Мана, бугун ҳамма
нарса бор, одамларнинг юришини, кийинишини кўринг-
лар, одамларнинг яшашини, ейиш-ичишини кўринглар.

Албатта, ҳали кўп камчиликларимиз ҳам бор, олдимизда
турган мақсадларга эришиш учун ҳали кўп меҳнат қили-
шимиз керак. Буни ҳеч ким инкор қилмайди. Кўп нуқ-

ОЗОД ВА ОБОД ВАТАҚ ЭРКИН ВА ФАРОВОН ҲАЁТ - ПИРОВАРД МАҚСАДИМИЗ
сонларни, хатоларни бартараф қилишимиз, ҳаммамиз фи-
докор бўлишимиз зарур. Биз орзу қилган фаровон, эркин
турмушга етиб бориш учун ҳали анча-мунча қийинчилик-
ни бошимиздан кечиришга тўғри келади. Лекин бугунги
ҳаётимизнинг, Худо барчамизга берган неъматларнинг қад-
рига етишимиз керакми-йўкми?

Бу гапларни айтишдан мақсад нима? Сабаби шуки,
ҳамма нарсани тушуниш, билиш учун яна бир бор ўзи-
мизга қарашимиз, воқелигимизни танкидий кўз билан ба-
ҳолаб, ҳозирги ҳаётимизни кадрлай оляпмизми, бугунги
куннинг қадрига етяпмизми-йўкми, деган саволларга жа-
воб қайтаришимиз зарур.

Негадеганда, шуҳақиқатни сезган, уни қалбидан, юра-
гидан ўтказган одам ҳаётни ҳимоя қилишга тайёр бўлади.
Ҳар қандай босқинчи, ҳар қандай товламачи, ҳар қандай
разил кучларга қарши чиқишга ҳам кучи етади ва керак
бўлса, бизлар олиб бораётган сиёсатни қўллаб-қувватлай-
ди. Шундагина ҳар бир фуқаро муқаддас ислом динимиз-
ни ниқоб қилиб олиб, бизнинг тинчлигимизни бузишга
ҳаракат қилаётган кучларга қарши ўз фикрини, аниқ му-
носабатини билдиради.

Биз бугунги машъум ҳодисаларнинг илдизига албатта
етиб боришимиз керак. Мана шундай қабих усул билан —
балки буни усул деб ҳам бўлмас — шундай аблаҳона на-
мойиш билан бизни танлаган йўлимиздан қайтариш,
қўрқитиш, ваҳимага солиш мақсади орқасида кимлар тур-
ганини очиб беришимиз зарур. Мен шуни ўзимга аниқ
тасаввур қиламан. Бугунги қабих ҳаракатларнинг асосий
мақсади менга қарши, мени йўқ қилишга қаратилган.

Чунки мен бошлиқман, бинобарин, кимгадир ёқаман,
кимгадир ёқмайман. Қандайдир кучларнинг йўлини тўсиб
турибман. Мен раҳбарман, халқимизнинг ишонч-ирода-
си билан сайланган одамман. Демак, юртимиздаги ҳаёт
учун, барқарор турмуш, тинчлик-осойишталик учун ав-
валамбор мен жавобгарман. "Билмадим, гапимни қандай
тушунасизлар, лекин бу бинода, шу минбардан туриб ёл-
ғон гапириш мумкин эмас. Негаки бу залда халқ ноибла-
ри — халқ вакиллари ўтиришибди. Улар юртимизнинг

турли шаҳар-қишлоқларида, бевосита халқ орасида меҳнат қилишади ва айтиш мумкинки, улар сиймосида халқимизнинг нафаси, аждодларимизнинг руҳи мана шу зал, шу бинода парвоз қилиб юрганига менинг ишончим комил.

Бу улуг даргоҳда фақат рост гапириш керак. Бу даргоҳда одамлар ҳақида, уларнинг дардини ўйлаб, ярасига малҳам бўлиш ҳақида гапиришимиз керак. Бу бино халқнинг бутун дарду армонларини, орзу-умидларини мужассамлаштирадиган маскан, лесам, тўғри бўлади. Бутун шу минбарга чиққан ҳар бир инсон виждонан гапириши керак. Чин қалбдан гапириши керак.

Мен шу юксак минбардан туриб айтмоқчиманки, мавжуд тинчлик, барқарорликни сақлаб қолиш учун, эртанги кунимизни ҳимоя қилиш учун мен жонимни ҳам беришга тайёрман! Бу шунчаки қуруқ гап эмас. Бу — қалбимдан, бутун вужудимдан чиққан гап. Шу муносабат билан бир фикрни айтмоқчиман: шаҳе сифатида, инсон сифатида менга суиқасд қилиш бошқа, халқимизга, олиб бораётган сиёсатимизга суиқасд қилиш — бу мутлақо бошқа нарсаси.

Мени қийнайдиган, қалбимни ўртайдиган энг оғир фожиаси шуки, бугунги машъум воқеалар туфайли қанча бегуноҳ одам ҳалок бўлди, ота-она, оила, бола-чақаси бағридан жудо бўлди? Уларни қутилмаган мотамга солди. Нима учун? Уларнинг гуноҳи нима?

Бу машъум, разил ишни бажарганлар ва уларнинг ортида турган кучлар ўйламайдики, ахир бегуноҳ одамнинг ўлими учун нафақат бу дунёда, у дунёда ҳам муқаррар жавоб бериш керак-ку! Бугун ҳеч қандай айби йўқ, тинч юрган одамларнинг қони тўкилди. Майли, душман бўлса, менга душман бўлсин, лекин бу одамларнинг гуноҳи нима? Нима учун улар ёвуз қотиллар қўлида қурбон бўлиши керак?

Шуни яна бир бор таъкидламоқчиман: агар бу ёвуз ният ва ҳаракатлар ортида фақат Президентга суиқасд қилиш мақсади бўлса, мен буни тушунишим мумкин. Қабул қилишим эмас, тушунишим мумкин. Бу курашда қурбонлар

ҳам бўлиши мумкин. Мана шу сиёсатнинг бошида турган, уни амалга оширадиган, қалбидан, юрагидан ўтказадиган, керак бўлса, шу сиёсатни охирига етказиш учун, фаровон ҳаёт, улуг келажак учун жонини, бутун борлигини беришга тайёр бўлган одамга қарши курашиш — бу ҳам тарихда бўладиган ҳодисалар сирасига киради. Аммо қарши чиқса, курашмоқчи бўлса, очиқ майдонга чиқмайдими? Бундай қабих, ғирром йўл билан эмас, ошкора, қонуний йўл билан курашса бўлмайдими? Яна бир бор айтаман, нима учун бегуноҳ одамларнинг қони тўкилиши керак? Ким жавобгар бунга?

Албатта, талафотлар битиб кетади, шикастланган бинолар тикланади. Лекин мени бир савол қийнайди: ҳалок бўлган одамларнинг оила аъзолари, қариндош-уруғлари, яқинлари, ёру биродарлари юзига қандай қарайман? Уларнинг айби нима?!

Сизларга очиқ айтишим керак: мен ақлли, кўпни курган баъзи одамлардан "Сенга нима керак? Нима қиласан ҳамма нарсаси ўзингга уриб? Нима қиласан ўз принципингга бунчалик қатъий туриб? Сиёсатда андиша, муросаи мадори раио қилсанг бўлмайдими, ўзингга ўтга-чўкка уриб нима қиласан, бари бир бу ҳаётни ўзгартира олмайсан", деган гапларни кўп эшитганман. "Минг йиллардан буен ҳаёт шу тарзда давом этиб келяпти, уни ўзгартириб бўлмайди, нима қиласан ўзингга бунчалик куйдириб, жонингга қўлдинг борми?" деган гапларни ҳозир ҳам айтиб туришаман.

Вултрға жавобан мен шу фурсатдан фойдаланиб айтмоқчиманки, одамлар ҳар хил бўлади. Борингки, мана пи илш \.ip,ik.iii.i[) (шлам бировни кўрқитиш, йўлидан қайтти.фипп мумкпп/чир. **Лекин** баъзи бир одамлар борки, уларни .uiio ўтмртириф) бўлмайди, жумладан, менга ўхшаган одампи ўзгартириб, йўлидан қайтариб бўлмайди!

Менинг ҳаётим — иш, уй. Шу халқ, шу миллат ташвиқи. Менда яна нима бор, қандай ҳузур-ҳаловат бор? Вйлайман. Кўп ўйлайман, кечалари ухламасдан чиқаман **бўъзан**. Менинг ҳам болаларим, учта набирам бор. Мен ҳам болаларимнинг бахтини кўрмоқчиман, набираларим-

ни уйлантирмоқчиман. Бу ҳам табиий бир орзу. Лекин бунга ниманинг эвазига, қандай қилиб эришиш мумкин? Ўз эътиқодини, ўзининг иродасини, иймонини сотиб ҳам бунга етиб бориш мумкин. Лекин, ўйлайманки, ҳар қайси иродам бор, иймоним бор, деган виждонли одам бу йўлга асло кўнмайди, рози бўлмайди. Менинг шу гапимга, ҳозир билдирган фикримга онгли яшайдиган, иймони бутун одамлар қўшилади, деб ўйлайман.

Мен яна бир масала хусусида кўп фикр қиламан: одамзот бу ҳаётдан ҳар хил яшаб ўтиши мумкин. Инсоннинг ёши улғайган сари бу ҳаққа кўтроқ ўйлайди. Кимдир эрталаб туради, кечгача ҳар хил юмушлар, керак-нокерак ташвишлар билан банд бўлади. Лекин ҳаётнинг мазмуни ҳақида ўйлаб кўрмайди. Ҳаётда бўладиган воқеа-ҳодисаларни юракдан қабул қилиш, ҳис қилиш туйғусини Худо ҳаммага ҳам беравермайди. Бу ҳам табиий ҳол. Аллоҳ таоло ҳаммамизни ҳар хил қилиб яратган. Лекин бугунги кунда кўпчилик, аксарият халқимиз орасида, Ватан, эл-юрт ҳақида, иймон ҳақида, шу тушунчаларни фарзандларимиз, ёшларимиз онгига сингдиришга ҳаракат кучаймоқда. "Ҳаётнинг мазмуни нимадан иборат?" деб бош қотиладиган, ўзини ўзи қийнайдиганлар сони кўпайиб борапти. Ўйлайманки, ана шу руҳда тарбия топадиган ёшларимизнинг эртанги куни ёруғ бўлади.

Кўпгина одамлар ўз умрининг охирида: "Мен ҳаётимни қандай кечирдим, бошқалар эса қандай ўтказди?", деб ўзига ўзи савол беради. Мен умрбод ўзимни қийнаб, азалий муаммоларга жавоб топаман, деб яшадим, булар эса ҳаётнинг барча лаззатларидан, яхшиликларидан, қулайликларидан баҳраманд бўлиб яшади, деган саволларга дуч келади.

Хўш, ўйлаб кўрайлик, аслида ким бахтли? Бу икки тоифа инсондан қай бири бахтли?

Мен ўйлайманки, авваламбор ҳаёт мазмунини ўйлаб яшаган одамлар бахтли. Бу ҳаётдан енгил-елпи яшаб ўтиш ҳам мумкин. Аммо ҳаётнинг моҳияти, умр маъноси, охи-рат ҳақида қайғурадиган, келажак мазмуни, фарзандлар истикболи ҳақида ўйлайдиган, нима қилсам шу болала-

рим мендан кейин бахтли-саодатли, соғ-саломат, тўқ-фаровон бўлади, деган ташвиш билан яшайдиган одамларнинг сони эса, ишончим комилки, кўпроқ. Бундай одамларни ўзгартириш қийин. Мен ҳам шундай одамман. Худо таоло мени шундай қилиб яратган. Хоҳлардимки, мени ҳаёт ҳам, халқимиз ҳам шундай қабул қилсин.

Агар одамнинг бахти нимада, деб сўралса, мен кимки ўз ички дунёси, бошқача айтганда, иймон-эътиқоди амрига бўйсуниб яшаса, шундан розилик, қаноат туйса, шубҳасиз, ана шундай инсон бахтлидир, деб жавоб берган бўлардим.

Инсон ўз виждони, иродаси, иймонига кулоқ солмасдан ҳаёт кечирса, ўйлайманки, охи-оқибатда, боши ташвишу ғурбатдан чиқмай қолади, пушаймонлик ва надоматлар ўтида •ёниб-куяди, ўзидан ўзи, ўтган умридан норози бўлади.

Азиз дўстлар!

Бугунги воқеалар муносабати билан айрим одамлар хавотирга тушиб, кўнглида ҳар турли саволлар пайдо бўлиши мумкин. Шунинчун олиб, айтмоқчиман: бу ёвуз ҳаракатни содир этган кучларнинг яна бир мақсади — одамларни қандайдир ваҳимага солиш, халқимизни, авваламбор Тошкент аҳолисини саросимага тушириб, юрагига ғулғула солиб, шу орқали ҳозирги ҳаётимизга, олиб борилаётган сиёсатга кишиларнинг ишончини су-**сафсат**ириш. Бугун амалга ошираётган бунёдкорлик ишлар-**рмми**зга, мустаҳкамланиб бораётган иродамиз, иймон-**гътиқр**димиз, шниқса келажакка бўлган ишончимизга шрбii (сришдир.

Бугунги уч)аиіуіідам іісосий мақсад — телевидение, радио, матбуот воситалари орқали халқимизга бугунги воқеалар тўғрисида ҳақиқий маълумот бериш, одамларимизни ваҳимага тушмасликка, саросимага берилмасликка, барқарорликни сақлашга чақириш, ёвуз ниятли кимсаларнинг кирдикорларига қарши иродамизни янада бакувват қилишга даъват этишдан иборат. Бу тўғрида энг таъсирчан, энг самарали воситаларни қанча тез ишга солосак — шунча яхши. Мен матбуот ходимларидан бу бўлган воқеа

ғаразли кучларнинг қабих бир намоиши эканини халққа етказиш ва тўғри тушунтиришни илтимос қиламан.

Мен барчангиздан бир нарсани сўрайман: ваҳимага тушмаслик керак. Ҳеч ким ваҳимага берилмасин, токи юрагимизда ғулғула пайдо бўлмасин. Аксинча, одамларда бу разил қўпоровчилар ва уларнинг ортида турган кучларга нисбатан қаҳр-ғазаб уйғотиш керак, бугунги ҳаётни, тинчликни, барқарорликни, осойишталикни қадрлашга, ҳар қайси хонадон, маҳалла, қишлоқдаги осудалик, бир-биримизга бўлган меҳр-оқибатни янада мустаҳкамлашга ҳаракат қилишимиз керак. Жамоатчилигимизга, бутун халқимизга телевидение орқали айтадиган гапим шу — қалбингизга ваҳима тушмасин. Ёвуз кучларнинг илдизига етиб бориш, илдизи билан суғуриб ташлаш қўлимиздан келади!

Шунинг учун, энг аввало, маҳаллаларда, меҳнат жамоалари ва ўқув даргоҳларида бўлиб ўтган воқеани атрофлича муҳокама қилишимиз керак. Фақат ҳодисанинг ўзи ҳақида эмас, балки унинг нима мақсадда содир этилгани тўғрисида фикр юритиш, бундай хавфдан одамларни огоҳ қилиш зарур.

Гап шундаки, биз ҳаммамиз бир халқнинг фарзандлари, вакилларимиз. Шу жумладан, жиноятга қўл урганлар ҳам, адашиб шу йўлга тушганлар ҳам. Уларни тарбиялаш, тўғри йўлга солиш — барчамизнинг вазифамиз.

Шу нуктаи назардан қараганда, маҳаллаларда ўтказиладиган мажлисларда нима тўғрида гапириш керак? Мана шу манфур кучлар нима қилмоқчи, уларнинг мақсади нима, масжидларда нима гаплар бўляпти? Бизнинг имом-хатибларимиз одамларнинг кўзини очиб бериш борасида ўз бурчларини бажаряптими, йўқми? Одамларимизни, муқаддас динимизни ёт ва зарарли таъсирлардан ҳимоя қила оляптими, йўқми?

Бугун ҳам бир маърифатли, виждонли инсон ақидапарастлик балосига қарчи курашиши, халқнинг кўзини очиб, уларга бор ҳақиқатни тушунтириб бериши, одамларнинг руҳини, онгу тафаккурини ҳимоя қилиши зарур. Хўш, жамоатчилигимиз, зиёлилар, шоир-ёзувчиларимиз, дин пеш-

моипиримиз, муаллим-мураббийларимиз, матбуотходимлари и ёв ҳақда жиддий ўйлаяптими? Шу ҳақда ошкора, теран М ПОЛНО фикр юритиб, халқни огоҳликка даъват этияптими?

Ҳар қайси маҳалла ўз ҳудудидаги масжид фаолиятига .шоҳида эътибор бериши керак. Аслида масжид ким учун к г рак? Масжид имом учун эмас, сўфи учун эмас, халқ учун керак, мўмин-мусулмонлар учун керак. Маҳалланинг V"чини, инсоннинг икки дунёсини обод қилиш, охират дсиан тушунчани одамлар онгига сингдириш — масжид мапа шунинг учун керак. Виждонни уйғотиш, инсонни щии ОНИЙЛИК руҳида тарбия этиш — мана бу масжидлар-нинг иши.

Шунинг учун яна бир бор айтаман: ҳар қайси маҳалла .i'i'i'i V» масжидининг ишидан, у ердаги маънавий муҳит- i'ш хиҳардор b'vii'f) туриши керак. Шуни унутмаслик ке- i'.i'кки, мпқаi'ia y'ини ўзи бошқарадиган ташкилот. Бино- (i.i'ni'i'i. m.и жидлар фаолиятини тўғри йўлга қўйиш улар- 11 и 111 бевосита вазифасига киради. Табиийки, маҳалла аҳли ч,ам, маҳалла раҳбари ҳам шу масжидга қатнайди. Мас- жидга борадиган маҳалла раҳбари мусулмонлик фарзла- рини адо этиш билан бирга ўзининг хизмат бурчини ҳам идам чиқармасин. Масжидларда бўлаётган ташвиқотлар, i i'i'i иботлар қандай мазмунда, улар бизнинг тушунчамиз- la, аiшапамбор Қуръони карим оятларига, Имом Бухорий tvim:i:u аи қадисларга тўғри келадими, йўқми? Бизнинг i'шii'и m t ацiанамбор Қуръони каримга, унингилоҳий оят- l'триИМ гушунтириб, маъно-мазмунини бизга аён қилиб i" p.i'i'i'i.i'i Қидиси шарифгаасосланади. Диний-руҳийҳаёт- да iiv қоидаларia қамчалик амал қилинаётгани тўғрисида х,ам кимдир ўйлаши керак-ку, ахир!

Бир сўз билан айтганда, ҳар томонлама тушунтириш ишларини йўлга қўйиш, кўпроқ ташвиқот олиб бориш зарур. Одамларнинг онгига ҳақиқатни етказиш керак.

Бу бадкирдор, қўпоровчи кучларнинг бугунги воқеалардан кўзлаган яна бир нияти шундаки, ҳозир Ўзбекистонга катта микдорда чет эл сармоялари кириб келмоқда. Хорижий мамлакатларнинг кўпдан-кўп вакиллари келиб, биз

билан ҳамкорлик қилаётгани, янги жамият қуришда фаол иштирок этаётгани баъзиларга ёқмайди. Бу нафақат ёвуз ниятли душманларимизга, нафақат ақдипарастларга, балки ўзини бизга яхши томондан кўрсатаётган бошқа айрим кучларга ҳам ёқмайди. Уларнинг асосий мақсади — Ўзбекистонда тинчликни издан чиқариш. Агар юртимизда бутунгидек нохуш ишлар юз бериб, нотинчлик пайдо бўлса, бу кучлар дарров чет эллик сармоядорларга, ажнабий ҳамкорларимизга қарата, бу мамлакатга сармоя сарфлаш хатарли, деган гапларни тарқатиб, юртимиз, халқимиз шаънига қандайдир доғ туширишни кўзлайди. Биз буни ҳам эсимиздан чиқармаслигимиз керак. Чунки мамлакатимизга чет эл сармоялари келишининг асосий шarti — Ўзбекистондаги барқарорликдир. Бутунги воқеалар ҳам биздаги вазиятга зарба беришга қаратилган. Буни ихрочилар тушунмаса ҳам, уларнинг ортида турганлар яхши англайди.

Бу қабиҳ кучларнинг яна бир нияти — ёшларимизнинг бутунги ижобий ҳаётий интилишларига зарба беришдан иборат. Чунки уларга ёш авлодимизнинг тараққиётга интилиши, ҳаётга бошқача, замонавий кўз билан қарashi ёқмайди. Уларнинг мақсади — бутунги энг тараққий топан давлатлар билан ўрнатган алоқаларимизни узишга, ёшларимиз тарбиясини издан чиқаришга, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини йўққа чиқаришга қаратилган.

Қаранглар, ҳозир ёшларимиз қандай кўз билан, қандай пок ният билан, қандай эзгу орзу-умидлар билан эртанги кунга интиляпти. Мен телевизорда уларнинг юрак сўзларини эшитиб, беихтиёр ҳаяжонга тушаман, ўз ҳаётимдан рози бўламан. Нега деганда, бу ёшлар — эртанги ҳаётимиз. Эртанги кунимиз мана шу ёшларнинг қўлида, ёшларнинг ҳаракатида, ёшларнинг қурбида, керак бўлса, қудратида. Қаранг, шундай ҳаракат ҳозир бутун Ўзбекистонимизни қамраб олди. Мен шундан ғурурланаман. Бу ҳаракат, бу интилишни асло тўхтатиб бўлмайди. Лекин унга зарба бериш, ёшларни бу йўлдан қайтариш — ғанимларимизнинг ёвуз нияти. Буни ҳам чуқур ўйлаб кўриш, унинг сабаб-оқибатларини ўзимизга яққол тасаввур қилишимиз зарур.

Душманларимиз шунга яхши билиб қўйсинки, биз ёшларимизни ҳеч кимнинг қўлига бермаймиз! Ёшларимизни ҳимоя қиламиз!

Агар биз шу ерда бўш келсак, ёш авлод тақдирига берадиган қарасак, бу кечириб бўлмайдиган гуноҳи азим бўлади. Такрор айтаман: ёшларимизни, болаларимизни, фарзандларимизни ҳеч кимнинг қўлига бермаймиз! Уларни ўзимиз, ўз қўлимиз билан тарбия қиламиз!

Нега деганда, булар бизнинг фарзандларимиз. Менинг фарзандим, сизларнинг фарзандларингиз. Нима учун мен ўзимнинг боламни қандайдир ақдипараст қўлига, разил ният билан юрган одамларнинг қўлига бериб қўйишим керак?!

Мен қатъий ишонч билан айтаманки, Ўзбекистонда яшаётган миллион-миллион ёшлар менинг болаларим, менинг фарзандларим!

Жиноятчиларни ушлаш, уларни жавобгарликка тортиш, ақли-ҳушини киргизиб қўйиш — бу ўз йўлига. Бунга мана шу ерда ўтирган тегинли ташкилотлар, органлар, мутасадди раҳбарларнинг кучи етади, мен бунга ишонаман. Халқимиз ҳам ишонади. Биз 1990 ёки 1991 йилда яшаётганимиз йўқ. Ҳарбий кучларимиз, керак бўлса, хавфсизлик ташкилотлари, ички ишлар идоралари, прокуратура, бошқа ташкилотларнинг кучи етади.

Лекин бутунги энг муҳим масала — халқимизни ғанимларимизнинг ёвуз ниятлари, ёвуз ҳаракатларидан, хавф-хатардан огоҳ этиш, эл-юртимизни ҳар қандай бало-қазомиздан асраш учун одамларни жипслаштириш ва олдимизда турган эзгу мақсадлар йўлига бошлашдан иборат.

Бизнинг энг катта таянчимиз — халқимизнинг ирода-си, халқимизнинг ишончидир.

Менинг Аллоҳдан сўрайдиганим — эл-юртимизни, унинг тинчлигини, тотувлигини ўзи асрасин, барчамизни паноҳида сақласин.

Барларьян,
облас! на
бисблнеген
ИИБ. № 10534у

ҲУШЁРЛИККА ДАЪВАТ

*Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги
мухбирининг саволларига жавоблар*

САВОЛ. *Муҳтарам Президент, Ўзбекистондаги сўнгги воқеалар муносабати билан юртимиздаги сиёсий-иқтисомий вазиятга жаҳон жамоасчилиги ва хорижий матбуот вакиллариинг қизиқиши сезиларли даражада кучайди. Бу хусусда турлича қарашлар, фараз ва талқинлар бор. Сизнинг фикрингизча, бу воқеаларни қандай тушуниш ва баҳолаш мумкин?*

ЖАВОБ. Дарҳақиқат, бугун жамиятимиз кескин сиёсий жараёнларни бошидан кечирмоқда. Буни ҳаётимизда рўй бераётган ўзгаришлар, одамларимизнинг сиёсий фаоллиги ортиб бораётгани, эртанги кунга ишончи тобора мустаҳкамланаётгани мисолида кўриш мумкин. Шу билан бирга, афсус билан қайд этиш лозимки, мамлакатимиз хавфсизлигига таҳдид солаётган, ҳаётимизни издан чиқаришга уринаётган, халқимизнинг миллий манфаатларига тажовуз қилмоқчи бўлаётган айрим ички ва ташқи кучлар ҳам жонланиб қолди.

Биз мустақил тараққиёт йўлини танлаб олган дастлаб-ки кунларданок энг олий мақсадимиз — юртимизда эр-кин ва фаровон ҳаёт қуриш, замонавий талабларга жавоб берадиган демократах жамият барпо этиш, жаҳон ҳамжамияти билан ҳамкорликда яшаш ва халқаро майдонда ўзимизга муносиб ўрин эгаллаш ғояларини очиқ-ойдин баён этганмиз. Ўтган саккиз йил мобайнида қийинчиликлар ва тўсиқларга қарамасдан, танлаган йўлимиздан изчил-лик билан бормоқдамиз. Бу йўлнинг ўзига хос жиҳатларини, дуч келиши муқаррар бўлган машаққатлар ва турли синовларни, хавф-хатарларни назардан четда қолдирмасликка, уларнинг олдини олиш ва бартараф қилишга интилиб келмоқчамиз.

м. П \ **кбекистон** давлатининг раҳбари сифатида, халқимизнинг **гинчилиги** ва омонлиги учун, Ватанимиз сарфиди **ириини** дахлсизлиги учун жавобгар шахе сифатида, **иш** г и, шу ;низ ва бетакрор юртнинг бир фарзанди Иф i i'И ii s i фаолиятимда авваламбор аҳолимиз ва халқимизнинг **•••** вимж.имниі диққат-эътиборини мана шу қалтис, ўта **и** н> \,u-i мамотимизни ҳал қиладиган масалаларга **И П¹¹¹!!!** **уларнинг** гўй ри ва оқилона ечимини топиш **i i i** вимшп.і (хин қо'ириб келаман.

Ч \ « v> .т. "**Ўзбекистон** XXI аср бўсағасида: хавфсизлик-ий i .v m i (шрігірорлик пііртлари ва тараққиёт кафолатла-**ВМ китубимда, кейинги** ікіқтдаги нутқ ва чиқишларда, **i іфйккур" курнали, "Туркистон"** газетаси, "Туркистон-н | m i . ііfпіроі .исмічііі іілкііііііірининг саволларига бери п іп і .и.....і. 11 "i.i (Бшги Млжисимизнинг XIV сессия-иі..... **ЧХІ** перш интилмоқда" номли маъру-и i i i й тқидіі П.І (ігпi())сил Ёхталиб ўтган эдим.

■ ниш и i i i ни мақсад — юртимиздаги турп П i i **гимой** гоифа ва касбу корга мансуб бўлган ши **огоҳликха** ч;іириш, мавжуд хавф ва таҳдид-і.ірпiмi **моҳиятини** амглаб етиш, улар ҳақда жамоатчи-ІІК **фшфИНИ уйғоғшп**, энг муҳими, миллий ғоя, миллий **Пвфкурв асосида** халқимизни бирлаштириш, янадажипис-**лаштиришдан** иборатдир.

Ўйлайманки, бугун юртимизда яшаётган ҳар бир онгин пи сон мамлакатимизнинг олға босиши, тараққий топ-і. n i дашлатлар билан ҳамкорликда ривожланиши учун за-**рур** шартларни англаш билан бирга, шу қадамларимизга i \< иқ бўлиб турган сабаб ва кучларни, уларнинг бизга к.ірши очиқ ва пинҳона қиладиган ҳаракатларини ўзича **Гтсаввур** қила олиши мумкин.

Ўзбекистон мустақил тараққиёт йўлига қадам қўйгандан буен ўтган даврга назар ташлайдиган, уни танқидий (кіҳолайдиган бўлсак, кўп ҳолларда кундалик муаммолар, асосан моддий ташвишлар билан ўралашиб, давлатимиз, халқимиз бошидан кечираётган тарихий жараёнларни тўла англаб етолмаётганимизни сезиш мумкин. Очиқ тан олишимиз даркор: баъзи бир хомхаёл, эскича фикрлайдиган

одамларнинг назарида мамлакатимиздаги ижтимоий вазият гўёки 80-йиллардан буён теп-текис, силлиқ, ҳеч қандай курашларсиз ўз йўли, ўз табиий оқими бўлиб давом этиб келаётгандек туюлади.

Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотлар ва уларнинг дастлабки самаралари, улкан қурилиш ва иншоотлар қандай машаққатли меҳнат эвазига, мамлакатимиз тараққиёти йўлвда, халқаро майдонда муносиб нуфузга эга бўлиш йўлвда ҳеч қутилмаган, оғир тўсиқларни енгаш эвазига қўлга киритилаётганини баъзи бир кишиларнинг тасаввур қилиши ҳам қийин.

Бу ҳақиқатни одамларга гоҳ-гоҳ эслатиб турилса, фойдадан холи бўлмайди.

Ваҳоланки, кейинги саккиз-ўн йил ичида давлатимиз, шу заминда яшаётган ҳар бир инсон ва оила тақдирида қандай мураккаб синовлар бўлганини, халқимиз не-не қийинчилик ва тўсиқларга дуч келиб, уларни сабр-бардош ва матонат билан енгиб келаётганини, энг муҳими, жамиятимиз ҳаётида, унинг турли тоифа ва босқичларида, одамларимиз тафаккурвда оғир кураш кечаётганидан огоҳ бўлиш, бундан тегишли хулоса ва сабоқлар чиқариш нақадар зарур эканини барчамиз яхши англаб олмоғимиз даркор.

Мен ҳозир умумий ривожимиз, ҳаётимизни янгилаш, давлат ва жамият қурилиши борасидаги кенг қўламли ўзгаришлар ҳақида батафсил тўхталмоқчи эмасман. Мен фақатгина бир фикр аҳолиимизнинг доимий диққат-эътиборида бўлишини истардим: **агар биз бугунги** ҳаётимизга, **бунёдкорлик ишларимизга**, эришаётган ютуқларимизга **тўғри баҳо бермасак**, уларнинг **қадрига** етмасак, **ўз хушёрлигимизни йўқотиб**, бизни **ҳар қадамда кутаётган** таҳдидларни, **тинч турмушимизга**, **хавфсизлигимизга** раҳна солаётган, **оёқ остидан чиқаётган ҳар хил боло-қазоларни ҳам пайқамай-сезмай қолишимиз** мумкин.

Шу билан бирга, бундай ёндашув одамларимизни ташвишга солаётган маълум воқеаларни, уларнинг негизида ётган сабаб-оқибатларни тасаввур этиш, тушунишга қўмак беради.

1 чпнгизда бўлса, Олий Мажлиснинг ХГV сессиясида-и и мп.рузамда мен бу масалага муносабат биддириб, хал-и имиги эътиборини иккита хавф-хатарга қаратган эдим.

Булардан биринчиси мамлакатимиз ташқарисидаги та-•**виуэкор**, ақидапараст кучлар бўлиб, улар ислом дини ха-УҚИМИ:J учун муқаддас қадрият эканидан фойдаланиб, ота-**боболаримиз** динини никоб қилиб, Ўзбекистонни демок-**и т** **и** ик маърифий тараққиёт йўлидан оғдиришга, уни орқага **и йттаришга** уринмоқдалар.

1>v <|)икрнинг тасдиғини Ўзбекистонда сўнгги йиллар-П м.ндо бўлган, бизнинг динимизга ёт турли ақидапараст-пик оқимига мансуб — ваҳҳобийлик дейсизми, "Ҳизбут-Ргхрип" дейсизми, "Мусулмон биродарлар" дейсизми — \.i|>.ik.iniar мисолвда яққол кўриш мумкин.

Вугун бизда мавжуд маълумотлар ва шу диний-экстре-МИ(IИК киракатларнинг қўлга тушган баъзи бир маҳаллий и **ихий иври**" берган кўрсатма ва иқдорларга кўра, бу оқим-и ч> **юртимизда** кечагина эмас, балки 80-йиллардан илдиз **отЯ** i... и i.i. 11; 111. Уларнинг ортида айрим чет мамлакатларда **койлашган**, бизни ўз таъсирига олмоқчи бўлган марказ-и i|. гурiam.

\ iii.i мирказларнинг тузоғига илиниб, уларнинг сада-и i мри қисобидан тирикчилик қилган ва шундан манфа-п **курган бу** маҳаллий "дохийлар" ўз фаолиятини юрти-мп I/I.I ум **махфий** ва пинҳона тарзда олиб борган.

Буи vmi и макпумотларга қараганда, бу бир туда соткин-■ ф шiu in s **шари** ишонмайдиган ғоя ва ақидаларни аҳоли шpi **итиф**>, **иродаси** бўш, онги паст айрим ёшлар-ипi **иб** \ **ларга қасам** ичириб, сохта эътиқодга **йирпфдорлари сони ни** кўпайтиришга урин-

1и i.i|.

Ян.i (шр (юр шуми **гаъкидламоқчиманки**, бундай мах-1|нш i.ir да куморуғиғилик фаолияти олиб бораётган таш-**КШЮТ.Ларки** чет эҷиардаги экстремистик кучлар ва мар-к,i шар ёюшқариб тургани, улар ўзининг ёвуз мақсадлари-ii и .ималга ошириш учун катта куч ва маблағ сарф қилаё'пани биз учун аён. Бугунги кунда бизда буни тас-дикловчи етарли далиллар бор. Тергов ва суд жараёнлари

тугаганидан сўнг бу маълумотлар кенг жамоатчилик ва халқимизга, албатта, маълум қилинади.

Иккинчи хавф-хатар бизнинг мустақил йўлимизни кўролмайдиган, турли баҳоналар билан Ўзбекистонга ўз сиёсатини, таъсирини ўтказиш ва ҳукмронлик қилишга интилаётган кучларнинг мавжудлигидир.

Юртимизга таҳлика солиши мумкин бўлган мана шу икки омил ҳақда чуқур фшф-мулоҳаза юритган одам ўзини қийнаётган кўп-кўп саволларга жавоб топши мумкин. Зийрак, дунё ишларидан озми-кўпми хабардор юртдошларимиз буларнинг қандай кучлар эканини, уларнинг сиёсий башарасини, ғаразли мақсадларини яхши билади. Биз халқимизнинг хоши-иродаси билан танлаган ўз йўлимизда қатъиймиз: яъни Ўзбекистон ақвапарастликнинг — у хоҳ лийн, хоҳ коммунистик шаклда бўлсин — ҳар қандай кўринишларига қарши. Шунингдек, биз ҳар қандай шовинистик, бизни менсимаслик, империя кўзи билан қараш интилишларини, минтақада ҳукмронлик ва зўравонлик қилиш даъволарини ҳам кескин рад этамиз. Аввало, яқин кўшниларимиз, дунёдаги барча давлатлар билан тенг ҳуқуқи, ўзаро манфаатли ҳамкорликка эса доимо тайёرمىз.

САВОЛ. *Шу кунларда 16 февраль воқеаларини содир этишда айбланаётган бир гуруҳ кимсалар устидан суд жараёни давом этмоқда. Судланувчиларнинг аксариятини ёшлар ташкил қилади.*

Албатта, бу ҳол барчамизни ҳам қийнаётгани табиийдир. JSузн Ўзбекистон аҳлини бир савол ўйлантирмоқда: қандай қилибайрим ёшларимиз бундай зарарли оқимлар таъсирига тушиб, жинойят қўчасига кириб қолди?

ЖАВОБ. Мен кўҳна бир ҳақиқатни яна эслатмоқчиман: табиатда бўшлиқ бўлмаганидек, инсоннинг онгу тафаккурида ҳам бўшлиқ вужудга келишига асло йўл қўйиб бўлмайди. Ҳар бир онгли одамнинг воқеликка ўз муносабати, мақсад ва интилишлари бўлиши табиий.

Орзу-умидлар билан яшаётган, дунёқараш, руҳий олами шаклланаётган ҳар қайси инсон ёшлик чоғида ҳаётнинг маъно-мазмуни ҳақида ўйлайди, жамиятда ўз ўрнини топишга ҳаракат қилади, шунга қараб турмуш режала-

ри, интилишлари пайдо бўлади. Кўп нарсаси, албатта, инсоннинг ўзига ва унинг тарбиясига боғлиқ. Аммо бир ҳақиқатни чуқур англаб олиш даркор: ҳар бир одам, оила, қолаверса, бутун эл-юртимизнинг бахту саодати, жамиятимизнинг барқарорлиги кўп жиҳатдан одамзод таяниб яшайдиган ғоя ва маслакнинг қанчалик тўғри ва инсонийлигига, бу эътиқод унинг оиласи, фарзандлари, халқининг эзгу мақсадларига, ҳаётини манфаатларига нечоғли келтиришига узвий боғлиқдир.

Одамзод қандай тизим, қандай муҳитда яшамасин, барибир ўз қалбида муайян бир ғояга, маслак-мақсадга эҳтиёж сезади. Минг афсуски, бу жараён ҳаммада ҳам бир хил кечмайди, бу тушунча ва фикрлар айрим инсонларнинг қалбига кечроқ кириб боради. Содда қилиб айтганда, уларнинг эс-ҳуши кечроқ, яъни бошига бир мусибат тушганида ёки бирор синовга дуч келганида қиради.

Би i мустақилликнинг биринчи кунлариданоқ моддий-иқтисодий масалаларга кўпроқ эътибор беришга мажбур (>улдик. Чунки халқимизни ўтиш даври ларзаларидан ас-**ptIII**, кундалик зарур маҳсулотлар билан таъминлаш энг асосий масала бўлиб турар эди.

Бизга эски тузумдан пахта яккаҳокимлиги, заҳарли **доршпр** билан қопланган далалар, қишлоқдаги ачинарли **IKYOL**, мураккаб демографик вазият, уюшган жинойтчилик, Орол муаммоси каби экологик офатлар оғир мерос бўлиб котади. Айниқса, мамлакатхавфеизлигини таъ-**МИН** i III имкн сиссий вазиятни барқарор ушлаб туриш, **Гйшқи** 'ис i ишларини ташкил этиш, миллий валюта «прим ни м унп клдар бўлган молиявий муаммолар син- i .ри \.ni m.imoинми iiii ҳаи қиладиган масалалар ғоят катта hvc, m.ihа.и,)ip му'ими, накт сарс|)iaшни талаб этарди.

Шукуижи, халқимитми ана шу оғир йиллардан бурнини қоиамай, бировга тобе-қарам қилмай, бутун собик шўро макомида ҳукм сурган ижтимоий тўфонлардан омон-эсон олиб ўтишга муяссар бўддик. Бугун бу ҳақиқатни кенг жамоатчилик ва халқаро ҳамжамият эътироф этмоқда.

Шундай мураккаб ва кескин муаммолар билан банд бўлганимизга қарамасдан, биз озодлигимизнинг илк кунларида-

ноқ маънавият, таълим-тарбия соҳасига жиддӣ эътибор бердик. Бу улкан тарихий шплар шу жараёнларнинг бево-сита иштирокчиси бўлган халқимизга яхши маълум. Шу боис уларни бирма-бир санаб ўтиришга ҳожат йўқ. Лоақал **миллий қадриятларимизни, тилимиз, тарихимиз, дин-диёнатимизни тиклаш, баркамол авлод тарбияси борасида амалга оширилган ишларни эслаш** кифоя, деб ўйлайман.

Кишилар онгини эски тузум асоратларидан халос этиш, улар қалбига янгича тафаккур, янги мафкура ғояларини сингдириш бир-икки йиллик иш бўлмай, балки узоқ давом этадиган жараён эканига бугун ишонч ҳосил қилмоқдамиз. Аммо мафкура-маърифат соҳасидаги вазифамиз фақат одамларимизнинг заҳарланган онгини эски муста-бид тузум асоратларидан халос қилишдангина иборат эмас. Бундай деб ўйлаш енгил-елпи фикрлаш билан баробар.

Ҳозирги энг муҳим, энг долзарб вазифамиз —жамияти-миз **аъзоларини, авваламбор, вояга етиб келаётган ёш ав-лодни камол топтириш, уларнинг қалбида миллий ғоя, мил-лий мафкура, ўз Ватанига меҳр-садоқат туйғусини уйғо-тиш, ўзлигани англаш, миллий ва умумбашарий қадриятлар руҳида тарбиялашдан** иборатдир.

Албатта, биз фикрлар ва қарашлар ранг-баранглиги принципига тарафдормиз. Аммо бу фикр ва қарашларни бирлаштирадиган, уларнинг муштарак жиҳатларини уйғунлаштирадиган ягона мезон борки, бу миллий ғоя ва мил-лий мафкурадир.

Миллий ғоя ва миллий манфаатга зид, ёт ҳаракат ва интилишларни биз асло қабул қилмаймиз.

Бизнинг тарғибот-ташвиқот ишларимиз кўпинча тор доираларда қолиб кетяпти, ҳаётнинг кенг қатламларига кириб боролмаяпти, тажрибасиз, ғўр, билими, дунёқара-ши чекланган айрим ёшларнинг онгига етиб бормаяпти. Натижада улар бизга ёт бўлган ташқи таъсирларга, буз-ғунчи ғояларга кўр-кўрона берилиб, ҳатто ўз ота-онасига, халки ва Ватанига қўл кўтарувчи ёвуз қотилларга айлан-моқца.

Биз барча маърифий мамлакатларда бўлганидек, ғояга қарши ғоя билан курашиш тарафдоримиз. Афсуски, мута-

ассиб, насл-насабини унутган кимсалар билан ғоявий мунозарага киришишнинг ўзи бир азоб. Чунки уларнинг онги шу даражада заҳарлаб ташланганки, улар миясига ўрнашиб қолган акидадан ўзга бирон-бир ҳақиқатни та-саввурига ҳам сиғдира олмайди. Агар улар билан баҳсга киришмоқчи бўлсангиз, иккита саволга жавоб беради-ю, кейин қотиб тураверади — учинчи саволга жавоб бериш-га на билим бор, на идрок, на ҳаётий тажриба.

Халқимиз мустамлакачилик жабрини, қарамлик фожи-асини беҳад кўп тортган. Шунинг учун у тутқунликнинг ҳар қандай шаклини, ҳар қандай кўринишини юрак-юра-гидан рад этади. Бошқача айтганда, **энди елкасига офтоб тегиб, эркин нафас ола** бошлаган халқ куллик **кишанини** қайтадан **киймайди**.

Давлатимиз адашиб хато йўлларга кириб қолган ким-саларни тўғри йўлга қайтариш учун уларга барча имко-ниятларни берди. Ўзининг бағрикенг, кечиримли эка-нини, тузумимизнинг инсонпарварлик моҳиятини яна бир карра тасдиқлади. Чунки **ана шу адашганлар ҳам ўз фуқароларимиз, ўз фарзандларимиз. Уларни элу юрт ко-рига** ярайдиган одамлар қилиб **тарбиялаш ҳам бизнинг бур-чимиздир**.

Сизнинг саволингизга қайтиб, қўшимча қилмоқчиман: бугунги ҳаёт шиддати, воқеалар ривожини шу қадар жўшқин-ки, биз маънавият ва мафкура борасида қанчалик муҳим ва зарур ишларни амалга ошираётган бўлсак-да, **баъзи ўринларда, афсуски, кеч қолаяпмиз**.

Нима учун кеч қолаяпмиз, деган савол туғилади. Биз таълим-тарбия соҳасини тубдан ислоҳ қилишга қаратил-ган Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини ишлаб чиқдик. Дастурни амалга ошириш юзасидан жиддий ишлар қилин-моқца. Истиқлол йилларида ташкил этилган янгича гим-назия, лицей ва мактабларимизда таълим олаётган ўғил-қизларимиз билан учрашганда, уларнинг эркин, мутелик-л;им озод дунёқараши билан танишганимда ўзимни уктадаги энг катта орзуси ушалган одамдек ҳис қиламан. Шу болалар сиймосида умрим мазмунини, ҳаётимнинг самараси—мевасини кўргандек бўламан.

Айни пайтда бошқа бир муаммо ҳам мени ўйлантиради: мана шу таълим-тарбия тизимида рўй бераётган буюк ўзгаришлар жараёндан, афсуски, барча фарзандларимиз ҳам баҳраманд бўлолмаяпти. Қанчалик аччиқ бўлмасин, бу — бор ҳақиқат.

Мен замонавий фикрлайдиган, Ватанга садоқат руҳида **гарбия** олаётган, жаҳон тараққиёти ва маданияти **билан ҳамқадам** бўлишга интилаётган юз минглаб **ёшларимиз** билан **бир қаторда** ҳали шу даражага етмаган қанчадан-қанча **фарзандларимиз ҳам борлигидан** ўйласам, олдимизда нақадар катта муаммолар турганини **яққол** тасаввур этаман. Бу ишни амалга ошириши лозим бўлган ўқитувчи-мураббийларни кўз олдимга келтирсам, уларни чинакам замонавий билим соҳибларига айлантириш учун ҳали ниҳоятда кўп иш олиб боришимиз кераклигини ҳам англайман. Бир сўз билан айтганда, бу борада қанча иш қилмайлик, шу соҳада оқсоқлигимизни тан олишимиз, кўпдан-кўп муаммолар ечими айни шу масалага тақалиб қолаётганини эътироф этишимиз зарур.

Шунинг учун ҳам таълим-тарбия соҳасидаги Миллий дастуримизни кечиктирмасдан дарҳол ҳаётга тўлиқ татбиқ этиш — бу борадаги фаолиятимизнинг асосий мезони эканини англаб олишимиз шарт.

Агар биз ўз кучи, салоҳиятига ишонадиган, боқимандаликни ор деб биладиган, энг ривожланган мамлакатларнинг илғор кишилари билан теппа-тенг муомала қила оладиган, оқни қорадан, яхшини ёмондан ажрата биладиган, бу мураккаб, бешафқат ҳаётнинг пасту баланд, ташу тор кўчаларидан **Аллоҳ берган** ақл-заковати **билан тўғри** йўлни адашмай **топа олишга** қодир **бўлган** баркамол авлод-ни тарбиялаб **етиштирсак, ўйлайманки, ўз** мақсадимизга тўла эришган **бўламиз**.

Айтинг-чи, шундан кейин биз, ота-оналарда яна қандай армон бўлиши мумкин? Бундай ёруғ фикрли, мияси тиник, эътиқоди соғлом болаларни сохта оқимларга эргаштириб бўладими? Улар пана-пасткамларда писиб юрган ҳар хил жохил одамларнинг гапига кирадими? Умрида бирорта китоб ўқимаган нодон кимсалар уларни йўлдан

оидириши мумкинми? Бу авлод вакиллари ўз Ватанига, В ИНИ оқ ювиб, оқ тараган эл-юртига қўл кўтариши, унга гмонлик соғиниши мумкинми? Ота-онасини зор қакшатифи, оқпадар, падаркуш бўлиши мумкинми? Дунёдан ўтиб кетган аждодларининг қабрларини беҳурмат қилиб, уларнинг арвоҳларини чиркиратиши мумкинми? Ўз насл-насабидан, она-юртидан воз кечиши мумкинми?

Йўқ. Ҳеч қачон. Онгли инсон, юрагида имон-инсофи, диёнати бор одам асло бундай қилмайди. Қдлолмайди.

САВОЛ. *Ҳурматли Исло Абдуганиевич, мавжуд вазинда маънавий-мафкурави, таълим-тарбия ишларининг яна-и)п катта аҳамият касб этиши шубҳасиз. Сизнинг назарингизда, бу борадаги ишларни такомиллаштириши, янги босқичга кўтариши учун нималарга эътибор бермоқ лозим?*

ЖАВОБ. Биз зўравонликка, коммунистик ақидапараст-никка асосланган етмиш йиллик даврни бошимиздан кечирдик. Будаврда оммани сохта гоёларга ишонтириш, уларга т о; i килдириш учун қанча-қанча куч, қанчадан-қанча маб-Шf Оврф бўлмаган, дейсиз. Бу иш билан бутун бошли бир и! шм шуғулланар эди. Жамиятнинг энг юқори бўғинидан ни куйи қатламларигача бу тизим ўзининг кучли таъсири-ни утқлзар эди. Эҳтимол, бугунги ёшларимиз билмас, лекин НИОбатан ёши улугроқодамлару пайтлардаги хартурли сиёсий тхборот ва ўқишлар, машғулотлар, лекция ва маъруза- i. ipim ямин эсяйди. Матбуот, радио-телевидение, адабиёт и, i i. shi. shi shi \am бор эътибори шу масалага — одамлар пмг i shi i буйишқ П. IЙДО бўлмаслигига қаратилган эди. Бош- i i чй п п i. иш i. y iigimнинг ягона мақсади — шу режимга пни мафкурпий кишиларонга зўрлик билан синг-цирийидян иЛорт иш V u>ск халқини ҳар тонгда "Ассалом, |i'i ШЛҚИ, улў ОI. IМIГ¹" дсиаи наймалар билан уйғотишдан RўЭЛШПШ мiiяi қам аслида ана шу эди.

Шўро данрида мафкура масаласида шундай бир меха-ниш мавжуд эдики, у одамларни фикрлашга чорламаса-да, сохта гоёларни ҳар бир фуқаро онгига сингдиришга)риша оларди.

Бу ҳақда ўйлаганда мени бир савол қийнайди. Нега энди шўро ҳукумати ўз сохта гоёларини омма онгига сингдира

оларди-ю, **биз эса** халқимизнинг асл манфаатларини ифодалайдиган, унинг **фаровон** турмуши ва **бахтли келажаги** учун хизмат қиладиган ҳаққоний миллий ғоямизни одамларимиз қалбига сингдира олмаймиз?

Менингча, бунинг асосий сабаби шундаки, биз демократик жамият қураётган эканмиз, мафқуравий зўравонликни рад этдик. Биз кишиларнинг сиёсий онги, дунёқарашини бошқариш эмас, балки бойитиш, юксалтириш, инсонийлик руҳида, умумжаҳоний меъёрлар асосида тарбиялаш йўлидан бордик. Жамият аъзоларининг қонун олдидаги масъулиятини ҳаётимизнинг устувор тамойиллари деб билиб, бунга қатъий амал қилишга интилдик.

Бизнинг пировард мақсадимиз — инсон ҳуқуқлари ҳар томонлама ҳимоя қилинадиган маърифатли жамият барпо этишдан иборат. Иншооллоҳ, биз бу мақсадимизга эришамиз. Чунки бутун маърифий дунё айнан нгундай қонунлар асосида яшайди ва тараққий қилади. Чунки бундай жамият аъзолари билан баҳс қилиш, мунозара юритиш, умумий тил топиш мумкин. Аммо миясига хомхаёл васвасаси зулукдай ёпишиб олган, на қонунни, на реал ҳаёт талабларини тан оладиган мутаассиб тўдалар билан қандай мурося қилиш мумкин?

Мен халқни бирлаштирувчи, юксак мақсадлар сари қорловчи мафкура — миллий ғоянинг жамият ҳаётидаги аҳамияти тўғрисида илғари ҳам қайта-қайта айтиб ўтганман. Биз унинг мазмун-моҳияти, уфқларини умумий тарзда белгилаб олдик. Энди ижтимоий соҳа олимлари, муҳаққиқлар, илғор фикрли зиёлилар бу борадаги изланишларни чуқурлаштириб, умумлашган назарий ҳулосаларни ишлаб чиқишлари, қисқача айтганда, **мафкураимизнинг асосий мақсадларини** халққа содда, ҳаққоний, тушунарли тарзда ифодалаб беришлари лозим.

Айтинг-чи, миллий мафқуранини аниқ тасаввур қилмасдан, унинг назарий асосларини тўғри белгилаб олмасдан туриб бу масалани ҳал қилиб бўладими? Йўқ, албатта. Миллий ғоя, миллий тафаккурни шакллантирмай, таълим-тарбия соҳасини ислоҳ қилиш, одамларнинг онгини ўзгартириш, уларни умумбашарий мақсадлар сари йўнал-

гиришдек мураккаб ижтимоий вазифаларни ечиш мумкин эмас.

Аёнки, бу муаммо тарғибот-ташвиқот орқали амалга оширилади. Лекин биз нимани ва қандай тарғибот қилишни аниқ ва пухта тасаввур этишимиз керак. Яъни, агар таъбир жоиз бўлса, мафқуравий озиқ нимадан иборат бўлишини, уни одамлар онгига қай тариқа етказиш усуллари-ни ишлаб чиқиш даркор.

Содда қилиб айтганда, муваққиллик ҳар қайси одам, ҳар қайси оила, юртимиз учун, келажагимиз учун нима берди ва нима беради, деган масалани оддий ҳаётий мисоллар асосида кишилар онгига етказиш, қалбига сингдириш орқали уларнинг дунёқарашини ўзгартириш, кўзини реал ҳақиқатга очиб бериш мумкин.

Таъкидлаш жоизки, жамиятимиздаги бугунги вазият, мавжуд ҳавф-хатарлар ва уларнинг олдини олиш чоралари ҳақида олимларимиз, пешқадам зиёлиларимиз халққа ўз сўзларини айтишлари керак. Улар бу борада жамият олдида қарздор эканликларини унутмасликлари лозим. **Яна шуни ҳам унутмаслик керакки, мафқуравий озиқнинг мезони ҳақиқат ва фақат ҳақиқат бўлиши зарур. Яъни, халққа бор ҳақиқатни очик айтиб, шунга кўндириш, ишончини қозониш ва шу асосда уни янги марраларга қорлаш керак.**

Бунинг учун эса авваламбор миллий ғоя, миллий мафкура негизида одамларнинг эркин ҳаёт, обод ва озод вага и қуриш йўлидаги саъй-ҳаракатлари, интилишларини умумлаштирадиган, таҳлил этадиган, шу ғояларни бойи-гиб рўйжақлаштирадиган ва кучайтирадиган идоралар фа-и-иятини и.никин ЭТИШ зарур.

1. \ ниши қандай йўлга қўймоқ даркор?

Биринчидан, манжуд нашятни, яқин истикболимизнинг рИВОЖТiaНЯШ тамойилларини, керак бўлса, ундаги салбий ҳолатларнинг ижтимоий сабабларини ҳолис ўрганадиган нодавлат, муваққил ташкилотлар фаолиятини такомиллаштириш, уларнинг имкониятидан тўла фойдаланиш зарур. Токи бу ташкилотлар ҳар қандай манфаатдан ёки таъсирдан ҳоли бўлиб, бизга реал ҳаёт ҳақида, муайян ижтимоий ҳодиса ва воқеаларни келтириб чиқарадиган омиллар ҳақида

аччиқ бўлса-да, холисона, ҳаққоний ҳулосалар берсинлар. Ва жамиятни эски асоратлардан халос этиш, дунёқарашимиз, маънавиятимиз ва мафкурамизни юксак босқичга кўтариш йўлларини пухта ишлаб чиқшиари ва тавсия этишлари даркор. Бу ишга Тарихчилар, Файласуфлар кенгашлари, яқивда тузилган Маърифатпарварлар жамияти каби жамоат ташкилотларини жалб этиш керак.

Иккинчидан, вилоят ва туман ҳокимликларининг бевосита кўмагида республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилиқ марказининг жойлардаги бўлимлари қошида **маърифий тарғибот кенгашларини** тузиш лозим. Бу кенгашлар таркиби эл-юрт орасида обрў-эътибор қозонган, юксак савияли, кўпни курган, жонқуяр, оташин, энг муҳими, одамларнинг юрагига ҳаққоний сўзи, ёрқин фикри билан йўл топа оладиган фидойи инсонлардан иборат бўлиши керак.

Учинчидан, мактаблар, лицей ва коллежларда бевосита маънавият масалалари билан шуғулланадиган мутасадди мутахассислар лавозимларини жорий этиш зарур.

Тўртинчидан, мактаб, лицей ва коллежларда болаларимизнинг онгини юксалтириш, уларни ижобий ишлар ва тарбиявий тадбирлар билан банд қиладиган турли ташкилот ва тўғараклар тузиш керак. Улар ўғил-қизларимизни ўзлигини англашга, мустақил, онгли фикрлашга ўргатиши, уларнинг тафаккурида бўшлиқ вужудга келишига йўл қўймаслиги лозим.

Модомики, ёшларни фикрлашга ўргатиш, тафаккур тарбияси ҳақида сўз борар экан, биз муҳим бир нуктани ҳам назардан қочирмаслигимиз зарур. Фикримни очиқроқ айтадиган бўлсам, ҳар қандай тарбияда, ҳатто юксак ривожланган демократик тарбия тизимида ҳам озми-кўпми бажарилиши шарт бўлган белгилар мавжуд. Масалан, болани гўдаклигидан юз-кўлини ювишга ўргатмасангиз, керак бўлса, мажбур қилмасангиз, ювуқсиз ҳолда дастурхон атрофига ўтириш унга одат бўлиб қолади. Халқимизга азалдан хос бўлган шарму ҳаё, андиша, ота-онага ҳурмат, катталарга иззат-эҳтиром, кичикларга шафқат каби олижаноб фазилатлар ҳам ўз-ўзидан шаклланиб қолмайди.

Кўриб турганимиздек, бу усул тарғибот-ташвиқот ишларида маълум ўринларда ўзини оқлайди. Чунки тарғибот (>»I ташвиқот ҳам таълим-тарбиянинг бир кўринишидир. Шундай қилмасак, биз ёшларимизни ёт таъсирлардан асрди олмаймиз.

Ҳар қайси шаҳе, аввало, ёш авлод қалбида жамият, >л-юрт, қўйингки, ота-она олдида масъулият уйғотиш, иймон ва ирода тушунчаларини мустаҳкамлаш ҳаётимизни янгилашнинг муҳим шартидир.

Биз келажак ёшларники, деган гапни кўп айтамыз. Келиўси наелларга биздан озод ва обод Ватан қолишини орзу қилиб яшаймиз. Барча эзгу ишларимиз замирида ана йўли олижаноб мақсад мужассам. Биз шу азиз диёрда на**фидо** фарзандларимиз, балки неварачевараларимиз, йиёқ авлодларимиз ҳам тинч-омон, фаровон, бахт-лисаодатли, маърифий ҳаёт кечиришини, Ўзбекистан де**и**ли юрт, в'ибек деган ном дунё тургунича туришини и**и**иимми

Ии ии>VIVП айрим давлатлардан моддий нуктаи назар**и**и**ДДОФОҚДа** йўлсак-да (бунта кўпгина тарихий объектлар бор), маънавият нуктаи назаридан қараганда улкан ыурур билан айтишимиз мумкин: буюк аждодларимиздан мерос қолган қадриятлар ва урф-одатларга, ишел-насабимиз ва конимизга сингиб кетган буюк ҳаёт-бахш кучга эгамиз. Бу борадаги устунлигимиз бутун маърифий дунёда эътироф этилган. Ана шу қутлуг меросга муносиб бўлиб яшаш, бу бекиёс бойликни янада бойигиб-ривожлантириш, миллий ўзлигимиз ва умуминсоний қадриятлар асосида келажакимиз биносини барпо этиш мукаддас бурчимиздир.

1999 йил июнь

ТИНЧЛИК ВА БАРҚАРОРЛИК - МИНТАҚАМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ БОШ ОМИЛИ

Мухтарам делегация раҳбарлари!
Хонимлар ва жаноблар!

Менга халқимиз, ҳукуматимиз ҳамда шахсан ўз номидан сизларни — мазкур учрашув қатнашчиларини Ўзбекистон диёрида самимий қутлаб, барчангазга юксак эҳтиромимни изҳор этишга рухсат бергайсиз.

Биз бугун бу ерда юксак ва олижаноб мақсад — жафокаш Афғонистон заминидан кўцан бери кутилаётган тинчлик ўрнатиладиган кунни биргаликда яқинлаштириш учун тўпландик.

Тинчлик ва барқарорлик, энг аввало, афғон халқининг орзуси. Чунки бу халқ йигирма йиллик уруш, азоб-уқубат ва муҳтожликни бошидан кечирмоқца. Бу халқ ўзининг бутун тарихи ва мислсиз бардоши билан чинакам ҳурмат ва ҳамдардлик уйғотади.

Фуқаролар уруши туфайли вужудга келган беқарор вазият аллақачон Афғонистон чегараларини ошиб ўтиб, минтақадан анча нарида ҳам ўзининг салбий таъсирини кўрсатмоқца.

Бугун Афғонистон ва унинг атрофида юз бераётган халқаро терроризм ва экстремизм муаммолари ҳам, наркотик моддаларни тарқатиш ва қурол-яроғ савдоси муаммолари ҳам, тобора таҳдидли туюлаётган исломни радикаллаштириш жараёнлари ҳам жаҳон жамоатчилигини ташвишга солмай қолмайди.

Бугунги кунда Афғонистонда юз бераётган воқеаларни кузатиб турган ҳар бир кишини бу мамлакат аҳолиси, уни вайронгарчилик ва муҳтожликка маҳкум этган, иқтисодиёт ва кишилар ҳаётини ўнлаб йиллар орқага улоқтириб

ташлаган уруш ва қарама-қаршилик туфайли Ватанидан жудо бўлган барча миллат ва элат вакилларини ташвишга солмай қўймайди.

Баъзи давлатларнинг Афғонистондан жуғрофий узоқлик ўзларининг хавфеизлигига таъсир қилмайди деган умидлари асоссиз эканини вақт кўрсатди.

Мухтарам анжуман иштирокчилари!

Афғонистонда кўп йил давом этган танглик сабабларини аниқлаш ушбу анжуман вазифасига кирмайди, десам, фикримга қўшилсангиз керак. Ҳозирги вақтда, энг муҳими, Афғонистондаги вазиятни қайта-қайта таҳлил этиб, бир-бирига қарши қурашаётган томонларни яраштириш учун дастлабки қадам бўлиши мумкин бўлган ўша элас-элас кўри-наётган келишув омилларини топишдан, янада аниқроқ айтганда — қарама-қаршилик **ва урушни** бундан **кейин ҳам давом** эттириш бемаънилик эканлигини **уларга** кўрсатиб **ва** исботлаб беришдан иборатдир.

Ўзбекистон ва Афғонистон халқларини кўп аерлик тарихий муштараклик анъанавий равишда бир-бирига боғлаб туради. Шуни ҳам айтмоқчиманки, ўзбеклар ва афғонлар ўртасида ҳеч қачон ғанимлик бўлмаган — Амударё неча юз йиллар давомида бизни фақат бирлаштириб турган.

Ҳозир ҳам бизнинг энг эзгу ва энг катта истагимиз тинч, барқарор ва хавфеиз Афғонистонни кўришдир. Биз Кобулда **миллий** тотувлик **ва ички** барқарорликни **таъмин** қилиш а **қодир** бўлган, **халқаро** ҳуқуқ меъёрларини **ҳурмат** қилиш **11** **пи** ;**ш** **ва чегарадош** мамлакатлар билан яхши қўшничи'шк мўйои-абатларини таъминлашга қафолат берадиган **бирчл** **ТОМОН**лар ивқиларидан иборат нуфузли ва кучли ҳукуматки куришии исиаймиз.

Афғонистон муаммосини тезроқ ҳал этиш минтақавий ҳамкорликни йўлга қўйиш учун, биринчи навбатда Марказий Осиёни қўшни ҳудудлар ва мамлакатлар билан боғлайдиган транспорт коммуникацияларига дойр узоқ муддатга мўлжалланган лойиҳаларни амалга оширишга зарур шарт-шароит яратиш ишига чинакам омил бағишлаган бўлар эди.

Ўзбекистоннинг минтақада хавфсизлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, хуеусан БМТ шафелигида "6+2" гуруҳини тузиш бўйича саъй-ҳаракатлари ва ташаббуслари ана шу ёндашувларга асосланган.

Катта мамнуният билан таъкидламоқчиманки, бу гуруҳ қисқа вақт ичда афғон муаммосини ҳал этиш йўллариини излашда биргаликда ҳаракат қилишда етарли тажриба тўплади.

Фақат бир фактнинг ўзи, яъни гуруҳдаги уч мамлакат — АКДИ, Россия ва Хиуой — БМТ Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари шу минтақа мамлакатлари билан биргаликда "6+2" гуруҳи доирасида Афғонистон муаммосини тинч ҳал этиш йўллариини излашда фаол иштирок этаётгани — бу халқаро тажрибада жуда камдан-кам учрайдиган, айтишим мумкинки, мислсиз воқеадир.

Ўз-ўзидан равшанки, бу гуруҳни тузиш ва унинг ишини ташкил этишда, жумладан мазкур анжуманнинг бугунги мажлиси ўтказилишида БМТ ҳал қилувчи ўринда турибди.

Шу муносабат билан БМТнинг Афғонистон бўйича махсус миссияси аҳамиятини, шунингдек унинг раҳбари — БМТ Бош котибининг махсус вакили Лахцар Брахимининг афғон диёрида тезроқ тинчлик ўрнатилишига қаратилган самарали ишини алоҳида таъкидламоқчиман.

Бугунги учрашувимиз жаноб Лахцар Брахимининг БМТ шафелигида "6+2" гуруҳида иштирок этувчи мамлакатлар вакиллари билан биргаликда икки йил давомида олиб борган қизғин ишининг якунидир. Бу гуруҳнинг мақсади Афғонистон муаммосини ҳал этиш йўллариининг умумий тамойиллари ва ягона ёндашувини ишлаб чиқишдан иборат.

Анжуманнинг кўп иштирокчилари фикримга қўшиладилар деб ўйлайман — Афғонистондаги бугунги вазиятни асосан Афғонистон жамиятининг таркибий қисмини ташкил этувчи икки куч — "Толибон" ҳаракати ҳамда унга қарши турган Аҳмад Шох Маъсуд раҳбарлигидаги бирлашган гуруҳ шакллантирмоқца.

Ҳозирги вақтда Афғонистон можаросининг кўпгина иштирокчилари, шунингдек, уларнинг орақсида турган

кучлар Афғонистон можаросини ҳарбий йўл билан ҳал қилиб бўлмаслигини тушуниб етмоқца. Афғонистон можароси бошлангандан то бугунги кунгача бўлган даврдаги мисли кўрилмаган бу вазиятни тўғри баҳоламаслик мумкин эмас.

Афғонистон ичидаги кучлар ўртасидаги уруш ҳаракатларини тўхтатиш ва музокарани қайтадан бошлаш зарурлиги бир-бирига қарши курашаётган томонлар ўртасида музокаралар жараёнини бошлашга ана шу ноёб имкониятни тушуниб етиш ва англашни тақозо қилмоқца.

Айни ҳозирги вақтда вужудга келган вазият мазкур анжуманнинг барча иштирокчиларидан, бизнинг фикримизча, асосий вазифани — **музокаралар жараёнини бошлаш, бутун Афғонистон халқи, ундаги этник гуруҳлар манфаатларини кўзлаган ҳолда қарашларнинг ўхшаш нукталарини, ўзаро мақбул бўладиган келишувларни излаш йўли билан музокаралар жараёнини шакллантириш бўйича ўзаро мақбул умумий ёндашувларни ишлаб чиқиш вазифасини ҳал қилишда катта масъулиятни талаб қилмоқца.**

1>у ёндашувларни ишлаб чиқишда воқеалар тақозоси пинан Афғонистон можаросига бошқаларга нисбатан кўйроқжалб этилган икки мамлакат — Покистон ва Эрон-1111 ш қарашларининг яқинлиги алоҳида аҳамиятга эга бўлади, десам фикримга қўшилсангиз керак.

Лини найтда "Афғонистон қўшнилари ва дўстлари" **гуруҳи** фаолиятининг асосий тамойили мустақил давлат ми **и ИШЛтригй** аралашмаслик, унинг ҳудудий яхлитлиги-iii ' II-.УЪ **iqолиш** лсанини таъкидлаш зарур. Кўп йиллар • Лфшшш loiiiiiiпi ички ишларига четдан арала-iiiiii iк|• i.chi i.11• ■ i.i i.iiiшпi ранишда носитачиларга ишонч-• ii 11111 iiti **вужудга келтиргени** жиборга олинса, бу та-мойил илоқида аҳамият касф) пади.

Лфгон халқи ва унинг раҳбарлари ўз мамлакатлари таракқиётнинг қайси йўлидан боришини ва тинч ҳаёт қандай ушқумат бошчилигида тикланишини ўзлари мустақил ранишда танлаб олишлари керак.

Биз ҳозир йигирма йилдан ортиқ давом этаётган беҳуда хунрезлик ва вайронагарчилик даврида вужудга келган

ҳамда иддиз отган жуда кўп эски муаммолар мавжуд бўлган узоқ ва мураккаб йўлнинг бошида турганимизни туигуна-миз.

Назаримизда, Афғонистон жамиятининг тинч ҳаёт йўлига қайтиш жараёни шошма-шошарликсиз, босқичма-босқич амалга оширилиши лозим.

Биз "6+2" гуруҳининг ташқи ишлар вазирлари ўрин-босарлари даражасидаги бундай учрашувларни мунтазам равишда навбати билан гуруҳнинг бошқа мамлакатларида ўтказиш лозим, деб ҳисоблаймиз. Навбатдаги учрашувни балки Ашгабадда ўтказиш мумкин бўлар. Ҳозирги учрашув чоғида Тошкент Декларациясини имзолайдан ташқари, барчамиз музокаралар жараёни механизмини йшлаб чиқиш тўғрисида ўйлаб кўришимиз лозим.

Назаримизда, музокаралар механизмида аввалгидек БМТ Бош котибининг Афғонистондаги махсус вакили ва махсус миссияси асосий ўрнида туриши керак. Олдига қўйилган янги вазифаларни ҳисобга олиб, уларнинг мандатлари ва ваколатларини қайта кўриб чиқиш ва кенгайтириш лозим бўлади.

Шундай қилиб, "6+2" гуруҳи воситачилигида тинчлик жараёнини янада ривожлантириш ҳар бир янги босқичга Тошкент Декларацияси тамойилларига мувофиқ равишда аниқ натижалар билан чиқишимизга имкон берган бўлур эди.

Шу муносабат билан БМТ шафелигидаги "6+2" гуруҳи ёрдамида бундан кейинги тинчлик жараёни истикболлари, назаримизда қандай бўлишини айтишга руҳсат этгайсиз, бу тинчлик жараёни қуйидаги босқичлардан иборат бўлиши мумкин:

Биринчидан, БМТ Бош котибининг махсус вакили воситачилигида бугун Афғонистонда бир-бирига қарши қурашаётган **икки асосий қуч** ўртасида ўт очишни тўхтатиш, ҳарбий асирларни айирбошлаш, Афғонистонга инсонпарварлик ёрдами етказиб бериш учун йўлларни очиш ва ички тўсиқларни олиб ташлаш тўғрисида битимлар тузиш зарурий дастлабки босқич бўлади.

Иккинчидан, кейинги босқичда Афғонистоннинг давлат тузуми ва барча томонлар вакилларида иборат ҳуку-

мат тузишнинг асосий тамойиллари бўйича умумий ёндашувларни ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир.

Учинчидан, Афғонистондаги можарони бартараф этиш, шу жумладан қочокларни қайтариш, миналардан тозалаш, қуролсизланиш ва шу каби бошқа масалалар тўғрисида қарама-қарши томонлар ўртасида Умумий битимлар яқун- (ПОД ВА

ловчи мажмуини қабул қилиш. Афғонистон томонлари рози бўлган тақдирда, уларнинг ўртасидаги Умумий битимлар "6+2" гуруҳига аъзо мамлакатлар ташқи ишлар вазирлари иштирок этадиган учрашувда имзоланиши мумкин бўлур эди.

Тўртинчидан, Афғонистондаги ички тинчлик жараёни билан бир вақтда "6+2" гуруҳига аъзо мамлакатлар Афғонистонни урушдан кейинги тиклашга қаратилган **кенг қўламли инсонпарварлик ҳамда молиявий** иқтисодий ёрдам кўрсатиш бўйича халқаро дастур ишлаб чиқишлари мумкин. Шу муносабат билан биз Япония ҳукуматининг Токиода Афғонистонга ана шундай ёрдам кўрсатиш хусусида халқаро конференция ўтказиш тўғрисидаги ташаббусини қўллаб-қувватлаймиз.

Бешинчидан, воқеалар ана шу тарзда ривожланиб борса, яқунловчи босқичда БМТ Бош Ассамблеясининг Афғонистон бўйича махсус сессиясини ўтказиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш мумкин бўлур эди. Бундай сессиямнинг ўтказилиши мазкур мамлакатда тинчлик ўрнатиш бўйича яқунловчи битимлар халқаро ҳамжамият томони-

ми II

йида сессияни чақириш Бош Ассамблеянинг 1980 йилдаги олтинчи фавқулудда махсус сессиясида қабул қилинган, хусусан, "Афғонистон халқига **ташқаридан ҳеч қандай аралашувсиз,** кўпорувчилик **фаолиятсиз,** мажбур қилмадан **ёки** тазйик **ўтказмасдан ўз бошқарув шаклини** «империализмга, ўз иқтисодий, сиёсий ва ижтимоий тизимини **имлаб олишга имкон бериш**"га даъват этувчи резолюция-I и ниш мазмунига тўла-тўқис мое келур эди.

Vшфту анжуман иштирокчилари эътиборига ҳавола этил- i.iii **"Афғонистондаги можарони тинч йўл билан бартараф**

этишнинг асосий тамойиллари тўғрисида" ги Тошкент Декларацияси лойиҳаси Бирлашган Миллатлар Ташкилотида узоқ вақт тер тўкиб қилинган ишнинг натижасидир, у "6+2" гуруҳига бирлашган деярли барча "Афғонистон қўшнилари ва дўстлари"нинг позициясини ифодалайди.

Бу ҳужжатни ва унда кўзда тутилган узоқ муддатли истикболга мўлжалланган дастурни маъқуллаш ва қабул қилиш Афғонистонда тинчликка эришиш бўйича музокара жараёнига ишончли ява адолатли пойдевор қўйишига аминман.

Хонимлар ва жаноблар!

Ушбу анжуманнинг барча иштирокчиларига: Афғонистон вакиллариغا, АҚШ делегациясига, Россия делегациясига, ХХР делегациясига, Эрон Ислом Республикаси, Покистон Ислом Республикаси, Тожикистон Республикаси ва Туркменистон делегацияларига, табиийки, БМТ вакиллариغا Афғонистон муаммосини ҳал этиш йўлидаги ҳаракатлари учун чуқур эҳтиром ва миннатдорлик туйғуларини яна бир бор изҳор этишга ҳамда барчангизга кўзланган мақсадни амалга оширишда — Афғонистонда тинчлик, барқарорлик ва хавфсизликка эришишда катта сабр-қаноат тилайман.

Эътиборингиз учун раҳмат.

*Афғонистон бўйича "6+2" гуруҳи Тошкент
учрашуви очилиши маросимида сўзланган нутқ,
1999 йил 19 июль.*

ТАДБИРКОРЛИК - ЮКСАЛИШ ГАРОВИ

Хурматли мажлис қатнашчилари!

Бугун сиз билан мамлакатимизнинг 1999 йил биринчи ярмидаги иқтисодий ва ижтимоий ривожланиш якунларини муҳокама қилмоқчамиз. Бу йил янги аср арафасида иқтисодиётимизни ислоҳ қилиш ва такомиллаштиришга қаратилган йирик миқёсдаги дастур учун мустаҳкам замин ва пойдевор бўлиб хизмат қилиши керак.

Шу сабабли ана шу пойдеворни бунёд этшда нималарни ирригациямиз ва эришаётганимизни танқидий нуктаи нazarдан таҳлил этиш, жорий йилга мўлжалланган устувор Миллаларни қай даражада амалга ошира олганимизни баҳолаш, ислохотлар йўлида изчил олға ҳаракат қилишимизга нисбатан ҳалақит бериб, нималар тўсқинлик қилаётганини аниқлаш, очик-ойдин гаплашиб олиш катта аҳамиятга эга.

Бир сўз билан айтганда, биз бугун ўз фаолиятимизга КОЛИСОНА ва ошқора баҳо беришимиз, ижобий силжиш-натижаларни эълон қилиш билан бирга, энг муҳими, ишимиз-натижаларни аниқлаш ва оқсоқ жойларни ҳам аниқлаб, уларни бартараф қилиш чораларини белгилаб олишимиз зарур.

Мана бу йилги иқтисодий асосий маъноси ҳамда вазирлар мажлиси қарарлари билан.

Ўшунинг учун НУҚТМ п,м,ip/i.ш ярим йиллик натижаларини иқтисодий ва ижтимоий ривожланишнинг ислоҳ кипит, макрэнгисодий барқарорликка эришиш, мамлака-ИМИИ иқтисодиётининг амалдаги барча соҳаларининг изчил ривожланишини таъминлаш йўлида яна бир муҳим қадам қилинди, деб айтган булардим.

Ярим йиллик мобайнида ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши 3,8 фоизни ташкил этди. Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми 5,6 фоизга, кишлоқ хўжалик маҳсулотла-

ри ишлаб чиқариш — 6,8 фоизга, курилиш-пудрат ишлари — 2,4 фоизга ошди.

Жорий йилда кимё ва нефткимё саноати, машинасозлик ва металлларга ишлов бериш, енгил саноат, озиқ-овқат, ўрмончилик, ёғочни қайта ишлаш ва целлюлоза-қоғоз саноати каби тармоқлар изчил суръатлар билан ривожланди. Саноатда меҳнат унумдорлиги 9,6 фоизга ошди. Газ қазиб олиш, бензин, дизель ёқилғиси, суюлтирилган газ, енгил машиналар, лифтлар, фосфат ўғитлар, бир қатор истеъмол моллари ишлаб чиқариш ҳажмлари ўсди.

Ярим йиллик мобайнида қўлга киритилган ижобий ютуқлар сифатида молия ва пул-кредит тизимининг янада мустаҳкамланганини ҳам айтиб ўтиш лозим. Солиқ ва пул муомаласини тартибга солиш сиёсати соҳасида кўрилган қатъий чоралар натижасида биз давлат бюджетини ялпи ички маҳсулотга нисбатан 2,2 фоиз камомад билан тўлдиришга муваффақ бўлдик. Бу мўлжал қилинган кўрсаткичлардан анча пастдир.

Пул-кредит сиёсати соҳасида пул ҳажмининг ўсишини назорат қилувчи самарали механизм ишлаб чиқилди ва у инфляцияни жилаш учун кучли омил бўлиб хизмат қилди.

Биринчи ярим йиллик давомида ўртача ойлик инфляция кўрсаткичи 1,9 фоизни ташкил этди, эмиссион натижалар бўйича 3,4 миллиард сўм иқтисод қилинди.

Кўп вақтдан буён Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкалари ойига 3 фоиз миқдорида барқарор бўлиб келмоқда. Бу эса ўз навбатида банкларнинг инвестицион кредитлари ҳажмини кенгайтириш ва умумий кредит ресурслари ҳажмида уларнинг улушини 55,2 фоизга ошириш имконини берди.

Иккинчидан, макроиқтисодий барқарорликка зориқлиги жорий йилда йилнинг энг устувор вазифаси — аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш масаласини муваффақиятли ҳал этиш учун реал шароит яратди. Халқимизни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза этиш масаласи эса, ўзингизга яхши маълумки, ислохотлар жараёнининг асосий тамойилини, керак бўлса, маъно-моҳиятини ташкил этади.

Ялпи ички маҳсулотнинг аҳоли сонига нисбатан тез суръатлар билан ўсиши туфайли одамларнинг турмуш даражасини изчил ва барқарор равишда оширишга имкон туғилди. Иш ҳақи, нафақалар ва стипендияларни ошириш юзасидан қабул қилинаётган қарорлар ҳам бунта амал қилмоқда.

Куни кеча 1 августдан эътиборан ўртача иш ҳақи, стипендиялар, пенсия ва нафақаларни 1,4 баробар ошириш қақида Фармон қабул қилинди. Агар январь ойидаги иш ҳақи ва пенсия, стипендияларнинг оширилганини қўшиб қисоблайдиган бўлсак, бу рақам йил бўйича 1,7 баробарни ташкил этади. Бу тахмин қилинган инфляция, яъни нарх ошиши суръатларига нисбатан 3 марта кўпдир. Иш ҳақини ошириш учун қўшимча 50 миллиард сўмлик бюджет маблағлари қидириб топилди.

Аҳолининг ночор табақалари — кам таъминланган оилалар, ногиронлар, ёлғиз нафақадорларга давлат томонидан кўрсатилаётган ижтимоий ёрдамнинг аниқ бориб ётишига катта аҳамият берилмоқда. Аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишни таъминлаш учун мустаҳкам меъёрий-ўқуқий замин ва самарали механизм яратилди. **Ижтимоий муҳофазанинг** жамият ўзаги бўлмиш **оилага қаратилган** унинг **асосий** хусусиятидир.

Унап олти ой давомида аҳолининг ёрдамга муҳтож (. и i . i m i . i p и м и и ж т и м о и й қўллаб-қувватлаш мақсадлари i i i **врийб** I¹) миллиард сўм маблағ ажратилди. Бутунги • p . i o i i ш р и л а ё т г а н к у ч л и и ж т и м о и й с и ё с а т т у - ■ I ' и м и **16 < III . i гўлмаган** фар сандлари бўлган бир миллион i i m **орТИП "ч i . i . '(i) мингдан** : i i ё д кам таъминланган ОИЛП ни икки f i i i . i lўлмаган lўдаклари тарбия қилаёт-Ia и , 540 миш иппамайдиған она давлатдан ёрдам пули олмоқца.

Соғлиқни сақлаш тизимини ислох қилишга қаратилган давлат дастури изчиллик билан ҳаётга жорий қилинмоқда. Республика, вилоят ва туманлар миқёсида жадал гиббий ёрдам кўрсатишнинг яхлит тизими ишлаб чиқилмоқда. Қдшлоқ жойларда қишлоқ врачлик пунктларини ташкил этиш ривожланиб бормоқда.

Тиббий хизматнинг амбулатория-поликлиника ва бошқа кундузги шаклларда медицина ёрдами кенгаймоқца. Бу соҳада хусусий тиббиёт муассасаларининг фаолияти ҳам жонланиб бормоқца. Бугунги кунда мамлакатимизда 1300 дан зиёд хусусий тиббиёт муассасалари мавжуд ва 3000 дан ортиқ врач хусусий тарзда фаолият кўрсатмоқца.

Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш ва мустаҳкамлаш борасида қўрилган чора-тадбирлар натижасида оналар ва чакалоқлар ўлимц, бир қатор ўткир инфекцион касалликлар камайиб бормоқца.

Аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишга қаратилган тадбирлар тизимида ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш, аҳолини, биринчи галда, қишлоқ аҳолини ичимлик сув ва табиий газ билан таъминлашга алоҳида эътибор берилмоқца. Шу мақсадда ҳар бир аҳоли манзилини ичимлик сув ва табиий газ билан таъминлашни кўзда тутадиган махсус дастур қабул қилинган.

Фақат ўтган ярим йиллик мобайнида 900 километр атрофида водопровод ва 2 минг километрдан зиёд газ қувури тармоқлари ишга туширилди. Бу рақам қишлоқ жойларда тегишли тарзда 850 ва 1950 километрни ташкил этади. Эътибор қилган бўлсангиз, барча водопровод ва газ қувури тармоқларининг 95 фоизи айнан қишлоқ жойларда ётқизилди.

Шу билан бирга, водопровод ва газ қувурлари ётқизиш бўйича мўлжалланган дастурнинг атиги 47 фоиз даражасида бажарилганини таассуф билан қайд этиш лозим. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятларнинг ҳокимликлари, Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ва аҳолини ичимлик сув ва газ билан таъминлашга масъул бўлган бошқа вазирлик ҳамда идоралар йил охирига қадар йўл қўйилган қоқоқликни бартараф этиш, водопровод ва газ қувурлари ётқизиш бўйича белгиланган топшириқларни сўзсиз адо этиш юзасидан барча чора-тадбирларни кўришлари шарт.

Учинчи. Жорий йилда ғалла мустақиллигини мустаҳкамлаш, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш ва ислоҳ қилиш бўйича яна бир дадил кадам қўйилди.

25 июлгача бўлган маълумотга кўра, мамлакатимиз деҳқонлари 3,6 миллион тонна ғалла маҳсулотини йиғиб-териб олдилар. Давлатга 2,2 миллион тоннадан зиёд ғалла топширилди, яъни белгиланган марралар шараф билан бажарилди.

Бу, энг аввало, мамлакатимиз аҳолини озиқ-овқат билан таъминлаётган ғаллакорларимиз, барча деҳқонларимизнинг фидокорона меҳнати самарасидир.

Бугун мана шу минбардан туриб, ғаллакор — деҳқонларимизга фидойи меҳнатлари учун таъзим қилишни ўз бурчим деб биламан.

Қишлоқ хўжалиги соҳасида эришилган бундай ютуқлар қишлоқ ҳаётини ислоҳ қилиш бўйича амалга оширилган ишларимизнинг ижобий натижасидир десак, асло хато бўлмайди. Бугун барчамиз иқтисодий ва аграр соҳадаги муносабатларни тубдан ўзгартириш, ширкатларни шакллантириш, қишлоқца оила пудрати ва мулк пайларини жорий этиш, ташаббускорлик ва тадбиркорликни, бир сўз билан айтганда, хўжайинлик, эгалик туйғусини қайта тиклаш биз учун нақадар катта аҳамиятга эга эканига қайта-қайта амин бўлмоқчамиз.

Бу — моҳият-эътиборига кўра, бугун ўзимиз учун чиқаришимиз керак бўлган энг муҳим ҳулосадир. Мен шунини таъкидлашни истардимки, қишлоқ хўжалиги мин ислоҳ қилиш, бу шунчаки бир мақсад эмас. Бу соҳада муҳим вазифа — қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқари-меҳнаи унумлорлигини ва самарадорликни ошириш-щр. и вқиш ил|пгий турмуш ва меҳнат шароитини тубдан унришишиди).

Ўқуи|ии МҚГД қишиіоқхўжалиги корхоналарини ислоҳ қИЛИШ, қлқикий мулк ііалари синфини шакллантириш жараёни тезлашиб бормоқца. Бугунги кунга келиб, 502 жамоа хўжалигининг қишлоқ хўжалиги ширкатларига ай-ііатирилгани бунинг яққол далилидир.

Қишлоқда мулк эгаларини шакллантириш сезиларли ііаражада оила пудратини шакллантириш, боғ ва тоқзорларни узоқ муддатга ижарага бериш эвазига таъминланмоқца. Ғалла экиладиган майдонларнинг 95 фоизидан ор-

сабатларини тўғри йўлга қўйиш бўйича аниқ механизм ишлаб чиқилмаган.

Дехқон ва фермер хўжаликларини кичик техника воситалари ва ўғитлар билан таъминлаш қонқарсиз аҳволда қолмоқда. Ҳозиргача нефть маҳсулотларини, ёнилғимойлаш материалларини товар ишлаб чиқарувчиларга етказиб бериш қоидалари ишлаб чиқилмаган.

Энг муҳими — етиштирилган мева-сабзавот маҳсулотларини йиғиш ва тайёрлаш билан шуғулланадиган кенг воситачи тизимлар тармрғини яратиш бўйича берилган топшириқ бажарилмаяпти. Кишлоқ аҳолиси ўртасида юридик шахе ҳуқуқига эга бўлган деҳқон хўжаликларининг афзалликларини тушунтириш ишлари ёмон аҳволда.

Акс ҳолда, бугун рўйхатдан ўтган 1 миллионга яқин деҳқон хўжаликларидан атиги 4,5 мингтаси, яъни 0,5 фоизи юридик шахе низомини олганини нима билан изоҳлаш мумкин?

Тўртинчи. Иқтисодиётни таркибий жиҳатдан **янгилаш, корхоналарни** модернизациялаш **ва техник** жиҳатдан қайта жиҳозлаш **дастурий** чора-тадбирлари изчил **амалга оширил**моқца. Ярим йил мобайнида 221 миллиард сўмдан ортиқ капитал маблағлар, шу жумладан хорижий инвесторлар иштирокидаги лойиҳалар бўйича 58 миллиард сўм атрофида капитал маблағ ўзлаштирилди.

Ўзлаштирилган хорижий инвестициялар ҳажми ўтган йилнинг шу пайтига нисбатан 1,6 марта ўсди. Ялпи капитал маблағларнинг 26 фоизи хорижий инвесторлар зиммасига тушмоқда.

Ярим йил мобайнида ялпи инвестицияларнинг қарийб 60 фоизи иқтисодиётнинг ишлаб чиқариш тармоқларига жалб этилдики, бу шаҳар автобуслари ва енгил юк машиналари ишлаб чиқарадиган "СамКўчавто" қўшма корхонасини, Хўжабод ер ости газ омборини, "Папфен" ип йиғирув қўшма корхонасини ишга тушириш имконини берди. Хоразм вилоятида қурилган "Даритал" қўшма корхонасида эркалар учун пойабзал, Тошкент вилоятида гранит плиталар ишлаб чиқарила бошланди.

Ангрен шаҳрида каолинни бойитиш фабрикасининг (шпринчи навбати ишга туширилди. "Косонсой-Текмен" қўшма корхонасидажунжазламалар, Фаргона кимёвий тола тонодида полиамид, "ЎзСамсунг Электроник", "СМГ-Оникс", "Восток-Оникс" қўшма корхоналарида мураккаб маиший электрон техникалар, сув ва газ ўлчагичлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Шўртан газ-кимё мажмуи, Қўнғирот сода заводи, Қизилкум фосфорит комбинати, "ЎзДЭУавто" қўшма корхонаси учун бутловчи қисмлар тайёрловчи заводлар, Фарюна нефтни қайта ишлаш заводи, Тошкент — Андижон — Ўш — Иркиштом автомобиль йўли ва шунга ўхшаган қатор стратегик объектлар қурилиши жадал суръатлар билан давом эттирилмоқца.

Бешинчи. **1999 йилнинг устувор йўналишларидан бири — Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалга оширишда муайян силжишлар рўй берди.**

Давлат таълим андозалари бўйича 348 та лойиҳа, ўрта профессионал таълим бўйича 704 та мутахассисликка оид, 350 та янги ўқув режалари ва дастурлари тайёрланди. 1999 йилда ташкил этилаётган 14 та академик лицей ва 103 та касб-хунар коллежларини кадрлар билан таъминлаш мақсадида 2,6 минг инженер-педагог кадрлар қайта тайёрлашдан ўтказилди.

Таъмирланадиган ва янги қуриладиган академик лицейлар ва касб-хунар коллежларининг аниқ рўйхати тузилди. Қурилажак барча объектларни тендер асосида лойиҳалаш ишлари ниҳоясига етказилиб, экспертлар назаридан ўтказилди. Кенг қўламда пудрат савдоси амалга оширилди. 1999 йилда ишга тушириш режалаштирилган 115 та объектнинг барчасида қурилиш-монтаж ишлари деярли ниҳоясига етказилмоқца.

Айни пайтда касб-хунар коллежлари ва академик лицейлар қурилиши учун ажратилган капитал маблағларнинг йиллик ҳажми мамлакат бўйича 48,6 фоизга, жумладан, Сурхондарё вилоятида атиги 37,3 фоизга, Навоий ва Наманган вилоятларида 38,5 фоизга, Қашқадарё вилоятида эса 42,7 фоизга ўзлаштирилгани бизни ташвишлантirmай қолмайди.

Ижтимоий мажмуа (Ҳ.Кароматов), қурилиш ва саноат материаллари мажмуи (А. Исаев) раҳбарлари, Қррақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри, барча шаҳар ва туман ҳокимлари 1999 йилда қуриб ишга тушириш мўлжалланган академик лицейлар ва касб-хунар коллежларининг қурилишини ниҳоясига етказиш, уларни янги ўқув йилига тайёрлаш бўйича шошилиш чоралар кўришлари керак.

Ҳурматли мажлис иштирокчилари!

ч

Иқтисодий ислохотларнинг боришини чуқур ва атрофлича таҳлил қилиш шуни кўрсатмоқдаки, 1999 йилга мўлжалланган устувор дастурларнинг барчаси ҳам муваффақиятли ҳал этилмапти. Муаммолар, нуқсонлар ҳали жуда кўп.

Ҳап нима ҳақда кетмоқда?

Аввало, шуни айтмоқчиманки, бу йилга мўлжалланган давлат мулкисини хусусийлаштириш ва бу жараёнга чет эл инвесторларини жалб этиш суръатлари бизни қониқтирмапти. Ўта муҳим бу ишда изчиллик етишмаяпти.

Бу ҳақда Ислохотлар ва инвестициялар бўйича идораларо кенгашнинг махсус мажлисида ҳам гапирилган, Давлат мулки қўмитаси, хусусийлаштириш бўйича бошқа жавобгар тузилмалар шаънига танқидий фикрлар билдирилган эди.

Бугунги кунда хусусийлаштириш жараёнларини тезлаштириш бўйича қатор чора-тадбирлар кўрилмоқда. Тендер савдолари ўтказиш бўйича давлат комиссиясининг ваколатлари бирмунча кенгайтирилди. Ўз таркибига Қимматли қоғозлар марказий депозитарийси ҳамда 23 та иккинчи даражали муштарак тижорат депозитарийларини олган қўш босқичли депозитарий тизими ташкил этилди. Корхона акцияларини ишлаб чиқариш ва жойлаштиришга ихтисослашган, давлат активларини тендер ва танлов асосида сотишни ташкил этувчи, хусусийлаштириш дастурларини амалга оширишга сансалорлик, тўрачилик ил-

латларини аниқлаш ва уларни бартараф этиш асосий вазифаси бўлган "Давинком" инвестиция фирмаси ташкил этилди.

Корхона акцияларини тайёрлаш ва сотиш жараёнига чет эл молия маслаҳатчилари ва экспертлари, жумладан, халқаро молия институтлари кенг жалб этилмоқда. Бу иш ўзининг ижобий натижаларини бермоқда.

Йилнинг биринчи ярмида 263 та объект хусусийлаштирилди. Фонд бозорида корхоналарнинг 1,5 миллиард сўмдан ортиқ акцияси сотилди. Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришдан тушган ялпи тушум 2,7 миллиард сўмни ташкил этди. Акция пакетларини реализация қилишга мўлжалланган махсус республика Фонд биржасида умумий акция ҳажми 158,7 миллион долларни ташкил этувчи 116 та ҳиссадорлик жамияти тайёрланди.

Кўрилатган чора-тадбирларга қарамадан, Давлат мулки қўмитаси ва унинг таркибий қисмларида, вазирлик ва идораларда, ассоциация ва хўжалик бирлашмаларида ўз ечимини қутаётган муаммолар ҳали кўп. Хусусийлаштиришга бўладиган жараёнлар жуда чўзилиб кетмоқда. Акцияларга харидор бўлиши мумкин бўлган чет эл инвесторларини излаб топишда хўжалик бирлашмаларининг савий-ҳаракатлари мутлақо сезилмаяпти. "Ўзбекмебель", "Ўзгўштсаноат", "Ўзбек ипаги", "Ўзмашсаноат", "Ўзэлтехсаноат" ва бошқа ассоциацияларнинг чет эл инвесторларини етарли даражада жалб эта олмаганликлари сабабли, мазкур корхоналарнинг акция пакетлари чет эл инвесторларига сотилмаяпти.

"Ўзмашсаноат", "Ўзэлтехсаноат", "Ўзавтосаноат" ва бошқа ассоциация ва корхоналарнинг биржа бозорида суёт ҳаракат қилаётганлари оқибатида акцияларни реализация қилиш белгиланган ҳажмининг атиги 10 фоизини ташкил этмоқда. Идораларо ишчи гуруҳи, республика Кўчмас мулк биржаси, Кўчмас мулк ва инвестициялар агентлиги, банклар ва бошқа идораларнинг фаоллигини кескин ошириш зарур.

2. Кичик ва ўрта бизнес соҳасидаги ишлар ҳам бизни қониқтирмайди. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик-

нинг ривожланиш суръатлари бугунги кун талабига жавоб бермаяпти. Мазкур соҳаларга бор-йўғи 400 минг киши ёки иш билан банд бўлган аҳолининг 5 фоизигина жалб этилган. Ишсизлик муаммосини ҳал этишда, хусусан, қишлоқ жойларида бу масалани ечишда кичик бизнес ҳал қилувчи омилга айланмаяпти.

Кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, мулкдорлар синфини шакллантириш қишлоқда ҳам, **шаҳарда ҳам иқтисодий-сиёсий ислохотларнинг муваффақиятига гаров** бўлиши лозим. Афсуски, бу соҳадаги ишларимиз умумий ғафдан нарига ўтмаяпти. Кабул қилинган қонунлар, фармонлар ҳамда тадбиркорларни рағбатлантириш, уларга зарур шарт-шароит яратиш ва давлат йўли билан ёрдам бериш тўғрисидаги қарорлар қониқарсиз ба-жарилмоқда.

Тадбиркорлар моддий ресурслардан, ўз маҳсулотларини сотиш учун бозорлардан кенг ва тенг равишда фойдалана олмаётирлар. Маҳаллий ҳокимият органлари уларга тегишлича мадад кўрсатмаяпти. Жойларда ҳокимият ва бошқарув органларининг тадбиркорлик субъектларининг молия-хўжалик фаолиятига аралашуви каби мутлақо йўл қўйиб бўлмайдиган фактлар мавжуд.

Ярим йил ичида кичик ва ўрта бизнес субъектларининг сони фақат Қорақалпоғистон Республикасида, Жиззах, Наманган вилоятларида ва айниқса, Сирдарё вилоятида сезиларли даражада ортди. Айни пайтда, умуман, республика бўйича рўйхатга олинган кичик ва ўрта корхоналар сони амалда кўпаймаяпти.

Статистика органлари маълумотларининг кўрсатишича, рўйхатга олинган кичик ва ўрта корхоналарнинг ҳар тўрттасидан бири ўтган ярим йиллик давомида ишлаган. Бундай корхоналар улуши Қорақалпоғистон Республикасида (52 фоиз), Самарканд (37,6 фоиз), Навоий (33,7 фоиз), Хоразм (30,3 фоиз), Андижон (21,6 фоиз), Наманган (19,3 фоиз) вилоятларида ва Тошкент шаҳрида (29,5 фоиз), айниқса, юқори даражададир.

Бу соҳада **Товар** ишлаб **чиқарувчилар ва тадбиркорлар** палатаси ҳам **кўнгилдагидек** ишламаяпти. Унинг **фаолият**

>>• **1.1 гурачилик ва расмиятчилик иллатлари** тугатилмаган.

11 йилга кичик ва ўрта бизнес корхоналари учун инвестицияларни жалб этиш, кучли бошқарувчилар — ҳақиқий Вирчменлар тайёрлаш соҳасидаги вазифаларни ҳам тўла қўйиб бермаяпти.

Пирова Қайта тиклаш ва тараққиёт банки ҳамда Осиё Иракқиёт банки томонидан очилган кредит линиялари бўйича тадбиркорлар орасида танлов ўтказиш асосида имтиёз лойиҳаларини амалга ошириш механизми **Юрий** этилмаган. **Тижорат банклари ва Марказий банк** томонидан йўл қўйилаётган тўрачилик, сансалорлик ҳақида қишмаслик мумкин эмас.

Мазкур банклар уларнинг олдида турган энг муҳим ва долзарб вазифа — ишбилармон ва тадбиркорларга, авваламбор, манфаатдор шерик ва ҳамкор бўлиш вазифасини ечишдан ҳали-бери олис ва ожиздир.

Содда қилиб айтганда, банклар амалда оддий тўлов операцияларини бажарувчи идорадан, ўз маблағларини тадбиркорлик, кичик ва ўрта бизнес ривожига инвестиция қилишдан манфаатдор ҳақиқий сармоядор идорага айланиши даркор.

Лойиҳаларни молиялаштириш, тадбиркорларга юридик ва аудиторлик хизмати кўрсатиш бўйича малакали мутахассислар, айниқса, қишлоқ жойларда етишмаяпти.

Буларнинг ҳаммаси учун Кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш бўйича республика мувофиқлаштириш кенгаши (Ў. Султонов), Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси, Фермер ва деҳқон хўжаликлари уюшмаси, Марказий банк ва тижорат банклари ҳамда биринчи навбатда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, барча даражадаги ҳокимликлар жавоб бериши керак.

3.1999 йил учун қабул қилинган республика инвестиция дастурини амалга ошириш борасидаги ишларнинг аҳволи яхши эмас. Биринчи ярим йилликда маблағ билан таъминланган барча манбалар ҳисобидан йиллик капитал маблағ сарфлаш ҳажмининг атиги 32 фоизи ўзлаштирилган.

Марказлаштирилган инвестициялар ва ҳукумат кафолатидаги кредитлар ҳисобидан қурилишларнинг аниқдас-турига киритилган 108 иншоотдан 82 тасида иш бошланмаган. Бевосита хорижий инвестициялар ва кредитлар бўйича амалда ўзлаштирилган маблағ салкам 20 фоизни ташкил этди.

Қолоқликка йўл қўйган буюртмачи вазирликлар ва идоралар орасида "Ўзпаррандасаноат", "Оби ҳаёт" республика ишлаб чиқариш бирлашмаси, "Кумир" ҳиссадорлик жамияти, "Ўзавтосайоат", "Ўзкимёсаноат", "Ўзқишлоқхўжаликмашҳолдинг", "Ўзқурилишматериаллари", "Ўзавтотранс", "Ўзмойтамакисаноат", Наманган ва Хоразм вилоятлари ҳокимиятлари ва бошқалар бор.

Баъзи вазирликлар, идоралар ва корхоналар 1998 йилга тасдиқланган инвестиция дастури, айниқса, унинг бевосита хорижий инвестицияларини ўзлаштириш қисмининг бажарилмаганлик сабабларини кўриб чиқиш натижаларидан айрим раҳбарлар ўзлари учун етарли ҳулоса чиқармаганга ўхшайдилар.

Вазирлар Маҳкамаси инвестиция дастурлари департаменти Макроиқтисодий ва статистика вазирлиги билан биргаликда (Б.Ҳамидов, А. Исаев) ярим йиллик яқунлари бўйича инвестиция дастурига киритилган барча лойиҳалар ҳамдаулар орасидан молиялаштириш манбалари аниқланмаган ёки техник-иқтисодий асослари тасдиқланмаган лойиҳалар бўйича батафсил инвентаризация ўтказишлари зарур.

Бу лойиҳаларни инвестиция дастуридан чиқариш ва бўшаб қолган марказлаштирилган инвестицияларни устувор иншоотларга, аввало коллежлар ва лицейлар қурилишига қайта тақсимлаш юзасидан таклифлар киритишлари лозим.

Инвестиция дастурларини шакллантириш тартиби тўғрисидаги низом қисқа муддатда қайта кўриб чиқилсин, унга техник-иқтисодий асослари тасдиқланган ҳамда молиялашнинг аниқ манбалари билан таъминланган лойиҳаларнигина киритиш кўзда тутилсин. Бу ишларнинг натижалари тўғрисида 1 сентябргача ахборот берилсин.

4. Ташқи иқтисодий фаолиятимиз алоҳида эътибор беришни талаб қилади. Биринчи ярим йилликда ташқи савдода 105 миллион АҚДІ доллари миқдорида ижобий сальдога эришилганига қарамай, экспорт ҳажмининг камайиши каби салбий жараён давом этмоқда. Ўтган йилга нисбатан экспорт 15 фоиз қамайди.

Бу биринчи ярим йиллик яқунлари бўйича кўзда тутилган экспорт кўрсаткичи 81 фоизга, жумладан, марказлаштирилган экспорт ҳажми 90,5 фоизга, марказлаштирилмаган экспорт ҳажми эса атиги 73 фоизга бажарилганининг оқибатидир.

"Ўзбекенгилсаноат", Ўзбекистон Почта ва телекоммуникациялар агентлиги, "Ўзбектуризм", "Ўзбек ипаги", "Ўзбекмебель", "Ўзбекбирлашув" каби тузилмаларнинг маҳсулотни экспорт қилиш бўйича ижобий ишларини таъкидлаш лозим.

Айни пайтда экспорт имкониятига эга бўлган бир қанча идоралар ва хўжалиқ бирлашмалари экспорт борасидаги курсаткичлар бажарилишини таъминлашда қолоқликка йўл қўйди. "Ўзмашсаноат", "Ўзқишлоқхўжаликмаш-холдинг", "Ўзавтосаноат", "Ўзметкомбинат", "Маҳсул қотишма" республика бирлашмаси, "Кумир" ҳиссадорлик жамияти, "Ўзқурилишматериаллари", "Ўзфармсаноат", "Ўзавтотранс" ва (>ир қатор қўшма корхоналар ва бошқалар шулар қумлоқтқир.

Лйрим **корхоналар**, шу жумладан, қўшма корхоналар **имандалих** кайфияти мавжудлиги, валюта ре- **и** **КДІ** мйи **и** **гапиришга** **тўғри** келмоқца.

Маҳкамаи (<v **Султонов**), экспорт бўйича **маҳоуі** **комиссия** **гвгишли** **тузилмалар** билан биргалик-ди шу «|;іkm.іріа теишли баҳо беришлари лозим. Кўрил- **чорі** **Тдбирлар** ҳақида 1 сентябргача ахборот бе- **рқложн.**

5. Тилои иши и) ми ни мустаҳкамлаш **муаммосини** тубдан **и** **қила** **олмаганимизни** **ва ўзаро ҳисоб-китобларнинг бо-и>р** **иқтисодийётига** хос маърифий тизимини йўлга қўя олмаганимизни **тан олиш** керак.

Корхоналарнинг ўзаро қарзларини, бюджетга тўловлар ва бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлар бўйича қарзларини камайтириш юзасидан қарзларни кечиб юбориш ва тўлаш муддатини кечиктириш, аниқ мақсадларга қаратилган кредит бериш ва ҳатто ашаддий қоидабузарларни маъмурий ва жиноий жавобгарликка тортишгача ғоят хилма-хил чора-тадбирлар бутун йил давомида амалга оширилди.

Биринчи ярим йилликда прокуратура органлари маблағни дебиторлик қарзларига ўтказганлик учун 295 та хўжалик юритувчи субъект материаллари бўйича айбдор шахсларга нисбатан жиноий иш қўзғатди. 404 нафар корхона раҳбари интизомий жавобгарликка тортилди, ташкилотларнинг 2,5 минг раҳбарига нисбатан маъмурий жазо чоралари қўрилди.

Солиқ органлари 8 мингдан ортиқ мансабдор шахсни маъмурий жавобгарликка тортди ва улардан 69,7 миллион сўм миқдорида жарима ундирди. Албатта, булар жуда қаттиқ жазо чоралари, лекин биз шундай қилишга мажбурмиз. **Акс ҳолда бу аҳвол иқтисодиётнинг бутунлай издан чиқишига, бутун молия ва пул-кредит тизими барбод бўлишига, натура айирбош қилиш ва бартер операцияларига ўтишга олиб келиши мумкин.**

Муддати ўтган дебиторлик қарзларининг энг кўп миқдори (96,5 фоиз) бир-бири билан узвий боғлиқ 7 вазирлик ва идора — "Ўзбекнефтгаз", Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги, Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги, "Ўзкимёсаноат", "Ўзбекистон темир йўллари", "Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттаъмир" ҳамда Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги ҳиссасига тўғри келади.

Ярим йилда бюджетга тўловлар бўйича қарзлар 1 июлга қадар 89,6 миллиард сўмни ташкил қилди. Бюджет олдига асосий қарздорлар — Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, "Ўзсувқурилиш", "Ўзбекенгилсаноат", Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги, "Ўзбекнефтгаз", "Ўзкимёсаноат" ва бошқалардир.

Муддати ўтган тўловларнинг **мавжудлиги бир қанча корхоналарнинг молиявий аҳволи ғоят қониқарсиз эканлиги**

дан, ўз айланма **маблағлари сакланишини таъминлашга дойр иш яхши ташкил этилмаганидан, рақобатга бардош бермайдиган маҳсулот ишлаб чиқаришнинг кўпайиши давом этаётганидан, ишлаб чиқаришни бошқариш яхши ташкил этилмаётганидан** далолат беради.

Муддати ўтган қарзлар ва кредитларнинг қайтарилмаслиги масалаларини тубдан ҳал қилиш зарур. Ва бу масалаларни ечиш мақсадида бугун тегишли чоралар қўрилмоқда.

6. Биз иқтисодий жиҳатдан ночор, зарар келтирувчи корхоналарга қарши изчиллик билан мурасасиз кураш олиб боришимиз лозим.

Афсуски, Корхоналар банкротлиги ва санация масалалари бўйича ҳукумат комиссияси ва Корхоналар иқтисодий ночорлиги ишлари бўйича қўмита ҳамда Олий хўжалик суди банкрот корхоналарга нисбатан мураса қилиб келмоқда. Мен буларнинг ишидан мутлақо қониқмаяпман. Давлат улуши бўлган 312 корхонада йил бошида инвентаризация натижалари бўйича банкротлик аломатлари аниқланган бўлиб, ҳукумат комиссиясига шундан 142 тасини тугатиш тавсия қилинган эди. Ярим йил ичида шундан атиги 29 таси банкрот деб эълон қилинди ва **факртгина 3 таси тугатилди.**

(**вдјјарда банкрот деб эътироф этилган корхоналарни і vi.ниш жараёни ҳаддан ташқари чўзилиб кетмоқда. Ма-і | і.т. І'J'JK йилда банкрот деб эълон қилинган 436 корхо-ii і і ni im|i ivi и 177 таси тугатилди, 1999 йилнинг бирин-iii n|i mii і.і и ii ftанкротга учраган 410 корхонадан атиги 93 і і.и гугЯТИЛДИ**

Ікшкроі ііі і vi |mii и/1,11 п амалдаги қонунларни, хусусі. н і **Вямхротліі і vi pm іпсГ'і** и қонунни қайта кўриб чиқиш, унда иқіисодий ночор корхоналарга қўйиладиган ганадларни кучайтириш, тугатиш муддатларини қисқартириш, пировард натижалари учун хўжалик судлари ва гујатиш комиссиялари масъулиятини ошириш юзасидан ўчгартишлар киритиш зарур.

Корхоналарнинг иқтисодий ночорлиги тўғрисидаги ишлар бўйича қўмитанинг ишини тубдан қайта кўриб

Вакт шиддат билан тўхтовсиз олға бормоқца, уни ҳеч нарса тўхтата олмайди. Ҳаёт ўзгармоқда, шароит ўзгармоқца, бозор иқтисодиётига, демократик янгиланишларга ва биринчи навбатда раҳбарларга ҳамда бошқарув ходимларига қўйиладиган талаблар ўзгармоқца.

Гап бизнинг профессионал савиямиз ҳақида бормоқца. Амалга оширилаётган ислохотларни, ўзимиз яшаётган **жамиятни янгилашни** тушуниб етишимиз **тўғрисида** бормоқца. **Гап фукаролик мавқеимиз** тўғрисида, рихоят, халқ ва жамият олдидаги бурчимиз **ҳақида** бормоқца.

Азиз дўстлар!

Айтилган гапларни умумлаштириб, эътиборингизни қуйидаги масалаларга қаратмоқчиман.

Бугунги кундаги асосий вазифамиз — танлаб олган ислохотлар ва янгиланиш йўлимиздан орқага қайтмаслик, Олий Мажлиснинг ХГV сессиясидаги "Ўзбекистон ХХI асрга интиломоқца" маърузасида баён қилинган иқтисодий ва ижтимоий тараққиёт стратегиямизнинг асосий йўналишларини амалга оширишдир.

Бугунги кундаги асосий вазифамиз — халқ турмушини яхшилашдир, токи диёримизда яшаётган ҳар бир инсон ўзи ва ўз оиласи мисолида ўз фаровонлиги ортиб бораётганини ҳис қила олеин.

Бугунги кундаги асосий вазифамиз — мустақиллигимизни янада мустаҳкамлаш, мамлакатимизнинг халқаро обрўсини ошириш, ҳонадонимиздаги хавфеизлик, барқарорлик, тинчлик ва тотувликка нисбатан бўлаётган ҳар турли таҳдид ва хавф-хатарларга нисбатан оғоҳ ва хушёр туришдир.

Эътиборингиз учун раҳмат.

*Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаеининг
1999 йил биринчи ярмидаги иқтисодий ислохотлар
яқунига бағишланган йиғилишидаги маъруза,
1999 йил 27 июль*

ВАТАН ОЗОДЛИГИ – ОЛИЙ САОДАТ

Ҳурматли депутатаар!

Биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг охириги — XV сессияси улуғ байрамимиз — Мустақиллик кунининг саккиз йиллиги арафасида ўтмоқца.

Тарих учун саккиз йил катта муддат эмас. Лекин, ҳолисона айтадиган бўлсак, шуқискадавр мобайнида ҳаётимиз тубдан ўзгарди.

Ўзбекистонга ярим мустамлака, хом ашё етиштирувчи ўлка деб қараган, халқимизнинг миллий туйғуларига ҳос бўлган барча қадриятларни менсимасдан, тарихимиз, тилимиз ва маданиятимиз, анъана ва одатларимизни поймол этган зўравон ва манфур тизим барбод бўлди.

Таянчиси лаббайчи тўралар, амалдорлар, пойдевори маъмурий буйруқбозлик бўлган зеки, ўта мафқуралашган, халқни юввош, итоаткор оломон деб биладиган тизим ўтмишда қолди.

Бугун юртимизда демократик, фукаролик жамияти ва ҳуқуқий давлатнинг мустаҳкам пойдевори қўйилмоқца, кўпукладли, барқарор ривожланаётган бозор иқтисоди асослари шаклланмоқца.

Ҳаётимизнинг барча жабҳаларида, шаҳарларимиз, қўрғонларимиз ва қишлоқларимиз, ишлаб чиқариш ва иқтисодиётнинг бугун бошли йирик тармоқларида кишини лол қолдирадиган ўзгаришлар рўй бермоқца.

Бир сўз билан айтганда, янгиланиш, ислохотлар жараёни амалда турмушимизнинг деярли барча — сиёсий, иқтисодий, ижтимоий-маънавий соҳалари, жамият ва давлат қурилиши соҳаларини қамраб олмоқца.

Энг муҳими, шунг алоҳида таъкидлаш лозимки, ушбу жараёнлар билан биргаликда биз ўзимиз ҳам ўзгаряпмиз,

дунёқарашимиз, янгиликларга муносабатимиз мутлақо ўзгармоқца.

Мазкур ўзгаришларнинг муҳим жиҳати ипундаки, кишилар авваламбор ўз кучига суяниб ўз тақдири, оиласи келажагини ўзлари белгилайдиган бўлмоқдалар, ҳаётимизни демократлаштириш жараёнларини онгли равишда қабул қилмоқдалар.

Хуллас, халқимиз бугун ўз ҳаёти, келажагининг ҳақиқий ижодкорига айланмоқца. Бу, менимча, бундан кейин ҳам одамлар оншца ривожлантириш керак бўлган энг катта ютуқдир.

Азиз ватавдошлар!

Бугун ўтган даврни кўз ўнгимиздан ўтказиб сарҳисоб қилар эканмиз, аввало, барчамизни мана шу кунларга етказган, эзгу ниятларимизни амалга оширишда, рўёбга чиқаришда ўзи мададкор бўлган Яратганимизга минг-минг шукроналар, ҳамду санолар айтишимиз лозим.⁴ Утган давр мобайнида улуг ва ягона мақсад учун — Ватанимиз келажаги, эртанги ёруғ кунимиз, турмушимиз-ни фаровон, юртимизни обод қилиш, халқаро майдонда ўзимизга муносиб обрў-эътибор топиш, Ўзбекистонни улуглаш, узбек номини бутун жаҳонга тараннум этиш йўлида сиз халқ ноиблари билан бирга баҳамжиҳат иш олиб бордик.

Энг муҳими, биринчи чақириқ асосида ташкил топган парламентимиз фаолиятининг асосий мезони шундан иборатки, ўтган давр мобайнида кўппартиявийлик шаклланиган, турли ҳаракатлар, жамоат бирлашмалари сиёсат майдонига чиққан, турли ижтимоий тоифа ва табақалар вужудга кела бошлаган мураккаб бир шароитда, Олий Мажлис ҳокимиятнинг бошқа тармоқлари билан ҳамкорликда жамиятимизда сиёсий мувозанатни, тинчлик ва барқарорликни сақлаб туришда ишончли омил бўлди.

Мамлакатимизнинг сиёсий-ижтимоий, маънавий ва маданий ҳаётида, янгилиниш жараёнида, ислохотларга қонуний асос барпо этиш ва уларни изчиллик билан давом эттиришда, барча самарали ишларимизда Олий Мажлисининг бош-қош бўлиб турганини биз бугун катта мамнуният билан қайд этамиз.

Олий Мажлисининг бугун тақдим этган беш йиллик ҳисоботини, сўзгачиққан халқ депутатларининг билдирган фикрлари ва берган баҳоларини, бир сўз билан айтганда, Олий Мажлисининг беш йил давомидаги фаолияти, амалга оширган тадбирлари ва халқаро майдонда тобора ошиб бораётган обрў-эътиборини, авваламбор, Ўзбекистонда демократик давлатларга хос парламентаризм шаклланиб бораётганининг тасдиғи деб биламан.

Ҳаёт, замон шиддат билан ўзгариб бормоқца. Шунга монанд равишда жамиятимиз, унинг узлуксиз қисми бўлмиш парламентимиз ҳам, депутатлар ҳам ўзгариб бормоқца.

Мен бугун сиз азизларнинг юзингизга, кўзингизга қараб, сизга ишонч билдирган миллионлаб сайловчилар олдида шуни айтишим керакки, мамлакатимиз, халқимиз ўтган даврда қандай ютуқларга эришган бўлса, уларнинг барчасида парламентимизнинг муносиб ҳиссаси бор.

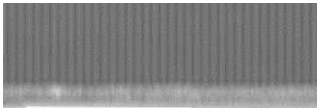
Халқимиз, сайловчиларингиз олдида, ўз виждонингиз олдида — мен бурчимни ҳалол ва сидқидилдан бажо этдим деб айтишга ҳаққингиз бор, албатта. Мен бу ҳақиқатни катта фахр ва катта ифтихор билан таъкидлаш лозим деб биламан.

Муҳтарам халқ ноиблари!

Бугун мана шу минбарда туриб сиз азизлар билан олдимизда турган ўта муҳим бир вазифа бўйича фикр алмаш иб олмоқчиман.

Ҳаммангизга маълумки, мамлакатимиз, халқимиз ҳозир муқим сиёсий-ижтимоий воқеалар арафасида турибди. Бунин " сессияда Президентлик лавозими ва Олий Мажлис и м\ і. п пи ш ;і бўлажак сайловларнинг муддати белгила- ііпди ііу гайловлар бизнинг мустақиллик даврида демок- р.ция бобида орттирган тажрибаларимизни, демократик тлмойиллар ҳаётимизга қанчалик кириб бораётганини, ,і.олимизнинг сиёсий савияси нечоғлик юксалганини бу- іvн дунёга яна бир бор кўрсатадиган имконият ва синов ёўлади.

Сайловлар жараёнида ҳар қайси давлат, ҳар қайси жамиятда эркин тафаккур, хилма-хил фикрлар, одамлар- мп і п хоҳиш-иродаси, орзу-умидлари, ижтимоий кайфи-



ятлар, шу билан бирга, сиёсий ҳаракатлар ва кучларнинг интилишлари, айниқса, яққол намоён бўлади.

Шуларнинг барчасини инобатга олган ҳолда биз бугун мамлакатимизда мавжуд бўлган вазиятга, танқидий баҳо бериб, саккиз йил давомида барпо этилган, авваламбор Конституциямиз, қабул қилинган қонунлардан иборат ҳуқуқий базага ва халқаро андозаларга суяниб, таяниб, олдимизда турган улкан сиёсий синовдан ёруғ юз билан, мамлакатимиз обрўсига обрў қўшиб чиқишимиз учун зарур моддий, маънавий ва интеллектуал Салоҳиятимизни сафарбар қилишимиз даркор.

Модомики биз демократик ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамияти барпо этиш каби эзгу мақсад сари интилаётган эканмиз, демократиянинг бош талаби бўлмиш эркин сайловларни муносиб ташкил қилиш биз учун ҳам қарз, ҳам фарздир.

Мана шу масалаларга муфассалроқ тўхталиш лозим деб ўйлайман.

Албатта, бизда нуфузли халқаро ташкилотлар томонидан, демократия талабларига тўла жавоб беради, деб тан олинган ўз Конституциямиз, ўз қонунларимиз борки, уларда сайлов масалаларига дойр умумэтироф этилган халқаро меъёрлар, илғор демократик давлатларнинг ижобий тажрибаси, мукамал тартиблар ва талаблар ўз ифодасини топган.

Шуадай экан, бизнинг энг муҳим вазифамиз — қабул қилинган қонунларимизга, эътироф этилган талабларга, демократик андозаларга қатъий риоя этишни таъминлашдир.

Шу ўринда демократия принциплари, тараққий топган давлатларнинг қўллашга арзийдиган тажрибаси бизга ёрдამга келиши керак.

Бу тажрибанинг биз учун энг муҳим жиҳати шундаки, бундай мамлакатларда аҳолининг, аввало сайловчиларнинг ўтказилаётган сайловларга муносабатлари, сайловларнинг жамият ҳаётидаги ўрни, уларга тайёргарлик ва ўтказиш тартиблари кўп — ўн, балким юз йиллар давомида шаклланигани ва кўп синовлардан ўтганини ҳисобга олишимиз даркор.

Ҳисобга олиш дегани, аввало, уларни синчиклаб ўрганиш, танишиш, сайловчилар орасида тушунтириш ишларини олиб боришда, мутасадди ташкилотлар ва фаоллар билан ўқув машғулотлари ва семинарларини ўтказишда бу илғор тажрибаларга суянишдир.

Яна бир бор шуни таъкидлашни истардимки, бугунги кунда ўз миллий қонунчилигимиз ва халқаро андозалар асосида одамларимизнинг, сайловчиларимизнинг сиёсий савияси ва маданиятини ошириш, уларнинг ўз конституцион ҳуқуқларини чуқур англаши энг муҳим ва долзарб масала бўлиб қолмоқда.

Шу ўринда ҳаётимизда учраб турадиган баъзи бир хунук ҳолатларга тўхталиб ўтмоқчиман.

Мамлакатимизда қабул қилинган қонун ва тартибларга биноан, кўппартиявийлик асосида ташкил қилинган сайловларда бир депутатлик ўрнига камида тўрт-беш номзод бўлишини кутишимиз табиийдир. Шунини ҳисобга олсак, сайловларга тайёргарлик пайтида баъзи номаъқул ишларга берилиш, сохта ваъдабозлик, одамларнинг мойиллигини уйғотиш мақсадида ғайриқонуний ишларга қўл уриш каби носоғлом кураш авж олишига асло йўл қўйиб бўлмайди.

Сайловлар одамларнинг маҳаллийчилик, уруғ-аймоқчилик, қабилачилик белгилари асосида ажралиб кетишини ҳам сабаб бўлмаслиги керак. Асоссиз равишда бир-бирининг обрўсини тўқиш, ҳақоратлаш, андишасизлик, ҳар хил бемаъни "ўйинлар" уюштириш сингари нохуш ҳолатларга йўл қўйилмаслиги зарур.

\\i [ҚИШ на хос назминлик, сиполик, камтарлик фази-iii при иноонни улуғлайди. Минбарда туриб, тилга эрк бериб, ЫУСОЛТМ бўлшмДйн туриб халқномидан гапириш-пи \\еч киміиіі, \\гч қапдай ҳаққи йўқ.

Депутат бўлишни истаган одам, аввало, ҳалол-поклиги, маънавий етуклиги, теран билими, қобиляти, эл-юрт манс>аатини шахсий манфаатидан устун қўйиш каби хусусиятлари билангина сайловчиларнинг ишончига сазовор бўлиши мумкин.

Сайловлар, уларга тайёргарлик ҳақида гап борар экан, кўраётган барча тадбирларимизнинг асосий мезони, асо-

сий мақсади деб ягона муҳим вазифани кўрмоғимиз ва шунга эришмоғимиз даркор.

Барча сайловолди тайёргарлигимизнинг асосий мақсади — **ҳар** қайси **овоз** берадиган инсон, у кимга **овоз беришидан қатъи** назар. **Президент** номзодигами ёки **депутат номзодигами** — **аввало**, ўз хоҳиш-иродасига суяниб, ўз **иймонига суяниб**, мустақил ва **онгли** равишда **овоз берсин**.

Мана шу мақсадга эришган ҳолда сайлов натижаларидан қониқиш ва мамнуният ҳосил қилиш мумкин.

Яна бир муҳим фикрни такроран айғишни лозим деб биламан. Ҳар қандай партия, агар у ўзини том маънодаги сиёсий партия деб ҳисобласа, авваламбор аниқ ғояга эга бўлиш билан бирга нимагадир ёки кимгадир муҳолиф бўлиши зарур. Бундан қўрқмаслик керак.

Мана шундай ҳолат ва мана шундай ёндаишш партиянинг тарафдорлари ва унга ишонган, инонган одамлар ҳамда жамоага аниқ-равшан маълум бўлиши даркор.

Янада содда қилиб айтганда, партия тарафдорлари ўзлари кўнгил қўйган партия ёки шахе нима учун курашаётгани ва нималарга қарши чиқаётганини яхши билишлари ва аниқ позицияларга эга бўлишлари керак.

Урра-уррачилик, яшасинчилик кайфияти, бугунги сиёсатни орқа-ўнгига қарамай фақат мақташ билан ҳеч нарсани ҳал қилиб бўлмайди, бирорта муаммо ҳам ечилмайди. Шунинг барчамиз яхши англаб олишимиз зарурки, айна вақтда минбарбозлигу митингбозлик, турли хил ҳавойи бакирик-чакириклар билан ҳам бирор туп дарахт кўкариб ёки бирорта иморат битиб қолмайди.

Шунинг учун ҳаётимизга танқидий кўз билан қараш, сиёсий-ижтимоий воқеликни ҳар томонлама таҳлил қилиб, бугун халқимизни қизиқтирадиган долзарб масалалар бўйича — у сиёсатга тегишлими, давлатни, жамиятни бошқаришга, ҳаётни яхшилашга дахлдорми — вазмин мулоҳазалар, пухта ўйланган хулосалар билдириш керак. Уларни асослаб, кенг жамоатчиликни ўз фикрига тарафдор этиш, авваламбор миллий манфаатларимизга хизмат қиладиган ғояларнинг амалий кучга айланиши учун кураш олиб бориш даркор.

Мен бу сайловларда барча партияларимизга омад тилар эканман, уларнинг битта ақидага амал қилишларини истар эдим: сиёсий курашлар тарихидан маълумки, жаҳондаги кўплаб партиялар ур-йикит, жанжал-сурон орқасида "обрў" топишган бўлса, сизлар эса, барака топкурлар, бунедкорлик, яратувчилик иши билан обрў топинг.

Албатта, сайлов каби ғоят муҳим воқеа ва масъулиятли ишда шошма-шошарликка сира ҳам йўл қўйиб бўлмайди.

Яна бир марта такроран айтиб ўтмоқчиман: зарур бўлса, жаҳон тажрибасига мурожаат қилиш, республикамиздаги халқаро вакилликлар, ташкилотлар иштирокида, кенг омма иштирокида тушунтириш ишларини, учрашувлар, семинарлар ўтказишни кўпайтириш, кенгайтиришп керак.

Бу жараёни пухта, халқ учун тушунарли тарзда ёритиб бориш оммавий ахборот воситалари зиммасига ҳам муҳим вазифалар юклайди.

Сайловларда совет давридан қолган асоратларга йўл қўймаслик керак. Кўпинча маҳаллий ҳокимият идоралари вакилларининг билиб-билмас аралашуви, ҳайбаракал-лачилиги қонун талаблари бузилишига олиб келади.

Ҳар бир сайловчи ўз бурчини собиқ иттифок даврида бўлгани каби сайлов бюллетенларини оила-оила бўлиб кутига ташлашдан иборат деб билмай, аввал айтганимдай, бу жараёнга онгли равишда ёндошмоғи, ўз овози, жамият ва давлат ҳаёти учун, келажак учун аҳамиятли жанини, сайловчи сифатида зиммасида катта масъулият боришига пўллаб етишга эришмоғи даркор.

Хуяооо қилиб айтганда, сайловларни ўтказишда илгари **ТўпланГфН** ижобий тажрибага суяниш, йўл қўйилган нуқсонларни такрорламаслик, илғор жаҳон тажрибаси ва демократия тамойиллари устуворлигига эришиш олдимизда турган ғоят масъулиятли вазифадир.

Азиз дўстлар!

Барчамизнинг саъй-ҳаракатларимиз, интилишларимиз, ақл-заковатимиз мана шу захматкаш ва бағри кенг халқимизнинг оғирини енгил қилишга, уни янада ёруғ кунларга олиб чиқишга қаратилган.

Чунки бу халқнинг бахт-саодати йўлида, фаровон келажаги йўлида ҳар қанча меҳнат қилсак, заҳмат чексак арзийди.

Севимли халқ ёзувчимиз Саид Ахмад акамининг иборасини ишлатиб айтсак: "Ўзбек халқи шундай табиатга эгаки, унинг меҳр дарёсидан бир қатра сув ичган одам бу халққа бир умр муҳаббат қўяди. Бизнинг заминимиз шундай муқаддас заминки, бу тупроқ тафтидан баҳраманд бўлган киши бир умр ўзини қарздор сезади, унта садоқатли бўлиш бурчини ҳис қилади".

Шу боис буюк боболар, азиз-авлиёлар меросини асраб-авайлаб келаётган, уларнинг ҳаётбахш ўғитлари асосида ўз миллий қадриятларини шакллантириб, авлодларини шу руҳда тарбиялаётган меҳнаткаш, заҳматкаш халқимизга мансуб эканимиздан ҳар биримиз чексиз фахрланишимиз, унта таъзим бажо келтиришимиз ҳам фарз, ҳам қарз-дир.

Шу ҳаяжонли дақиқаларда сизларга кўнглимдаги яна бир гапни айтмоқчиман.

Мен умрбод она халқим билан бирга, унинг ҳурматиға муяссар бўлганимдан, таъбир жоиз бўлса, унинг корига яраганимдан ўзимни бахтли ҳисоблайман.

Бу ҳаётда бева-бечоранинг пешонасини силаган, етим-есирларга ёрдам берган, одамларнинг оғирини енгил қилган инсон ўзини бахтиёр санашга албатта ҳақлидир.

Аммо тарихнинг бурилиш нуқтасида, улуғ бир миллатни **ноҳақ** таҳқир ва ҳўрликдан **асраш**, унинг ўзлигини англаб, қадди-қоматини кўтариб мағрур яшашга даъват этиш, буюк марраларга чорлаш, содда қилиб айтганда, озодлик ва эркинлик, мустақиллик ва истиқлол йўлига бошлаш — ҳар кимга ҳам насиб этмайди.

Менинг пешонамга ана шундай тақдир, ана шундай қисмат битган экан. Мен бу қисматни ўзим учун ҳам бахт, ҳам шараф деб биламан. Чунки мен учун Ватан озоддиги, халқимнинг омонлиги, юртимнинг равнақи, мана шу муқаддас заминимизда яшайдиган ҳар бир оиланинг фаровонлигидан бошқа олий саодат йўқ.

Менинг бир армоним борки, шу ҳақида айтмасам бўлмайди. Кўпчилик қаторида менинг ҳам ёшим, умрим ўтмоқда. Давлат ишлари билан, мураккаб, оғир, ўзининг ечимини талаб қилиб турган кундалик муаммолар билан банд бўлиб, бир нарсадан вақти келиб афсусланаман.

Менинг энг катта армоним оддий, содда кишилар орасида кўпроқ бўлиш. Бугун ҳаёт қийинчиликларига бардош бериб яшаётган оила — хонадонларда бўлиш, ҳаётнинг аччиқ-чучугини бошидан кечирган отахон, онахонларимиз, фахрийларимиз, энди ҳаётга кириб бораётган ёш йигит-қизларимиз билан суҳбат қуришдир.

Шу оилаларнинг хурсандчилик кунларини бирга баҳам кўриш. Кўп жойларда, одамлар билан учрашганда, қарими, ёшми — агар мени ҳам тўйларингизга таклиф қилсангиз, мен ўзимни бахтиёр сезаман деганим бекорга айтилган гаплар эмас.

Мисол учун, Америка Қўшма Штатларида, шу мамлакатнинг энг нуфузли ўқув юртларида таҳсил олаётган йигит-қизларимиз билан учрашганда мени албатта тўйларингизга чақирасиз, деб айтганим ҳам бежиз эмас.

Азиз дўстларим! Азиз ҳамюртларим!

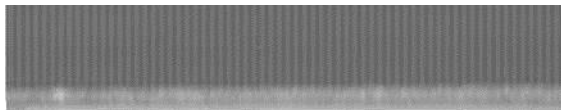
Аҳил ва баҳамжихат, ўзаро ҳамдарду ҳамнафас бўлиб меҳнат қилганингиз, мени қўллаб-қувватлаганингиз учун, халқимиз, Ватанимиз равнақи йўлида кўрсатган барча саъй-ҳаракатларингиз учун сизга яна миннатдорлик билдиришга ижозат бергайсизлар.

Сиздек фидойи инсонлар билан ишлаганимдан, оран-ида қалбимга жуда яқин, кўнглимдан бўлиб қолган инсон-Уф кўйишгидан фахрланаман.

Халқимиз, Ватанимиз бахтига ҳамиша омон бўлинг, азиз юртдошларим!

Яна бир бор барчангизни, сизлар орқали бугун халқимни яқинлашиб келаётган энг азиз, энг буюк байрамимиз — Мустақиллик куни билан чин қалбимдан табриклайман.

*Биринчи чаҳириц Ўзбекистон Республикаси Олий
Маюклисининг XV еессиясидаги мағруза,
1999 йил 19 август*



**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ САККИЗ ЙИЛЛИГИГА
БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАРОСИМДА
СЎЗЛАНГАН НУТҚ**

<

Ассалому алайкум, қадрли ватандошлар!
Хурматли меҳмонлар!

Аввало барчангизни энг улуғ, энг азиз айём — Мустақиллигимизнинг саккиз йиллик байрами билан чин қалбидан муборакбод этаман.

Аждодларимиз асрлар давомида орзу-умиди билан яшаган озодлик ва эркинлик даври халқимизга қанот бағишлади, унинг мудраб ётган салоҳияти ва куч-қудратини намоён этишга имкон берди.

Ҳеч шубҳасиз, шу қисқа вақт ичида Ўзбекистон тарихий бир масофани босиб ўтди.

Бунинг тасдиғи олдин ўзимизга тасаввур этишимиз ҳам қийин бўлган тараққиёт йўлида, ислохотлар йўлида, янгиланиш йўлида эришилган ютуқларимизда, кундалик ҳаётимизда ўз аксини топмоқда.

Аввало, юртимиз, шаҳар ва қишлоқларимизнинг ҳеҳ-расини тобора очиб бораётган қурилишларда, кенг ва равон йўлларда;

ИҚТИГОДИЙ ва ижтимоий ривожимизга улкан ҳисса қўшаётган янги-янги тармоқ ва иншоотларда, замонавий технологиялар билан қурулланган йирик корхоналарда;

халқаро майдонда мустақил Ўзбекистон қўяётган қадамларда, унга нисбатан ҳурмат ва эътибор ўсиб бораётганида бундай ўзгаришларни яққол кўриш мумкин.

Бизнинг юксалиб бораётган куч-қудратимиз, салоҳиятимиз дунё спорт майдонида қўяётган, жаҳон жамоатчилигини ҳайратда қолдираётган қадамларимизда ҳам намоён бўлмоқда.

Айтинглар, ўзингизга бир тасаввур қилинглар, азиз юртдошларим, узоқ Америка заминида куни кеча эришган ютуғимиз т- бир йўла икки узбек паҳлавони — Ўткир Ҳайдаров ва Муҳаммадқодир Абдуллаевлар миллатимиз, халқимиз куч ва маҳоратини кўрсатиб, бокс бўйича жаҳон чемпиони деган юксак унвонни қўлга киритганини 'бир неча йил олдин ҳаёлимизга келтириш ҳам қийин эди.

Амир Темур бобомизнинг чуқур маъно-мазмунли иборасини қўллаб: "Кимки бизнинг куч-қудратимизни билмокчи бўлса, узбек паҳлавонларининг жаҳон спорт майдонларида эришган ютуқ-зафарларига эътибор берсин, англаб олин", деб бугун баралла айтишимиз мумкин.

Бугун ҳаётимизда эришилган энг катта ютуғимиз, янгиланишнинг энг ёрқин намунаси — бу жамиятимизнинг мафқурасида, кенг омма дунёқарашида, юртимизда яшаётган барча инсонларнинг онгу шуурида, тафаккурида содир бўлаётган ижобий силжишлар, ўзгаришлардир.

Биз кеча ким эдигу, бугун ким бўлдик?

Бугун биз эркинлик ҳавосидан нафас олиб яшаётган, ўз кадр-қиммати, инсоний шаънини, не-не улуғ зотларнинг ворислари эканини, ўзлигини англаган, миллий йурур ва ифтихорини тиклаган, жаҳон ҳамжамиятида ўзини а муносиб ўрин эгаллаб, ХХI аерга дадил қадам қўяётган **буюх** халқмиз.

()га fmГюларимизнинг ҳаётбахш ўғитлари, умумбаша-и>ин .ipnDiaiiar, юксак маънавий руҳ асосида бирлашган, **МП** > ч у м.ичсiдуарга интилган, ўз кучи ва салоҳиятига iiiiioiiii), аник, на раiтшан ислохотлар йўлида бораётган **калқмиэ**.

Бу — ҳақиқат. Бу ҳақиқатни ҳозиргача англамаган ёки англашни хоҳламайдиган, озодлигимизни, истиклолимизни кўролмайдиган, ҳали-ҳануз хомхаёлда юрган баъзи бир ғанимларимиз эшитсин, қулоғига қуйиб олин: Аллоҳ назари тушган эл-юртимизнинг олдинга юришига, тараққий топган, тўқ, эркин яшайдиган мамлакатлар қаторида тинч-тотув ҳаёт қуришига ҳеч ким ва ҳеч нарса тўсик бўлолмайди.

Азиз юртдошларим!

Биз адолатли ва маърифатли демократик жамият барпо этишни ўзимизга олий мақсад қилиб белгилаб олдик.

Буюк орзуларга етиш учун ҳали кўп-кўп меҳнат қилишимиз, кўп-кўп тўсиқ ва ғовларни енгиб ўтишимизга тўғри келади.

Бундай мақсадларга етиш учун барчамиз бутун борлигимизни, Аллоҳ берган ақд-заковатимизни, куч-қудратимизни давлатимиз, миллатимиз манфаати учун, халқимизнинг фаровон ҳаёти, Ватанимизнинг гуллаб-яшнаши, унинг халқаро майдондаги обрў-эътиборини янада юксалтириш учун сафарбар этишимиз керак.

Ҳар биримиз, Ватан менга нима берди, деб змас, мен ўзим халқим, Ватаним учун, эл-юрт тараққиёти ва истиқболи учун нима қилмоқчаман, мустақиллигимизни мустаҳкам қилишга қандай ҳисса қўшмоқчаман, деган туйғу билан яшашга эришмоғимиз даркор.

Авваламбор бизнинг таянчимиз ва суянчимиз, умидимиз ва келажагимиз бўлмиш фарзандларимизни, ёш авлодимизни шу туйғу ва шу мақсад руҳида тарбиялашимиз ҳам қарз, ҳам фарздир.

Уларни миллий ва умуминсоний қадриятларимиз асосида, ўз фикру тафаккури ва замонавий билимга эга бўлган ватанпарварлар этиб вояга етказиш — барчамизнинг оталик ва оналик бурчимиздир.

Жаҳон — кенг, дунёда мамлакат — кўп, лекин бу оламда бетакрор она юртимиз, Ўзбекистонимиз — яккаю ягона. Бу гўзал юрт, бу муқаддас замин фақат бизга ато этилган. Мана шу улуғ туйғу ҳар биримизнинг дилимизга жо бўлиши, ҳаётимиз мазмунига айланиши лозим.

Қадрли юртдошлар!

Бизнинг тараққий топган давлатлар, маърифатли дунё билан бирга яшашимиз, ҳамкорлик ва дўстлик ришталарини кучайтиришимизни бугун ҳаётнинг ўзи такозо қилмоқца.

Биз барча мақсад ва ютуқларимизнинг замини бўлмиш юртимиздаги тинчлик, осойишталик, барқарорликни кўз қорачиғидай асрашимиз, уни ён-атрофдаги қўшнилари-

миз, узоқ-яқин биродарларимиз билан биргаликда янада мустаҳкамлашимиз даркор.

Саккиз йиллик мустақил ҳаётимиз давомида кўп нарсага кўзимиз очилди, оқни қорадан, дўстни душмандан, муҳимни номуҳимдан ажратишга, кимга суяниш, нимага таяниш мумкинлигига акдимиз етди.

Саккиз йиллик истиқлол йўли халқимизнинг иймони-ни янада бақувват, иродасини мустаҳкам қидди. Чеккан машаққатларимиз, қилган меҳнатларимиз ўз ижобий самарасини бера бошлади. Бу эса халқимизнинг танлаган йўлимиз тўғри эканига, эртанги кунимиз ёруғ бўлишига ишончини янада оширмоқца.

Азиз ватандошларим!

Мана шу ҳаяжонли ва қутлуғ дақиқаларда, шу юксак минбардан туриб, мустақиллигимиз йа ҳаётимиздаги янгиланиш ижодкори бўлмиш меҳнаткаш, бағрикенг, матонатли, ор-номусли халқимга таъзим қиламан.

Барчангизни Истиқлол байрами, Озодлик айёми билан яна бир бор қутлайман!

Ватанимизни, халқимизни, барчангизни Яратганнинг ўзи паноҳида асрасин!

Мустақиллигимиз абадий бўлсин!

1999 йил 31 август

ЖАЛОЛИДДИН МАНГУБЕРДИ ТАВАШУДИНИНГ 800 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАРОСИМДА СЎЗЛАНГАН НУТҚ

Ассалому алайкум, азиз ватандошлар!

Қдзфли меҳмонлар!

Хонимлар ва жаноблар!

Аввало, барчангизни қадимий ва муқаддас Хоразм заминида туриб, Ватан озодлиги учун жон фидо қилган буюк аجدодимиз Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллиги билан муборакбод этаман.

Ватанимизнинг кўпминг йиллик тарихи эл-юртимизни босқинчи, ёвуз кучлардан ҳимоя қилиш, миллатимизнинг эркинлиги ва ор-номусини асраш йўлидаги буюк воқеаларни, бу курашларда жасорат ва мардлик кўрсатган буюк шахсларнинг номларини асрлар давомида ўзининг ёрқин хотирасида сақлаб келмоқда.

Жалолиддин Мангуберди — она юрт ҳимоячиси, жасур саркарда ва давлат арбоби, халқимизнинг Спитамен, Муқанна, Нажмиддин Кубро, Амир Темур сингари тарихда ўчмас из қолдирган миллий қаҳрамонидир.

Жалолиддин Мангуберди — бор-йўғи ўттиз икки йиллик қисқа ҳаёти давомида элу юрт учун, халқ озодлиги учун сўнмас хизмат қилишга улгурган улўғ аждодимиздир.

Азиз дўстлар!

Жалолиддин Мангубердининг бекиёс жасоратини англаш учун, аввало, у яшаган тарихий давр, пгу даврларнинг машаққатли ва бешафқат саҳифаларини ўзимизга тасаввур қилиб кўрайлик.

ТТТу пайтгача ҳеч қайси давлат, ҳеч қайси эл бас келолмаган, Хитой ва бепоён Сибирь ерларидан бошлаб бугунги Каспий ва Қора денгиз бўйларигача бўлган ўлка-

ларни забт этган, йўлида учраган шаҳар-қишлоқларни ёндирган, даҳшати ўзидан олдин етиб, не-не шоҳу шаҳаншоҳлар, амиру султонлар, саркардалар юрагига ваҳима солган Чингизхон лашкарининг Хоразм устига балоказодай ёпирилиб келаётганини кўз олдингизга келтиринг.

Бир томондан, бой-бадавлат, икхинчи томондан, пароканда бўлиб ётган юртимизнинг ўша пайтдаги аҳволини ҳам бир ўзингизга тасаввур қилиб кўринг.

Чингизхон шундай бир машъум куч эдики, дунёдаги манаман деган қанча зотлар унинг қаршисида тиз чўкиб, куллуқ қилиб яшашга тайёр эди.

Мухаммад Хоразмшоҳ атрофидаги кўплаб беклар ҳам ёв кўлига таслим бўлишни афзал кўрганларида, Жалолиддин бу фикрга қарши чиқиб, ўзининг бекиёс жасорати ва қатъиятини намоён этди. Шу пайтгача мағлубиятга учрамаган мўғул лашкарига қарши ўн бир йил муттасил жанг қилди. Ва ғанимларга шундай қақшатқич зарбалар бердики, ҳатто Чингизхондай маккор ва бешафқат, дунёнинг ярмини забт этган фотиҳ ҳам унга тан беришга мажбур бўдди.

Айтинглар, азиз дўстлар, ана шундай қалтис вазиятда ўзи каби фидойи, ботир инсонларни жипслаштириб, Хоразм заминини топташга шай турган ёвуз душманга қарши чиқиш учун одамда қандай журъат, қандай юрак, қандай ирода, қанчалар бақувват иймон-эътиқод бўлиши керак?

Айтинглар, бунинг учун инсонда Ватанга муҳаббат, элу юртга садоқат, фидойилик, озодликка интилиш туйғуси нечоғли юксак бўлиши керак?

Қани, айтинглар, дўстларим, кадрдонларим, олдиндан ўзининг қурбон бўлишини билатуриб, лекин Ватан учун, унинг ор-номуси, унинг тарихи ва истиқболи учун зиммасига шундай оғир қисматни олган зотларни тарихда кўп учратиш мумкинми?

Аминман, бундай шижоатли ва мард ўғлонни дунёга келтирган, вояга етказган халқ ҳар қанча хурмат-эҳтиромга, ҳар қанча тасанноларга муносибдир.

Хурматли меҳмонлар!
Кадрли дўстлар!

Султон Жалолиддин Мангуберди ўз элининг бахту саодати учун ҳаёт-мамот жангларида жон фидо этди. Лекин дунёда ҳеч қандай хайрли иш беиз кетмайди. Миллат руҳи, одамзотнинг озодлик сари интилиши абадийдир.

Орадан бир аср ўтиб, соҳибқирон Амир Темур Жалолиддин Мангуберди бошлаган озодлик курашини янги шароит ва улкан миқёсларда давом эттирди. Она юртимизни босқинчилардан халос қилиб, марказлашган қудратли давлат барпо этди.

Мухтарам жамоат!

Жалолиддин Мангубердининг ҳаёт йўлини таҳлил қиладиган, ўша тарихий воқеаларга бугунги кун кўзи билан қараб баҳо берадиган бўлсак, улар бизни мана шундай табиий ва ибратли сабоқ-хулосалар чиқаришга ундайди.

Биринчи **хулоса шуки**, ҳаёт бор экан, давлат, эл-юрт бор экан, шу эркин, осуда ҳаётни кўролмайдиган, ҳасад ва фитна билан яшайдиган, зўравонлик билан ўз ҳукмронлигини ўрнатишга, халқ тинчини бузишга уринадиган ёвуз кучлар ҳамиша бўлади.

Бу — ҳаёт. Бу — ҳаётнинг аччиқ ҳақиқати. Уни ҳеч ким инкор этолмайди. Буни нафақат ўз тарихимиз ва ҳаётимизда, балки бошқа халқлар тарихи ва ҳаёти мисолида ҳам кўриш мумкин.

Иккинчи **хулоса шуки**, ҳаёт бор экан, давлат, эл-юрт бор экан, ўзинг туғилиб ўсган, ота-боболаринг хоки ётган, эртага фарзандларинг камол топадиган тупроқнинг ҳар бир Қаричини муқаддас билиб, уни ҳимоялаш, зарур бўлса, бу йўлда жон фидо этишга тайёр туриш керак.

Учинчи **аччиқ хулоса шуки**, ҳар қайси эл, ҳар қайси юрт четдан келадиган ёвуз офатдан қўра, ўз ичидан чиқадиган сотқин, иймонсиз, ўзининг манфаатини ҳамма нарсадан устун қўядиган, керак бўлса, энг яқин кишиларини ҳам сотадиган, ўзини ўстирган, вояга етказган Ватанига қўл қўтарадиган қабих кимсалардан ниҳоятда эҳтиёт бўлиши керак. Бундай кучлар, разил шахсларнинг кибру ҳавоси, манфур мақсадлари эл-юрт тинчлиги ва тараққиётига қандай хавф-хатар эканини бугунги ҳаётимизда кўриб турибмиз.

Такроран айтаман, бу нафақат кечаги тарихимиз, балки бугунги ҳаётимиз билан ҳамоҳанг аччиқ сабоқдир.

Яна бир сабоқ шуки, эл-юрт ва давлат учун, унинг тақдири ва келажаги учун қайғурадиган, одамларнинг эзгу ниятларини ўзига олий мақсад қилиб қўйган, элим, деб, юртим деб ёниб яшайдиган, ҳар қандай вазиятда ҳам халқни бирлаштириб, турли бало-қазолардан асраш учун сафарбар эта оладиган шахсларгина тарихда ўчмас ном қолдиради. Бу — ҳақиқат.

Жалолиддин Мангуберди ана шундай мардларнинг эркин тимсоли ва ибратли намоёнасидир.

Султон Жалолиддиннинг бизга қолдирган **яна бир даъвати шуки**, у барчамизни она юртимизнинг беғубор осмонини ва осуда ҳаётини кадрлашга, ўсиб келаётган, эртага бизнинг ўрнимизни эгаллайдиган, дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган фарзандларимизнинг келажагини, бахт-саодатини ҳимоялашга, ёруғ истикболга интилиб яшашга чорлайди.

Кадрли ватандошлар!

Тарихи қарийб уч минг йилга борадиган, буюк фан ва маданият ўлкаси бўлган, жаҳон цивилизациясига бебаҳо ҳисса қўшган улуғ зотлар ватани, "Авесто"дек ўлмас асар яратилган табаррук тупроқ — Хоразм замини бутун дунё-П маълум ва машҳур.

Бу юрт тенгсиз алломалар, азиз-авлиёлар, подшоҳу *i i)k;ip*далар, ботир ва паҳлавонларни кўп курган. Улар орпсид*ti* миллий қаҳрамонимиз Жалолиддин Мангубер-*iimi*ii! **ботфкрор** ними юлдуздек чарақлаб туради.

Сўйггон Жалолиддин сиймоси нафақат Хоразм, балки бутун У*i*беки*i*iiинг фахру ғуруридир. У **бизнинг** *◇iодлиii*миа, истик*ji*юлимизгатажовуз қилмоқчибўлган ҳар қандай ёвуз кучга қарши тик туриб курашишга, мардона зарба беришга қодирлигимизнинг тасдиғи ва тимсолдир.

Бу баҳодир зотнинг муборак номи, унинг қаҳрамонлиги келажак авлодларга, биринчи галда сиз билан бизга, тарихий хотира олдида бошимизни мағрур тутиб яшамогимиз учун тўла ҳуқуқ беради.



ИСЛОМ КАРИМОВ

Азиз юртдошларим!

Азиз кадрдонларим!

Шу хаяжонли, унутилмас лахзаларда дунёга Мангуберди каби қахрамон ўғлонларни берган Хоразм элига, бутун халқимизга таъзим қиламан.

Биз бугун юртимизда Жалолиддин Мангуберди хотирасини ҳурматлаб, муаззам ёдгорлик мажмуини бунёд этдик. Кўриб турганингиздек, бу улуғвор ҳайкал тимсолвда мард ва жасур саркарда, зўр ирода, бекиёс матонат соҳиб бўлган буюк инсоннинг сўнмас шижоати мужассам топган.

Бу гўзал ёдгорлик обидасини барпо этишдек хайрли ишга ҳисса қўшган муҳандис ва меъморларга, моҳир усталарга, қурувчи ва боғбонларга чин қалбимдан самимий ташаккурлар билдиришга рухсат бергайсизлар.

Бизнинг буюк аجدодларимизга кўрсатаётган ҳурмат-эҳтиромимиздан, озод ва обод Ватан, фаровон жамият қуриш борасидаги эзгу ишларимиздан, жамики азиз боларимиз қатори, Жалолиддин Мангубердининг ҳам руҳи поки шод бўлғай, иншоолло.

Ишончим комилки, уларнинг ўлмас руҳи билан чарогон хонадонларимизда бугун вояга етаётган минглаб жалолиддинлар юртимизга меҳру садоқат билан хизмат килиб, унинг шону шухратини бутун дунёга тараннум этади.

Ишончим комилки, Мангубердининг бекиёс жасорати юртимиз тинчлиги, халқимиз омонлиги, сарҳадларимиз дахлсизлигини кўз қорачиғидек асраб келаётган довюррак аскарларимиз, эл-юрт посбонлари, жасур ўғлонларимиз сиймосида давом этаверади.

Ишончим комилки, дунёга буюк фарзандларни берган, киндик қони томган заминни, аждодларининг муқаддас мазорларини жонидан ҳам ортиқ кўрадиган, ўз ватанига бутун борлигини бахш этишга ҳамиша тайёр турадиган, қадок қўллари билан тупроқдан олтин ундираётган бундай халқнинг обрў-эътибори ва ҳурмати ошаверади.

Мухтарам юртдошлар!

Ватан ва халқ озодлиги йўлида жон фидо этган қахрамонларга шон-шарафлар бўлсин!

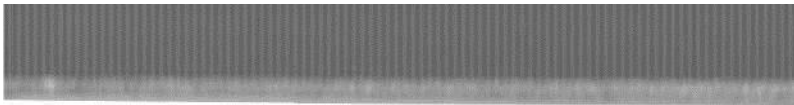
ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРКИН ВА ФАРОВОН ҲАЁТ - ПИРОВАРД МАҚСАДИМИЗ

Ана шундай баҳодирларни камолга етказган она халқимиз мангу яшасин!

Азиз дўстлар!

Бугун Хоразм заминида қўшалок байрам. Вилоят деҳқонлари, бутун Хоразм аҳли лафзи ҳалоллигини яна бир бор исботлаб, ўз зиммасига олган мажбуриятларини, Ватанимиз учун "оқ олтин" бўлмиш пахта тайёрлаш режаларини шараф билан бажарди. Мана шу улкан ғалаба билан сиз азизларни, сиз орқали бугун Хоразм аҳлини чин қалбимдан табриклашга рухсат бергайсизлар.

1999 йил 5 ноябрь



"АЛПОМИШ" ДОСТОНИНИНГ 1000 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАРОСИМДА СЎЗЛАНГАН НУТҚ

Ассалому алайкум, кадрли ватандошлар!

Мухтарам меҳмонлар!

Хонимлар ва жаноблар!

Кечагина биз халқимиз озодлиги йўлвда жон фидо этган миллий қаҳрамонимиз Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллигини кенг нишонладик.

Бугун эса аجدодларимиз бадиий даҳосининг бебаҳо ёдгорлиги — "Алпомиш" достонининг 1000 йиллиги байрамида сиз, азизлар билан дийдор кўришиб турганимдан гоят мамнунман.

Ҳар қайси миллатнинг ўз афсонавий баҳодири, севган паҳлавони бор. Алпомиш номи ҳам бизнинг шууримизга мунис оналаримиз айтган аллалар билан кирган. Аждодлар ёди, фахру ғурури бизнинг хотирамизга Алпомиш тими солида жо бўлган.

"Алпомиш" — ўзбекнинг ўзлигини намоён этадиган, мард ва танги халқимизнинг юрак-юрагидан чиққан, ота-боболаримиз авлодлардан авлодларга ўтказиб келаётган қаҳрамонлик қўшиғидир.

Халқимиз азалдан ўз вужуди, ўз томирида мавжуд илоҳий қудратга муносиб бўлмоққа интилиб яшади. Ўз ўғлонларини мардлик ва ҳалоллик, жасурлик руҳида, эл-юрт учун жонини ҳам аямайдиган асл паҳлавонлар этиб тарбиялаб келди.

"Алпомиш" достони бизга инсонпарварлик фазилатларидан сабоқ беради. Одил ва ҳақгўй бўлишга, ўз юртимизни, оиламиз кўрғонини қўриқлашга, дусту ёримизни, ор-номусимизни, ота-боболаримизнинг муқаддас мазорларини ҳар қандай тажовуздан ҳимоя қилишга ўргатади.

Мухтарам биродарлар!

"Алпомиш" достони — бутун узбек халқининг маънавий мулкидир. Лекин нима учун биз унинг тўйини айнан Термиз шаҳрида, Сурхон воҳасида ўтказаямиз?

Негаки, Сурхон воҳаси, аввало, "Алпомиш" достони туғилган қутлуғ маскан. Алпомиш мана шу бепоён яйловларда, баланд тоғ дараларида гумбурлатиб от чопган, шу юртнинг зилол қўлларидан сув ичган, шу мағрур элга муносиб паҳлавон бўлиб етишган.

Шунинг учун ҳам Барчиной душманларга қарата ғурур билан: "Менинг ёрим билсанг Бойсун султони", деб айтади.

Сурхон жаҳон цивилизациясининг қадимий бешиклари — милoddан аввалги Кушон ва Бактрия давлатларига замин бўлгани билан оламга машҳур. Воҳадаги Далварзинтепа, Холчаён, Тиллатепа, Зараутсой, Тешиктош, Фабзтепа сингари кўҳна маконлар, у ерларда топилган археологик ашёлар кўпнинг йиллик тарихимизнинг ноёб ёдгорликларидир.

Бу тупроқ азалдан илму ҳунар, ҳикмат ва санъат руҳи билан йўғрилган. Имом Ат-Термизий, авлиё Ҳаким ота каби улуг зотларнинг ўлмас руҳи, ҳаётбахш ўғитлари баркамол авлодларни вояга етказди. Шубҳа йўқки, "Алпомиш"дек буюк обидалар, Алпомишдек мард паҳлавонлар айнан мана шундай муҳитда дунёга келади.

"Алпомиш" тўйининг Термиз шаҳрида ўтаётганида мен ПУ **бир** рамзий маъно кўраман.

Қачонки ўлкамизга жануб тарафдан ёв ҳамла қилган бўлса, Ёрми и унинг қаршисида метиндек кўрғон бўлиб кетам. Тсрмич буиун ҳам она юртимизнинг жанубий сарҳадларида мустаҳкам қалъа бўлиб турибди.

Мана шу чегара ҳудудларида кўксини калқон қилиб табиатан оғир-вазмин, аммо Ватан бошига синов тушса, жон фидо этишга ҳам тайёр ориятли халқ яшайди.

Бу довурак ва ўктам халқнинг — Сурхон аҳлининг юрагида Алпомиш каби паҳлавонлардан мерос қолган шижоат яшайди.

Бу юртда дунёнинг кураш майдонларида кураги ерга тегмасдан зафар қозониб, узбек номини бутун оламга тараннум этаётган юзлаб полвонлар яшайди.

Ишончим комилки, бундай қудрат соҳиби бўлган халқни ҳеч қандай ёвуз куч енголмайди.

Хурматли меҳмонлар, азиз ватандошлар!

Бугун биз сизлар билан "Алпомиш" достонининг 1000 йиллик тўйини нишонляяпмиз. Лекин бу достонда тасвирланган воқеалар юртимизнинг неча-неча минг йиллик шонли тарихидан дарак беради.

Асардаги кичик бир далилга мурожаат қилайлик. Халқимизнинг қадимий тасаввурларига кўра, ўқ-ёй — ҳокимият нишони ҳисобланган. Алпомиш етти ёшида ўн тўрт ботмон биричдан — бронзадан ясалган ёйдан ўқ отиб, "алп" деган унвонга эга бўлади. Алп дегани — ҳокимият эгаси эканини инобатга олсак, бу достон кўп асрлик миллий давлатчилигимизнинг бадиий ифодаси эканига ишонч ҳосил қиламиз.

Аслида, халқимизнинг қадимий ва шонли тарихи туганмас бир достон бўлса, "Алпомиш" ана шу достоннинг шохбайтидир. Бу мумтоз асарда тарих тўфонларидан, ҳаёт-мамонт синовларидан омон чиқиб ўзлигини йўқотмаган халқимизнинг бағрикенглик, матонат, олижаноблик каби эзгу фазилатлари ўз ифодасини топган.

Мухтарам юртдошлар!

Бугунги муборак айёмда биз "Алпомиш"дек сўз дурдонасини яратган, уни асрлар оша авлодларга етказиб келган ижодкор халқимиз даҳоси олдида бош эгамиз.

Бугун биз минг йиллар давомида бу достонни куйлаб, гавҳардай асраб-авайлаб, бойитиб келган, номлари бизга номаълум бўлган юзлаб халқ бахшиларининг истеъдоди қаршида таъзим қиламиз.

Агар иложи бўлса, мен ана шу инсонларнинг номларини маънавиятимиз тарихига олтин ҳарфлар билан ёзган бўлур эдим.

Мухтарам жамоат!

Бахши-шоирлар ўз халқининг бийрон тилидир. Улар юртимизда доимо "Бахшили эл — яхшили эл" деб улуғланган.

Бугун биз Ёдгор бахши ва Тилла қампир, Жоссоқ шоир ва Амин бахши, Шерна бахши ва Эргаш Жуманбулбул, Фозил Йўлдош ва Пўлкан шоир, Ислон шоир ва Абдулла шоир, Саидмурод Паноҳ ва Бекмурод Жўрабой ўғли, Берди бахши ва Раҳматулла Юсуф ўғли, Қодир шоир ва Шоберди бахши каби достончиларнинг номларини эҳтиром билан тилга оламиз. Уларнинг ноёб қобилияти, юксак маҳорати туфайли "Алпомиш" бор салобати ва нафосати билан яшаб келмоқда.

Бугун биз бу ўлмас асарни ёзиб олиш, нашр этиш, илмий ўрганиш, таржима ва таркиб қилиш ишига улкан ҳисса қўшган Ҳоди Зариф, Ҳамид Олимжон, Музайяна Алавия, Мансур Афзалов каби заҳматкаш инсонларни, кўплаб хорижий олимларни ҳам миннатдорлик билан эслаймиз.

Хурматли юртдошларим!

Термиз — Самарканд, Бухоро, Хива сингари халқимизнинг бунёдкорлик салоҳиятини бутун дунёга намоён этган кўхна шахримиздир.

Мен бугун сизларнинг ҳузурингизда шуни маълум қилишдан бахтиёрманки, биз ҳадемай Термиз шахрининг 2500 йиллигини халқаро миқёсда кенг нишонлаймиз. Шу маънода бугунги Алпомиш тўйи бўлажак катта тўйнинг дебочаси, десам, хато бўлмайди.

Бугун биз ўз афсонавий баҳодиримизга бўлган чексиз
■>\гиром ифодаси сифатида бунёд этилган Алпомиш ёд-
ГОРЛШК мажмуини тантанали суратда очдик.

Kvi ўнгимизда енгилмас, жасур Алпомиш ўз уйи, ўз <-|>и, ўз юртини ёвуз ниятли ғанимдан ҳимоя қилмоққа **ДП** бўлиб, шижоат ва қатъият билан қад ростлаб турибди.

Унинг тимсолида Ватанимизни ёмон кўзлардан, балоқазолардан асрашга қодир, керак бўлса, бу йўлда жонини ҳам фидо қилишга тайёр бўлган азамат ўғлонларимиз — бугунги алпомишларнинг маънавий қиёфаси мужассам.

Мана шу фурсатдан фойдаланиб, мажмуани барпо қилишда юксак маҳорат ва санъатини намоён этган қўли-лўл усталарга, мохир қурувчиларга, меъмор-муҳандислар-

га ўз номидан, бутун халқимиз номидан ташаккурлар айтишга ижозат бергайсизлар.

Мен алоҳида мамнуният билан мана шундай савобли ишларимизда бизга ҳамиша хайрихоҳлик кўрсатиб келган ЮНЕСКО вакилларига, бугунги шодиёнамизгаузоқ-яқиндан ташриф буюриб, қувончимизга шерик бўлган барча хорижий меҳмонларга чуқур миннатдорлик изҳор этаман.

Муҳтарам ватандошлар!

Йиллар, асрлар ўтади, она Ўзбекистонимиздаянги-янги авлодлар вояга етади.

Ишонаман, ҳар бир авлод мана шу қаҳрамонлик достонини асраб-авайлаб келгуси авлодларга етказди.

Ишонаман, халқимиз бугунги шодиёнадан руҳланиб, кадр-қимматини янада чуқурроқ англайди, ўзининг бекиёс жасоратини, букилмас иродасини, мустаҳкам иймон-этикодини намоён этиб, ёруғ келажак сари қатъият билан бораверади.

Ишонаман, ҳар қайси қишлоқ, ҳар қайси шаҳар, ҳар бир хонадондан янги-янги алпомишлар дунёга келади, ватанга садоқатли, жасур ва енгилмас инсонлар бўлиб улғаяди.

Сурхон воҳасининг бетакрор табиати, Боботоғ, Бойун, Вахшивор сингари баланд тоғлари, Олтинсой, Сангардек, Сайроб, Хонжизза каби гўзал гўшаларини бир бор кўрган одам беихтиёр бу юртга мафтун бўлиб қолади.

Бу заминда яшаб, фидокорона меҳнати билан унинг кўркига кўрк, чиройига чирой кўшаётган инсонларга, айникса, ёш ўғил-қизларимизга менинг ҳавасим келади.

Ҳар қандай инсон бу юраги очиқ, мард ва танти, ҳам жисмонан, ҳам маънавий жиҳатдан соғлом одамлар билан чин кўнгиладан яқин бўлишни истайди.

Шу унутилмас, ҳаяжонли дамларда Алпомишдек баҳодирларни камолга етказган она халқимга яна бир бор таъзим қиламан.

Юртимиз осмони доим мусаффо, халқимиз ҳамиша омон бўлсин!

1999 йил 6 ноябрь

ЕВРОПАДА ХАВФСИЗЛИК ВА ХАМКОРЛИК ТАШКИЛОТИНИНГ ИСТАМБУЛ САММИТИДА СЎЗЛАНГАН НУТҚ

Муҳтарам Раис!

Муҳтарам давлат ва ҳукумат раҳбарлари!

Хонимлар ва жаноблар!

Энг аввало, мазкур саммитнинг ташкил этилишига ўз хиссасини қўшган барча кишиларга, шунингдек, Туркия Президенти жаноб Сулаймон Демирэлга самимий кутиб олганлари ва меҳмондўстликлари учун миннатдорлик изҳор этишга ижозат бергайсиз. Биз даҳшатли зилзила офатларига матонат билан дош берган Туркия халқига ўз бирдамлигимизни изҳор этамиз.

Ишончим комилки, Истамбуда мазкур учрашувнинг ўтказилиши, кун тартибидаги асосий масала — Европа Хавфсизлик Хартияси лойиҳасининг муҳокама этилиши, тобора ривожланаётган ҳамкорлик ва давлатларaro интеграция жараёнлари билан бирга, халқаро хавфсизлик ва барқарорликка қилинаётган таҳдидлар ҳам кучайиб бораётган бир пайтда ЕХХТнинг ўрни ва мавқеини ошириш борасидаги янги қадамдир.

Ўйлайманки, бугунги кунда халқаро майдонда "совуқ уруш" кўринишлари ўрнини бир-бири билан бирлашиб, тобора кенг кўламли ва ҳужумкор моҳият касб этаётган ашаддий миллатчилик ва сепаратизм, диний экстремизм ва халқаро терроризм каби иллатлар эгаллаётганини исботлаб ўтиришнинг ҳожати йўқ.

Бунинг ёрқин исботини Марказий Осиё ва бошқа мингақалар мисолида кўриб турибмиз.

Бугунги кунда биз радикал кайфиятдаги марказларнинг диний экстремизм ва терроризмни тарқатишга қаратилган узоқни кўзловчи режаларига, минтақа давлатларини

ўзлари
танлаган
демократик,
ҳуқуқий ва
дунёвий тарақ-
қиёт йўлидан
қайтаришга
уриниши
холларига дуч
кел-моқцамиз.

Буни
Тожикистондаг
и воқеалар,
яқинда
Тошкентда юз
берган
портлашлар,
боскинчилар
гуруҳларининг
муста-қил
Қирғизистон
жанубига
сурбетларча
бостириб
кири-ши ҳамда
барчата маълум
бошқа фактлар
исботлаб
туриб-
ди.

Бундай
режаларнинг
амалга
оширилиши
учун Афғо-
нистон асосий
майдон
вазифасини
ўтамоқца. 20
йилдан буен
фукаролар
уруши давом
этаётган бу

мамлакат турли тоифадаги халқаро террористлар ва акидапарастлар бош-пана топиб, тайёргарлик кўраётган синов лагерига, асо-сан наркотик моддалар етиштириш ва сотишдан олинган даромад ҳисобига кун кўрадиган мамлакатга айланиб қол-ди.

БМТ маълумотларига кўра, жаҳонда гиёҳванд опиум-нинг 75 фоизи Афғонистонда етиштирилмоқда. Унинг 90 фоизи бевосита Европада тарқатилмоқда.

Барчага шу нарса яхши аён бўлиши керакки, токи Афғонистонда уруш давом этар экан, хавфсизлик ва тинч-ликка, қўшни Марказий Осиё давлатларидаги демократик янгиланишлар ва ислохотларга бўлган хавф, халқаро терроризм манбаи сақланиб қолаверади ҳамда терроризм-нинг минтақа чегарасидан ташқарига тарқалиши хавфи ҳам йўқолмайди.

Шу муносабат билан, янги Хавфсизлик Хартияси лойи-ҳасини муҳокама этар эканмиз, қуйидаги масалаларга эътибор қаратиш зарур, деб ҳисоблайман:

1. ЕХХТ минтақавий хавфсизлик, жумладан, Марка-зий Осиё бўйича минтақавий хавфсизлик тизимини шакл-лантиришда янада фаолроқ бўлиши лозим.

Бу ўринда ЕХХТ масъулияти остидаги минтақаларда барқарорлик ва тинчликни издан чиқаришга қодир бўлган ташқи тахдидларнинг олдини олиш ва уларни бартараф этиш масаласига алоҳида эътибор бериш зарур.

2. ЕХХТ ва унинг тузилмалари томонидан инсон ҳола-тини тобора яхшилаш масалаларига берилаётган ниҳоят-

п.1 к;ітта
эътибор,
айниқса, якинда
демократик
янгила-ниш
йўлига кирган
янги мустақил
давлатлар учун
ўта му-ҳим ва
зарур эканига
шак-шубҳа йўқ.
Шу билан
бирга, мазкур
ташкilotнинг
асосий мақса-ти
и ни ҳисобга
олган ҳолда,
ЕХХТнинг
фаолияти
халқаро
Иддиятларнинг
олдини олишга
қаратилган
халқаро орган
сифатидаги
вазифаларини
аниқ белгилаб
олиш, шунинг-
дск, унинг
иқтисодиёт ва
экология
соҳаларида
тугган ўрни-н и
мустаҳкамлаш
зарур, деб
ҳисоблаймиз.

Бу
вазифаларни
амалга
оширишда
АҚШнинг
ЕХХТ
доирасида
Тезкор
фуқаролик

корпусини (REACT) таш-кил этиш тўғрисидаги
ташаббуси қўл келиши мумкин.

3. Халқаро терроризмга қарши кураш марказини таш-
кил этиш масаласини кескин қўйиш мақсадга мувофиқ,
деб ҳисоблаймиз.

Марказнинг асосий вазифаси терроризм кўринишла-
ри билангина эмас, энг аввало, халқаро терроризмни маб-
лағ билан таъминлаётган, қўллаб-қувватлаётган, курол-
яроғ билан таъминлаб, жойларга жўнатаётган манбаларга
қарши кураш бўйича қабул қилинган қарорларнинг сўзсиз
бажарилиши бўйича фаолиятларни мувофиқлаштиришдан
иборат бўлиши лозим.

ЕХХТнинг Марказий Осиё бўйича амалдаги раисининг
элчи Вильгельм Хойнг бошчилигидаги махсус комиссия
томонидан тайёрланган Маърузаси ҳақида тўхталмоқчи-
ман.

Биз Маърузадаги Марказий Осиё давлатларининг ЕХХТ
томонидан қабул қилинган умумий хавфсизлик концеп-
циясини сўзсиз бажариш асосида ЕХХТ институтлари ва
тузилмаларига интеграциялашувига дойр баҳо ва таклиф-
ларни қўллаб-қувватлаймиз.

Айни пайтда таклиф этилаётган "ЕХХТнинг йиллик
гадбирлари тақвими"ни ЕХХТнинг бевосита шафелигида
минтақанинг бой табиий захираларидан, биринчи галда,
энергетика ва сувдан фойдаланиш, транспорт коммуни-
кациялари, газ ва нефт қувурларини куриш, экологик
муаммоларни ҳал этиш бўйича аниқ иқтисодий лойиҳа-
ларнинг ишлаб чиқилиши ва амалга оширилишига дойр

Шундай булса-да, вилоятда дозирги вақтда юридик шахе макрмига эга булган дедкрн хужаликлари умумий дедкрн хужаликларининг атиги 1 фоизини ташкил этииш бу борада дали куп иш килипшмиз зарурлигини курсатади.

Мудтарам юртдошлар!

Кдшкадарё вилоятида ирригация ва мелиорация содасида хам хал килиниши зарур булган масалалар жуда куп.

Аввало, вилоятдаги 214 минг гектар майдовда ер ости сувларини чиқариб юбориш зарураки мавжудлигини айтиш керак. Шу мақсадда қурилган 61 километр узунликдаги Сечанкул магистрал зовурини қайта таъмирлаш лозим. Хозиргача унинг 25 километри қайта қурибди. Қолган 36 километрини қайта қуриш тузисиди қабул қилинган ҳукумат қарорининг белгиланган муддатда бажарилишини таъминлаш зарур.

Маълумки, Кдшкадарёдаги экин майдонларининг аксарият қдеми насослар ёрдамида Амударёдан олинадиган сув билан сугорилади.

Шу боис Қдрши магистраль каналидаги ноёб насос агрегатларини, қатта босимли қувурларни, канал узанини тубдан таъмирлаш вазифаси қун тартибиди турибди.

Албатта, бу жуда улкан ишни бирданига бажариб булмайд. Шунинг учун қам уни босқичма-босқич қал этиш мақсадиди Вазирлар Маҳкамасининг махсус қарори қабул қилинган. Унда канални реконструкция қилиш, зарур асбоб-ускуналар ва техника воситаларини тендер асосиди сотиб олиш қурсатиб узтилган. Тегашли вазирлик ва идораларга 2005 йилгача булган инвестиция қас-турларини шакллантиришда мазкур иншоот учун сарф буладиган сармоялар микдори ва манбаини аниқлаш вазифаси топширилган. Бу вазифанинг бажарилиши Толлимаржон сув омбори қавзасиди зарур сув қажмини тўплаш имконини хам беради. Нафакат Қўшқадарё вилояти, балки бутун мамлақатимиз иктисодиёти учун улкан аҳамиятга эга булган бу магистрал канални тубдан таъмирлаш ишини қизлар билан биргалиқда охирига етказамиз, иншооллох.

МухжараМ дустлар!

Вилоятнинг умумий ер майдони қарийб 2 миллион 857 минг гектарни ташкил этеа, шунинг 1 миллион 381 минг гектари яйловлардан иборат.

Вилоят буйича 1996 йили 572 минг бош қррамоқ булган булса, айни қайтди бу рақамнинг 22 минг 200 бошга қупайгани, шу қаврди қуй-эчкилар қони 1 миллион 829 мингдан 1 миллион 961 мингга етгани бунинг қасдиқдир. Қури-ниб турибдики, Қўшқадарёда қорвачилиқни ривожлантириш учун улкан имқониятлар бор. Шунинг эътиборга олсак, қорвачилиқди хам фермерлик қаракатига қенг йул очиб бериш, ем-хашак, озукани базасини мустақамлашга дойр қарорларнинг ижросини таъминлаш зарур.

Қурматли Қўшқадарё ақли!

Қўшқадарё иктисодиёти, унинг рақнақл қақиди жуда қуп гапириш мумкин. Бу ерди қандай ютуқларга эришаётган булсак, упарнинг қамириди халқдмизнинг, аввало, қапшадарёликларнинг улкан бунёдқорлик меҳдиати ва Байрати мужассамдир. Мана шундай меҳнатқаш ва қажматқаш халқнинг ҚамН ва таъвишларига қамқард булиш, унинг оқирини енгил қилиш барқамизнинг муқаддас бурқимиздир.

Мен ақрлини табиий газ ва тоза ичимлик суви билан таъминлаш х.ақиди, бу масалани х.ал этиш х.аётимизди қандай қатта узқаришларга олиб қелипш тузисиди қуп бор айтганман. Хонадонга газ ва ичимлик суви қелипш билан уй беқалари булган муқдарамани аёлларимизнинг ОБири енгил булибқина қ.олмасдан, айни вақтди рузқор тутиш мақданияти, умуман, қает қарақаси қам тубдан узқаради. Бу боради мамлақатимизди амалга оширилаётган қатта-қатта ишлардан қабарингиз бор.

Қусусан, Қўшқадарё вилоятиди қам адолини табиий газ ва ичимлик суви билан таъминлаш юзасидан бир қанча тақбирлар бажарибди. Ақар 1991 йили вилоят буйича адолининг газ таъминоти 25,4 фоизни ташкил қилган булса, эндиқлиқди бу қурсатқич 56 фоизга етди. Қуриб турибмизки, кейинги сакқиз йил иқиди бу содади усиш иққи баробардан ортиқ булган. Бу уз-қидан б'лмаганини, унинг қамириди қанча меқнат ва маблаг ётганини қар биримиз яқши биламиз. Аммо бу рақам мамлақат микёсиди уму-

Шушай булса-да, вилоятда дозирги вақтда юридик шаҳе макрмига эга булган дедкрн хужаликлари умумий дехдон хужаликларининг атиги 1 фоизини ташкил этипш бу борада дали куп иш килишимиз зарурлигини курсатади.

Мудтарам юртдошлар!

Кдшқадарё вилоятида ирригация ва мелиорация содасида ҳам дал килиниши зарур булган масалалар жуда куп.

Аввало, вилоятдаги 214 минг гектар майдовда ер ости сувларини чиқариб юбориш зарурати мавжудлигини айтиш керак. Шу мақсадда қурилган 61 километр узунликдаги Сечанкул магистрал зовурини қайта таъмирлаш лозим. Хозиргача унинг 25 километри қайта қурилди. Қолган 36 километрини қайта қуриш тугрисида қабул қилинган дукумат қарорининг белгиланган муддатда бажарилиши таъминлаш зарур.

Маълумки, Кдшқадарёдаги экин майдонларининг аксарият қисми насослар ёрдамида Амударёдан олинган сув билан сурорилади.

Шу боис Қдрши магистраль каналидаги ноёб насос агрегатларини, қатта босимли қувурларни, канал узанини тубдан таъмирлаш вазифаси кун тартибда турибди.

Албатта, бу жуда улкан ишни бирданига бажариб булмайди. Шунинг учун дам уни босқичма-босқич дал этиш мақсадида Вазирлар Мақкамасининг махсус қарори қабул қилинган. Унда канални реконструкция қилиш, зарур асбоб-ускуналар ва техника воситаларини тендер асосида сотиб олиш курсатиб утилган. Тегишли вазирлик ва идораларга 2005 йилгача булган инвестиция дас-турларини шакллантиришда мазкур иншоот учун сарф буладиган сармоялар миқдори ва манбаини аниқдаш вазифаси топширилган. Бу вазифанинг бажарилиши Толлимаржон сув омбори давзасида зарур сув дажмини туплаш имконини дам беради. Нафакат Қашқадарё вилояти, балки бутун мамлакатимиз иктисодиёти учун улкан адамиятга эга булган бу магистрал канални тубдан таъмирлаш ишини сизлар билан биргаликда охирига етказамиз, иншооллод!

Мудтарам дустлар!

Вилоятнинг умумий ер майдони қарийб 2 миллион 857 минг гектарни ташкил этеа, шунинг 1 миллион 381 минг гектари яйловлардан иборат.

Вилоят буйича 1996 йили 572 минг бош қоррамол булган булса, айти пайтда бу рақамнинг 22 минг 200 бошга қупайгани, шу даврда қуй-эчкилар сони 1 миллион 829 мингдан 1 миллион 961 мингга етгани бунинг тасдидидир. Қурииб турибдики, Кдшқадарёда қорвачиликни ривожлантириш учун улкан имкониятлар бор. Шунинг эътиборга олсак, қорвачиликда дам фермерлик даракатига кенг йул очиб бериш, ем-хашак, озука базасини мустандаклашга дойр қарорларнинг ижросини таъминлаш зарур.

Хурматли Қашқадарё адли!

Кдшқадарё иктисодиёти, унинг равақи дақида жуда куп гапириш мумкин. Бу ерда қандай ютуқларга эришаётган булсак, уларнинг замирида халқимизнинг, аввало, қашқадарёликларнинг улкан бунёдкорлик меҳнати ва ғайрати мужассамдир. Мана шундай меҳнатқаш ва задратқаш халқнинг Баи ва ташвишшарига дамдард булиш, унинг онирини енгил қилиш барчамизнинг муқдвдас бурчимиздир.

Мен адолини табиий газ ва тоза ичимлик суви билан таъминлаш дақида, бу масалани дал этиш дағтимизда қандай қатта узғаришларга олиб қелиши туррисида қўп бор айтганман. Хонадонга газ ва ичимлик суви қелиши билан уй бекалари булган мудтарама аёлларимизнинг ОБири енгил булибгина қрлмасдан, айти вақтда рузюр тутиш маданияти, умуман, даёт даражаси дам тубдан узғаради. Бу борада мамлакатимизда амалга оширилаётган қатта-қатта ишлардан хабарингиз бор.

Хусусан, Қдошқадарё вилоятида дам адолини табиий газ ва ичимлик суви билан таъминлаш юзасидан бир қанча тадрлар бажаридди. Агар 1991 йили вилоят буйича адолининг газ таъминоти 25,4 фоизни ташкил қилган булса, эндиликда бу курсаткич 56 фоизга етди. Қуриб турибдики, кейинги саккиз йил ичида бу содадаги усиш икки барбардан ортик; булган. Бу уз-уздан булмаганини, унинг замирида қанча меҳнат ва маблаг етганини дар биримиз ахши биламиз. Аммо бу рақам мамлакат миқёсидаги умум-

мий курсаткичдан дамон оркдца экани бизни крниктирмайди.

1991 йили Кашкдарё адолисини тоза ичимлик суви билан таъминлаш даражаси 53 фоиз булган булса, бугунги кунда 74 фоизга етди.

2005 йилгача булган даврда вилоятдаги шадар адолисини ичимлик суви билан таъминлашни 100 фоизга, кшп-лок. жойларда эса 84 фоизга етказиш, табиий газ б^айича дам шадарда 100 фоиз, кишлок. жойларда эса 82 фоиз натижага эришиш кузда тутилмокда*.

Кдирли биродарлар!

Кашкадарё вилояти — адоли сони тез у^нсиб бораётган дудудларимйздан биридир. Хозирги кунда вилоятда 2 миллион 166 минг киши истикрмат килади. Хисоб-китобларга кура, дар йили вилоят адолиси 40 мингга куггаймокда. Бу эса одамларни иш билан таъминлаш, богча, мактаб, шифохоналар, уй-жой, газ-сув, йу^п масалалари дакида дозирдан бош кртиришни такрзо килади.

Шу нуктаи назардан Караганда, вилоятда янги иш ^аринларини очиш юзасидан муайян ишлар амалга оширилмокда. Жорий йилнинг 11 ойи мобайнида 30 мингдан зиёд киши янги ташкил этилган иш уринларига жойлаштирилди. Лекин дали калгана одамлар, аввало, ёшлар бандлик хизматларида р^айхатда тургани муаммонинг накадар долзарблигини курсатади.

Бу масалани дал этиш учун вилоятда махсус дастур асосида иш олиб борилмокда. Мазкур дастурга биноан, 2005 йилгача яна 160 мингдан ошик. янги иш уринлари ташкил этиш режалаштирилган. Шундан тахминан 148 мингтаси янги корхона ва ташкилотлар дисобидан, 11 мингдан К^апроФН эса корхоналарни таъмирлаш ва кенгайтириш дисобидан ташкил этилиши мулжалланмокда. Лекин Капшадарёда дали бу содада ишга солинмаган имкониятлар, ку^анимча ресурслар куп. Шулардан бири — кичик ва урта бизнесни ривожлантиришдир.

Бугунга кунда олиб борилаётган ислодотлар дакида гапирар эканмиз, аввало, мулкдорлар сафини кенгайтиришимиз, уларга дар томонлама йул очиб бериш, айникра, кичик ва урта бизнесни ривожлантириш, бизнинг бу сода-

дата сиёсатимизнинг бош йуналиши, мазмун-максади эканлигини айтишим керак.

Уз ишимни очаман, уз мулкимни яратаман, деб даракат килаётган одамларнинг й^алини очиб, кумак ва имтиёзлар бериш, уларни янгича усулда ишлашга ургатиш, дар томонлама к^аллаб-куватлаш — бугунги кундаги энг мудим вазифамиздир.

Хурматли биродарлар!

Кириб келаётган янги — 2000 йилни мамлакатимизда СОРЛОМ авлод йили деб эълон килганимизнинг замирида, аввало, насл-насабимизнинг СОРЛОМ булиши, дар томонлама баркамол авлодни вояга етказиш ва уларнинг даётини бахтли-саодатли этиш максади ётади.

Шу уринда тарихий бир мисолни айтиб утсам. Мирзо Улутбекнинг асл исми Мудаммад эканини дамма дам билмайди. Содибекирон бобоси Амир Темур уни доимо "УЛУҒНМ" деб эркалагани учун Мудаммаднинг исми Улурбекка айланиб кетган.

Куряписми, Амир Темурдек буюк инсон дам авлодини узидан баланд курган, мендан дам улуррок. булсин, деб ният килган.

Фарзандларимиз биздан ку^ара билимли, кучли, доно, аклли ва, албатта, бахтли булишлари керак, деганимда мен дам шу ниятни назарда тутганман.

Шу маънода Кашкадарё вилоятида дам келажакимизни, усиб келаётган ёш авлодимиз истикболини уйлаб, катта ишлар килинмокда. Буни биргина жорий йилнинг ^азида 724 минг квадрат метр уй-жой, 1 та касшшша, 14 та кишлок. врачлик пункти, 7 та мактаб, 105 та маиший хизмат иншооти куриб фойдаланишга топширилгани дам тасдиқлаб турибди.

Умуман, вилоят буйича 1991 йиддан буен 30 та янги касалхона, 31 та кишлок. врачлик пункти, 191 та мактаб, 32 та ботча курилиб, адолига хизмат килмокда.

Шу уринда мен бир масала хусусида тухталмокчи эдим. Кейинги йилларда кдшлок, жойларда дам куплаб шахсий уйлар кзфилмокда. Одамлар орзу-давас билан янги иморатлар, довли-жой килаётгани яхши, лекин бу борада палапартиш, узокни уйламай иш тутиш ярамайди. Акс долда,

дар бир авлоднинг топган-тутгани янгидан иморат куришга кетаверса, деч к.ачон уларнинг бири икки булмайди.

Демокчиманки, кураётган уйларимиз, аввало, замонавий, мустадкам, дар томонлама куркам, бир эмас, бир неча авлодга хизмат кдладиган булиши керак.

Хурматли биродарлар!

Бутун республикамызда булгани каби, Кашкадарё вилоятида дам Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида янги таълим тизими шаклланмокда. Су'нгги саккиз йил мобайнида 100 нафарга яхдан к.ашкдарёлик ёшлар чет элларда тадсил олиб кайтишди. 30 нафар иктидорли у>ил-кизларимиз "Умид" жамгармаси оркали хориждаги нуфузли университетларда таълим олиш имконига эга булдилар.

Хозирги кунда вилоятда 1 та академик лицей, 9 та касб-дунар коллежи ишлаб турибди. 2005 йилгача яна 10 та академик лицей, 139 та коллеж ишга туширилади.

Карши шадрида вилоятнинг барча туман ва шадарларида уз булимларига эга булган шошилишч "Тиббий ёрдам" маркази ташкил этилмокда. Шу мақсадца 225 миллион с^м микдоридаги курилиш ва таъмирлаш ишлари бажарилди.

Соитом авлод тарбиясини жисмоний тарбия ва спорт ривожисиз тасаввур этиб булмайди.

Кейинги йилларда к^плаб стадионлар, сузиш давзалари, теннис кортлари барпо этилди. Вилоят марказий стадиони тубдан канта таъмирлангани футбол мухлисларига ажойиб совга булди. Карши ва Муборак шадарларида замонавий талаблар даражасидаги теннис мажмуи куриб битказилди.

Буларнинг барчаси к.ашк.адарёлик спортчиларнинг турли мусобацаларда салмокди натижаларни кулга киритишида асосий омил булиб хизмат килмокда.

Дзюдочи Алишер Мухторов, омп атлетикачи Бахриддин Эргашев, курашчи Бадром Авазов, каратэчи Шерзод Ибродимов, курашчи Исом Кенжаев, шахматчи Ирина Тошмуродоваларнинг мамлакатимиздаги ва халкаро беллашувларда эришаётган ютуклари даммамизни кувонтиради. Айник.са, чирокчилик ^н яшар Сарвиноз Эргашеванинг Франция ва Испанияда утказилган халкаро шахмат

турнирларида иштирок этгани унинг келажигига катта умид уйготади.

Мудтарам дустлар!

Кашкадарё халки азалдан бунёдкорлик фаолияти билан донг таратган. Айникса, китоблик ва шадрисабзлик дунарманд-усталарнинг санъати бутун Ўзбекистонда маш-ХУР-

Содибикирон Амир Темур курдирган Ок.сарой у^ининг улугворлиги ва гузаллиги билан шу кунгача киши аклини лол крлдириб келади. Бу муаззам саройни таърифлаб, тарихчи Шарафиддин Али Яздий: "Кунгурасининг баландлиги чексиздир. У само юлдузлари билан бадслаша олади", — деган эди.

Мана шу бунёдкорлик анъаналари Кашкадарё водасида бугун дам бардаёт.

Буни кейинги йилларда миллий меъморчилик услубида барпо этилган Китоб шадридаги мудташам Маданият саройи, Кдршидаги "Мотамсаро она" ёдгорлик мажмуи, темирйул шодбекати, бозородци хиёбони, Бешкент шадридаги Мустақдшшк майдони, олтмишцан ортицянги 60ф-роклар мисолида якдол куришимиз мумкин. Биргина жорий йилнинг узида ободонлаштириш ишларига вилоят б^йича 1 миллиард с^мликдан ортик. маблаг сарфланди.

2000 йидда вилоятнинг деярли барча шадар ва туман марказларини янги тузилган бош режа асосида тубдан ободонлаштириш кузда тутилгани, айник.са, ибратлидир.

Вилоятда маданият ишларининг ривожидакдца гапирганда, бу ерда фаолият курсатаётган "Мулокрт" ва "Эски мачит" театр-студияларини эсламаслик мумкин эмас.

Олис бир вилоятда иш юритаётган бу ижодий жамоаларга мадаллий докимият, кенг жамоатчилик хайриходлик курсатиб, куллаб-куватлагани боис улар Германия, Англия, Миср ва бошка давлатларда утказилган нуфузли халк:аро фестивалларда к.атнашиб, совринли уринларни кулга киритмокдалар. Бу, албатта, театр санъатимизнинг дунё микёсида обру-эътибор топаётганидан далолат беради. Мен бу фидойи санъаткорларни чин дилимдан табриклаб, уларга янги ижодий ютухлар тилайман.

Мухтарам ду"стлар!

Х.ар кандай юрт узининг буюк фарзандлари, шу заминда яшаб утган азиз-авлиёлари билан табаррук ва мукаддасдир. Кашкадарё заминиди бундай инсонлар жуда куп утган. Биргина кадимий Насаф шаҳридан "Насафий" тахаллуси билан шухрат қозонган унлаб фозил зотлар етишб чикдани бунинг ёрш далилидир.

Ана шундай мумтоз шахслардан бири бундан ун аср муқддам таваллуд топган Абу ал-Муъин ан-Насафийдир.

Исломи қонуносларида, калом ҳақида хазрати Мотуридийдан кейин турадиган, унинг муносиб шоғирди булломи узининг "Бахр ул-калом" китоби билан бутун мусулмон оламида маълум ва машҳурдир. Мазкур китобнинг утган йили Сурия мамлақатида нашр этилгани бу улмас асар замонлар оша уз аҳамиятини йукртмай келадиганидан далолат беради.

Насафлик яна бир улуғ зот — юртимиздан чиккан Миллдан ортик. олиму уламолар ҳақида қимматли маълумотлар тупланган "Китоб ал-қанд фи зикри уламои Самарқанд" асарининг муаллифи Нажмиддин Умар ан-Насафийдир.

Бундай фикрларни Азизиддин Насафий, Абул Баракот Насафий, Сайидо Насафий каби унлаб азиз инсонлар ҳақида ҳам айтиш мумкин.

Афсуски, бу улур зотларнинг номларини, уларнинг бебаҳр меросини дали кушшлик билмайди. Қашқадарё воҳасида қамол топган мана шундай улуғ аждодларимизнинг тарихини, фаолиятини, маънавиятимиз хазинасига қаштан ҳиссасини ҳар томонлама урганиш, таршбу ташвиқ қилиш олимларимиз, биринчи галда, қашқадарёлик зиёлиларнинг бурчидир.

Қашқадарё туғилган Хужа ибн ал-Жарроҳ Солмони Пок, Хужа Шамсиддин Қуллол, ҳазрати Башир, ҳазрати Султон, Султон Мирҳайдар, Лангар ота каби унлаб зиёратгоҳ ва муқддас қадимжоларни ҳалқ ихлос билан тавоф этади.

Бу қуҳна заминнинг буюк уююлари ҳақида узок, гапириш мумкин, лекин улар орасида бир зот борки, у ҳалқимиз даҳосининг тимсоли, маънавий қудратимиз рамзидир.

Бу зот мана шу заминда таваллуд топган, шу заминда уғшб-усган, қамолга етган соҳибқирон Амир Темур ҳазратларидир.

Тарихда машҳур шахслар қуп утган, лекин узингиз айланинг, азиз дустлар, дунёнинг қайси ерида, қайси замонда Амир Темур бобомиздек буюк сарқарда, буюк давлат арбоби, илм-фан ва маънавият ҳомийси булган?

Бу улур зотнинг ҳалқимиз тарихидаги улмас хизматларини қадрлаб, уни воёга етказган заминга ҳақ тўлат-^{ма}т-эҳти-¹қимизнинг ифодаси сифатида Шаҳрисабз шаҳри Амир Темур ордени билан муқофотланди. Бу ерда соҳибқироннинг муаззам ҳаёқали урнатилгани ана шу эҳтиромнинг яна бир тимсолидир, десам ҳато булмайди.

Қашқадарё аҳли шавқатли аждодлари билан фахрланади, лекин ҳаёт қонуни шундайки, ҳар бир авлод узидан яхши ном қилдириши қерак.

Дунёдаги энг буюк қасрат — маънавий қасратдир. Бу ҳақда ЕКЯТНН донгдор замондошимиз, қадрамон шоиримиз Абдулла Орипов тимсолида яқдол қуриш мумкин.

Узининг ҳалол меҳнат, ибратли фаолияти билан Қашқадарё номини улуклаган Аскар Холмуродов, Тулқаш Бекмуродов, Қарим Шониезов, Жуманиез Жабборов, Нормурод Нарзуллаев, Иқрома Болтаева, Фарорат Раҳматова, Замира Суёнова, Улмас Саиджонов, Раҳматжон Турсунов, Марям Сатторова, Насиба Сатторова каби илм-фан, маданият ва санъат намояндаларини ҳалқимиз ҳақмат билан тилга олади.

Қашқадарёнинг бугунги салоҳиятида, унинг боғу бос-тонга айланишида хизмат қилган минглаб фидойи инсонларнинг улмас ҳиссаси бор.

Шу муқорак қуларда Қдрши чулини узлаштиришда жонбозлик қурсатган Чопи Бегимқулов, Бекмурод Усмонов, Николай Каменев, Султон Чегебоев каби юзлаб юртдошларимизни эсга олиш — барчамиз учун ҳам қдрз, ҳам фарз.

Ана шу эзгу ишларни давом этирадиган муҳтарам ОҚСҚ-қолимиз Соиб Усмонов, шунингдек, Аъзамхон Уроқов, Тоир Эргашев, Павел Пак, Аъзам Азимхонов, Иван Дуденко, Рустам Очилов сингари юзлаб замондошларимизга ҳар қанча таҳсин айтсак, арзийди.

Азиз ватандошларим!

Такдир деймизми, нон-насиба кушилгани деймизми, хаётимнинг бир кисми Кдшкддарёда кечди. Кдзнин мех.-нат, орзу-армон, интилишларга бой уша йилларни х.амиша миннатдорлик билан эслайман.

Мен бир хдкикатни куп бор айтганман, яна такрорламокчиман: Бу еруF дунёда шу кунгача мен нималарга эришган булсам, аввало, Худонинг инояти, хаётимнинг мураккаб кунларида Кдшкадарё ахдининг менга билдирган чексиз хурмат ва ишончи, цуллаб-кувватлашининг натижаси, деб биламан.

Мени уз фарзандидай куриб, нон-туз берган, меҳрокибат курсатган, яхши-ёмон кунларимда ёнимда турган, рахбар сифатида камолга етишимга сабаб булган меҳдаткаш, багрикенг, оккУнгил Кдшкдцарё халкига яна бир бор бош эгиб, таъзим кдламан.

Мен даётимнинг мазмунига айланиб кетган бир гапни сизнинг хузурингизда яна такрорламокдиман: мен учун Ватан озодлиги, халкимнинг омонлиги, юртимнинг равнакл, мана шу мукддцас заминимизда яшайдиган цар бир оиланинг фаровонлигидан узга олий саодат йук..

Ана шу мақсад йулида сиз — азизларга, к.адрдон Кдшкадарё аз^пига, бутун ^збекистон халкига бундан буен з^ам сидкдцилдан хизмат кдшишга тайёрман.

*Криъаоаре вилояти саиловчилари вакилари билан
учрашувда сузланган нути,
1999 йиы 21 декабрь*

БУЮК АЖДОДЛАРИМИЗ ШАВКАТИНИНГ ТИМСОЛИ БОЛТАН ЮРТ

Ассалому алайкум, азиз юртдошларим!

Аввало, мана шу муборак рамазон кунларида сиз кадрдонлар билан к.адимий ва навкдрон, азим Самарканд *шиц*-рида дийдор куришиб турганимдан батоят мамнунман.

Мана шу мукддцас заминга кадам куяр эканман, j(ар кандай инсон сингари, аввало, кадрдон ^амюртларимга, сиз — азизларга, Узим тукилиб усган гузал ва бетакрор юртимга фарзандлик туйгуларимни, мезф-муз^аббатимни билдириш, чукур ва самимий зофматимни издор этиш мен учун катга бахтдир.

Самарканд деганда, тасаввуримизда дунёнинг энг куХна, к.адимий тарихи ва шу тарихюгаг бетакрор, j(ар кандай одамнинг х;ам кдлбини узига ром этиб, умрбод мафтун кдлиб куядиган буюк намояндалар сиймоси, мовий гумбазлар, муаззам миноралар ваулмас обидалар жонланади.

Бу мукдддас заминда Имом Бухорий, Имом Мотуридий, Мир Саййид Барака, Хожа Ахрор Валий, Махдуми Аъзам каби улур алломалар ва азиз-авлиёлар манту ором топган.

Самарканд деганда, миллий давлатчилигимиз тамал тошини куйган, юртимизни турли офат-балолардан асраб келган Алл Эртунга, Спитамен, Амир Темур, Мирзо ҲуFбек, Бобур Мирзо, Абдумалик Тура сингари мард ва жасур аждодларимиз сиймоси куз унгимизга келади.

Самарканд деганда, азадцан илму урфон бешиги булган, фан ва маданият, маънавият ва маърифат бугун ҳам юксак равнак топаётган нурафшон маконни тасаввур эта-миз.

фаолиятини хорижий инвесторлар ёрдамида қайта йулга қўйиш борасида муайян ишлар қилинмоқда.

Масалан, яқин келгусида Самарканд кимё заводини Япониянинг "Мицуи" ва "Тоё инжиниринг" компаниялари билан ҳамкорликда 100 миллион АҚШ доллари миқдоридаги лойиҳа асосида икки босқичда қайта жихрлаб, йилига 200 минг тоннагача минерал уйғи ишлаб чиқариш кузда тутилмоқда.

"Сино" совутигичлар корхонаси негизида "Арсин" ўзбек-турк қўшма корхонасини ташқил этганимиздан хабарингиз бор. Бу лойиҳани амалга ошириш учун қарийб 77 миллион АҚШ доллари миқдоридаги сармоя сарфланди. Бу корхона яқин кунларда жаҳон бозори талабларига мос келадиган, юксак сифатли маҳсулот чинара бошлайди.

Ёки кейинги пайтда ночор ахволга тушиб қолган "Серп и молот" заводи негизида "Самарканд саховати" қўшма корхонаси ташқил этилди. Қўшма муддат ичида илғор ускуналар билан жихрланган бу корхона жорий йилнинг 11 ойи мобайнида 1 миллион 110 минг АҚШ доллари миқдоридаги маҳсулотни экспорт қилгани айниқса аҳамиятлидир.

Бундай мисолларни вилоят миқёсида яна қўлаб келтириш мумкин. ■

Хурматли Самарканд аҳди!

Самарканд вилоятининг тараккиёт ва ўсиш суръатлари, халқимизнинг даромади ва ҳаёт даражасини, олиб борилаётган ислохотларнинг самарасини ошириш туърисида гапирар эканмиз, биз, аввало, кишлоқ хўжалиги соҳасида мавжуд бўлган қўлғина резерв ва имкониятлар ҳақда сўз юритишимиз уринлидир.

Шуни алоҳида таъкидлашимиз лозимки, Самарканд вилоятида кишлоқ хўжалигининг деярли барча тармоқлари бўйича ўзига хос тажриба мактаблари мавжуд.

Масалан, пахтачилик борасида Пахтачи, ғаллачилик соҳасида Пойарик ва Тойлок, бовдорчилик бўйича Самарканд, тамаки етиштиришда Ургут, чорвачилик бўйича Нуробод ва Қўшрабўт туманларида шаклланиб тажриба ва анъаналар бутун мамлакатимизда яхши маълум.

Ралла урушлиги бўйича Самарканд тажриба мактаби шаклланиб бораётгани ҳам диққатга сазовордир. Бу ерда яратилган "Ўлутбек-600" нави тезпишарлиги, турли касалликларга чидамли экани, юқори ҳрейдорлиги билан Ғаллакорларимизга маъқул бўлди. Ў, айниқса, Самарканд шароитида яхши натижа бермоқда.

Вилоятда фермер ва деҳдон хўжаликлари ҳам жадал ривожланиб бораётгани эътиборга молик. Айниқса, Нарпай, Каттақўрғон, Булунқур, Пахтачи ва Самарканд туманларида яхши фаолият юритаётган намунали фермер-деҳдон хўжаликлари мавжуд. Нуробод ва Қўшрабўт туманларининг яйловларида чорвачилик фермер хўжаликлари вужудга келмоқда.

Ҳозирги кунда вилоят бўйича 3 ярим мингдан зиёд фермер хўжалиги, 36 мингта деҳдон хўжалиги, 56 та ширкат хўжалиги фаолият юритмоқда.

Тойлок туманидаги "Шодлик" фермер хўжалиги бошлиқи Эргаш Рузибоев 5 гектар майдоннинг дар гектаридан 62 центнердан, жами 31 тонна ралла ҳреили олгани бу борада қатта имкониятлар мавжудлигидан далолат беради.

Лекин, шуни афсус билан тан ОЛМОРИМИЗ керакки, кишлоқ хўжалиги соҳасидаги ислохотларни чуқурлаштириш бўйича қабул қилинган қонунлар, Президент фармонлари жойларда тула-туқис бажарилаётгани йўқ. Бу борада қўрғоқчилик, тўқрачилик, хўжақўрсинлик қаби иллат ва тусиқлар, буни ҳам яширишнинг ҳолати йўқ, баъзи жойларда эъқравонлик, қонунга ҳилоф тарзда мансабдорларнинг ўз ҳуқуқдорлигини ўтқизиши, қўраҳуқлик қаби қўлатлар ҳам қамон ўқраб турибди.

Минг таассуфлар бўлсинки, янгиликларга қарши, шу жўмладан, қичик бизнес ва фермерлик қарақатининг ривожига қатта тусиқ ва қўв бўлиб турган эски тизимдан қолган асоратлар ҳақда алоҳида гапиришга турри келади.

Бир оддий ҳақдқатни қайта-қайта тақрорлаб айтишга турри келади: ислохотларнинг асосий маъно-мақсади — биринчи қадда деҳдонларимиз онқида мулкка, ерга бўлган муносабатни ўзқартириш, уларда эқалик ҳиссини қдрор

топтиришдир. Лекин х^али бу борада етарли даражада таргабот ва ташкилий ишлар кдлинмаяпти.

Мана шу заминда пешона терини тукиб меҳнат килаётган хдр бир инсон, ҳар кайси дивдэн кунглида ерга ва мулкка эғалик хисси уйгонмас экан, токи у уз даромади, оиласининг фаровонлиги ва келажаги узи меҳнат килаётган ернинг ҳрсилдорлигига бовшк. эканини англаб етмас экан, кишлокдаги ислохртлар кутилган натижани бермайдиди.

Барчамиз учун бунӣ чукур англаб одиш вақти келди, деб уйлайман.

Хурматли дустлар!

Самарканд вилоятида, бутун мамлакатимизда булгани каби, иктисодиётни мустаҳкамлаш борасида анчагина ишлар килинмокда.

Лекин шу билан бирга, вилоятда амалга оширилаётган ислохртларни чуқзФ таҳлил килиб, танкидий баҳрлайдиган булсак, аввало, амалдаги иктисодиётда — саноат, кишлок, хужалига, курилиш, хизмат курсатиш соҳаларида *ишли* куплаб камчилик ва ишга солинмаган имкониятлар мавжудлигини тан олишимиз керак.

Бунинг сабаби эса, менимча, **бозор** ннфратузилмасншз **рявожлавтириш** борасидаги ишларнинг талаб даражасида эмаслиги ва бу йулда жиддий муаммолар борлиги билан боишкдир.

Бозор инфратузилмаси деганда, мен нимани назарда тутмокдаман?

Бу, биринчи навбатда, шу инфратузилманинг з^ал килувчи бугани булган банк тизимининг етарли даражада ривож топмаганидир. Бу ҳолат куп жойларда банкларда кредит бериш механизмининг мукамал эмаслигида намоён булмокда.

Банклар)(али хам узининг асосий фаолиятини фак.ат тулов операцияларини бажаришдан иборат, деб билмокда. Лунда кддиб айтганда, айни вақтда улар инвестиция дастурларини амалга оширишда, реал замонавий ишлаб чиқдриш кувватларини шакллантиришда фаол иштирокчи булолмаяпти.

Нега деганда, бундай вазифаларни бажариш учун банкларнинг узига етарли даражада буш маблақларни туплаб олишга, шу маблақлар эдасобидан инвестиция жараёнларида катнашишга, кичик ва урта бизнес ривожига кумак беришга кзфби етмаяпти.

Барча банкларимиз хали-бери чет эл банклари билан кучли корреспондентлик алоқаларини урнатгани йук..

Айни вақтда; сизларнинг зътиборингизни яна бир масалага кдратмокчиман.

Бизда ханузгача корхоналар ва ах.олига молиявий, ҳисобкитоб, ҳукукли, аудиторлик, floftnxjМарНН маблар билан таъминлаш ва бошкд хизмат турларини курсатадиган молия ва консалтинг идоралари яхши ривожланмаяпти.

Айни ана шу муассасалар бозор муносабатларига йул очиш билан чекланиб цолмасдан, кичик ва урта бизнес вакилларига, узининг амалий бизнесини очмокли булган тадбиркорларга аник, ёрдам курсатишлари, мулкдорлар синфининг оёкда туришига кумаклашишлари лозим.

Самарканд шаҳрида хдм, вилоятда хам бундай муассаса ва хизматларга эҳдиёж жуда катга эканига ҳеч шубҳа йук.. Яна бир бор айтаман: мана шундай бизнес соҳасида узини синамокчи булган шахсларга ёрдам беришда хдлихамон биз заифмиз.

Узингиз уйлаб куринг, бугун! кунда вилоятда крнчадан канча одам уй шароитидаги тадбиркорлик, хунармандчилик, дуппидузлик, наққршлик, кулатчилик, ёғоч уймакорлиги ва ганчкорлик каби ота-бобомиздан крлган касблар билан шурулланишга, халк. анъаналарини давом эттириб, миллий маданий меросимизни тиклашга ихтиёр билдирмокда.

Уларга уз вақдида моддий, аввало, молиявий ёрдам бериш, кредит ажратиш, хом ашё таъминотини х.ал зтиш, улар ишлаб чиқарган мах.сулотнинг бозорини ташкил килиш, яъни сотиш масаласи хамон катта муаммо булиб колмокда.

Хурматли дустлар!

Самарканд туристик бизнесни ривожлантириш борасида хам улкан имкониятларга эга экани хусусида гапириб утиришга х.олат йук., деб уйлайман.

Мен туристик бизнес деганда, туризмни шунчаки ривожлантиришни эмас, балки кенгрок. тушунчани назарда тутаман.

Бунда гап туризм фаолияти билан бевосита боишк. булган хизмат курсатиш ва сервис тармоқларини ривожлантиришд дақдқа бормоқда. Бу сода тараккиёти мамлакатимизга хорижий туристларни куплаб жалб этиш билан бирга, энг мудими, катга валюта тушумларини таъминлаши билан юртимизнинг иктисодий ва ижтимоий ривожига улкан дисса кушиши мукаррар*

Туристтик бизнес мамлакат иктисодиётига кандай ижобий таъсир утказишни англамоқчи булсак, Испания, Италия, Греция, Туркия, Х.индистон, Миср, Япония каби давлатларнинг бу борадаги тажрибасини узимиз учун намуна килиб олишимиз мумкин,

Уйлайманки, биз мамлакатимизда туристик бизнес тараккдаётига кенг йул очиб беришимиз керак. Бунга халакит килаётган барча тусикдарни бартараф этиш лозим. Энг мудими, юкрри мансабларда, раббарлик лавозимида утирганлар бу дакикатни жуда чукур англаб олишлари даркор.

Тан олиб айтиш керакки, бу содада муайян ишлар килинпти, аммо бу ишлар дали мутлакр етарли эмас. Мен мана шу масала буйича мадаллий докимликлар, манфаатдор вазирлик ва идоралардан аник; таклифлар кутаман.

Мудтарам Самарканд ахли!

Халкимизнинг эдтиёжларини таъминлаш, одамларни рози килиш, уларнинг ОҒНРННН енгил щии й^лидаги юят зарур вазифа — бу адолини тоза ичимлик суви ва табиий газ билан таъминлаш масаласи, десак, хато булмайди.

Айтиш керакки, кейинги йилларда бу борада салмок;-ли натижаларга эришилди.

Самарканд вилояти буйича 1991 йилгача булган даврда ахолининг 65 фоизи ичимлик суви билан, 45 фоизи табиий газ билан таъминланган булса, бугунги кунда ах.олининг ичимлик сув таъминоти 80 фоизга, газ таъминоти эса 85 фоизга етгани катга ютукдир.

Жорий йилнинг туХк^из оий мобайнида 193 километрга сув, 430 километрга эса газ кувурлари тортилгани бу сохддаги ишлар изчил давом этаётганидан далолат беради.

2005 йилгача булган даврда вилоятда адолини газ билан таъминлашни 93 фоизга, ичимлик суви билан таъминлашни эса 85 фоизга етказиш кузда тутилган.

Қдирли дустлар!

Маълумки, Самарканд вилояти — республикаимизнинг адолиси энг куп худудларидан биридир. Хозирги вақтда бу ерда 2 миллион 670 минг киши яшайди. Кейинги саккиз йил ичида вилоят адолиси 21 фоизга купади. Адолининг йиллик уЧ.иши 1,8 фоиз булиб, бу йилига Уртача 50 минг киши демакдир. Агар вилоят адолисининг қарийб 50 фоизини 18 ёшгача болтан ёшлар ташкил этишини инобатга олсак, табиийки, адолини иш билан банд этиш, унинг даромад топиши, оиласини бокиши, турмуш шароитини яхшилаши учун имконият яратиб бериш нақадар долзарб масала экани аён булади. Мамлакатимизда, жумладан, Самарканд вилоятида дам бу муаммони дал этиш учун Бандлик дастури ишлаб чикилиб, бу борада муайян ишлар амалга оширилаётганидан хабарингиз бор. Шу мақсадда 2005 йилгача булган даврда вилоят буйича 150 мингта ку^пимча янги иш уринлари яратиш к^зда тутилган.

Жорий йилнинг ту^киз оий мобайнида вилоятда 31 мингдан зиёд янги иш уринлари ташкил этилган. Бунинг 23 мингдан КупроҒН кишлоқ. жойларига турри келади.

Булар, албатта, яхши курсаткичлар, лекин бу борада дали ишга солинмаган имкониятлар дам кул. Хусусан, дозирча тула кувват билан ишламаётган "Красний двигатель", "Кинап", "Лифтсозлик" сингари йирик саноат корхоналарининг адолини яхшилаш орқали дам янги-янги иш жойлари ташкил этиш мумкин.

Ёки Бандлик дастурини амалга оширишда к.ишлоқ. адолисига томорк.а ерларининг берилгани ва уларнинг микдори купаиб бораётгани дам мудим адамият касб этади. Кейинги йилларда вилоят буйича жами 182 минг-

дан зиёд оилага 46 минг гектардан ортик, ер томорқд сифатида ажратилгани бу йулда куйилган салмокди калям булди.

Узимизга тасаввур кзилсак, цирк; олти минг гектар дегани — Европадаги унча-мунча давлатнинг худудидан кам эмас. Хул, шундок. экан, биз ана шу катта имкониятдан қандай фойдаланяпмиз?

Ту^рисини айтганда, бу саволга ижобий жавоб бериш қдийн. Вахрлонки, бу хам одамларни иш билан таъминлаш, уларнинг даромад топиши, турли хил махсулотларни купайтиришнинг самарали бир воситасидир.

Яна бир **мисол**. Мана шу Тошкент — Термиз нули — Катта Ўзбек трактини олайлик. Халқдро ахамиятга эга болтан бу йулнинг 350 километрга яқдши бевосита Самарканд вилояти худудидан утади.

Бу йулда яқдш келажакда транспорт (мдимининг янада кучайишини назарда тутиб, унинг ён-атрофларини ободонлаштириш, кэмпинглар, ошхоналар, ёцилни куйиш шохобчалари, кичик-кичик ду^сончалар каби турли хизмат курсатиш тармокдарини кенг йулга куйиш мумкин.

Афсуски, биз узимизнинг катта имкониятларимиздан етарлича фойдаланмаяпмиз.

Азиз дустлар!

Мамлакатимизда ижтимоий масалаларга алохида эътибор бериб келинаётгани барчангизга аён.

Шу маънода, 2000 йилни юртимизда СОЕЯОМ авлод йили деб эълон қдпганимиз бу борадаги ишларнинг манпший давомидир.

Чунки хар қдндай Ўзгариш, ислохрт ва янгилаиш жараёнлари пировард натижада инсон манфаатларига, унинг хдр томонлама камол топишига хизмат этиши лозим.

Самарканд вилоятида х.ам бу борада хайрли ишлар амалга оширилаётгани кишини кувонтиради.

Вилоятда халқ. саломатлигини мустахкамлашга хизмат қдладиган 119 та шифохона, 471 та амбулатория-поликлиника фаолият курсатмокда, Кейинги йилларда 45 та янги поликлиника, 22 та касалхона, 152 та кишлоқ. врачлик пункта курилиб, фойдаланишга топширилди.

Масалан, жорий йилнинг узида Самарканд шаҳрида 400 уринга мулжалланган "Тез ёрдам" маркази, замонавий кардиология диспансери, вилоят сил касалликлари шифохонасининг янги даволаш бинолари, Каттакуррон шаҳрида 280 уринли касалхона куриб битказилгани бунга мисол була олади.

Мухтарам юртдошларим!

Самарканд азал-азалдан илм-маърифат, маданият маркази сифатида бутун дунёда шуҳрат қрзонган. Унинг оламга машхур мадрасаларида К^озизода Румий, Риёсиддин Жамшид, Али Кушчи сингари буюк алломалар сабоқ. берган, мавлоно Абдурахмон Жомий, х.азрат Алишер Навоий каби упу^ зотлар таълим олган.

Самарканднинг мовий осмони остида камол топган Мирзо Улугбек, Абулайс Самаркандий, Абдураззоқ. Самаркандий, Суфи Оллоёр, Тохирхожа Самаркандий, Мах,-мудхужа Бехбудий, Сиддудий-Ажзий сингари илм ва маърифат намояндалари юртимиз шуҳратини бутун дунёга тараннум этганлар.

Самарканднинг бу борадаги салохияти ва нуфузи бугун Х.ам тобора юксалиб бормокда. Вилоятда ҳрзирги кунда 6 та олий укув юрти булиб, уларда 14 минг талаба замонавий илм-фан асосларини эгалламокда.

Бу ерда Ўзбекистон Фанлар академиясининг булими, ЮНЕСКОнинг Марказий Осиё тадқиқртлари институти каби нуфузли илмий муассасалар ишлаб турибди.

Мамлакатимизнинг илм-зиё салохияти х.акида гапирганда, Марказий Осиёдаги дастлабки олий укув юртларидан бири булган Алишер Навоий номидаги Самарканд Давлат университетини тилга олмасдан утолмаймиз.

Бу билим даргоҳида 72 йил давомида етук олим ва му-тахассисларнинг бир неча авлоди камол топди.

Ушбу Курау^ масканга меҳнати сингган, илм-маърифат йу^лида х.алол меҳ.нат қдлган Абдурауф Фитрат, Садриддин Айний, Абдурахмон Саъдий, Иброх.им Муминов, Воҳид Абдуллаев, Худойберди Дониёров, Нуриддин Шукуров сингари инсонларни ҳурмат билан ёд этамиз.

Вилоятдаги яна бир йирик олий укув юрти — Самарканд Кишлок хужалиги институти мамлакатимизда деҳхончилик илми ва маданиятини юксалтириш ипгага к^ап йишшардан буен муносиб хисса кушиб келмовда.

Самаркандцаги Тиббиёт, Кооператив, Меъморчилик-курилиш институтларининг дам юкрри малакали, замонавий мутахассислар тайёрлашца алохида урни борлигини таъкидлаш зарур.

Шу нуктаи назардан Караганда, айнан мустакиллик йилларида бу ерда янги, навкирон олий укув юрти — Самарканд Чет тиллар институти ташкил этилгани бу борадаги муҳим кдцм булди.

Мазкур олий укув юртларшшнг барчаси катта салохият, узига хос илмий ва тарбиявий анъаналарга эга эканлиги, айниқса, муҳимдир.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалга оширишда, қисца қилиб айтганда, баркамол авлод, қомил инсонларни, ватанпарвар, етук фуқароларни тарбиялашца, мамлакатимизни тараккий этган давлатлар даражасига олиб чиқишда, мана шу олий Укув даргохларида хизмат қилаётган, катта интеллектуал салодиятга эга булган мухтарам домла ва Уқитувчиларнинг машаккатли меҳнатини муносиб даражада кадрлаш ва рағбатлантириш давлатимизнинг, жамиятимизнинг юксак бурчи, деб биламан.

Сизларнинг машаккатли, шу билан бирга, шарафли меҳнатингизни қдрлаш, фаолиятингизни муносиб тақдирлаш, ҳар томонлама руҳингизни қутариш, моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириш борасида давлатимиз ва ҳукуматимиз ҳали қуп-қуп вазифаларни бажариши лозимлигини ҳам яхши тушунаман.

Бу борада озми-қупми қилаётган ишларимиз ҳозирча биз орзу қилаётган даражада эмаслигини ҳам биламан.

Сизларни ишонтйриб айтаманки, бу масалани ечиш йулида, қандай имконият булса, барчасини ишга солишга тайёрман.

Қимматли д^астлар!

Кейинги йилларда вилоятда таълим тизимини замон талаблари асосида ислох қилиш борасида катта ишлар амалга оширилмовда.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига асосан, жорий йилнинг Узида 17 та янги мактаб, битта академик лицей ва олтига касб-хунар коллежи ёшларни уз бағрига олди.

2005 йилгача эса бу ерда жами 25 та академик лицей, 190 та касб-хунар коллежи барпо этиш мўлжалланмоқда. "Умид" ҳамFarMacH йўлланмаси билан 66 нафар самарқандлик талаба хориждаги нуфузли университетларда таҳсил олиш имконига эга булгани ҳам самарқандлик ёшларнинг билимга интилиши нақдлар қучли эканидан далолат беради.

Азиз дустлар!

Самарқанд вилояти моҳдф спортчилари билан ҳам донг таратган. Хусусан, Ҳамроқуловларнинг оилавий шахмат мактаби яхши маълум. Бу оиланинг вакили Иброҳим Ҳамроқулов утган йили Испаниянинг Барселона шаҳрида утқазилган ?смирлар уртасидаги жаҳри биринчилигида чемпионлик унвонини қулга қиритган булса, Журабек ва Шахноза бу йил 14 ёшгача булган болалар уртасидаги мусобақаларда мамлакатимиз чемпиони булдилар.

Яна бир оилавий сулола вакиллари — "Мустақиллик қубоғи" совриндори Аслиддин Ҳудойбердиев, XII Осиё чемпионатининг қумуш медали соҳиби Шамсиддин Ҳудойбердиев ҳам юнон-рим қураши соҳасида ном қрзонмоқда.

Боксчи Дилшод Ёрбеков, самбочи Бобораҳим Қрсимов, оиф атлетикачи Виктор Янский, қурашчи Дилшод Мансуров, тай-боксчи Диёр Пулатов, қаратэчи опа-сингил Ситора ва Оля Рафиевалар номи бугун мамлакатимиз спорт муҳлислари уртасида машҳурдир.

Ҳурматли д^астлар!

Буюк аждодларимиз шавкатининг боқий тимсоли булган азим Самарқандни янада обод этиш й^алида сизлар билан бирга қуп-қуп ишларни амалга оширдик. Ишончим қомилки, бу эзгу ишлар ҳали қелажак авлодлар томонидан эсланади, узининг муносиб баҳрсини олади.

Айниқса, Самарқанднинг қадимий обидаларини асраш, таъмирлаш масаласига алохида эътибор берганимиз — энг хайрли ва савоб ишларимиздан бири бўлди, десам, муболага бўлмайди.

Амир Темур макбара мажмуини эсланг, аввал кандай адволда эди?

Сохибкирон бобомизнинг муборак туйи шарофати билан бу ер таниб булмас даражада узгарди. Шахар марказида буюк бобокалонимизнинг муаззам хайкалини урнатдик. Шу тарифа улур ажодларимизнинг шаън-шавкатига муносиб бахр бериб, тарих ва келажак олдидаги ^з фарзандлик бурчимизни адо этдик.

Хартанг кдиплошса мухаддислар султони Имом Бухорий хотирасига улкан ёдгорлик мажмуи бунёд этиб, уни КугауF зиёратгоҳга айлантирганимиз хар бир ватандошимизнинг, бутун мусулмон дунёсидаги иймон-эътиқрдли инсонларнинг, юртимизга ташриф буюраётган барча меҳмонларнинг олқиш ва тахсинига сазовор булмокда.

Бу зиёратгоҳ. халкимиз, хусусан, ёшларимиз маънавиятини юксалтиришга хизмат кдладиган муборак маскан булиб қрлгани, айникса, муҳимдир.

Мукаддас хаж сафарига отланган ватандошларимиз, аввало, хазрати Имом Бухорий кабрини зиёрат этишлари яхши бир одатга айланиб бормокда.

Мана шу улкан мажмуа қурилишига 1 миллиард 650 миллион су^т микдорида маблар сарфлангани бу ерда бажарилган ишларнинг кулами ва микёси нақадар катталигидан далолат беради.

Истиклол йилларида мана шундай савобли ишларни амалга оширишда бош булиш, уларга ҳисса кушиш насиб этганидан қупчилик к.атори мен ҳам бенихрия мамнунман. Хусусан, Имом Бухорий мажмуи лойҳасининг ташаббускори булганимдан, унинг шу шакл ва шу мазмунда бунёд этилишида ҳиссам борлигидан умрим борица фахрланиб юраман.

Яқинда самарқандлик яна бир буюк аллома — калом илмининг асосчиларидан бири, муҳаддис ва ислом қрнуншуноси Имом Абу Мансур Мотуридийнинг 1130 йиллик қутлур таваллуд туйини ҳам сизлар билан биргаликда нишонлаймиз, иншооллоҳ..

Самарқанднинг шон-шухратини янада юксалтиришца "Шарк. тароналари" халқ.аро мусик.а фестивалининг урни

ҳам бекиёс булмокда. Қдск.а муддат ичида бу мусик.а анжумани дунё микёсидаги энг нуфузли санъат фестивалларидан бирига айланиб, Ватанимизнинг халқдро обру-эътиборини оширишга хизмат қдымокда.

Муҳтарам ватандошлар!

Вилоятда амалга оширилаётган бунёдкорлик ишлари ҳақда гапирганда, Самарқанд шаҳрида темир йул вокзали, 500 уринли "Афросиёб" меҳмонхонаси, очик. ва ёпик. теннис корти, Амир Темур боғи, Хотира боғи каби муҳим ижтимоий-маданий адамиятта молик иншоотлар барпо этилганини, марказий стадион қайтадан таъмирланиб, эски бозорлар кенгайтирилгани ва янгилари қурилганини, япониялик ҳамкорлар сармояси ёрдамида Самарқанд аэропорти халқро андозаларга мослаб реконструкция қилинганини айтиб утиш лозим.

Яқинда Япония ҳукумати томонидан Самарқанд, Хива ва Бухоро аэропортларининг иккинчи навбати қурилишини давом эттириш мақсадида яна 28 миллион АҚДП доллари ажратилди.

Ҳурматли дустлар!

Самарқандлик икки нафар юртдошимиз — ганчкор уста Мирумар Асадов ва галлакор Д^стмурод Абдуллаевнинг "Ўзбекистан Қдзфамони" деган юксак унвонга мушарраф булгани уларнинг фидокорона меҳнатига берилган муносиб баҳ.одир.

Самарқанддан етишиб чиккан Ботир Валихужаев, Эркин Абдукаримов, Юрий Буряков, Мудсин Ашуров, Изида Абдуқрдинова, Темур Ширинов, Руслан Рузбокиев сингари таникли олимлар мамлакатимизнинг илм-зиё салоҳиятини оширишга муносиб ҳисса кушиб келмокда.

Айникса, муҳтарам олимимиз Лапас Алибековнинг минтақамиздаги долзарб экологик масалаларга, хусусан, саҳ.-роланиш муаммосига баришланган йирик тадқиқрти 1997 йили Франция ва Англия давлатларида ҳам нашр этилиб, халқро илмий жамоатчиликда катта қизиқиш уйротганини айтиб утиш керак.

Самарқанд замини азалдан истеъдод соҳ^бларига бой. Бугунги кунда Насиба Абдуллаева, Мардон Мавлонов,

Азиз юртдошларим!

Бугун халкимиз, мамлакатимиз буюк ^згаришлар ара-
фасида турибди.

Энг кувончлиси шундаки, биз янги асрга озод ва эр-
кин халк, мустакил ва кудратли давлат булиб кириб бор-
мокдамиз.*

Янги юз йиллик хашимиз учун чинакам юксалиш асри,
саодат асри булжай, иншооллох..

Жонажон Ватанимиз равнаки, еруF келажагимиз кан-
дай булиши уз кулимизда.

Бу хакикатни кунгилга жо этиб, мамлакатимиз бой ва
кудратли булсин, фарзандларимиз эркин ва бахтиёр, фа-
ровон яшасин, дунёда хеч кимдан кам булмасин, дея фи-
докорона меҳнат килаётган сиз — кадрдон хамюртларим-
га, сиз оркали олзшиммат, багрикенг, бунёдкор Самарк-
анд халкига яна бир бор таъзим кдламан,

Мана шу муборак кунларда, Янги йил, янги аср ара-
фасида барчангизга тинчлик-омонлик, хонадонларингиз-
га кут-барака тилайман.

*Самарканд еилояти сайловчидари вакилари билан
учрашувда сузланган нути,
1999 йил 22 декабрь*

ИСЛОМ КАРИМОВ

МЕТИН ИРОДАЛИ ИНСОНЛАР ЮРТИГА ЭХТИРОМ

Ассалому алайкум, азиз Хоразм ахди!

Кадрли юртдошлар!

Мана шу муборак рамазон кунларида, табаррук Хо-
разм заминида сизлар билан СОҒ-ОМОН дийдор куришиш
насиб этганидан мамнунман.

Сизлар билан яқинда — миллий кахрамонимиз Жало-
лиддин Мангубердига баришланган тантаналарда учраш-
ган эдик.

"^шанда юрагимдан, калбимдан айтган бир гапимни яна
такрорламоқчиман: Жалолиддин каби она Ватан учун, юрт
озодлиги учун жон фидо этишга к.одир мард, шерюрак
инсонлар, ботир саркардалар кандай заминда камол то-
пади, уларни кандай халк. тарбиялаб вояга етказиши мум-
кин?

Хеч шубх.асиз, Мангуберди сингари метин иродали ин-
сонлар факат матонатли, маънавий кудрати юксак, юра-
гида ути бор халк орасидан етишиб чикади.

Мен бу хакикатни бугунги учрашувимизда такроран
айтишимнинг, албатта, боиси бор.

Ку^i йиллардан буен Хоразм воҳаси, Хоразм ахди би-
лан яқиндан танишман. Хоразм юртида канча-цанча
д^стларим, биродарларим, керак булса, кариндошларим
бор.

Улар кдлби, табиати, у^ига хос, узига мое хусусиятла-
ри, гурури, кадди-крмати, викрр ва салобати билан ажра-
либ туради.

Албатта, ташки киёфа уз йулига, лекин бу эл вакилла-
ри билан яқинрок. танишганда, уларнинг к.албида катта
Ғурур, она юртига садокат, f3 элига жон фидо этиш каби
олижаноб фазилатлар мужассам экани якк;ол сезилади.

Улар дунёнинг ҳеч кдери, хатто, энг сулим, энг бой масканларни ҳам уз юртига алмашмайди.

Ёдингизда булса, сизлар билан аввалги учрашувларимиздан бирида мен бу ту^рида гапириб, машхур халк. куши-
ФННН эслаган эдим.

Уша кушшдвшг: "Ёт элларнинг БОҒН билан богчаси Хоразмнинг янторича куринмас", — деган сузларида бу юрт одамларининг юраги шундоқдина куришиб туради.

Яна бир нарсани узимга яхши тасаввур кдпаман. Хоразмлик билан лу"ст булиш осон^эмас. Лекин ду"ст булиб крлсанг, бу — абадий дустлик булади. Чунки хоразмликлар — окдгёатли, ахдига содик. халкдир.

Мен илгари хдм Хоразмнинг барча туманлари, шахар-кзпшюкларида куп булганман. Госпланда, Молия вазирлигида ишлаган пайтларимда энг чекка Х.азорасп туманидан тортиб, Гурлангача, Боготдан тортиб, Янгибозоргача кезиб чикданман.

Бу вох.анинг оғар табиий шароитига, кучли шамолию жазирама иссигига хар ким х.ам дош беролмайди.

Шунинг учун ҳам мана шундай ута мураккаб шароитда шу юртни обод этиб, шу юртни улуглаб яшаётган, мана шундай вазиятда х.ам пахта, Фауна етиштириш ва бошк^а сохаларда узига олган мажбуриятларини шараф билан ба-жариб келаетган халкда кднчадан-к.анча тасаннолар айт-сак арзийди, албатта.

Агарки мендан х.акд«с?1й к.ахрамонлик намунаси нима, деб сураганда, хоразмлик оддий дехдоннинг хар кунлик меҳнати — к.ахрамонлик, деб жавоб берган булур эдим.

Кдцрли Хоразм ахли!

Бу гапларни айтишимнинг маъно-макс.ади шуки, мен давлат рахбари сифатида, халкнинг тақдирига биринчи галда жавобгар шахе сифатида шу эл-юртнинг гам-ташвишларини чуқур англаган х.олда, к.андай кдшиб уларнинг х.аётини яхшиласам, ОҒНРННН енгил к.илсам, деган бир савол доим мени кдшнаиди.

Йил буйи бир дам тиним билмайдиган, зах>1аткаш, фидойи бу инсонларга муносиб турмуш шароити тутдириб бериш, уларни рози кдлиш масаласини доимо юрагимга якзян олиб юраман.

Бу борадаги амалга ошираётган ишларимиз, жумладан, Хоразм вилоятини 2001 йилгача ривожлантириш х.акдца яқинда махсус к.арор кдбул килганимиз, бугун кураётган чора-тадбирларимиз, албатта, му>;им.

Лекин мен яхши тушунаман, ишимизни факат шулар билан чегаралаб булмайди.

Бир нарсани аниқ, ишонтириб айтишим мумкин: шу юртнинг^ тақдирига битилган яхши-ёмон кунларда, унинг бошига тушган барча синовларда мен хар доим сиз — азиял билан бирга булишга тайёрман.

Кдцрли дустлар!

Хоразм хакида гап кетганда, вох.а ахлининг бетакроп санъати, урф-одатлари, шу диёрда яшаб утган улур-улур инсонларнинг тарихий ибрати х.ам к^з олдимизга келди.

Бу эл к.адим-к.адимдан хунармандчилик, дех.к,ончилик, меъморчилик, илму фан, маданият ва санъат сох.а-сида ^зига хос мактаб яратганини бутун дунё эътироф этади.

Айникса, Хоразмнинг шонли тарихи бизда утмиш меросимиз билан х.акли равишда фахрланиш туйғусини уйготлади. Чунки Хоразм тарихи узбек давлатчилиги тарихининг узвий кисмидир, унинг кудрати ва кадимийлиги тим-солидир.

Ана шу бебах.о мерос бугунги авлод зиммасига буюк аждоқларимизга муносиб ворис булишдек улкан масъулият х.ам юклайди.

Мана шу Амударё сувидан бахра олиб, мук.аддас Хоразм тупропада униб-усган, халкимиз тарихида учмас из крлдирган Абу Райх.он Беруний, Мухаммад Мусо Хоразмий, Махмуд Замахшарий, Нажмиддин Кубро, Пахлавон Мах>*уд, Носириддин Рабрузий, Сулаймон Бок.иргоний каби муътабар зотлар жаж.он цивилизациясига, умумба-шарий кдцрияларга кушган улкан хиссаси билан миллатимизнинг фахру рурурига айланган.

Хоразм заминида бундан ун аср мукаддам уз бағрида Шаркнинг буюк олимларини бирлаштирган, инсоният тарихидаги илк академиялардан бири булган Маъмун академияси фаолият курсатгани ҳам буни тасдиқдайди.

Орадан минг йил утиб, Хивада Маъмун академиясини қайта ташкил этганимиз аجدодларимизнинг бу борадаги анъаналари бугун ҳам давом этаётганидан далолат беради.

Мухтарам дўстлар!

Хоразм тарихи буюк шахслар, буюк воқеаларга шу қадар бойки, истиклол шарофати билан бу заминда тез-тез катта туй-тантаналар, байрамлар, халқро анжуманлар утказиб туриш одатий бир ҳолга айланиб қолди.

Бундан икки йил муқдодам сизлар билан Хива шахрининг 2500 йиллигини халқро миқёсда нишонлаган эдик. Бу билан биз, аввало, тарихимиз нечорлик, бой ва қадимийлигини, ота-боболаримиз қандай бунёдкорлик салоҳиятига эга бўлганликларини, биз кимларнинг авлоди эканимизни яна бир бор бутун жаҳонга намён этдик.

Шу муносабат билан бу муъжизавий шаҳардаги қўғна қўғна меъморий обидалар қайта таъмирлангани, 300 миллион сум маблағ сарфланиб, вилоятда катта ҳажмдаги ободончилик ишлари бажарилгани, янги-янги иморатлар барпо этилгани, Урганч аэропорти замонавий талабларга жавоб берадиган тарзда реконструкция қўйилгани, 34 километрли Хива — Урганч троллейбус қатновининг йўлга қўйилгани ана шу бунёдкорлик анъаналарининг давоми бўлди, десак ҳато бўлмайди.

Эшитишимга Қарағанда, троллейбус йўли ишга тушгандан кейин Хоразмда ажойиб бир анъана пайдо бўлибди. Оилавий ҳаётга қўшма қўяётган ёш келин-қўғлар дўстлар, яқинлари билан никоҳ қўйи троллейбусда сайрга чиқиб, қадимий ёдгорликларни зиёрат қилишар экан. Бу узига ҳос анъанани, аввало, уз юртига меҳр-муҳаббат ифодаси, уз диёрида бўлаётган ўзгаришлардан фойдаланиш, тобора очилиб бораётган юрт қирғидан баҳраманд бўлиш рамзи, деб қабул қилиш уринлидир. Азиз ватандошлар!

Хоразмнинг улуғ фарзанди, мумтоз адабиётимизнинг атоқли намояндаси Муҳаммадризо Оғаҳийнинг қўйи кеча нишонланган 190 йиллик туғилиш маданий ҳаётимиздаги катта байрамга айланиб кетгани ҳам бу заминда аждодлар хотираси қўнчалар қўн топаётганидан далолат беради.

Мен бугун сиз — азиз юртдошларимга яна бир хушхабарни маълум қўймоқчиман. Яқинда ЮНЕСКО 30-сессиясининг Бош конференцияси қадимий маданиятимизнинг буюк ёдгорлиги бўлган "Авесто"нинг 2700 йиллигини халқро миқёсда нишонлаш ҳақидаги бизнинг таклифимизни қўллаб-қувватлади.

Насиб этса, бу қўғлуғ санани бутун мамлакатимизда, шу жумладан, Хоразм заминидан ҳам сизлар билан биргаликда тантанали равишда нишонлаймиз.

Мухтарам дўстлар!

Хоразмликларнинг мамлакатимиз иқтисодий ва маънавий қўдратини юксалтиришга қўшпаётган ҳиссаси ҳақида гапирганда, аввало, вилоятда ислохотларнинг бориши, бу борадаги ютуқлар, йўл қўйилган қўнчиликларга танқидий баҳр бериш, яқин келажакдаги энг муҳим ва ўстувор вазифалар ҳақида қўнча тўхталиб ўтиш жоиз.

Ҳаммангиз яхши биласизки, янги иқтисодий муносабатлар биринчи гада халқ қўғлиги тизимида тўн таркибий ўзгаришларни амалга оширишни талаб этади.

Бу борада Хоразм вилоятида ҳам муайян ишлар қўнқомада. Хўсусан, бозор ислохотларини жорий этиш жараёнида 1 минг 200 дан ортиқ қўнхона давлат тасарруфидан қўнқрилиб, бўшқд мулк шаклларига ўтказилди. Ҳозирги қўнда бу ердаги ишлаб қўңариш ҳажмида нодавлат секторнинг ўлуши 88 фоизни ташкил этаётгани ана шу ўзгаришлар натижасидир.

Вилоятдаги "Хива гидами" ҳиссдорлик жамияти шу йилнинг ўзида 2 миллиард 214 миллион сумлик маҳсулот ишлаб қўқарди.

Ҳиссдорлик жамиятининг эртанги режалари ҳам салмоқли. Бу ерда Германиянинг "Промотекс" фирмаси билан ҳамқўнқликда "Хива-қўнпет" қўшма қўнхонаси тузилиб, 2001 йидан юксак сифатли маҳсулот қўқара бўнлайди. Умумий маҳсулот ҳажми 1,6 баробарга қўңайиб, унинг 50 фоизи экспорт қўианади. Шу тариқа Хоразм гидамининг шўҳрати янада ортади, деб айтишга асос бор.

Сўнги йилларда вилоятда янги-янги саноат қўнхоналари ишга туширилмоқда. Йилига 2 минг тонна пахта толасини қўайта ишлаб, ўндан тайёр маҳсулот тайёрлай-

диган замонавий линияга эга булган Гурлан тукимачилик мажмуи, Х^{ор}спдаги йилига 43 минг тоннадан зиёд шакар ишлаб чикарадиган заводнинг курилиб ишга туширилгани иктисодиётимиз учун мухим ахамиятга эга-

ИСЛОМ КАРИМОВ

дир.

Шу билан бирга, вилоятда мавжуд саноат корхоналарини янги технологиялар билан жщозлаб, харидоргир махсулот ишлаб чикдришга дам катта эътибор берилмокда.

Хусусан, иктисодий жих.атдан кийин адволга тушиб крлган Урганч экскаватор заводида вазиятни унглаш учун амалий тадбирлар курилмокда. Буларнинг барчаси 2001 йилга бориб, бу ерда хар йили 150 та экскаватор ишлаб чикариш имконини беради.

Шунингдек, "Феруз" акциядорлик жамиятида ишлаб чикарилаётган махсулот хажмини кугхайтириш, сифатини яхшилаш максатида Германиянинг "Пфафф Зингер" фирмасининг ускуналари урнатилмокда. Бу линия келгуси йили ишга тушгач, йилига 300 миллион су^млик трикотаж махсулотлари ишлаб чикариш кувватига эга булади. Уз навбатида кушимча равишца 200 та янги иш урни очилади.

Вилоятда чет эл сармояси иштирокида кушма корхоналар ташкил этишга хам жиддий эътибор берилмокда. Хозирги кунда бу ерда махсулот ишлаб чикариш ва хизмат курсатишга ихтисослашган 23 та кузима корхона фаолият к5фсатаётгани — бунинг далилидир.

Узбекистон-Италия х.амкорлигида тузилган "Даритал лимитед" фабрикасининг дастлабки бежирим ва сифатли махсулотлари истеъмолчилар эътиборини к.озона бошлади. Корхона тула ишга тушгач, бу ерда йилига 800 минг жуфт пойафзал чикарилади.

Шунингдек, "Кока-Кола ичимлига", "Хоразм-Мавера пласт", "Хонка-Шуя", "Шамеш" куЪгма корхоналари хам бугунги кунда вилоят саноатини ривожлантиришга сезиларли хдсса кушмокда.

Коммуникация тизимини замон талаблари даражасига кутариш мамлакатимиз учун устувор ах.амиятга эга. Шу нуктаи назардан Караганда, Хоразмда 15 миллион АКП1 доллар микдоридаги чет эл сармояси сарфланиб, 71 минг-

дан ортик. ракамли замонавий автомат телефон станцияси ишга туширилгани катта вокеа булди.

Лекин, шу билан бирга, вилоятда коммуникация борасида айрим долзарб муаммолар х.ам йук. эмас. Хозирги ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРКИН ВА ФАГОВОЙ ХАЁТ - ПИРОВАРД МАҚСАДИМИЗ кунда вилоят халк. хужалиги учун зарур булган юклар Туркменистон худудидан утадиган темир йул оркали олиб келинишини яхши биласизлар.

Бунинг учун, албатта, ку^нни давлатга катта микдорда йул х.аки туланади. Масалан, фак.ат минерал уритларни ташиб келтириш учун йилига 400 миллион су^мWa4a маблаБ сарфланаётгани бу масаланинг биз учун нечоғлик. ахамиятли эканини курсатади.

Хабарингиз бор, бу муаммони мамлакат микёсида х.ал этиш учун катта сармоя сарфлаб, Учкудук. — Султон УвайСТОГ — Нукус темир йулини барпо этмокдамыз. Унинг янги курилаётган Учкудук. — Султон Увайстог булаг 341 километрни ташкил этади.

Мана шу коммуникация тарморининг узвий к.исми булган Шовот — Жумуртор темир нули курилиши н.х.оясига етса, сизнинг вилоятингизни бевосита Нукус йу^налиши билан боғлаш имконияти вужудга келади. Хозир 48 километрлик бу йулнинг 12 километри куриб битказилди. К.олган кисмида эса иш давом этмокда.

Насиб этса, 2004 йили бу темир йул ишга тушгач, барчамиз учун, айник.са, Хоразм ва крракалпок. халк.и учун мана шу вохани янада обод этишга, канчадан-канча янги корхона ва ташкилотлар, янги иш жойлари пайдо булишига, бир суз билан айтганда, шу эл-юртнинг огирини енгил килишга имкон тукнлади.

Яна бир мухим масалага эътиборингизни каратмокчиман.

Маълумки, Урганч шаҳридаги ут у^ниш машиналари ишлаб чикариш акциядорлик жамияти айни кунларда тула кувват билан ишламаяпти. Унинг салохиятидан унумли фойдаланиш мак,садида бу ерда лавлаг итиштиришда ишлатиладиган техника воситалари ишлаб чик,ариш, "Узкейс-маш" ва Германиянинг "Клаас" ва "Лемкен" фирмалари билан х.амкорликда тузилган кушма корхоналар учун бутловчи кисмлар тайёрлаш б^нйича техник-иктисодий асос-

лар урганилмокда. Белгиланган режага кура, 2004 йилга келиб бу корхонанинг куввати 3 баробар ортади.

Шунингдек, Питнак шаҳридаги автомобиль ишлаб чиқариш бирлашмаси имкониятларидан халқ. хужалиги мақсадаларида фойдаланиш масаласи ҳам бугунги кун тартибиде турибди. Бу борада дукумат томонидан вилоят доқимлиги ва "Узавтосаноат" уюшмасига топширик. берилган. Хозирги вақтда тегишли мутахассислар бу муаммони дал қилиш йулларини, уларнинг иқтисодий ҳидатдан қай даражада мақсадга мувофиқдигини ўрганмокда. Мен бу масаланинг ечими бўйича аниқ, тақлифларни қутаман.

Азиз биродарлар!

Вилоятда пахта, валла, шoли, пилла ва бошка қишлоқ. хужалиги мадсулотлари тайёрлаш борасида қулга қиритилаётган ютуқлар фидокорона меҳнат, деқрнчилик содасидаги бой тажрибаларнинг самараси, десак, янглшпмаймиз.

Айниқса, мамлакат бўйича шoлидан энг юқрри досил олаётган вилоят деқрнларининг бу йил қарийб 123 минг тонналик улқан хирмон бунёд этиб, шундан 70 минг тоннасини давлат шартномаси асосида сотгани даммамизни қувонтирди.

Нега деганда, гуруч, хусусан, Хоразм гуручини ҳақимиз нечоЕЛИК. қадрлашини даммангиз яхши биласиз. Чунки узбекнинг нимаси қуп — туъй-дашами, медрондорчилиги қуп. Бу маросимлар, табиийки. миллий таомимиз булган паловсиз утмайди.

Шу уринда сизлар тайёрлайдиган хоразмча паловни бир марта татиб қурган одам шу таомга умрбод ихлос қуяди, десам, хато булмайди.

Хоразм шароитида деҳдончилик дақида, унинг самардорлигини ошириш ҳақдқа гап борар экан, суз, аввало, мелиорация ва ирригация соҳасини такомиллаштириш, ер ва тупроқни, биринчи галда, унинг мелиоратив ҳрлатини яхшилаш хусусида бориши табиийдир.

Азал-азалдан ҳам шу масала, шу муаммо жуда долзарб булиб, деқрнчиликда дар томонлама дал қилувчи омил булиб келган.

Маълумки, Хоразм заминида милoddан аввалги VIII—VII асрларда ҳам узунлиги 60—70 километр, эни эса 35—

40 метр булган каналлардан иборат мукамал ирригация иншоотлари ва тармоқлари ёрдамида деқдончилик ишлари олиб борилган.

Бугунги кунда бу содада қуп ишлар қилинмокда, лекин, яхши биламанки, бу борада, яъни ернинг унумдорлигини ошириш, аввало, тупроқнинг шурини ювиш, ер ости сувини пасайтириш масаласида керакли тадбирларни амалга ошириш учун Хоразм вилоятига ёрдам беришимиз зарур.

Шу муносабат билан жорий йилнинг май ойида қабул қилинган Вазирлар Маҳкамасининг "1999—2001 йилларда Хоразм вилоятида бозор ислodотларини қучуқлаштириш ва ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш дастури туррисида"ги қарорининг бақарилишидан келиб қикиб, йил якуни дама янги мавсумга тайёргарлик нуқтаи назаридан, аввало, вилоятда мелиоратив ишларни яхшилаш учун тегишли тақлифлар тайёрласак, мақсадга мувофиқ. бўлур эди, деб уйлайман.

Қдпшлoқ. хужалигидаги ислodотлар қуплаб фермер ва деқрн хужалиқлари фаолиятида ҳам уз ифодасини топмокда.

Хозирги кунда вилоят бўйича 1 минг 300 га яқин фермер хужалиги, 130 мингдан ортик. деқдон хужалиги булиб, уларнинг қишлоқ. хужалиги мадсулотлари ишлаб қиқаришдаги салмоқи қупайиб бормокда. Келгуси йили бу қурсатқич 75 фoиздан ошиши қутилмокда.

Айтиш мумкинки, бунда зарар билан ишлаётган 8 та жамоа хужалиги неғизида 531 та фермер ва 2 мишта яқин деқрн хужалиқларини ташқил этилиши ҳам мудим омил булади.

Азиз юртдошлар!

Бугун Хоразм вилоятида содир булаётган ижобий узғаришлар, келажақимизнинг пойдеворини барпо этиш, даётимизни янада обод қилиш йулидаги асосий бунёдқорлар — мана шу юртнинг задматқаш, қупни қурган, эртанги қунга қатта ишонч билан қараб яшаётган халқидир. Бу ишга узининг далол медрати билан муносиб дисса қушаётган дар бир юртдошимиздир. Мен бу уринда уста пахтақор, Ўзбекистон Қ,адромони Машариф Қ,увoқ.ов,

машхур галлакорлар Мадрим Алимов ва Пулат Исмоилов, тикувчи Саодат Нуруллаева, кулол Султон Отажонов, мухандис Владимир Никитин, врач Нурулла Бекжонов, муаллима Аноргул Махмудова каби фидойи инсонларнинг номларини хурмат билан алоҳида тилга олмоқриман.

Азиз дустлар!

Кдяинган ишларимизни танкидий бахрлаб, эртанги режаларимиз хакида гапирар эканмиз, аввало, ҳаётимизда йул қуяётган камчилик ва нуқронларни бартараф этишга, ишга солинмаган имконият ва резервларга қўғроқ. эътибор кдратишимиз зарур, деб уйлайман.

Олдимизда турган муаммолардан энг муҳими — бу ишсизликдир.

Бугун вазият шундай бўлиб қрлмоқдаки, агар биз, аввало, мутасадди ва масъул раҳбарлар, турли мансабдорлар шу масалани ечолмас эканмиз, ёшларимизга — ҳаётга катта умид билан қадам қуяётган урил-қдларимизга муносиб шп жойлари топиб беролмас эканмиз, билиб қуйинглар, хотиржам бўлишга, тинч юришга ҳеч биримизнинг ҳавдимиз йук..

Ҳозирги кунда Хоразм шароитида бу масала ҒОҒ муҳим иқтисодий-ижтимоий адамият қасб этмоқда. Барчамиз, ким қаерда, қдйси лавозимда бўлмасин, яхши англаб олсинки, бу масалани юртимизнинг тинчлиги ва осойишталигини таъминлайдиган вазифа даражасига қутаришимиз даркор.

Бу масалани ечишда жойларда талаб жуда қдгтик. бўлади.

Бугун Хоразм вилоятида 1 миллион 300 минг нафардан ортиқ. аҳрли истикрмат қдлмоқда. Хар йили аз^оли сони 25 мингга қупайиб бормоқда. Вилоят аҳ.олисининг 45 Ғоизини меҳнатга лаёқ.атли ёпшаги фуқаролар ташкил этади. Демак, уларнинг меҳнат қдлиб, уз оиласини боқишлари, даромад топишлари учун зарур шарт-шароитларни яратиб берипшмиз керак.

Бунинг учун эса қуплаб янги иш уринлари барпо этиш ва уларга қдшлоқ. хужалигидаги ортиқда қучларни, айник.са, ёшларни кенг жалб этишни бугун даётнинг узи олдимизга жуда кескин қилиб қуймоқда.

Шу нуқтаи назардан қ.араганда, Вазирлар Маҳкамасининг юқ.орида тилга олиб утилган қ.арори муҳим аҳамиятга эга. Унда адолини иш билан банд этиш, қушимча иш уринлари очиш, янги ерларни узлаштириб, де^қ.он ва фермер хужалиқларини ривожлантиришга алоҳида эътибор берилган.

Ушбу тадбирларни амалга ошириш натижасида, вилоятда 100 мингдан ортиқ. янги иш 5Ғинлари барпо этилади. Шунингдек, 3 минг гектар янги ер узлаштириш, 10 минг гектар майдоннинг мелиоратив ҳрлатини яхшилаш ишлари бажарилади.

Шу мақ.садда минтақ.алараро сув омборлари, магистрал канал ва коллекторларни қёфиш, қ.айта таъмирлаш ишларига етарли даражада маблар топишни таъминлаб бериш — шуни аниқ, айтиб қуйишим керакки, биринчи навбатда Ўзбекистан ҳуқумати, Макроиктисодиёт ва Молия вазирлиқлари, Хоразм вилоят ҳ.оқимлиги зиммасига юкланади.

Ҳурматли дустлар!

Маълумки, иқтисодиётдаги ютукдар ва ижтимоий соҳанинг ривожини бир-бири билан қамбарчас боишқ.. Бунда биринчи галда а>^олини табиий газ ва тоза ичимлик суви билан таъминлаш масаласи муҳим адамият қасб этади.

Агар 1991 йили вилоят аҳрлисининг табиий газ таъминоти 66,5 Ғоиз, ичимлик сув таъминоти эса 55 Ғоиз бўлган бўлса, бугунги кунда бу қурсатқич газ бўйича 90, сув бўлгача 67 Ғоизни ташкил қилмоқда.

Иил бошидан буен уч ярим мингдан ортиқ. қонадонга табиий газ қелтирилгани, бу эса қ.анча-қ.анча оилалар турмушига ^згариш олиб қиргани, муҳтарама аёлларимизнинг оририни енгил қилганини тасаввур этиш қийин эмас.

Бу борада катта узгаришга эришган бўлсак-да, табиийки, а^олининг сув билан таъминланиш даражаси ҳ.али бизни қрниктирмайди. Бу масалада ҳ.али-бери ечилмаган қуп муаммолар бор. Бу борада ҳали қуп ишлашимиз керак.

Қурилиш-таъмирлаш ишларида давлат томонидан амалга ошириладиган тадбирлар билан бир қ.аторда, одамларимиз, ҳалқзимизнинг ташаббус ва муштакдия интилишларига ҳам суянаимиз.

Масалан, сунгги йилда вилоят буйича якка тартибда уй-жой куриш учун 23 мингга якин оилага кдрийб 5 ярим минг, кушимча томорцалар учун эса 17 минг гектардан ортик. ер ажратиб берилди. Бу — канча-канча янги оилалар хрвли-жойга эга булди, ку^пимча даромад топиш имконини кулга киритди, демакдир.

Хозирги кунда вилоятдаги 24 миллион квадрат метрдан иборат тураржой фондининг туртдан бир кисми, яъни 6 миллион квадрат метри айнан сунгги йилларда бунёд этилгани бун тасдиклаб турибди.

Азиз ду"стлар!

2000 йилни мамлакатимизда СОЕЛОМ авлод йили деб эълон килганимиз барчангизга яхши маълум. Албатта, хали бу борада махсус дастур кшлаб чикиб, унинг асосида белгиланган куп-куп вазифаларни амалга ошириш кузда тутилган.

Шу нуктаи назардан Караганда, вилоят ахалисининг, айникса, бизнинг суянчимиз ва таянчимиз бу^лган ёшларимизнинг СОЕПИРИНИ мустахкамлаш, уларнинг билим олиши ва тарбияси билан борлик. ишларни янада яхшилаш зарур.

Бугунги кунда вилоятда 53 та касалхона ишлаб тургани, жумладан, сунгги йилларда 10 та касалхона, 83 та кишлок; врачлик пункти, 2 та соЕломлаштириш мажмуи ва 1 та сихатгох. бунёд этилгани бу борада сезиларли ишлар килинаётганидан далолат беради.

Шунингдек, жорий йилда Урганчда замонавий асбоб-ускуналар билан жих.озланган юрак-кон томири жаррохлиги б^йича марказ ташкил этидди, вилоятнинг барча туманларида шошилишч тиббий ёрдам булимларининг фаолияти йулга к^йилди. Урганч шаҳрида х.ам шошилишч тиббий ёрдам маркази тез кунларда беморларга хизмат курсата бошлайди.

Мухтарам юртдошларим!

Биз маънавий х.аётимизни янгилаш, таълим-тарбия тизимини тубдан ислох. к.илиш масаласига нақ.адар катта эътибор бераётганимиз узингизга яхши маълум.

Негаки, факат чинакам маърифатли инсонларгина уз Ватанини тараккий топтиришга, уни куз корачигидай ас-

раб-авайлашга, дунёда ^зига муносиб урин эгаллашга крдир булади.

Бу эса устоз ва мураббийлар, ота-оналар, бутун жамият зиммасига катта масъулият юклайди. Фарзандларимизнинг ^з к.обилиятларини хар томонлама намоён этиши, бошлаган улкан ишларимизнинг давомчилари булиши, келажакда бахтли х.аёт кечириши учун давлатимиз, жамиятимиз, халкимиз х.еч нарсани аямайди.

Шу мак.садда Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига биноан, Хоразм вилоятида х.ам мустакиллик йилларида 100 га якин янги мактаб биноси курилиб, фойдаланишга топширилди.

Шунингдек, хрзирги кунда вилоятда 1 та академик лицей, 6 та касб-хунар коллежи фаолият курсатмоқда. 2005 йилгача булган даврда эса 6 та академик лицей, 95 та касб-хунар коллежи барпо этилади.

Мен 1996 йили Халк. депутатлари Хоразм вилояти кенгаши сессиясида: "Гурланлик ёки хивалик, хазораспик ёки хонкалик болалар, Худо хохласа, Оксфорд ёки Гарвардга бориб таълим олади, дуненинг манаман деган олим одамлари билан бемалол бах.слашадиган булади!"—деб ишонч билдирган эдим.

Мана, бугун уша ниятларимиз ижобат булиб, биргина "Умид" жамрармаси оркали хоразмлик 23 йигит-киз хориждаги нуфузли университетларда таълим олиш имкониятига эга булди.

Ишончим комилки, давлатимизнинг иктисодий салохияти ортгани сари, бундай талабаларнинг сафи хам йилдан-йилга кенгайиб бораверади.

Кейинги уч йил мобайнида хоразмлик 25 нафар укувчи республика олимпиада ва спартакиадаси толиблигини кулга киритиб, олий укув юртларига турридан-т^рри к.абул килингани хам вилоят ёшларининг к.обилияти ва интилувчанлигидан далолат беради.

Шу маънода, ёшларимизга таълим ва тарбия берадиган одамларнинг хурматини жойига ку^иш, уларга муносиб шароит яратиб бериш — энг долзарб вазифамиз булмоги керак, Чунки бола тарбиясида мураббий-муаллимларнинг жавобгарлиги ота-она масъулиятидан асло кам эмас.

Мамлакатимиз, жумладан, Хоразм вилоятида дам бу содада муайян ишлар амалга оширилди.

Масалан, вилоятдаги халк. таълими содасида ишлайдиган 3 мингга якин ходимнинг яшаб турган уйи бепул хусусийлаштириб берилгани, кейинги йилларда 500 га якин муаллимга хусусий тартибда уй куриш учун ер майдони ажратилгани, дозирги кунда 37 мингга якин педагог ходим коммунал хужалик хизматидан имтиёзли фойдаланаётгани бунинг далилидир.

Жамиятимизнинг мат^{навий}-маърифий юксалишига муносиб хисса ку^{шаётган} инсонларни, аввало, мактаб, лицей, коллежлар, олий укув юртларининг уқитувчи ва домлаларини, илм-фан соҳасида ишлаётган ходимларни куллаб-қувватлаш, уларга керакли моддий шароит тувдириб бериш — барчамиз учун дам карз, дам фарздир.

Хурматли ватандошлар!

Хоразм вилоятининг иктисодий-ижтимоий тараққиятида туризм содасини ривожлантириш мудим омил бўлиши мумкин.

"Очик. осмон остидаги музей" деб шудрат топган кадимий Хива шадридаги тарихий ёдгорликлар дар кандай кишини дам дайратга солиб, мафтун этиб қуйиши шубдасиз. Жорий йилда бу ерга жами 38 минг, шундан 18 минг хорижий сайёд ташриф буюргани дам бу фикрни исботлаб турибди.

Лекин бу борада дали ишга солинмаган имкониятлар куп. Туристик бизнесни кенг йулга қуйиш мақсадида, аввало, халқаро талабларга жавоб берадиган хизмат курсатиш тармоқларини такомиллаштириш зарур.

Шу мақсадда 2001 йилгача Хива ва Урганч шадарларида Швейцариянинг "Фриза инжиниринг" компанияси билан 200 уринли "Феруз" медмонхонасини, Франциянинг "Буйг" компанияси билан дамкорликда 120 уринли, шунингдек, "Кока-кола" компаниясининг 120 уринли янги медмонхоналарини бунёд этиш мулжалланмокда.

Бу тадбирларнинг амалга оширилиши уз навбатида сайёдлик бизнесини ривожлантириш ва куплаб янги иш уринлари очиш имконини беради.

Азиз дустлар!

Адолининг СОРЛИРИНИ мустахкамлашда спорт ва жисмоний тарбиянинг адамияти нечоинш катта эканини дамамитиз яхши биламитиз.

Вилоятда сунгги йилларда спорт иншоотларининг сони ошиб бормокда. Бокс бўйича Осиё чемпиони Алишер Рахимов, огир атлетика бўйича Осиё чемпионатининг кумуш медаль совриндори Азамат Нурметов каби Ватанимиз шон-шудратини бутун дунёга таратадиган, халкимиз номини улурлайдиган ёшларнинг сафлари, ишонаманки, кенгайиб бораверади.

Мудтарам юртдошлар!

Хоразм элининг гузал бир фазилати бор. Бу дам булса — уларнинг санъатга булган улкан мудаббатидир.

Ватан гузаллигини, юксак инсоний туйбуларни авж пардаларда қуйлаб утган Комилжон Отаниёзовдек буюк дофизлар, халфа-бахшилар ижоди халкимиз маданиятининг олтин садибаларини ташкил этади.

Узингиз айтинг, биродарлар, Хоразмнинг "Суворо"сию "Лазги"си дар кандай одамини дам беихтиёр мафтун қидиб қуймайдими?

Бугун Хоразм диёрида Хожихон Болтаев, Мадрадим Шерозий, Бола бахши, Отажон Худойшукуров каби бетакрор санъаткорларнинг ижро мактабини давом эттираётган юзлаб истеъдоддар етишиб чикаётгани барчамизни кувонтиради.

Бугунги кунда дам Омон Матжон, Азимбой Савдуллаев, Матёкуб Кушжонов, Саъдулла Искандаров, Дилором Бобожонова, Равшан В^{урбо}нов, Бахтиёр Каримов, Эркин Мадрадимов, Матназар Абдудакимов, Кувондик. Искандаров, Гавдар Матёкубова, Коммуна Исмоилова, Тура Курёзов сингари адабиёт, илм-фан ва маданият намояндалари эл-юрт дурматини к.озониб келмокда.

Албатта, мана шундай ^{лмас} санъат билан эзгулик туйрулари калбидан мустадам урин олган халкнинг багри кенг, ниятлари олижаноб, мак.садлари улур б^{лади}.

Мудтарам Хоразм адли!

Кунглимдаги яна бир гапни сизларга айтмокчиман. сафар Хоразмга келганимда ён-атрофга, куча-қуйга разм

соламан. Узгаришларни куриб, кайфиятим кутарилади. Мана шу йилнинг у[^]зида аэропортдан келаверишдаги равон йулнинг икки ёнида икки буюк аждодимиз — Абу Райхрн Беруний ва Мусо Хоразмий боэдарини барпо этганингизни куриб, мамнун булдим.

Айникса, Урганчни обод этиш борасидаги ибратли ишларингизни бошка вилоятлардан келиб у[^]рганса, арзийди.

Бир шамол турса, Урганчга канча туз, канча кум ёкилишини хаммамиз яхши биламиз. Шунта карамай, к[^]чаларнинг озодалиги, тозалиги кишини хайратда крлдиради. Бу хам Хоразм ахлининг меҳнатсеварлиги, табияти покизалигидан яна бир далолат эмасми!

Азиз дустлар!

Бу умр, бу хаёт — бамисоли Амударё сувидек тез окиб утиб кетади. Шу кдска хаётда инсондан, сиз билан биздан фак.ат эзгу ипшар, окил ва СОЕЛОМ фарзандлар, куркам иморатлар, гузал бомар, хуллас, яхши ном, яхши хотира крлмори даркор.

Бунинг учун эса халк. осойишталиги ва фаровонлиги, фарзандларимизнинг бахт-саодати, жондан азиз Ватанимизнинг тараккнёти йулида барчамиз райрат-шижоат билан меҳнат кдлишимиз зарур.

Ана шу эзгу мак.садлар йулида хаммангизга, мента кадрли болтан ёшулларга СОРЛИЦ-ОМОНЛИК, хуш кайфият, хонадонларингизга тинчлик, кут-барака тилайман.

*Хоразм вилояти сайловчилари вакиллари
билан учрашувда сузланган нути,
1999 йил 24 декабрь*

БУРУРИ ТОРЛАРВДЕК БАЛАНД, ЯРАТУВЧИЛИК САЛОХИЯТИ ЮКСАК ХАЛЕ;

Ассалому алайкум, кадрли дустлар!

Мухтарам ватандошлар!

Шу муборақ кунларда сиз — азизлар билан куришиб турганимдан хурсандлигимни билдириб, барчангизга, сиз оркали бутун Сурхон воҳаси аҳдига уз хурмат-эҳтиромимни изх.ор этишга ижозат бергайсиз!

Бугунги сайловолди учрашувимиздан асосий мак.сад — сизлар билан бугун бошимиздан кечираётган х.аёт ҳақда, шу х.аётни яхшилаш, янги марраларга етиш, олиб бораётган ислох.отларимизни янада чуқурлаштириш ва самарасини ошириш, вилоят аҳли олдида турган муҳдш вазифалар х.ақдца фикрлашиб олишдан иборат.

Сурхон воҳаси х.ак.ида гап борар экан, авваламбор, бир томони арчазор тоғаар, бир томони бепоён далалардан иборат г[^]зал, куёшли бир улка, шу улкада яшаётган, [^]зининг куч-қудратига ишонган, узига тук. эл-юрт куз унгимизда намоён булади. Мана шу гузал, ҳар томонлама бетакрор юртда яшайдиган меҳнаткаш, баррикенг халк.ни, очик. кунгил, калби к.айнок. одамларни тасаввур этамиз.

Бу элнинг х.ар бир фарзанди кураш тушиб, улок. чопиб вояга етади. Навкирон йигитлари думбира чертиб, буйсара кизлари чанк.овуз чалиб улраяди. Урлонларининг мард ва жасурлиги, к[^]зларининг чечанлиги шундан.

Ўзбекистоннинг бугуни ва истикболини Сурхондарёсиз, бу узига ҳос воҳа меҳ.монд[^]ст, ориятли халқднинг бой маънавиятисиз тасаввур этиб булмайди.

Сурхон воҳдси кузена тарихи, бетакрор маданияти, нодир топилмалари, қадимий осори атиқдлари билан бутун дунёга машхур.

у тупрокдаги х.ар бир тош, хар бир гаштнинг уз тари-
хи бор. Зараутсой ва Тешикгош рорлари, ВОБОТОФ ва Бой-
суНТОФ кряларидаги битиклар ва суратлар бу замин жажрн
цивилизациясининг илк бешикларидан эканига гувохдик
беради.

Далварзинтепа куп йиллар мобайнида милотдан ол-
динги Кушонлар давлатининг пойтахти, Тармита, яъни
ку^на Термиз эса Зардуштийлар давлатининг бош шаҳри
болтани, унинг номи "Авесто"да х.ам тилга олинпш бу-
нинг яна бир тасдириди*

Вох.а худудидаги Холчаён шаҳри харобалари, Сопол-
литепа, Фаёзтепа, Султон Саодат мак.баралари мажмуи,
Кдркдиз к.альаси, Зартепа курБОни, Жаркургон минораси
каби унлаб обидалар бу ерда жуда олис замонлардаёк. юксак
таракхиёт мавжуд булганидан далолат беради.

Сурхондарё — шу улкада яшаб утган алломалар, азиз-
авлиёлар, уларнинг кутлур кадамжолари билан ҳам му-
каддас юрт. Ислон дунёсидаги олти буюк мухаддиснинг
бири Абу Исо ат-Термизий, улур шайх ва крмусий аллома
Хаким Термизий, машхур шоир Собир Термизий каби
шу заминда камол топган зотлар унинг шухратини олам-
га таратганлар.

Азиз дустлар!

Мустакиллик йилларида, бутун мамлакатимизда булга-
ни каби, Сурхон вохдсида ҳам улкан узгаришлар амалга
оширилди. Бу янгиланиш замонавий лойихалар ва миллий
меъморчилик услубида курилган куплаб маданий-маиший
бинолар, мактаблар, борчалар, янги тураржой бинолари,
саноат иншоотлари, гузарлар мисолида намоён булмокда.

Якинда сизлар билан халкимизнинг бебах.о маънавий
мулки булган "Алпомиш" достонининг минг йиллигини
хал^аро мик.ёсда кенг нишонлаганимиз, шу кутлур сана
шарофати билан мухташам "Алпомиш" ёдгорлик мажму-
ини барпо этганимиз маънавий х.аётимиздаги энг унутил-
мас воқеалардан бири булди, десак, асло хато булмайд.

Шу фурсатдан фойдаланиб, ушбу кутлур санани шун-
дай РОЯТ юксак даражада ул'казишда, узок, ва якдн кушни
худудлардан келган меҳ>юнларимизни лол крлдириб, кади-

мий узбек санъатини намоён этган барча ташкилотчилар,
ижодкор ва ижрочиларга узимнинг алоҳида самимий та-
шаккурларимни билдиришга рухсат этгайсиз!

Кдирли биродарлар!

Сурхондарё вилояти мамлакатимиз иктисодиётидаузига
хос салохиятга эга. Гарчи бу ерда дехдончилик етакчи соҳа
хисобланса-да, саноат х.ам ривож топиб бораётгани эъти-
борга молиқдир.

Вилоятда жорий йилда к.арийб 30 миллиард сумлик
саноат мах.сулотлари ишлаб чикарилди. Бунда нодавлат
секторининг улуши 92 фоизни ташкил кдлгани саноатда
бозор муносабатлари тобора мустах.кам к.арор топаётга-
нини курсатади.

Бугунги иктисодий тараккиётда замонавий технология
ва хориж сармояси, яъни кушма корхоналар фаолияти
алоҳдца урин тутлади.

Вилоятдаги Жаркуррон йигирув-тукув фабрикаси,
Шурчи ун комбината каби корхоналарни чет эл замона-
вий ускуналари билан к.айта жих.озлаш хдсбидан ишлаб
чик.ариш кувватлари бир ярим-икки баробар ошди.

Шунингдек, Хужаикон туз конида йилига 50 минг тон-
на ош тузи ишлаб чикдрувчи корхона, Денов еF-экстрак-
ция заводида 10 минг тонна совун ишлаб чикариш кувва-
тига эга янги линия курилгани, Музработ туманида лойиха
киймати 500 миллион сумдан зиёд замонавий "Автокем-
пинг" мажмуи бунёд этилгани бу борада муайян ишлар
килинаётганидан далолат беради.

Х.озирги кунда вилоят бу^йича 27 та кушма корхона
фаолият курсатмокда. "Сурхонтелеком", "Уздунробита",
"Сурхон-Ажанта фарма лимитед" корхоналари шулар жум-
ласидандир.

Кушма корхоналар томонидан шу йилнинг ун бир ойи-
да 760 миллион сумлик махсулот ишлаб чик.арилди. Ле-
кин, шуни х.ам к.айд этишимиз керакки, бу курсаткич рес-
публикадаги жами кушма корхоналар ишлаб чикарган мах.-
сулотнинг атиги ярим фоизини ташкил этади.

Бунинг объектив ва субъектив сабаблари борлигини
билимиз, албатта. Теварак-атрофимиздаги, хусусан, жа-

нубий кушнимиз Афюнистондаги узок, йиллик урушлар, сиёсий бекарорлик Сурхондарёни бирмунча ёпик. худудга айлантириб *\$йганлиги х.ам — афсуски, аччик. хакикат.

Бу х.ол Термиз оркали хорижий давлатларга чикадиган транспорт, алока коммуникацияларини йулга куйишдек стратегик режамизни оркага суриб келмокда. Вилоятда чет эллик сармоядорлар билан фаол хамкорлик килишимизга хдм халакит беряпти.

^збекистон радбариятининг Афронистонда тинчлик урнатишга царатилган ташаббуслари жахрн хамжамияти томонидан к^ллаб-кувватланаётганидан яхши хабардорсиз.

Вакти келади, ишонаман — биз учун жанубга, албатта, йул очилади. Биз бу борада бутун жахрн хамжамияти, буюк давлатлар, кушни давлатлар билан биргаликда зарур чоратадбирларни куряпмиз. Бир йил утар, беш йил у^гар, шу кадимий Афюнистон заминида, албатта, тинчлик ва осойишталик урнатилади, нафакат узимиз, балки куплаб бошка давлатлар хам Термиз оркали жанубий йуналиш буйича денгиз ва океанга чикиш имкониятига эга булади. Ушанда вилоят инфратузилмаси тубдан у^згради, замонавий ишлаб чикариш, савдо, хизмат курсатиш тармокларни ривожланади, энг мухими, хорижий сармоядорлар ярм бежавотир булиб, бу ерда хамкорлик ишларини кучайтиради.

Термиз янада гузал, янада обод шах.арга айланади. Вилоятнинг иктисодиёти гуркираб ривожланади.

МухjараМ дустлар!

Бугунги куннинг энг устувор ва долзарб вазифаси — ислохртаримизнинг самарасини ошириш, авваламбор, халкимизнинг, одамларимизнинг калбида бунёдкорлик ишларига интилиш ва раббат уйготиш, тадбиркорлик характи й^лидаги т^сикдарни бартараф этиш билан узвий борлик^, деб биламан.

Сурхондарё иктисодиётини ривожлантириш, уни янги замонавий погонага кутариш борасида оддимизда турган вазифа ва режалар йирик ва масъулиятлидир.

2005 йилгача вилоятда бир неча саноат корхонаси куриш режалаштирилгани эЪтиборга молик. Жумладан,

Денов туманида йилига 16 минг тонна шакар, 2 минг тонна истеъмол спирта ишлаб чикариш кувватига эга завод барпо этилади.

Жаркургон туманида йилига 7,5 тонна йод ишлаб чикарувчи корхоналар мажмуи, Туркия билан х.амкорликда кунига 140 тонна ун ишлаб чик.арадиган комбинат курилади. Олтита туманда эса кунига 1200 тонна дон тозалаш имкониятига эга булган корхоналар фойдаланишга топширилади. Шунингдек, йилига 60 тонна хлор ишлаб чикарувчи Шеробод — Хужайкон заводини ишга тушириш хам к^зда тутилмокда.

Бундай режалар х.акида гапирар эканмиз, ах.олимизнинг турмуш фаровонлигини кутариш *тф1* жихатдан кдшп-лок. хужалигида ислохртарлар к.андай амалга оширилади-нига борлик. эканини яхши англаб олишимиз даркор.

Сурхондарё кишлок. хужалиги, хусусан, пахта, галла ва бовдорчилик мах.сулотлари етиштириш бз?йича республикамизда катта имкониятларга эга.

Вилоят азалдан ширин-шакар ноз-неъматлари билан доврур таратган. Дашнобод анори, Хазорбор хурмоси, Таллапшон крвунлари, Олтинсой узумидан бир марта татиб курган киши бу юртга умрбод махдиё булиб крлади.

Бу имкониятлардан тула ва самарали фойдаланиш учун кишлок. хужалигида хрзирги вақтда зарар куриб ишлаётган давлат ва жамоа хужаликлари урнида мулкчиликнинг янги турлари — ширкат, фермер, дехдон хужаликлари пайдо б^лмокда, оила хгудрати кенг куламда жорий этилмокда.

Агар 1991 йили вилоятда 83 та совхоз, 54 та колхоз булган булса, хрзир уларнинг негизида 42 та ширкат хужалиги, 106 та жамоа хужалиги, 2 минг 700 дан зиёд фермер хужалиги фаолият курсатмокда.

Бу узгаришлар дастлабки ижобий натижаларни бера бошлади. Кумкургон туманидаги "Бешк.ахрамон" жамоа хужалиги пахтакорлари гектаридан 37 центнердан, Денов туманидаги "Хазорбор" хужалиги пахтакорлари гектаридан 38,7 центнердан хрсил кутаришди.

Музработ туманидага Абдусалом Баниев бошлик. фермер хужалиги эса 32 гектар пахта майдонининг хар гектаридан 47,8 центнердан хрсил олиб, йилни 2 миллион 500 минг сум соф фойда билан якунлади.

Шурчи туманидаги Тухта Эшимов бошчилик кдлаётган "Уртабуз" фермер хужалиги хам 40 гектар пахта майдонининг хар гектаридан 44 центнердан хрсил кутариб, 2 миллион 100 минг сум соф фойда олгани янги идгисодий муносабатларнинг афзаллигини исботлайди.

Вилоятда хрзирги кунда 282 минг 600 дан зиёд оила шахсий томордага эга булиб, шулардан 108 минг 500 дан купронн дехдон хужалиги сифатида иш юритмокда.

Ангор туманидаги Кузи Тулаков жамоа хужалигида яшайдиган Бинокул Авазов 35 сотих ерда сабзавот етиштириб, 1 миллион 550 минг сум, Чори Тулаганов эса 35 сотих ердан 1 миллион 140 минг сум даромад дилгани дехдон хужаликларининг катга имкониятларга эга эканлигини курсатади.

Азиз ду"стлар!

Яна ва яна бир бор шуни алохида таъкидламоклиман: юкррида зикр этилган далиллар шуни курсатиб турибдики, юртимизда, хар кайси вилоятда, туман ва жамоада ер хадшдйя эгасини топса, мулкка, меҳнатга муносабат у^згарса, дехдонга хайрихохлик, куллаб-дувватлаш булса, юксак ижобий самараларга эришиш мумкин!

Бу натижалар хар биримизни кувонтиради, албатта. Лекин йилига икки-уч марта хрсил олиш имконияти мавжуд булган кулай икдим шароитида, мана, бир-неча йилки, Сурхондарё вилояти давлатга пахта сотиш шартнома режасини бажара олмаётгани хам — хакикат. Бу йил ҒОЛладан кутарилган хрсилнинг салмори х.ам — барчангизга маълум.

ТуҒрН, табиий офатлар, баъзи жойларда сув тшщислиги, ернинг ш^рлангани, гармсел каби кийинчиликлар мавжудлигини инкор этолмаймиз.

Аммо асосий сабаб бунда эмас. К,аердаки дех.-крнчиликка окдлона ёндашилса, ота-боболар тажрибасига суянилса, серх.осил, касалликка чидамли навларни танлаш ва районлаштиришга етарлича эътибор к.аратилса,

агротехника кридаларига к.аъий риоя кнлинса, энг муҳими, дехдонга эркинлик берилса, уйлайманки, бу муаммоларнинг ечими албатта топилади.

Аччик. булса-да, бир гапни очик. айтмокчиман. Вилоятда х.ак.ик.ий мулк эгаларини шакллантиришга, дех.-К.ОННИНГ уз меҳдатидан моддий манфаатдорлигига ҒОВ булаётган турачилик, донунга беписандлик, расмиятчилик каби эскича иллатлар х.амон учраб турибди.

ОЧИРИНИ айтишимиз керак. Жойларда тартиб-интизом, ташкилотчилик ва талабчанлик етишмайди, иш узибуларчиликка ташлаб куйилган. Йул куйилган нук.сон ва камчиликларни атрофлича, чуқур таҳдил кдлиш, масаланинг илдизига етиб бориш, амалий хулосалар чикдриш, интилиш, изланиш, ташаббус етишмайди. Аввало, раҳбарлик вазифасида утирганларда!

Бир нарсани яхши англаб олишимиз даркор. Кечаги билим, кечаги савия билан бугун яшаш, раҳ.барлик лавозимида утириш мумкин эмас. Азиз юртдошлар!

Бизнинг олиб бораётган сиёсатимиз, амалга ошираётган ислох.отларимиз, нимаки иш килаётган булсак, х.амма-х.аммаси одамларимизга муносиб турмуш шароити яратиб беришга даратилган.

Мисол учун, ах.олининг энг зарур х.аётий эх.тиёжларидан булган газ ва ичимлик суви таъминотини олайлик. 1991 йилда Сурхондарё вилоятида ахрлини табиий газ билан таъминлаш даражаси атиги 13,6 фоиз эди. Бу курсаткич бугун 55,5 фоизга етди. Уша даврда ичимлик суви билан таъминлаш 50 фоиз атрофида булган булса, эндиликда бу рақ.ам 75,4 фоизни ташкил этади.

Бу курсаткичларга эришиш, албатта, осон булган эмас. Бунинг учун куп куч-кувват ва, аввало, маблар талаб килинади. Лекин бугунги кунда бундай натижалар бизни доник,-тирмайди.

2005 йилгача вилоят ах.олисини табиий газ билан таъминлашни 86 фоизга, ичимлик суви билан таъминлашни 85 фоизга етказиш режалаштирилган. Бунга эришиш учун хали куг1-ку^п ишлашимиз керак.

Давлатнинг инсонпарварлиги, энг аввало, қариялар ва ногиронларга, ёрдамга мухтож одамларга курсатилаётган эътибор, меҳр-мурувват, саховат билан белгиланади.

Биргина Сурхондарё вилоятида жорий йилда давлат бюджетидан пенсия ва нафақа учун салкам 8 миллиард с^м, кам таъминланган оилаларга 214 миллион 800 минг сум, боқувчисиз қарияларга 11 миллион 800 минг сум маблақ ажратилгани дам инсон манфаатлари биз учун ҳар нарсадан устунлигини курсатади.

Яна такрор айтаман: ислохотлардан кузлаган бош мақсадимиз — одамларни рози қилиш, уларга муносиб турмуш шароити яратиб беришдан иборат.

Ўтган саккиз йил мобайнида вилоятда 134 мингдан ортиқ оилага 36 минг гектардан зиёд ер томорка учун ажратилганини ҳам шу мезонлардан келиб чиқиб баҳрлаш керак.

Хурматли душлар!

Ахрлининг ижтимоий ҳимояси деганда, мен, энг аввало, одамларни иш билан таъминлашни тушунаман. Ишсизлик пайдо болган жойда ҳам ижтимоий-иқтисодий, ҳам маънавий муаммолар тугилади. Тузри, ҳазир Сурхондарё воҳасида ишсизлик республикаimizдаги айрим вилоятлардагидек кескин эмас. Аммо биз бундан ун-йигирма йил нарини, келажакни ўшаб иш юритишимиз лозим.

Чунки Сурхондарё ахрлининг усиши буйича республикаimizда энг юқри уринда туради. Воҳада ахрли сони йилига 35-40 минг кишига қўпаймоқда. Шунинг учун, биринчи навбатда, қўлаб янги иш жойлари ташкил этиш, айникса, қишлоқ, жойларида фермер ва деҳдон ҳужалиқларини, ўрта ва кичик бизнесни ривожлантириш талаб қилинади.

Қўрли дустлар!

Маълумки, вилоят иқтисодиётини янада ривожлантиришда коммуникация масаласи энг долзарб муаммолардан биридир.

Сурхондарё уч томондан хорижий давлатларга чегарадош. Мамакатимизнинг бошқа ҳудудлари билан ягона автотранспорт йўли — Катта "Ўзбек тракти орқали боғ-

лантан. Қўш ойларининг қўрли-туманли, баҳор мавсумининг сел оқимлари қўчайган паллаларида транспорт катновида узилишлар қўй бермоқда.

Темир йўл транспорти орқали вилоятга келтирилаётган ва четга чиқарилаётган халқ ҳужалиғи юқлари эса 194 километр масофада Туркменистон ҳудудидан утади. Бу эса уларнинг транспорт харажатлари ва бошқа туловлар ҲҚСО-бидан уч-тўрт марта қўмнатлашувига сабаб бўлмоқда.

Ўшбу муаммоларни ечиш, авваламбор, халққўшнинг оёирини енгил қилиш, воҳа ривожига катта тўртқи бериш мақсадида биз аниқ, чора-тадбирларни амалга ошираётганимиздан хабарингиз бор, деб ўйлайман. Қурилиши жадал сўратлар билан олиб борилаётган Бўзор — Бойсун — Қўмқўғон темир йўли белгиланган муддатда қўдаланишга тошпиришши билан бу муаммо ечилади.

Шунингдек, Катта "Ўзбек трактининг Деҳқўнобод — Сайроб домини орқали утадиган транспорт йўлини кенгайтириш, таъмирлаш ва қайта қўриш ишларини ҳам давлат дастурига қиритиб, молиявий манбаларини аниқлаштириб олиш зарур, деб ҳисоблайман.

Мамакатимизда ишлаб қикилган истикбол дастурига қўра, вилоятда 2005 йилга қадар салкам 6 минг гектар янги ер ўзлаштириш мўлжалланган.

Бўгўнқи қўнда бир қанча туманларда сув ва электр энергияси таъминотини яхшилаш масаласи 500 миллион қўб метр сикимга эга бўлган Тўполон сув омбори ва 175 меговатт қўвватга эга гидроэлектростанция қўрилиши билан боғлиқ бўлиб турибди.

Ҳўсўсан, сув омбори 100 минг гектардан ортиқ ернинг сув таъминотини яхшилаш ҳамда қўшимча равишда 25 минг гектар атрофида янги ерларни ўзлаштириш имконини беради. Бу ҳар икки иншоот ҳам 2005 йилгача босқичма-босқич тўлиқ ишга туширилади.

Ҳозирқи пайтда талабга жавоб бермаётган Воботоғ насос станцияси ёнида янги насос станцияси қўриб ишга туширилса, ўшбу ҳудудда 18 минг гектар ернинг сув таъминоти яхшиланади. Қўшимча яна 20 минг гектар янги ерни ўзлаштириш имқони яратилади.

Бу борадаги ишлар куламини узимизга яккрлрок. тасав-
вур кишиш учун Шерободдарё узанида сел сувлари тупла-
надиган сув омбори барпо этилишини ҳам эътиборга олай-
лик. Бу режа амалга ошса, дарёнинг унт кирушдаги 2 минг
гектар ва Занг каналидан сув ичадиган 1 минг 200 гектар
ерни сугориш ҳамда салкам 4 минг гектар ку^пимча ерлар-
ни узлаштириш имконияти вужудга келади.

Бу лойихалар ичида Хужаипок — Термиз сув кувури-
нинг иккинчи навбати курилишини жадаллаштириш за-
рурлигини алохида таъкидлашни истардим. Нега деган-
да, мазкур сув кувури, вилоятнинг бешта туманидан таш-
кари, Термиз шахри ахрлисининг тоза ичимлик сувига
булган эхтиёжини тупик. крндиради.

Кейинги долзарб масала — ерларнинг мелиоратив хрла-
тини яхшилашдир. Вилоятда 6 минг гектар экин майдони
кучли шурланган, сув таъминоти огир, гектаридан атиги
8-10 центнердан пахта косили олинаётган унумсиз ерлар
хам мавжуд.

Ахрли истикрмат жойлари, хусусан, кишлоклар ичи-
дан у^тган дренаж-коллектор ва зовурларнинг кумилиб
крлганлиги сабабли томорка ерлар ҳам шурланган. Нати-
жада шахсий хужаликлар олаётган хрсилга ҳам путур ет-
мокда.

Тегишли ихтисослаштирилган сув курилиши идорала-
ри ва шунга курби етадиган хужаликларга янги экскава-
торлар, дренаж ювиш техникалари сотиб олиш учун, ке-
рак булса, имтиёзли кредитлар ажратиш масаласини, ал-
батта, куриб чиқиш лозим, деб уйлайман.

Хурматли Сурхон ахли!

Маълумки, Тожикистоннинг Турсунзода шахридаги
алюминий заводи экологик мухитга жиддий зарар етказ-
мокда. Бунинг натижасида чегарадош туманларда киш-
лок. хужалиги экинлари, чорвачилик ривожига ва богдорчи-
лик х.осили кескин пасаймокда. Сариосиё туманида эса,
умуман, пилла етиштириб булмайд к;олди.

Ўзбекистан рах.барияти ушбу муаммога жидкий эъти-
бор к.аратиб келяпти. Бизнинг саъй-харакатимиз туфайли
Тожикистон ҳукумати билан алюминий заводининг эко-

ЮГИК \олатини яхшилаш юзасидан х.амкорлик пшим
имзоланиб, махсус дастур ишлаб чиқилди.

Ўзбекистон ташаббуси билан шу йилнинг апрель ойи-
да бу масала бу^йича Сариосиё туманида халқаро анжуман
\i казилганидан хабардорсиз.

Афсуски, Тожикистондаги сиёсий, ижтимоий-иктисо-
дий вазият яқин вақтгача бек.арор булиб келгани мазкур
муаммони тезрок. хал этиш имконини бермади.

Тожикистон тарафини биргаликда керакли чора-тад-
бирлар куришга фаол жалб этиш, бу долзарб масалани
узил-кесил ^ал қилиш — биз учун кечиктириб булмас ва-
шфадир. Бу вазифани, албатта охирига етказиш устида
иш олиб борамиз.

Азиз биродарлар!

Мамлакатимизнинг эртанги куни, миллатимиз такди-
ри доно ва билимдон, уз шаъни ва кадр-кимматини анг-
лаб етадиган баркамол авлод тарбиясига боглик..

Агар одам ҳаётда яхши из к.олдирмокчи б^лса, жами-
ятга, юртига наф келтиришни истаса, авваламбор, \$з мус-
тақил фикрига эга б^лиши, СОЕЛОМ дунёк.арашга таяниб
яшаши керак. Кадрлар тайёрлаш миллий дастуридан
кузланган асосий маъсад ҳам аслида шундан иборат.

Вилоятда таълим-тарбия тизимини х.озирги кун талаб-
лари, халқаро андозаларга жавоб берадиган тарзда ислох.
этиш юзасидан бирмунча ишлар амалга оширилмокда.
Хозирги кунда бу ерда 1 та университет, 14 та урта-мах-
сус укув юрти, 2 та академик лицей, 7 та касб-хунар кол-
лежи ва 806 та умумтаълим мактаби фаолият курсатмок.-
да.

2005 йилга қадар вилоятда яна 5 та академик лицей,
121 та касб-хунар коллежини ишга тушириш мулжаллан-
ган.

"Умид" жамғармаси йулланмаси билан 1997 йилдан буён
сурхондарёлик 18 нафар талаба чет элларга уқишга юбо-
рилди.

Шу билан бирга, бошк.а вилоятларга нисбатан чет эл-
ларда таълим олаётганларнинг сони кам булганини, авва-
ло, вилоятда хорижий тилларни ургатишга эътибор суств-

лиги, малакали мутахассислар етишмаслигидан куриш ҳам мумкин. Аксарият кишлок. мактабларининг моддий-техника базаси ночор. Замонавий укув жихрзлари билан таъминланмаган.

Хулоса шуки, биз замон талабига мое мутахассислар тайёрламокчи эканмиз, биринчи навбатда, ук^в юртларимизнинг киёфаси, моддий-техника ва ахборот базаси ҳам замонавий булиши хасида жиддий кайруришимиз лозим.

Хурматли дустлар!

Хабарингиз бор, биз 2080 йилни мамлакатимизда СОғлом авлод йили деб эълон кдпдик.

СОЕПОМ авлод орзуси кадим-кадимдан халкимиз, миллатимиз калбида яшаб келади. Лекин бу орзуни умуммиллий гояга айлантириш, уни тула руёбга чиқариш имконияти факт Ватанимиз истиклолга эришганидан сунггина юзага келди.

Хозир вилоят кдшлокларида замонавий ускуналар билан жихрзланган 61 та врачлик пункти тиббий хизмат курсатмокда. Холбуки, саккиз йил мукддцам вохадаги биронта кишлокда бундай врачлик пунктларини орзу килиб булмасди.

2005 йилгача булган даврда яна 124 та кишлок. врачлик пункти куриш режалаштирилган. Шу билан бирга, ҳукумат дастурига биноан, келгуси йили Термиз шаҳрида энг замонавий ускуналар билан жихрзланган шошилинч тиббий марказ дам иш бошлайди. Барча туманларда ушбу марказнинг булимлари ташкил этилади.

Ёшларни СОЕЛОМ, матонатли, жасур килиб тарбиялашда спорт ва жисмоний тарбиянинг аҳамияти бек#ёс. Сунгги йилларда вилоятда бир канча янги спорт иншоотлари барпо этилди. Термиз шаҳрида халқаро андозаларга мое теннис мажмуи кад ростлади. Барча туманларда замонавий теннис кортлари курилди.

Ҳаким Термизий хотирасига бағашшаб 1993 йилдан буен кураш буйича утказилаётган халқаро турнирнинг нуфузи тобора ошмокда.

Сурхон заминида миллий кураш буйича жаҳ.он чемпиони Тоштемир Мухаммадиевдек кураги ерга тегмаган пол-

луушлар, самбо буйича Осиё чемпиони Ботир Хасановдек Уклонлар етишиб чиқиб, халкимизнинг фахру Фурурга ай-и.и.и.и.анини алоҳида айтиб утмокчиман.

Аммо менинг сизларга бир саволим бор: Алпомишларнинг Ойбарчинлари кани? Кдзларимизнинг юлибликдан мамнун чехраларини катта мусобак.аларда қачон кураимиз?

Сурхондарёдай катта бир вилоятдан футбол буйича олий табакада биронта жамоа йуХлигини к.андай изохлаш мумкин?

Вилоятда табиатан СОғЛОМ, бақувват йигит-қазлар к^п. Уларга шароит, мунтазам шурулланишлари учун имконият яратилса, бу юртдан дунёни х.айратга соладиган яна куплаб спортчилар чиқипшга аминман.

Кдирли дустлар, биродарлар!

Сурхон воҳасининг жуда куп бетакрор ва ноёб бойликлари, нозу неъматлари бор. Лекин шу юртнинг бахту саодатини таъминлаш й^лида тинимсиз меҳнат қилаётган инсонлар алоҳида эътибор ва ҳурматга сазовор.

Уста пахтакор, Ўзбекистон К^аҳрамони Иброҳим Файзуллаев, Ўзбекистон халқ. рассоми Рузи Чориев, Ўзбекистон халқ. ёзувчиси Шукур Холмирзаев, таникли ижодкорлардан Эркин Аъзам, Усмон Азим, Шафоат Рацатуллаева, машҳур бахши Шоберди Болтаев, олимлардан Назар Тураев, Хасан Буриев, Нурислом Тухлиев, хонанда Сайёра Қрзиева, кули гул хунарманд Нарзулло Жураев халқдмизга хос ана шундай фазилатларга эга Сурхон элининг вакиллари.

Сурхондарёнинг узига хос яна бир ноёб бойлиги — бу унинг купни қурган, даётнинг не-не синовларидан утиб келаётган нурунийларидир.

Вилоятда ҳрзирги кунда бир аердан зиёд умр қурган 74 нафар пиру бадавлат инсон яшайпти. 117 ёшли сариосиёлик Хожар момо Бобоева, 112 ёшга тулган музработлик Бури момо Ҳазратова ана шундай муътабар оналаримиздир. Илоё, уларнинг умрлари янада зиёда булсин, барча мизни ҳам шу упуF ёшларга етказеин!

Бу табаррук инсонларнинг узок, умр куриш сирлари билан кизик.сангиз — улар, энг аввало, халол-пок яша-

ганлари, хдром-харишдан, ФараЗ ва хдсаддан узларини асраганликлари, яхшилик, яхши ният билан умр кечирганларига ишонч хрсил киласиз.

Бундай союом турмуш тарзини халқдмиз орасида, айникса, ёшларимиз уртасида кенг ёйиш жамоатчилигимиз, биринчи галда, махалла к^митадаримиз учун ҳам фарз, дам карздир.

СОЕЛОМ авлод тарбияси пойдеворини миллий урф-одатларимиз, анъаналаримиз, ота-боболаримизнинг хаётий тажрибалари асосида корсак, ҳеч қачон кам булмаймиз.

Азиз дустлар!

С^зимнинг нихрясида эътиборингизни яна бир масалага қаратмоқчиман. Маълумки, Сурхондарё географик урнига қура мамлакатимизда муҳим стратегик ҳудуд дисобланади.

Биз атрофимиздаги мамлакатларда содир булаётган нотинчлик, jфеаро тукнашувлар, диний экстремистик қучларнинг ҳуружларига бефарқ қарай олмаймиз.

Биз қушни давлатлардан мамлакатимизга қириши мумкин булган қурол-ярор, наркотик моддалар ва рағзали қучларнинг йулини т^сишца Сурхондарё вилоятини қ.алқрн деб биламиз.

Албатта, Сурхондарё водасини, бутун мамлакатимизни қ^риқдаш, халқимизнинг тинчлигини сақдашда, ёвуз қучлардан асрашда биз, аввало, қудратли, бугунги замонавий талабларга жавоб бераётган ҳ.арбий қучларимизга суянамиз.

Лекин бир ҳ.аҚjНҚ.аТНН барчамиз доимо ёдда тутишимиз шарт. Мамлакатимизнинг тақдири, чегараларимизнинг дахлсизлиги шу дудудда яшаётган фук.ароларимизнинг ҳушёр ва серғаклигига ҳ.ам боглик.. Шу маънода мен Сурхоннинг ҳ.ар бир фуқаросини, ҳ.еч муболагасиз, Ватанимиз чегараларининг ҳушёр посбони, мард қуриққиси, деб айта оламан.

Такрор б^лса-да, яна бир бор айтмоқлиман: тинчлигимизга, осойишта даётимизга ҳавф солмоқчи булган ҳ.ар қ.андай ёвуз, қ.ора қучларни тийиб қуйишга қудратимиз етади.

Фак.ат бундай ғаламислар, ақли-хушини йук.отган манқуртлар тузошқан, охир-оқибат далоқатга олиб борадиган бузрунчилик йулидан фарзандларимизни а^ашимиз қерак.

Ҳурматли Сурхон аҳди!

Ҳабарингиз борки, яқинда Термиз шахрининг 2500 йиллигини сизлар билан халқ.аро миқ.ёсда кенг нишонлаймиз. Ана шу қутлуг санага бағишлаб нафак.ат Термизни, вилоятнинг барча жойларини янада обод ва қурқам қилиш мақ.садида қуплаб янги-янги муҳ.ташам бинолар қурамиз, гузал бор-роғлар барпо этамиз.

Сурхондарё халқи — Ғурурп тоғларидек баланд, изланувчан, яратувчилик салоҳияти юқсак халқ..

Сурхондарё халқи — қ.адим урф-одатларни, минг йиллик анъаналарни асрлар оша қуз қ.орачиридек асраб-авайлаб, бойитиб қелаётган халқ..

Йигитлари Алқомишдек паҳдавон, қизлари Ойбарчиндек қурқам, қариялари Термизий боболаримиздек донишманд, иймон-эътиқрдли халқ..

Бундай халқ. — ҳар қ.анча иззат-иқромга муносиб. Бундай халқ. билан ҳар қандай қ.ийинчиликларни енгиб утиш, олижаноб мақсадлар, қатта-қатта марраларга етиш мумкин.

Мана шу жамики эзгу мақсадларимизга эришиш йулида барқангизга, сизлар орқали бутун Сурхондарё аҳлига СОҒЛИҚ.-ОМОНЛИҚ, бахт-саодат, қут-барақа, янги-янги зафарлар тилайман!

*Сурхондарё вилояти сайловчилари вақиллари билан
учрашувда сузланган нути,
1999 йиш 25 декабрь*

ЭНГ КАТТА БОЙЛИГИМИЗ -
МАМЛАКАТИМИЗДАГИ ТИНЧЛИК,
МИЛЛАТЛАР ВА ФУКАРОЛАР ТОТУВЛИГИНИ КУЗ
ЦОРАЧИШЦАЙ АСРАЙЛИК

Ассалому алайкум, кадрли дустлар!

Мухтарам юртдошларим!

Сиз — азизлар билан тарихий сана — 2000 йил арафасида, мукдвдас Рамазон кунларида СОҒ-ОМОН дийдор куришиб турганимдан хурсанд булганимни, барчангазга, сизлар оркали бутун вилоят ахлига узимнинг самимий хурмат-эхтиромимни изхрр этишга ижозат бергайсиз.

Азиз дуҗтлар!

Яхши биласизлар, Ватанимиздаги хар бир вилоят, туман, хар кайси шахар-кишлок. — барчасининг узига хос киефаси, файзу таровати бор. Шулар орасида Тошкент вилояти алохдда ажралиб туради.

Аллод таоло Узбекистан дейилмиш мукаддас юртимизга нимаики, кандай бойликлардан, неъматлардан ато этган булса, барча-барча файзу бараканинг ифодасини мана шу муътабар юртда куриш мумкин.

Тошкент вилояти деганда, куз олдимизда Чоткрл, Угам, Чимён каби тоЕлари, серхрсил далалари, улкан саноат корхоналари, замонавий шахдрлари, файзли кишлоклари, сулим бог-роЕлари булган гузал бир вохд намоён булади.

Бу бетакрор заминда уч фаслни — киш, бахрр ва ёз манзараларини бир вактда учратиш мумкин, десак, асло муболара булмайд.

Бекободу Чиноз бокларида чиллаки чумак урганида, Б^стонлик. ва Паркент ТОҒ ёнбагирларида бодом эндигина гулга киради. Ох.ангароннинг лалми ерларида Faiuia урими бошланганда, Бу^са ва Пискент туманларидаги дех.-крнлар буБдойни уриб-янчиб, омборларга жойлаётган булади.

Иклим шароити х.ам, географик у"рни хам ана шундай ноёб булган бу вохада яшаётган вилоят халки х.акида мен алохида тухталиб утмокчиман. Юздан ортик. миллат ва элат вакиллари бах.амжихдт яшаб, меҳдат килаётган бу маконни кезсангиз, одамларнинг турли тилларда, ранг-баранг шеваларда сузлашаётганига гувоҳ. буласиз.

Бу юртда мамлакатимизнинг турли жойларига хос хусусиятлар, урф-одатлар ажойиб бир шаклда мужассам топан.

Ўзбекча, русча, татарча, тожикча, корейсча, к.озокча, киргизча ва у^алаб бошца тилларда гапирадиган, лекин ягона мак.сад, пок ният билан яшаётган инсонларнинг орзу-интилишлари, бир-бирига болтан меҳр-окдбатларига х.ар канча х.авас килсак, тасанно айтсак, арзийди.

К^ска килиб айтганда, Тошкент вилоятида катта са-лохиятга эга булган, меҳнаткаш, ишнинг кузини биладиган, омилкор, хушфеъл, ах.ил ва тотув халк. яшайди.

Кддрли дустлар!

Бу воха Буюк ипак йулидаги илм-фан, хунармандчилик, маданият таракдий этган маконлардан бири булгани тарихдан маълум.

Хужакент якинидаги Бордан топилган тош даврига мансуб одам суягининг к.олдикдари ва крялардаги суратлар бу водада ажодларимиз жуда узок, замонлардан бери яшаб келганидан далолат беради.

Буни буюк аллома Мух.аммад Хоразмий, машхур тарихчи Табарий, журрофия олими Истахрий ва бошқалар крлдирган муҳим маълумотлар х.ам тасдиқлайди. Бу ерда ясалган хунармандчилик ва заргарлик буюмлари, курул-аслах.алар бутун Шарқда шуҳрат крзонган. Бизгача етиб келган "ХУДУД ал-олам" номли тарихий китобда: "Чоч — бу катга вилоят, халки жанговар ва сахийдир. У ерда камон ва уХ-ёй ясалади", — деган су^лар битилгани х.ам буни якдол исботлайди.

Бу мук.аддас замин уз тарихида такдирнинг куп-куп синовларини, шах.ар ва к.ишлокларни вайронага айлан-тирган мухуллар боск.ини каби бало-казоларни х.ам бошидан кечирган.

Тарихий манбаларнинг шохидлик беришича, факат сохибкIRON Амир Темур даврига келиб, вохада кайтадан ривожланиш бошланган. К5лплаб шаҳар-кишлоклар янги-дан кад ростлаб, обод булган.

Шу маънода вилоят худудидаги машхур суфий аллома Ойхужа ибн Тожхужа — Занги ота макбарасининг бунёд этилиши билан боюшк. ибратли тарихий воқеалар теран рамзий маънога эга, десак, ҳеч қандай муболага булмайд.

Маълумки, бобомиз Амир Темур хазрат Яссавийга макбара қуриш ҳаракатини бошлаганида, нима учундир, иш ҳадеганда юришавермаган. Бу ҳрлнинг сабабини билолмай, хайрон булиб юрганида, у бир кечаси туш қуради. Тушида нуроний бир зот Яссавийга макбара қуришдан аввал Занги отанинг қабрини обод қилиш лозимлигини сохибкIRON бобомизга аён қилади.

Шунда Амир Темур Занги ота руҳни шод этиш учун макбара тиклашга юфишади. Бу мухташам ёдгорлик мажмуининг қурилиши кейинчалик Ўлутбек Мирзо томонидан охирига етказилади.

Қуръисизларми, азиз дустлар, Тошкент вилоятининг худудида қандай буюк зотларнинг қдҷамжолари бор. Бу ривоят ушбу заминнинг нақадар муқаддаслигига бир мисол, ҳолос.

Бутун ислом дунёсида маълум ва машхур Занги ота мажмуининг кейинги йилларда тубдан қайта таъмирланиб, г^зал ва обод бир зиёратгоҳ/а айлантирилгани вилоят аҳдининг савобли ишларидан биридир.

Мана шу фурсатдан фойдаланиб, ота-боболаримизнинг, муқаддас аждодларимизнинг қдҷамжоларини обод этишга, Занги отанинг табаррук макбараларини тиклашга бошқош булган, унта муносиб ҳдгсса қушган барча юртдошларимга ташаккур айтаман.

Бу муқаддас заминда муборак излари қолган Хожа Аҳрор Валий, Шайх Умар ВОҒНСТОНВМ, Абу Бақр Шоший, Абу Сулаймон Банокатий, Хофиз Қуйкий каби зоти шарифларнинг ҳ.ар бири ҳ.ақ;ида узок гапириш мумюш.

Уларнинг эзгу аъналарини давом эттириб, эл шаънини улугааб ижод қилган Сидқий Хондайликий, Элбек,

Музайяна Алавия каби бизга замондош булган илму ижод намояндаларининг номини ҳалқимиз бугун ҳурмат-эҳтиром билан хотирлайди.

Тошкент вилоятида тугилиб қамол топган Мащуд Мирзаев, Тухтамурод Ж^раев, Алибек Рустамов каби академик олимлар, машхур фазогир Владимир Жонибеков, шунингдек, Уткир Х.ошимов, Шарифа Салимова, Эргаш Раимов, Ориф Одилхонов, Барот Исроилов, Мах>1уд Тоиров сингари ижодкорлар, ҳалқ. ҳрфизимиз Очилхон Отахонов, таниқли бастакор Анор Назаров, ҳушовоз хонанда Мавлуда Ойнақулова сингари санъаткорлар мамлакатимизнинг илм-фан, маданият ва санъат таракдаётига муносиб ҳисса қушмоқдалар.

Мен бу уринда янгийуллик ёзувчи Вали Рафуровнинг номини алоҳдҷа таъкидламоқчиман. Бу матонатли инсон Иккинчи жаҳ.он урушида огир яраланиб, к^зи ожиз булиб қолганига қарамай, вафо ва садокатни тараннум этувчи ҳақхоний асарлар яратиб, авлодлар хотирасида ёркин из қрлдирди.

Азиз дустлар!

Тошкент вилояти, юкррида айтиб утганимдек, улкан ва ноёб салоҳиятга эга. Бу ердаги беҳисоб имқониятлар, ривожланган коммуникация тармоқларини оласизми, шаклланган инфратузилмани оласизми, сув таъминоти ёки юксак малакали кадрларни оласизми — буларнинг барчаси Тошкент вилоятида мавжуд.

Бугунги қуниimiz ва эртанги даётимизнинг таракҳиёти устида ишлаётган, илму фан ва маърифат соҳасига узининг муносиб ҳиссасини қу^паётган қуплаб ташкилотларнинг хизматини алоҳдҷа таъкидлашимиз лозим.

Вилоят худудида биргина кишлок. ҳужалиги муаммолари билан шрулланувчи ундан орпщ илмий текшириш институти, нуфузли тадқиқот марказлари ишлаб турибди.

Бу ердаусимлиқлар генетикаси, шолиторлик, картошқа ва сабзавотчилик, пахтачиликка ихтисослашган бир қатор илмий тадқиқот институтлари, Шредер номидаги Узумчилик ва бовдорчилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси, республикаимизнинг барча вилоятларига мутахассис-

лар тайёрлаб бераётган, мамлакатимизда ягона булган Аграр университет фаолият курсатмокда.

Шу нуктаи назардан Тошкент вилояти халк. хужалиги соҳасида пайдо булаётган барча янгилик ва ихтироларни синаб курадиган катта бир тажриба майдони, деб ном олган булса, бу ҳам табиий бир ҳрлдир.

Кдирли юртдошлар!

Бугунги кунда Тошкент вилояти мамлакатимизнинг саноат юкрри даражада ривожланган минтакаларидан бирига айланиб, республика саноат маҳсулотининг 11,5 фоизини, электр энергиясининг 45 фоизини, к[^]мирнинг 98 фоизини, цементнинг 43 фоизини, пулат ва металл прокатининг 100 фоизини, рангли металлларнинг асосий кисмини ишлаб чикармокда.

Олмалик. кон-металлургия комбината, Бекобод металлургия комбинати, "Аммофос", "Электрокимёсаноат", "Ўзбекрезинотехника" ишлаб чикариш бирлашмалари сингари корхоналар маҳсулоти жаҳрн бозорлари ва кургазмаларида олтин медаллар билан тақдирланганини алоҳида эътироф этишложим.

Кейинги йилларда вилоятда замонавий технологиялар билан жихрзланган к[^]плаб янги кувватлар ишга туширилди.

Жумладан, Т[^]йтепадаги 22 минг тоннага якин канава ип ва 15 миллион метр мато ишлаб чикарадиган "Кабул-Ўзбек компани" кушма корхонаси, Ангрендаги "Ўзбекрезинотехника" хиссадорлик жамиятига карашли йилига 400 минг дона шина ишлаб чикарадиган корхона, 1 миллион тонна каолинни майдалаш ва бойитишга мулжалланган "Каолин" кушма корхонаси, Янгийул ва Чирчик. шаҳарларида замонавий пойафзал фабрикалари барпо этилди.

Истикбол режалари [^]акдда гапирганда, шуни айтиш керакки, Давлат инвестиция дастурига мувофик. Урта Осиёда ягона хисобланган Бекобод металлургия комбинатида 2001 йили 100 минг тонна пулат шар ва металл прокат тайёрлаш кувватлари ишга тушади. Натижада 30 миллион АКД1 доллари микдорида валютани тежаш имкони туБилади.

Шунингдек, Янгийул шаҳрида котоз целлюлозаси фабрикаси, "Чиноз тукумачи" кушма корхонаси, Янгийул ва Разалкент ша[^]арларида хорижий сармоялар иштирокида болалар учун озик.-овцат ма[^]сулотлари ишлаб чикарувчи корхоналар курилиши жадал олиб борилмокда.

Замонавий корхоналарнинг ишга туширилиши натижасида вилоятда четга маҳ;сулот экспорт килувчи саноат корхоналари сони 31 тадан 56 тага етди. Экспорт дажми 3,6 баробар ошди. Унинг таркибида пахта толасининг улуши камайиб[^] кишлок. хужалиги хом ашёсидан ишлаб чикарилган тайёр маҳсулотлар [^]ажми О1>тиб бораётгани, айникса, муҳимдир.

Вилоятда хорижий сармоялар иштирокида 111 та корхона фаолият курсатмокда. Жорий йилнинг 11 ойида улар 13 ярим миллиард с[^]мликдан ортик. ма[^]сулот ишлаб чикарди. Айникса, Жанубий Корея иштирокида тузилган "Кабул-Ўзбек компани", Чехия билан ҳамкорликдаги "Кенаф", Буюк Британия иштирокидаги "Конмит", Ўзбек-Германия "Кибо" кушма корхоналари самарали фаолият курсатмокда. Кушма корхоналар 1992 йили атиги 2 миллион 300 минг АКД1 доллари микдорида маҳсулот экспорт килган булса, з[^]озир бу к[^]рсаткич 27 миллионга етди.

Лекин бу вилоят умумий экспорт дажмининг бор-йу>и 10 фоизини ташкил этиши хали чет эллик тадбиркорлар билан ҳамкорликда жадон бозорида рақ.обатбардош маҳсулотлар ишлаб чикариш борасида катта ишлар килишимиз кераклигини курсатади.

Мухтарам юртдошлар!

Бозор муносабатларининг. асосий шarti — хусусийлаштириш жараёни бошлангандан буен вилоятдаги 7 минг 385 та давлат корхонаси ёки унинг бир кисми акциядорлик жамияти, жамоа ва хусусий корхоналарга айлантирилганини алоҳида таъкидлаш лозим.

Шунинг хисобидан жорий йилнинг 11 ойида 132 ярим миллиард сумлик саноат маҳсулоти ишлаб чикарилган булса, унинг 78,3 фоизи нодавлат сектори хиссасига ту[^]ри кедди.

Хозир хусусийлаштириш жараёнида янги боскич бошланди. Бу етакчи тармок. корхоналарини хусусийлашти-

Ёки яна бир мисол. Ишлаб чиқариш умулан тухтаб крлган "Дустлик-Г акциядорлик жамиятининг 35 миллион 400 минг сумлик акциялари "Виртех-АГРО" ку^пма корхонасига сотилганидан сунг корхонада шу йилнинг узида 300 тоннадан зиёд парранда rtfarra, 2 миллион дона тухум тайёрланди. Энг мухими, одамлар иш жойларидан махрум бўлишининг олди олинди.

Тошкент вилоятининг *κ**ϕ**n* тармокли кишлок. хужалиги соҳасида бўлаётган узғаришлар ва ислохртлар ҳақда га-шфар эканмиз, аввало, бу йилнинг узида вилоят пахта-корлари ва галлакорлари эришган ютукдар ҳар канча тах-синга сазовор эканини айтиш керак.

Дехдончиликда ижобий натижаларга эришишда узига хос мактаб яратган Окдуррон туманидаги "Ўзбекистон" жамоа хужалиги раиси, миришкор пахтакор Эргаш Ниёзов, Паркент туманидаги "Заркент" жамоа хужалиги раиси, сохибкор БОҒБОН Тожибой Ризаев, Тошкент тумани Охунбобоев номли жамоа хужалигида 45 йилдан бери бригадир булиб ишлаб келаётган сабзавоткор Ҳаким Азимов, Кдбрай туманидаги илйор фермер Карбон Ҳожиёв сингари фидойи инсонларга х.ар канча тах.син айтсак, арзийди.

278

Халкимизда "Сара уруҒ - хрсил булур", деган доно накл бор. Шу маънода, вилоятда пахта уруричилиги маркази ташкил этилганлиги ҳам эътиборга лойикдир.

Вилоят кишлок. хужалигида мулкчиликнинг турли шакллари — фермер, деҳдон хужалиги, оила пудрати кенг қулланилган. Шу у^ринда 14 мингдан зиёд оилавий пудратчилар вилоят галла хирмонига баракали хисса ку^паётганини айтиб ўтиш жоиз.

Пахта ва ралла етиштиришга ихтисослашган хужаликларнинг ярми 1998 йилни 1 миллиард 765 миллион с^м зарар билан яқунлаган бўлса, 1999 йидда бу хужаликлар 1 миллиард сумга яқин соф фойда олгани бу усулнинг ҳар томонлама афзаллигидан далолат беради.

279

Биргина мисол. Урта Чирчик. туманидаги "Усмон" фермер хужалиги 1999 йили пахтадан 5 миллион 201 минг сум, ралладан эса 868 минг сум фонда кургани, фидокорона меҳнатлари учун фермер Ёрмат Усмонов мустакдлик байрами арафасида "Меҳнат шухрати" ордени билан тақдирлангани бунинг якқрл тасдири, десак, хато булмайди.

Хурматли вилоят ахли!

Тошкент вилояти кишлок. хужалигининг самарасини ошириш, унинг исгикболй хакида, бу борада мавхуд булган барча имкониятларни ишга солиш ҳақда су"з юритар эканмиз, албатта, аввало, пахтачилик, раллачилик тармокдари хакида бош қртиришимиз табиийдир. Нега деганда, мамлакатимизни, халкимизни бокадиган ва катта валюта тушумини берадиган мана шу тармокдардир.

Бу ҳақда алоҳдца ганириш керак. Аммо бугунги кунда катта имкониятлар ишга солинмаётган соҳалар хакида гапирганда, аввало, вилоятнинг бовдорчилик ва сабзавотчилик тармокларига эътибор қаратиш у^ринли булади, деб ^йлайман.

Пойтахт вилоятидаги нафакат купгинахужаликларнинг, балки Паркент, Тошкент, К^ибрай каби калгана туманларнинг тақдирини, шу ҳудудларда яшайдиган ахрлининг ҳаётини ҳдп қдлувчи тармок. — бу боБдорчилик, узумчилик ва сабзавотчилик содаларидир. Буни унутмаслигимиз керак.

Ризамат отадек буюк богбонлар таълимини олган воҳа миришкорлари Тошкент шаҳри ва пойтахт вилоятининг йирик шадарлари адолисини кишин-ёзин сара мева ва сабзавот билан таъминлаш б^йича катта тажриба орттирган.

Хусусан, Зангиота, К^брай, Янгийул, Тошкент туманлари ахрлиси иссиқхоналарда помидор, бодринг, лимон ва хилма-хил ку^сатларни етиштиришнинг х.ақдкий устаси булиб танилган. Бу туманларнинг за^маткаш деҳқрнлари ҳар йили шадарликлар дастурхонига 145 минг тонна сабзавот, 15 минг тонна картошка, 17 минг тонна мева, 10 минг тонна узум етказиб бермокда.

Бирок, бу 2,5 миллионлик пойтахт ахрлисининг усиб бораётган эҳтиёжларини таъминлаш учун етарли эмас.

Шуни ҳам очик. айтиш керакки, сунгги 4-5 йил давомида вилоятнинг Тошкент шаҳрига яқин булган туманларида маълум микдордаги ерлар Тошкент шаҳри ҳудудига кирди. Бундан ташқдри, ушбу туманлардаги ах.олининг уй-жойга булган талабини қ.ондириш учун томорца ажратилиши натижасида анчагина ерлар кишлок. хужалиги оборотидан чикдб кетди. Буларнинг барчасини тан оламиз.

Лекин, шу билан бирга, бу соҳ.ани такомиллаштириш, унинг самарадорлиги ва х.осилдорлигини ошириш, энг муҳими, етиштирилаётган маҳ.сулотни тежамкорлик билан ва оқилона қайта ишлашда, уни сифатли, замонавий талабларга жавоб берадиган х.олда харидорларга, шу жумладан, чет мамлакат харидорларига таклиф қилишда х.али купгина фойдаланилмаган имкониятлар борлигини х.ам-мамиз яхши биламиз.

Ресlпублика Қдпшок. ва сув хужалиги, Макроиктисодиёт вазирликлари ҳамда "Ўзмевасабзавотузумсаноат" ҳолдинги раҳ.барлари вилоят ҳркимлиги билан биргаликда мева ва сабзавот етиштиришни қупайтириш имкониятларини қуриб чикдшлари керак. Биз бу туррида улардан амалий таклифлар қутамиз.

Азиз дустлар!

Истикдол йилларида Тошкент вилоятида иктисодиётни ислоҳ. қдлиш борасида қилинган ишлар, тупланган тажриба ҳақдца қуп гапиришимиз мумкин. Лекин, ме-нинг фикримча, бугун эришган ютуқдаримизни эътироф этишдан қура, қупрок. мавжуд муаммоларни х.ал қилиш хакида ^йлаш керак.

Юқрида таъкидланганидек, вилоятда бой минерал ҳом ашё, энергетика ресурслари ва кишлок. хужалиги ҳом-ашёлари бор. Шу сабабли вилоят экспорт салоҳиятини ошириш, саноат маҳсулоти ишлаб чик.аришни қупайтириш, йирик қорхоналар имкониятларидан тулик. фойдаланиш буйича қушимча чора-тадбирлар ишлаб қикишимиз лозим.

Маълумки, Тошкент вилоятида собик. марказ манфатларидан келиб чикдан холла курилган айрим йирик корхоналар бизнинг саноат тизимимиз билан узвий боеланмаган эди. Айнан шу корхоналарнинг янги иктисодий шароитга мослашуви анча кийин кечмоқда. Улар ишлаб чик.араётган махсулотлар на ички, на ташк# бозорда уз харидорини топяпти.

Натижада жорий йилнинг 11 ойида республикаимизнинг йирик индустриал марказлари хисобланган Олмалик. ва Чирчик. шаҳарларидасутган йилнинг шу даврига нисбатан саноат махсулоти ишлаб чикариш камайди.

Вилоят саноат корхоналарида ишлаб чикариш кувватларидан фойдаланиш атиги 56 фоизни ташкил этаётгани барчамизни ташвишга соладиган хрлдир. Машинасозлик мажмуида эса айрим махсулотлар ишлаб чикариш кувватларидан фойдаланиш даражаси 20 фоизга хам етмайди.

Бундай вазиятнинг асосий сабабларидан бири корхоналарда фойдаланилаётган машина ва асбоб-ускуналар, технологик линияларюшг 50-60 фоизи эскириб крлганлиги билан боЕлик.. Табиийки, бундай ишлаб чикариш воситалари билан замонавий, сифатли, бозорталаб мах-, сулотлар тайёрлаш мумкин эмас.

Муаммонинг ечими битта: ушбу корхоналарнинг ишлаб чикаришга мулжалланган махсулотини танкидий бахрлаш, уларнинг харидори топилмайдиган булса, ишлаб чикариш кувватларини мутлақ янги харидоргир махсулот чикаришга мослаштириш зарур. Бу масаланинг энг мухим ечими — хорижий сармоядорлар ва шерикларни топиб, уларни барча йулар билан хамкорликка жал б килиш, узаро манфаатли алок;а боЕлашдан иборат.

Шундай таклифлар асосида вилоят б^йича 2005 йилгача белгиланган махсус дастур тузиш керак, деб уйлайман.

Яна бир масала — вилоятдаги экология муаммоси хакдца тухталиб утиш шарт, деб уйлайман. Олмалик;, Ангрен, О^ангарон, Чирчик. ва Бекобод шаҳарларида давонинг ифлосланиш даражаси меъёрдан юк.ори. Воханинг асосий сув артерияларидан бири булган Чирчик, дарёси

корхона ва хонадонларнинг чикинди сувлари билан ифлосланиб бораётгани РОЯТ ачинарлидир. Узингиз айтинг, биродарлар, з^аёт манбаи булган, хар томчи суви олтинга тент Чирчикдек дарёга бундай муносабатда булиш ношукурлик, гуноз^и азим эмасми?

ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРКИН ВА ФАРОВОН ХАЁТ - ПИРОВАРД МАКСАДИМИЗ

Республика ҳукумати 2005 йилгача булган даврда атроф-мухит муҳофазаси буйича Миллий дастур қабул килганидан хабарингиз бор. Унда вилоят экологик муаммоларини хал килиш йуллари хам аник, курсатиб берилган.

Вилоят ра^барияти ва жамоатчилик ушбу дастурнинг ижроси устидан катъий назорат урнатиши керак. Айни пайтда, атроф-мухит ва ок.ар сувларни ифлос килганлик учун жавобгарликни ошириш, крнунни бузаётган корхоналар радбарларига нисбатан каттик, чоралар куриш лозим.

Хурматли д^стлар!

Бугунги кунда юртимизда олиб борилаётган ислодотларнинг пировард натижаси барчамизнинг дунёқарашимиз, тафаккуримизнинг накадар кенглиги ва замон талабларига жавоб бераётганига, турачилик, локайдлик, таъмагирлик, бокимандалик каби иллатлардан канчалик тез халос булишимизга боглик; булиб турибди.

Тафаккуримизнинг узгариши дакида к^п гапирамиз. Лекин шу тафаккурнинг юксалиши одамларнинг турмуш шароитини ^згартириш, уларнинг хаёт даражасини опшриш, кундалик муаммоларини ечиш, дардига малхам булиш билан накадар чамбарчас бонпанганига камдан-кам эътибор берамиз.

Яна ва яна бир бор такроран айтмокчиман ва шунга эътиборингизни жалб килмокчиман. Бугунги кунда бизнинг энг мухим, дал килувчи вазифамиз — ахрлининг реал даромадларини купайтириш, дар бир оиланинг муносиб даёт кечириши учун зарур шарт-шароит яратиб беришдан иборат.

Эътибор берган булсангиз керак, менинг сайловолди дастуримда биринчи ва бугунги кунда энг долзарб вазифамиз деб к^йилган масала — якин беш йил давомида ишчиларимизнинг иш хакини уч ярим баробар ошириш,

адоли жон бошига туъри келадиган уртача даромадни тахминан икки марта купайтириш кузда тутилган.

Одамларнинг даётини яхшилаш мақсадида вилоят бўйича кейинги йилларда 95 мингдан зиёд оилага яқка тартибда уй-жой куриш учун 22 минг гектарга яқин ер берилгани, умумий майдони 3 миллион квадрат метрдан ортиқ. янги квартиралар курилиб, 39 минг оила уйли-жойли булгани бу борадаги ишларнинг амалий курилишидир.

Адолининг даромади ошиб бораётганини сунгги йилларда вилоятдаги шахсий енгил автомобиллар сони 41 мингтага кулайгани дам курсатиб турибди. Вилоят бўйича дарминг кишига 55 тадан шахсий автомобиль турри келиши дам адоли турмуш даражасининг узига хос курсаткичидир, деб бадолаш мумкин.

Кейинги йилларда вилоятда адолини табиий газ ва тоза ичимлик суви билан таъминлаш борасида сезиларли ишлар амалга оширилди. Хусусан, 5 минг километрдан ортиқ. табиий газ ва минг километрдан ортиқ. ичимлик суви кувурлари фойдаланишга топширибди. Шу йиллар мобайнида адолини газ билан таъминлаш даражаси 52 фоиздан 79 фоизга, сув билан таъминлаш эса 75 фоиздан 90 фоизга етди. 2005 йилгача яна 4 минг 200- километр табиий газ, 800 километрдан зиёд ичимлик суви кувурлари тортиш кузда тутилган.

Шу билан бирга, дали табиий газ ва тоза ичимлик суви етиб бормаган адоли пунктлари дам бор. Албатта, олис ТОҒ кишлокларига кувур тортиб, газ ва сув етказиб бериш осон эмас. Буни тушуниш, англаш мумкин.

Лекин дозирча энергиянинг бошка манбаларидан фойдаланиш, адолини етарли кумир ва суюлтирилган газ билан таъминлаш мумкин-ку! Бунинг учун барча имкониятлар бор. Факат мадаллий докимият раббарлари бу масала билан жиддий шурулланишлари керак.

Хурматли биродарлар!

Мамлакатимиздаги энг мудим масала — адолини иш билан таъминлаш масаласидир. Хар бир ишеиз фуцаро нафак.ат ^з оиласи, балки давлат, жамият учун бир муаммо демакдир. Ишсизлик масаласини дал этиш биринчи

галда мамлакат осойишталигига дахлдор масала, деб каралиши шарт.

Шу мақсадда Тошкент вилоятида адолини иш билан таъминлаш, уларни янги касб-дунарларга ургатиш борасида муайян тадбирлар амалга оширилмокда. Янги иш жойлари ташкил килиш дастури ишлаб чикилиб, жорий йилнинг 11 ойида 28 мингдан ортиқ. янги иш уринлари барпо этилди.

Лекин шун тан олишимиз керакки, бу муаммони ечишда амалга оширилаётган ишлар бизни крниктирмайди.

Энг ачинарли томони, кишлоқ. жойларида адолига маиший хизмат курсатиш тизимини, кичик ва урта тадбиркорликни ривожлантириш, шунинг дисобидан буш ишчи кучларини иш билан банд килиш масаласи талаб даражасида, деб булмайд.

Вилоятда 2005 йилгача белгиланган 155 мингдан зиёд янги иш уринлари яратиш мақрадига эришиш учун дали куг1-ку"п ишларни килишимиз зарур.

Азиз дустлар!

Адолининг кам таъминланган кисмини ижтимоий димоялаш Узбекистонда бозор иктисодиётига утиш ва жамиятни ислод килиш сиёсатининг беш тамойилидан биридир.

Шу йилнинг узиди кам таъминланган оилаларни ижтимоий димоялаш мақсадида вилоятда 2 миллиард 400 миллион сумдан зиёд маблар сарфлангани дам ана шундан далолат беради.

Хурматли жамоа!

Бугун босиб утган йулимиз, бошимиздан кечирган йиллар ва дамларни бир-бир ку^ унгимиздан утказар эканмиз, кулга киритган ютукдаримизда мана шу задда утирган кексалар, мамлакатимиздаги барча фахрийлар, жумладан, Тошкент вилояти фахрийларининг бекиёс диссаси борлиги маълум булади. Фурсатдан фойдаланиб, уларнинг барчасига алодида дурмат-эдтиромимни билдирмокчиман.

Вилоятда 290 мингдан зиёд пенсионер ва Иккинчи жадон уруши к.атнашчиси булиб, уларга нафак.алар уз вак,тида туланмокда. Айни пайтда, ёлгиз к.ариялар, бокувчи-

сини йукртган оилалар ва ногиронларга домийлар дисобидан ҳам йил давомида 67 миллион сум кушимча ижтимоий ёрдам уюштирилгани эътиборга сазовор.

Хабарингиз бор, якднда Вази́рлар Махкамаси 2005 йилгача булган даврда ёлгиз кексаларни, пенсионер ва ногиронларни ижтимоий димоя килишни кучайтиришга қаратилган чора-тадбирлар туррисида Дастур қабул қилди. Унда дар бир туманда бундай кексалар учун дам олиш ва соЕломлаштириш марказлари ташкил этиш, уларга жамоат ташкилотлари, мадалла фаоллари эътиборини қаратиш, электр энергияси, газ, квартира туловлари, транспортда юриш, дори-дармонлар билан таъминлашда енгилликлар бериш кузда тутилган. Мудтарам ватандошлар!

Биз эзгу ният билан 2000 йилни СОЕЛОМ авлод йили деб эълон қилдик. СОРЛОМ авлодни тарбиялаш — буюк давлат пойдеворини, фаровон даёт асосини қуриш, демақдир.

Хозирги вақтда вилоятда 102 та касалхона, 350 дан ортик. поликлиника, 167 та кишлоқ; врачлик амбулаторияси, 60 дан ортик; дам олиш масканлари фаолият қурсатаётгани бу борадаги жиддий ишлардан гуводлик беради.

Сунгта йилларда 6 ярим миллиард с^мдан зиёд маблаг сарфланиб, 14 та касалхона, 34 та кишлоқ. врачлик пункти, 30 та кишлоқ. врачлик амбулаторияси, 2 та дам олиш маскани қуриб, фойдаланишга топширилди.

СОРЛИКНИ саклаш муассасаларини малакали мутахассислар, замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан таъминлаш яхшиланди.

Табиийки, СОРЛОМ авлод йили муносабати билан бу содага эътибор янада кучаяди. 2005 йилгача вилоятда яна 60 та кишлоқ, врачлик пункта қурилади. Бунинг учун 3 миллиард 200 миллион сум маблаг сарфланиши кузда тутилмоқда.

Азиз дустлар!

Вилоятда дар йили уртача 35 минг чакалок. дунёга келмоқда. Биз бугун ёшларимиз тимсолида бугун миллат ва мамлакатимиз келажагини қураимиз.

Шу нуқтаи назардан Қарағанда, вилоятда мустак.иллик йилларида 73 та болалар борчаси, 67 та янги мактаб биноси бунёд этилгани алодида адамиятга эга.

Бу йил Янгийул шаҳрида 750 укувчига мулжаллаб очилган замонавий академик лицей ва 7 та касб-дунар коллежи қурилиш учун 3 миллиард 145 миллион сумлик маблаг сарфланди. 2005 йилгача вилоятда жами 9 та академик лицей, 146 та касб-дунар коллежи барпо этилади.

Кейинги йилларда "Умид" жамрармаси ёшларимизнинг билими ва истеъдодини энг юксак халқдро талаблар асосида бадолайдиган бир мезон бўлиб қрлди. Бу жамрарма орқали чет эллардаги нуфузли университетларда билим олиш дукукини қулга қиритган ёшлар орасида Тошкент вилоятидан 45 нафар фарзандимиз борлиги даммамизни қувонтиради.

Биз кейинги йилларда жисмоний тарбия ва спорт ривожига нақадар катта эътибор бераётганимизни яхши биласизлар.

Бу йил, айниқса, вилоят футбол ишқибозлари учун қувончли бўлди. "Дустлик" жамоаси мамлакат чемпиони деган шарафли унвонни қулга қиритди. Шунингдек, келгуси мавсумдан вилоятнинг 4 та футбол жамоаси олий лигада иштирок этиш имкониятига эга бўлгани дам бу ерда спортнинг мазкур турига жиддий эътибор берилаётганини қурсатади.

Шу йилнинг узида биргина Тошкент вилояти спортчилари жаҳон чемпионатларида 2 та олтин, 4 та қумуш, 25 та бронза, Осиё чемпионатларида эса 5 та олтин, 21 та қумуш, 4 та бронза медалларини қулга қиритгани бунинг яна бир тасдири эмасми, азиз дустлар?

Мен жаҳон чемпионлари Аъзам Абдумавлонов, Леонид Ли, Осиё чемпиони Рустам Саидов каби азамат спортчиларимиз номини алодида тилга олиб, уларнинг барчасини барримга босиб, самимий қувончимни билдирмоқчиман.

Шу уринда бир нарсани алодида таъкидлаб утиш жоиз, деб уйлайман. Албатта, турли спорт турлари бўйича жаҳон, олимпия чемпионлари чиқиб, Ватанимиз доврғини

дунёга тараннум этаётгани, уйлайманки, мана шундай эришилган ибратли ютуқларимиз олдимизда турган муҳим масалани, яъни спортни оммалаштириш, айниқса, ёшларни жисмоний тарбияга кенг жалб этишдек вазифани ечишга пойдевор булади.

Азиз юртдошлар!

Мустақиллик йилларида ота-боболаримиздан қолган саҳийлик, саҳоват каби ғазилатлар ҳам ҳаётимизга тобора чуқур кириб бормокда. Кибрай туманида ҳашар йули билан кексалар оромғдхи, бошқа бир қанча туманларда эса мактаблар қурилгани, айниқса, ибратлидир.

Зангиота туманидаги Назарбек маҳалла кумитаси раиси Хайрулла Саъдуллаев уз маблага ҳисобидан қуркам гузар қуриб бергани, ҳрзирги кунда бу тиниб-тинчимас инсон маҳаллада спорт майдони қуришга бош-қрш булаётгани барчамизни қувонтиради.

Ёки Оккурғон туманидаги "Ўзбекистон" жамоа ҳужалиги аъзолари урта ва олий [^]қув юртларида таълим олаётган фарзандларига махсус стипендия белгилаб, бу мақсад учун 2 миллион сум маблаг ажратгани ҳам эътиборга молик. Мен бу инсонларга ташаккур айтиб, умрингиздан барака топинг, демокчиман. Ана шундай саҳоватли одамларимиз **бор экан, юртимизда меҳр-о[^]ғбат** туйғулари янада қучайиши **шубҳасиз**.

Хурматли д[^]стлар!

Хар қандай мамлакатнинг таракқиёти ва дунёдаги обр[^]эътибори, аввало, шу эл-юртда қарор топаётган тинчлик-осойишталикка, шу ерда яшайдиган барча миллат ва элатларнинг тотувлигига боелик..

Шу маънода, биз, энг катта бойлигимиз — бу мамлакатимиздаги тинчлик, миллатлар ва ғуқаролар тотувлигидир, деб доимо ғаҳру гурур билан тақрорлаймиз.

Тошкент вилоятида қдрор топган миллатлараро дустлик ҳақида ғапирганда, далол ва фидокорона меҳнати билан обр[^]эътибор қозонган Олмалик. қон-металлургия қомбинатининг бош директори, рус Виталий Николаевич Сигедин, шу қомбинатнинг экскаваторчиси, Ўзбекистон Қ[^]аҳрамони, Ўзбек Жонсаид Турсунов,

вилоят Бандлик хизматининг бошлиғи, республика қозоқ. миллий маданият марказининг радбари Турсунмат Холбоев, Қуйи Чирчик. туманидаги Тошовул жамоа ҳужалиғи бошқаруви раиси, қорейс Александр Сергеевич Ким, Ангрен қартон-қрюз акционерлик қомпаниясининг раиси, қрим-татар фарзанди Шевкет Асманов каби қ[^]плаб инсонларнинг номлари ҳурмат билан тилга олинади.

Азиз биродарлар!

Маълумки, Тошкент вилояти мамлакатимизнинг чега-ра ҳудудларидан ҳисобланади. Вилоятнинг Тожиқистон, Қирғизистон ва Қрзоқистон билан чегарадош экани бу ерда яшайдиган аҳрлига, энг аввало, барча бунянлардаги раҳбар ҳодимлар зиммасига алоҳида масъулият юқлайди. Ҳабарингиз бор, Мустақдл Давлатлар Ҳамду"стлиғи ташкил этилган пайтда унта аъзо булган мамлакатлар уртасидаги чегараларга том маънодаги давлат чегараси мақрми берилмаган эди. Иқтисодий ва изданий интеграцияни қучайтириш, одамларга қулайлик яратиш мақсадида шундай қдрорга қелинганини, уйлайманки, ҳаммангиз яхши биласиз.

Лекин бугун ҳаёт олдимизга қуяётган вазифалар, дунёнинг катта сиёсати билан боБЛик. булган, нағқдт мамлакатимиз, балки бутун минтақамизга қиддий ҳавф солаётган ҳалқаро терроризм, диний экстремизм, нарқобизнес, уюшган қинояғчилиқ каби ҳатарлар биздан қатъий қоралар қуришни, биринчи навбатда, сарҳадларимизни мустаҳкамлаш масаласига ниҳоятда қиддий эътибор берилни талаб қилмокда.

Шу мақсадда мамлакатимизда махсус Чегара қушинлари давлат қумитаси тузилиб, бу муҳим масала юзасидан қ[^]пгина қора-тадбирлар амалга оширилмокда.

Яқинда Янгиободда *pfft* берган воқеалар ҳавфсизлик ва муқофаа масалалари доимо қидқат марқазимизда булиши зарурлиғини яна бир бор исбот этди. Қуролли қучларимиз ва ҳуқуқ-тартиботни муҳ.офаза қилиш органларининг тезқор ҳаракатлари туғайли тинчлиғимизни бузишга интилган ёвуз террорчилар гуруҳи яқсон қдлинди.

Бугун мен сизларнинг дузурингизда бу борада чинакам кадрамонлик намунасини курсатган барча аскар ва офицерларимизга чин калбимдан миннатдорлик билдираман. Шунингдек, **Ўролли** ту^ннашувларда **мардларча** далоқ **булган** дарб^нйларимиз **ва** **фувдроларимизнинг оила аъзолари** **ва** адшларига яна **бир бор** дамдардлик издор этаман. **Уларнинг номи ва жасорати** деч кдчон **унутилмайди**.

Шуни алодида таъкидламоқчиманки, биз Ватанимиз сардадларини бундан буен дам куз кррачиЕвдай асраймиз. Кушни мамлаккатлардаги ирвогарлик даракатларини бизшшг дудудимизда дам такрорлашга уринаётган кимсалар каттик. адашади. Бирорта дам боскинчи ёки террорчи элимиз осойишталигини бузолмайди. Бунга халкдмизнинг, дамманинг ишончи комил булсин.

Айни пайтда, Янгиобод воқеалари бизни янада оғод булишга, душёрликни асло йукртмасликка даъват этади. Юрт осойишталигини, адоли тинчлигини сакдаш фақат куролли кучлар ва дукуц-тартибот органларининг вази-фаси эмас. Бу — дар биримизнинг муцаддас бурчимиз. Мадалла посбонлари ва чегарачиларга ёрдам берувчи кунгиллилар ишини янада фаоллаштириш, бу ишга кенг жамоатчиликни жало этиш — энг долзарб масаладир.

Шу уринда ик^нисодий даётимизга дахлдор бир масалага эътиборингизни царатмок^ниман. Давлатимиз одамларимиз турмушини яхшилаш, уларни ижтимоий мудо-фаза к^ншиш, зарур мадсулотлар билан узлуксиз таъминлаш мақсадида тегишли ишларни амалга оширмоқда.

Афсуски, айрим ^нзимиздан чиккан, инсофини унутган "чаккон"лар ун, еФ, шакар, гуруч, ёкдоти каби даётий зарур мадсулотларни гайриқонуний равишда кушни мамлаккатларга олиб чик^ниб кетишга уринмовда. Сабаби эса аён: бу мадсулотларнинг нархи у томонларда бир неча баробар кдммат.

Бундай нохуш долатларнинг олдини олиш учун, халхр-мизнинг тоигани узига буюриши учун нафак;ат милиция, божхона ходимлари, балки кенг жамоатчилик, дар бири-миз жиддий курашморимиз керак.

Азиз дустлар!

Хабарингиз бор, сайловолди учрашувлари муносабати билан мен республикамизнинг барча вилоятларида булиб, юртдошларимизнинг амалга ошираётган ишлари, эзгу ниятлари, у^н-фикрлари, уларни кийнаб турган муаммолар билан танишдим.

Бу учрашувлар чоғида шу нарсага яна бир бор амин булдимки, ^нзбекистон халки — бугун онгу шуури, дунё-караши, тафаккури бутунлай узгарган халк.. У тобеликдан, фикрий к.арамликдан, бокимандаликдан халос булиб, эртанги кунга, еруФ келажакка ишонч билан кадам қуймоқ-да.

Ана шундай интилиш, ана шундай азму шижоатни бугун сизнинг сиймонгизда, Тошкент вилояти адлида дам қуриб, сезиб турганимдан нидоятда мамнунман.

Тошкент вилоятининг меднаткаш, мард, танти халқд — муъжизалар яратишга крдир, узининг нияти холис-лиги, дили поклиги, адиллиги, ташаббускор ва тадбиркорлиги билан иззат-дурмат, эътибор к.озониб келаятган халк.. Бундай фазилатларга эга инсонларни Яратганнинг узи дамиша қуллаб-қувватлайди.

Барчангизга яна бир бор узимнинг самимий иззат-дурматимни билдириб, сизлар оркали бугун вилоят халқини келаятган Янги йил билан табриклайман. Янги йил барчангизга, хонадонларингизга бахту саодат, файзу барака келтирсин, ицболингиз янада зиёда булсин!

*Тошкент вилояти сайловчиари вакиллари
билан учрашувда сузланган нутқ,
1999 йил 29 декабрь*

ПОЙТАХТИМИЗ - МУОДДЦАС ОСТОНАМИЗ

Ассалому алайкум, азиз ватандошлар!

Кдирли хдмшахарлар!

Авваламбор, Янги йилнинг мана шу файзли, шукухди кунларида сизлар билан СОҒ-ОМОН дийдор куришиб турганимдан хурсанд булганимни изхрр этмокчиман, барчангизга самимий хурматимни билдирмокдиман. Тошкентимиз, унинг хдтимиздаги урни, ахамияти, нуфузи барчамизга маълум.

Тошкент — Шар!; дарвозаси, деб ном олган, улкан сиёсий, иктисодий, маънавий мавкега эга булган, фан, маданият, ижод, илм-зиё салохдяти юксак раванк. топан, бутун жах.он микёсида тан олинган мамлакатимизнинг бош шаҳридир.

Барчамизга кадрдон булган бу азим, гузал ва бетакрор шаҳр нафакат мустакил давлатимизнинг пойтахти, балки юртимизнинг киефасини белгилайдиган, серкуёш дйримизнинг бутун к^рку тароватини узида намоён этадиган Ватанимиз остонасидир.

Остона, таъбир жоиз булса, ер юзининг турли бурчакларидан ташриф буюрган одамлар илк бор кадам куядиган, унинг жамолига караб бутун мамлакатга бахр берадиган, шу эл-юртнинг эзгу-интилишшарини, эртанги куни, келажаги кандай булишини ифодалайдиган мукаддас маскандир.

Остона — хдр к;айси хонадон, шах.ар, мамлакатнинг, керак булса, миллатнинг шаъни, ор-номуси ва Ғурурдир. Шунинг учун хдм узлигини таниган халқ уни Ватанимнинг юраги, дея химоя килади, кабш ниятли кимсаларни, ёвуз кучларни х.еч қачон унга як^ин йулатмайди.

Барчамиз, бутун Ўзбекистан ахли Ватан остонасини я нала обод кдлиш билан бирга, аввало, уни эл-юртимиз эришган марралар, ютукдарнинг ёркин тимсоли, кузгуси, деб қабул кдламиз, фахрланамиз.

Азиз дустлар!

Бир нарсани ҳаммамиз яхши англаймиз. Тошкент тасодифан пойтахт булган эмас. Узининг куп минг йиллик тарихи давомида Буюк ипак йулидаги бу шаҳр коммуникация жихдтидан Магрибу Машрикни, жануб ва шимолни том маънода бовловчи мухдш манзил, Турон, Туркистон, Урта Осиё заминидаги буюк марказ сифатида маълум ва мапшурдир.

Тошкент 2000 йилдан зиёд узок, тарихга эга. Бу шах.ар номи эрамиздан олдинги V асрга оид қадимги Хитой ёзма манбаларида, "Авесто"да, Фирдавсийнинг "Шохдюма" ва Берунийнинг "Хиндистон" асарларида "Чоч", "Шош", Урта асрларда эса "Шошкент", "Бинкат" каби шаклларда зикр этилган. Лунда кдлиб айтганда, утрок. халқ. маданияти шаклланган даврлардан буен бу шаҳр бутун дуненинг эътиборини узига тортиб келади.

Тошкентнинг Узига хос фазилатларидан бири шуки, бу шаҳрда қадим-қадимдан иймон-эътиқ.од, маънавият борасида ибрат булган к^плаб буюк зотлар *fraa*.

Бу мук.аддас замин Каффол Шоший, Шайх Хованди Тохур (Шайхонтохур), Шайх Зайниддин бобо, Хужа Аламбардор, Иброҳим ота, Ку^йлик. ота каби азиз-авлиёлар ва исломий алломаларни вояга етказгани билан хдм упуҒдир. Бу зоти шарифларнинг мак.баралари бугунги кунда х.ам халқимизнинг, барча мумин-мусулмонларнинг табаррук зиёратгоҳд булиб келаётгани уларга булган катта ҳзфмат-эхдпромдан далолат беради.

Бу азим шаҳрда утмиш фан ва маданиятимизнинг мумтоз вакиллари Бадриддин Чочий, Зайниддин Восифий, Шарофиддин ибн Юсуф Илокий, Исх.ок. ибн Иброҳим аш-Шоший, Мирзо Мух.аммад Хайдар, жадиличилик хдрахатининг Тошкентдаги атокли намояндалари Абдул-Н Авлоний, Мунаввар крри, Абдулла К,одирий, бизга замоидош булган буюк адиб ва санъаткорлар Мулла Туйчи

Тошмухамедов, Бафур Булом, Ойбек, Максуд Шайхзода, Зулфия, Юнус Рахабий, Маннон Уйгур, Абдор Хидоят, Шукр Бурдонов, Карим Зокиров, Лутфихоним Саримсоқрова, Манзура Хамидова, Ботир Зокиров каби ку^п-куп халкимиз маънавиятига салмоқли хисса қўшган улур инсонлар қамол топган.

Мухтарам биродарлар!

Тошкентимиз тимсолида жафокаш халкимизнинг озодлик йулидаги асрий интилишлари, эзгу орзу армонлари узининг учмас ифодасиш топганини алоҳида таъкидлаш керак. Қадим Турон, Туркистоннинг тақдирида нимаики юз берган бўлса, бу жараёнлар қўшна шахримиз қисматида бутун мураккаблиги билан ақс этган, десак, ҳеч қандай ҳато бўлмайди.

Тошкент бошига не-не синовлар, қўлфатлар тушмади. У араб истилоси бўладими, мурул босқини, шимолдан келган ранимлар тажовузи бўладими — барчасига қарши мардона қўрашди. XIX асрнинг иккинчи ярмида қор Россияси ҳужумига ҳам биринчи бўлиб қўқсини қалқон қилган ҳам, жабрини қўрган ҳам мана шу Тошкентимиз ва унинг мард ва қасур халқи бўлди.

Қисмати неқорли оиф бўлмасин, бу шадар доимо зулм ва истибдодга қарши қўрашнинг, миллий-озодлик эъракатининг бешиги бўлиб келди. Бу ҳақда гапирганда, биргина 1916 йилги Тошкент қўзғолонининг Ватанимиз таърихидаги аҳамиятини эслаб қўйиш қўфоя, деб уйлайман.

Иккинчи жаҳон уруши йилларида Тошкент бутун Ўзбекистон каби фронт ортидаги таянч нуқталаридан бирига айланди. Бу ерда қўдоға максадида^п-қори, қўрол-қўроБ, қўмоётлар ишлаб қўқарилди. Танқлар таъмирланди.

Тошкентликлар жангқўларда қ.аҳрамонлик намуналарини қўрсатибгина қўрмай, фронт қўн озик-овқ.ат, қийим-кечак етқазиб берди. Энг муҳими, Тошкент бутун юртимиз каби қ.анчадан-қ.анча уруш жабрини қўрган одамларга, етим-есир, бева-бечораларга бошпана бўлгани, уларни ўз қўрига олганини унутиб бўладими?

Қўқри д^пстлар!

Тошкент шахрининг иқтисодий салоҳияти ҳақида гапирганда, унинг қўжланган саноати мамлакатимиз

қўнақининг таянч устунларидан бири, деб айтсак, қўбўлага бўлмайди. Бугунги қўнда мамлакатимиз қўпи ички мах.қўлотининг 16 қўизи, саноат ма^пқўлотининг 20 қўизи, ташки савдо айланмасининг салқам 30 қўизи шаҳар хиссасига қўрри қелади. Бу ердаги маъжуд 2 минг 350 та қўрқонанин қарийб 90 қўизи нодавлат секторига қўрри қелиши иқтисодиётни эркинлаштириш қўрасидаги иш-қўримизнинг амалий натижақидир.

Шадар саноатида ю^пори қўнологик қўх.озлар билан таъминланган тармоқлар ва қўрқоналар етакчи урин эгаллайди. Айнқса, электроника, қўмоётсозлик ва малғана-созлик сох.алари ю.ори қўнологиялар асосида қўхши қўжланган. Қўмонавий қўнологик линиялар билан қўхрланган қўпла енгил ва озик;-овқ.ат саноати қўрқоналарида қўфатли, қаридорқир мах.қўлотлар ишлаб қўк.ариш йўлга қўйилган.

Қўп йиллар давомида мамлакатимиз салоҳиятига қатта хисса қўшиб қелаётган йирик қўрқоналар қаторида бугунги қўнда қўт эл сармоқси ва илқор қўнологиялар асосида қўхрланган қўнги-қўнги ишлаб қўқариш иншоотлари қад рўстламоқда.

Бугун 60 дан қўёд қўрижий давлат қўпания ва фирмалари Тошкент билан мустанқам қўмқорлик алоқ.аларини боёлаган. Бу қўт эллик сармоқдорларнинг бизга бўлган ишонқидан қалолат беради.

Қўзирги қўнда АҚШ, *Қацбий* Қўрея, Япония, Германия, Франция, Италия, Туркия ва бошқа қўпгина давлатлар билан қўмқорликда барқо этилган "Ўзқейстрақтор", "Ўзқматана", "ЎзБАТ", "Қўка-қўла", "Спектр", "Ўзқексано", "ЎзДЭУ электронике", "ЎзСамсуш^п электронике" каби қўрқоналар қўфатли мах.қўлотлар ишлаб қўқариш билан мамлакатимиз салоҳиятини ошириш, иқтисодиётимизни қўжланқитиришга қўзма қўлмоқда.

Қўқнда уларнинг сақига яна бир йирик тук.имачилик мажмуи — Қўнубий Қўрея билан қўмқорликда Қўкчада бунёд этилган "Қабул — Ўзбек Қўпани" қўшма қўрқонаси қўшилди. Бу қўрқонанин қўзига қўс қўхати шўндаки,

ишлаб чиқарилаётган махсулот рақибатга бардошли бўлиб, унинг 90 фоизи хорижий давлатларга сотилади.

Курилиш соҳасида бўлаётган узгаришлар, янги замонавий қуриш ва пардоз материалларини чиқарадиган корхоналар шахримизнинг бугунги кўёфасини узгарираётган, пойтахтимизнинг кундан-кунга гўзал бўлишига ҳисса қўшаётган бунёдкорлик ишларимизга суянч ва таъин бўлмоқда.

Пойтахтимиздаги саноат корхоналари бир йилда 570 миллион АҚШ доллари миқдорида махсулот экспорт қилаётганлигини эътиборга олсак, кейинги йилларда пойтахтимизнинг ишлаб чиқариш ва иқтисодий салоҳияти кенчалик юксалганини тасаввур қилиш қийин эмас.

Хурматли дўстлар!

Тошкент жаҳр хўмжамиятида юксак мавқе қўзongan Ватанамизнинг маъмурий маркази сифатида бугунги кунда барча бошқарув тизимларини ўз қўчокига олган.

Бу ерда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ваколатхонаси, 40 дан зиёд давлат элчихоналари, Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳр банки, Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Осиё тараққиёт банкининг ваколатхоналари, ЮНЕСКО, ЮНИСЕФ каби нуфузли халқаро ташкилотлар, қўлгина тараққий топган давлатларнинг йирик банк, жамғарма, молия тизимлари ва бўлимлари фаолият қўсатётгани Ўзбекистоннинг дунё миқёсида эътироф этиладиганидан далолатдир.

Мамлакатимизнинг халқаро нуфузи ҳақида гап кетганда, дунё сиёсат оламида "Тошкент руҳи", "Тошкент Декларацияси" деган тушунчалар тилга олинади. Бу атамалар "Ўзбек модели" деган машҳур тушунча билан уйғунлашиб, бугун мамлакатимиз ва миллатимиз шаъни, халқаро обрў-эътиборини юксалтирмоқда.

Маълумки, Афғонистон муаммосини тинч йўл билан ҳал этиш бўйича пойтахтимизда бўлиб ўтган "6+2" гуруҳининг олий даражадаги учрашувида "Тошкент Декларацияси" қабул қилинган эди.

Яқинда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош ассамблеяси томонидан бу тарихий ҳужжатга инсоният тақди-

ри ва келажакга дахлдор бўлган муҳим сиёсий ҳужжат мақрми берилгани бунинг яна бир тасдиқдир.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти пойтахтимизни "Тинчлик элчиси" деган шарафли унвонга муносиб қўгани ҳам Тошкентнинг ҳ.озирги дунё сиёсатининг марказларидан бирига айланиб бораётганидан далолат беради.

Мухтарам биродарлар!

Мен пойтахтимизнинг илм-фан, маданият ривожига қўшаётган ҳиссасини инобатга олиб, Тошкентни маърифат-маънавият ўчоғи, десам, шу билан бутун эл-юртимиз фикрини ифодалаган бўлар эдим.

Қўдим-қўдим замонлардан бу ерда улур аждодларимиз инсоният тафакқури ҳазинасига муносиб ҳисса қўшганлар. Айниқса, кейинги икки асрда Тошкент ҳаққий илму фан марказига айланди. Неча-неча олимлар авлодининг изланиш ва илмий кашфиётлари айнан мана шу заминда тугалиб, уларнинг номини, халқимиз обрў-эътиборини юксалтиришга хизмат қилди.

Ўзбекистон Фанлар академиясининг биринчи президенти В.С.ори Ниёзий, Х.д.биб Абдуллаев, Обид Содикрв, Саъди Сирождидинов, Восил Қўбулов, Галина Пугаченкова, Восит Воҳидов, Я.х.ё Буломов сингари дунё таниган юзлаб олимларимизнинг номларини халқимиз доимо ҳўфмат билан тилга олади.

Ишқидул йилларида пойтахтимизнинг маданий-маърифий ва илмий салоҳияти янада ошди. Жамиятимиз тараққиётининг ҳ.озирги босқичи талабларидан келиб чиқиб, бу ерда Давлат ва жамият қўрилиши академияси, Бадий академия, Ўзбекистон Қўролли қўчлари академияси, Ўзбекистон Ички ишлар академияси, Жаҳр иқтисодиёти ва дипломатия университети, Жаҳ.он тиллари университети, Ҳуқуқшунослик институти, Ислон университети, Миллий рассомчилик ва дизайн институти каби бир қатор олий ўқув ўртлари ташкил этдик.

Бу ерда ҳўзирги кунда Ўзбекистон Фанлар академияси, фанимиз нуфузини белгилловчи Ядро физикаси институти, "Физика-Қўёш" илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси каби 42 та илмий-текшириш институти фаолият қўсатётгани

мамлакатимиз халк. хужалигини ривожлантиришда муҳим омил бўлмоқда.

Хар қайси давлатнинг таракқиёти, куч-қудрати унда олий таълим тизими нечорди ривож топгани билан боғлиқдир. Олдимизга қуяган улурвор максадаларимизга эришишда юксак малакали мутахассис кадрлар ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканини ҳаммангиз яхдш биласиз.

Ҳозир Тошкент шаҳридаги 6 та университет ва 23 та институт республикамизнинг барча вилоятларидан келган 90 мингдан зиёд урил-қизларимиз таълим олмоқда. Бу мамлакатимиздаги талаба-ёшларнинг 50 фоизини ташкил этишини инобатга олсак, Тошкентни ҳеч иккиланмай талабалар маркази, деб аташ мумкин.

Шу уринда нафакат республикамиз, балки Марказий Осиё минтақасида кадрлар тайёрлаш ишига улкан ҳдсса қушган Тошкент давлат университети туррисида тухталиб угаш жоиз, деб биламан.

Яқин қушнилариимиз Қрзористон, Қирризистон, Тожикистон, Туркманистонда дастлабки университетлар ташкил этилишида таянч вазифасини утагани, дунёнинг турли мамлакатларидан келган ёшлар бу ерда таълим олгани бу табаррук даргохнинг юксак илмий имкониятидан далолат беради.

Шу муносабат билан сизларнинг диққатингизни тарихий адолатни тиклаш билан борлик. бир масалага қаратмоқчиман. Яқингача шу университетнинг ташкил этилиши ҳам узингизга маълум бўлган "дохий улур Ленин" номи билан боғлаб келинди.

Холбуки, яқинда аниқланган тарихий манбалар асосида барчамиз учун аён бўлган бир ҳақиқатни қайд этишимиз зарур. Тошкент университети 1920 йилда Россиядан келган "болыпевоилар" вакиллари томонидан эмас, балки 1918 йилда^фидойи маърифатпарвар Мунавварқори Абдурашидхонов ташаббуси билан Туркистон халк миллий дорилфунуни сифатида фаолият бошлаган.

Бу ҳақиқатни бутун ҷамиятимиз, айник.са ёшларимиз билиши керак, деб уйлайман. Бу тарихий воқеа университет пештокига алоҳида лавҳа қилиб ёзиб қуйишга муносиб.

Бугун мана шу фурсатдан фойдаланиб, сиз — азизлар ҳукмига бир таклифни ҳавола этмоқчиман. Яъни Тошкент университетига Ўзбекистон Миллий университети номини беришни таклиф қиламан.

Ҳурматли ватандошлар!

Ҳеч шубҳасиз, миллат маънавиятининг юксалишида, миллий тоя ва мафқуранинг шаклланишида, одамларимиз тафаккурининг янгилинишида, уларнинг ҳаётга муносабатини узгартиришда ижод аҳдининг хизмати бекиёсдир. Айниқса, ҷамият янгиланаётган ҳ.озирги шароитда эркин суз, фикр ва озод инсон дунёқараши ута муҳим аҳамият касб этади.

Истеъдод соҳдаблари томонидан яратилаётган адабиёт, санъат ва рассомлик асарлари уз мазмун-моҳияти ҷихатидан ана шу эзгу мақсадга хизмат қилМОРИ даркор. Демокчиманки, халқнинг узлигини англатиш, рурурини уйРОТИШ, одамлар қалбида олижаноб туйруларни қамол топтириш ҳалқ севган маданият ва санъат арбобларининг муқаддас бурчидир.

Узингиз ^йланг, азиз биродарлар, мустабид тузум замонида қахрамон шоирларимиз Абдулла Ориповнинг "Ўзбекистон", Эркин Воҳдцовнинг "Ўзбегим" шеърларини уқиб, не-не қалблар ҳ.аяжонга тушмаган, гурур ва ифтихор туйрулари билан тулиб-тошмаган.

Ёки отахон адибимиз Сайд Аҳмаднинг "Келинлар қу"зғолони" асари олис Америкада намойиш этилиши ҳ.ақиқий санъат намунаси ҳ.амма жойда бирдек кадрланишини қурсатмайдими?

Ҳалқ.атан ҳ.ам, бу уринда Тошкентимиз бафида узининг Аллоҳ. ато этган истеъдодини намоеън қдлиб, маданият, адабиёт ва санъат соҳасида нафакат Ўзбекистон, балки бутун дунёда шухрат қ.озонган юзлаб, минглаб азиз инсонларнинг номини фахр билан тилга олишимиз мумкин.

Мана шу фурсатдан фойдаланиб, шундай қатта обрў топган маданият арбоблари, адабиёт ва санъат намояндалариғахалқимиз номидан ҳурмат-эҳтиром билдириб, уларнинг ижодига қатта ютуқлар тилашга ижозат бергайсиз.

Дунёда узининг муносиб урнига, обрўига эга булиш-ни истаган дар кўйси халк., миллат, давлат маданият ва маънавият ривожига алодида эътибор беради. Бу борадаги саъй-даракатларимизнинг натижасида мамлакатимиз вакиллари турли халқаро анжуманларда, курик-танловларда иштирок этиб, санъат мухлислари эътиборини қўзғатаётгани бизни қувонтиради, руруримизга ғурур қўшади.

Биргина мисол. Тошкентлик саккиз ёшли расом кизимиз Диёра Хасанованинг Америка Қуопма Штатларда ўтказилган "Болалар санъати — 2000 йилга" халқаро фестивалда у қизган раем фестивал эмблемаси этиб тасдиқлангани ва бош совринни қўлга киритгани, аввало унинг умидли иқтидор содибаси экани, қўлаверса, санъатимиз ривожига қўсатилган раҳбарликнинг тасдоти эмасми?

Кейинги йилларда санъатқўлларга ижодий мудит, қўл аи шарт-шароит яратиш учун "Ўзбектеатр", "Ўзбекнаво", "Ўзбекраёс" ижодий бирлашмалари тузилди. Улар Тошкентда фаолият қўйсатаётган Алишер Навоий, Хамза, Муқимий, Абдор Хидоят, Ёш томошабинлар ва Рус драма театрлари билан биргаликда халқимизнинг маънавий қамолотида салмоқли дисса қўшмоқда.

Қўрсатдан фойдаланиб, қўнғимдаги бир ғашш сиз — азизларга очик. айтмоқчиман. Бизнинг фидойи маданиятимиз захматқўшларидан қўрзимиз қўш. Чўнки хакиқдий истеъдод дар қўни тўғилавермайди.

Шў боис улар давлатнинг, жамиятнинг доимий эътиборида булиши керак. Албатта, мамлакатимизнинг иқтисодий имқониятлари ортгани сари, бу борадаги муаммоларни ҳам босқ?лчма-босқич хал этиш имқониятлари қўпаяди. Бу сода хамита давлатимиз сиёсатининг марказида туради.

Хўрматли ватандошлар!

Мўстақиллик йилларида Тошкент том маънода бунёдқўрлик марказида айланди. Бу ерда узига хос меъморий мактаб яратилди, десак, дар томонлама тўри булади.

Кейинги йилларда қўад рўстлаган мухташам бинолар, барча қўлайликларга эга бўлган бозорлар, кенг ва мўстад-

кам қўприқлар, қўкаламзор бўғлару майдонлар шадримиз қўркига қўрк қўпиб турибди.

Бўюк мўтафакқир дазрат Алишер Навоий номидаги Миллий бўғ, мухташам Амир Темур дайқали, Темурийлар даври тарихи давлат музейи, Хотира майдони, Бобур бўғи, "Юнусобод" теннис қўрти, "Интерконтиненталь-Тошкент", "Шератон-Тошкент" медрмонхоналари, Давлат Марказий банки, Миллий банк, Тошкент шадри доқимлиги, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси бинолари бугун кимнинг дақасини келтирмайди, дейсиз?

Бу мухташам бинолар дунёдаги дар қўндай қўшоналар билан беамалол беллаша олади, датто, қўпларга намуна булишга муносибдир.

Кейинги йилларда ана шўндай юзлаб қўркам ва салобатли бинолар барпо этилгани қўйтахтимизда биз амалга бўшираётган бунёдқўрлик ишларининг қўлами нақадар кенг эканидан далолат беради.

Қўйтахтимизда кейинги йилларнинг эъзида 500 километр масофада янги йўллар барпо этилди. Тошкент метрополитенининг учинчи навбати дам дадемай ишга туширилади.

Шадарда транспорт катновини яхшилаш максадида Қўрасарой, Сағбон ва Форобий дадаларини кесиб утадиган равон йўллар, Юнусобод, Қўйлоо, Хадра ва Олой бозори дудудида замонавий қўприқлар, ер ости йўллари бунёд этилди. Улар Узининг салобати, меъморий ечимларининг мукамаллиги, қўркамлиги, энг мудими, адолига қўлайлиги билан диқдатни тортади.

Айниқса, Қўсмонавтлар проспекта, Нукус ва Фаргона йўли қўчаларида қўрилган замонавий йўллар шадар киёфасини тўдан эъгартириб юборди.

Юнусобод ва Қўйлик. дадаларида булганидек, йўллар туташадиган жойларда мўстадкам ва салобатли қўприқлар, икки қўконали йўлларни янада қўпроқ; қўрсак, аввало, транспорт катнови учун қўлай шароит яратилади. Қўлаверса, бунинг экологияга, атроф-мудит мўдофазасига дам катта ижобий таъсири булади.

Маълумки, куприк куриш дунёдаги энг савобли ишлардан бири сифатида улушанади. Чунки куприк факат катновни кулайлаштириш воситасигина булиб крлмай, дилларни дилларга борланди. Крлаверса, бугун биз бунёд этаётган куприклар шадримиз меъморий гузаллигини оширишда алодида адамиятга эга.

Шуни дам таъкидлаш керакки, Тошкентда давлат ва адоли дисобидан уй-жой куриш тажрибаси яхши самара бераётир. Шадарда дар йили 500 минг квадрат метр уй-жой курилиб, фойдаланишга топширилмокда. Бунда махсус ташкил этилган "Уйжойжамрармабанки"нинг диссаси сезиларли булаётгани дшкатга сазовордир.

Умумий майдони 20 гектардан зиёд булган янги дайвонот боғи дам дамшадарларимиз ва медмонларнинг, хусусан, жажжи фарзандларимизнинг энг севимли истиродат масканларидан бирига айланди.

Адолига хизмат курсатишнинг яна бир тури — телефон-алока соҳасида дам туб ислодотлар амалга оширилди. Бугун ярим миллион хонадонга энг замонавий чет эл ускуналари билан жидозланган 68 та телефон тармои! хизмат курсатмокда. Бундан ташкари, пойтахтимизда дунё ахборот оламига кенг йул очган интернет тармоги дам изчил йулга куйилганини таъкидлаш жоиз.

Бир суз билан айтганда, кейинги йилларда Тошкент афсоналардагидек яшариб ва яшнаб, бор гузаллиги ва мухташамлиги билан мустакил, келажаги буюк давлатга хос ва мое хак! ший пойтахт шахарга айланмокда.

Мудтарам биродарлар!

Пойтахтимиз Тошкентда амалга оширилган ишлар туррисида ку^1 гапириш мумкин. Лекин бош шадримизнинг ^зига хос долзарб муаммолари дам борки, бу дакда фикрлашиб, уларнинг ечимини топиш борасида масладатлашиб олиш фойдадан холи булмаиди.

Мисол учун Эски шадар билан боигак. масалаларни олиб курайлик.

Эски шадар деганда, биз, аввало, нималарни тасаввур циламиз? Уйлайманки, аввало, шу дудудда яшайдиган адолининг оририни енгил килиш, шу дадаларни ободон-

лаштириш, одамларга муносиб турмуш шароити яратиб беришдек мудим вазифалар куз унгимиздан утади.

Шу фурсатдан фойдаланиб, сиз — азизларга бу масалага боғлик. баъзи бир бошимдан утган дамларни эслатмо^чиман.

Мамлакат радбари сифатида иш бошлаган дастлабки пайтларда пойтахтимизни ривожлантиришнинг бош режаси билан атрофлича танишдим. Кейин шу ишга мутасадди радбарлар билан Эски шадарнинг тор, эгри-бугри Заркайнар кучасидан Эски Жувагача пиёда айланиб, бу ердаги кечиктириб булмайдиган муаммоларни аникладик.

Уларнинг бир кисми махсус дукумат к.арори асосида дал этилди. Хусусан, К,орасарой, Сарбон, Форобий кучалари икки баробар кенгайтирилди. Крратош, Кумирчи, Чак.ар мадаллаларида барча кулайликка эга булган замонавий тураржой биолари барпо этилди. Натижада 5 мингдан зиёд оила янги замонавий уйларга кучирилди.

Энг мудими, троллейбус линиялари тортилиб, транспорт хизмати яхшиланди. Эски Жува бозори кенгайтирилиб, кайтадан куридди. Булар Эски шадарда режалаштирилган ободончилик ишларининг дастлабки боск.ичи булди.

Бу борада дали килишимиз лозим булган ишлар жуда куп. Маълумки, Эски шадар дамон Тошкентнинг адоли зич яшайдиган дудудларидан бири булиб к.олмокда. Хар бир довлида деярли 8-10 кишидан иборат 2-3 тадан оила яшайди. Уларгаянги уй-жой керак. Бундан ташкари, коммуникация тармокларини утказиш, болалар борчалари, мактаблар, касалхоналар ва бошк.а маданий-маиший иншоотлар куриш керак. Бу, албатта, катта маблар талаб этади.

Табиийки, бундай ишларни бирданига, бир-икки йилда амалга ошириб булмаиди. Бунини яхши тушунишимиз керак. Шунинг учун, бу масалаларни боскичма-боскич ечиш устида изчил иш олиб борамиз.

Режага кура, биринчи галда бу йил Ёцоратош мавзесини кайта куриш ишларини якунлашимиз лозим. Келгуси беш йил давомида эса, Абай, Фуркат, Навоий ва Узбекис-

тон кучалари ораларида жойлашган Эгарчи, Хизматчи, Укчи махаллалари урнида шаркна меъморий услубдаги замонавий молия, банк, савдо мажмуалари, меҳмонхоналар бунёд этиш кузда тутилмокда.

Яна бир муҳим масала шундан иборатки, Эски шаҳарнинг Сафбон, Қиррасарой, Форобий, Самарканд дарвоза кучалари ораларида режасиз қурилган уйлар талайгина. Буларни таъмирлаш, баъзи бирлари ўрнида янги иморатлар қуриш мақсадга мувофиқдир. Шу маънода бу хонадонларга қурилиш материаллари билан амалий ёрдам бериш, лойиха билан боюгак. муаммоларни дал қилишда қумаклашиш, зарур бўлса, ссуда ажратиш лозим, деб уйлайман.

Шу билан бирга, қутқ болали оилаларга янги уй-жой қуришлари учун ер ажратишни ҳам унутмаслигимиз керак.

Биз Эски шаҳар ахрлисининг турмушини яхшилаш, уларга барча қулайликлар яратиш учун амалий ёрдамимизни аямаймиз. Янги кучаларнинг икки четда замонавий уй-жойлар, маданий-маиший ва маъмурий иншоотлар барпо этилади. Шу билан бирга, Эски шаҳарнинг ичидаги махаллаларга муҳандислик коммуникациялари утказилади.

Маълумки, Эски шаҳар билан Юнусобод уртасидаги транспорт ҳдракати тубдан яхшилаш мақсадида узуклиги 800 метрдан ортиқ. қуриш курилмокда. Хадемай, Абдулла Қодирий ва Бафур Булом кучалари кесишган жойда ҳам икки қаватли қуриш барпо этилади.

Абдулла Қодирий боки ҳам тубдан қайта таъмирланиб, маданий, истироҳат иншоотлари билан бирга спорт-софломлаштириш мажмуаси бунёд этилади.

Бу ерда замонавий академик лицей ва касб-хунар коллежлари, адалини иш билан таъминлаш муаммосини ечишга хизмат қиладиган саноат қорхоналари барпо этиш ҳам режалаштирилган.

Шу қривда бир нарсани айтиб утмасам, бўлмайди.

Табиийки, ҳар қайси вох.а, ҳ.ар бир шаҳар узига ҳос жих.атларга, бетакрор ҳаёт тарзига эга.

Шу маънода Тошкентни Тошкент қиладиган, унга қайзу тароват бағишлайдиган қадимий шаҳримизнинг даҳ.алари, маҳ.аллалари, дарвозалари, десак, ҳато бўлмайди. Эски шаҳ.ар — қадимийлик, миллийлик тимсолидир.

Тарихдан маълумки, Тошкентда қадимдан Шайхонтоҳур, Себзор, Бешётоқ ва Қукча деб аталган туртга дада бўлган. Шунингдек, шаҳарнинг ун икки дарвозаси бўлиб, улар Самарканд дарвоза, Сағбон дарвоза, Қигатой дарвоза, Қамолон дарвоза, Қукча дарвоза қаб. номлар билан аталган. Бу жой номларининг ҳ.ар бири тарихимизнинг бир парчаси бўлиб, уларни ота-боболаримиз бизга қ.олдирган мерос сифатида қ.абул қиламиз.

Бундан қикадиган табиий бир ҳулоса шуки, бу муътабар меросни биздан кейинги авлодлар ҳ.ам эслаб юришлари керак.

Ахир, Ц-1, Ц-2, Ц-15 қаб. ясама, маҳхум "ном"лар нимани англатади?

Қолбуқи, тарихий номларда аждодларимизнинг қимлиги, уларнинг қ.андай ҳунармандчилик турлари билан шуруллангани ўз ифодасини топан. Қ.аранг, Пичокчилик, Қархчилик, Қунчилик, Дегрезлик, Тақ.ачи, Эгарчи, Укчи, Қаргарлик, Парчабоф деган маҳ.алла номларининг узи бу ерда ҳунармандчилик нақадар ривожланганидан, қ.адимий ва утрок. ҳалқимизнинг маданий даражаси нечорли юқсак бўлганидан қалолат бермайдими?

Шу нуқтаи назардан Қарағанда, пойтахтимизда миллий ҳусусиятларимизга, тарихимизга мутлақ даҳли бўлган номлар урнига Қиробод, Қакат, Қингурик, Дархонарик., Шайхонтоҳ.ур, Яққасарой, Қарқайнар қаб. қуплаб тарихий номларнинг тиклангани ҳ.ам узлигимизни англашга ҳдсса қушмокда.

Айтмоқчиманки, Тошкентда амалга оширилаётган эски жой номларини тиклаш борасидаги ишларни изчил давом эттириш дарқор.

Турри, пойтахт, албатта, замонавий бўлиши керак. У давр билан ҳамқадм, ҳ.амнафас ривожланиши керак. Лекин, шу билан бирга, ҳаётимизни тулдирадиган, бойиладиган, унга маъно-мазмун баҳш этадиган тарихий қад-

риятларимизга содик, крлиш, уларни асраб-авайлаш, янги авлодларга бешикаст етказиш биз учун дам фарз, дам карз-дир.

Мен бир нарсани алодида такрорлаб айтмоқчиман. Тошкент минг бор гузал ва сулим булмасин, дунёдаги энг замонавий шадарлар билан тенг булмасин, лекин Тошкент дамиша Тошкентлигини саклаб крлиши керак. Яъни, лунда кдлиб айтганда, Тошкентнинг бетакрор киёфасини саклаб крлсак, уйлайманки, келажак авлодлар дам биздан рози булади.

Шадар дам бамисоли тирик вужуд, унта дам доимий эътибор, медр керак, унинг дам муаммоларини дал этиш, носоз жойларини тузатиб бориш зарур. Бу дар биримиздан, аввало, пойтахтимиз даёти учун жавобгар булган радбарлардан катта меднат ва масъулият, аввало, уз юртига медр ва садокат талаб килади.

Азиз дустлар!

Тошкентнинг келажаги дақдқа уйлаганда, одамларни иш билан банд киладиган корхоналар барпо этишдан ташқари, сервис — хизмат курсатиш тармоқларини ривожлантириш алодида адамиятга эга, деб уйлайман. Нега деганда, ривожланган давлатларда адолининг 60-70 фоизи ана шу содаларда меднат килади. Бизда эса бу ракам дозирча 10-15 фойздан ортмайди.

Шу нуктаи назардан, биз хизмат курсатиш содаси деганда, бугунги кунда нимани тушунамиз?

Одамларнинг турмушини яхшилайдиган, уларнинг рузгорида кулайлик яратадиган, турли эдтиёжларини таъминлашга қаратилган, вақтини тежайдиган, айникса, оиламизнинг, аёлларимизнинг оғарини енгил киладиган хизмат турларини тушунамиз.

Бизнес инфратузилмаси деганда, биз, аввало, хизмат курсатиш содаларини, маданий-маиший масалалар ва юмушларимизни ечиш билан бирга, замонавий банк, савдо, молия инфратузилмасини дам к^зда тутамиз.

Кдирли юртдошлар!

Биз бугун сиёсий-ижтимоий даётимизни демократия андозаларига муносиб эркинлаштириш йулида кадам

куяётган эканмиз, биринчи навбатда, давлатимиз, давлат идоралари узига олган дукук ва вазифаларни аста-секин, боскичма-боскич нодавлат, ижтимоий, узини узи бошқарадиган, халкимизнинг ходиш-иродасини ифодалайдиган ташкилотларга топширишимиз, уларга купрок. ишонч билдиришимиз даркор.

Бу — сиёсий даётимизни, давлатни бошқариш сиёсатини тубдан ислод қилиш, янгилаш йулидаги асосий таъмоийил, мудим йуналишмиздир. Бундай нодавлат жамоат идоралари орасида халкимизнинг миллий табиати, азалий анъаналарига асосланган мадалла бошқарувининг урни бекиёс. Бунини пойтахтимизда ташкил этилган 445 мадалла фаолиятида якдол куриш мумкин.

Шуни дисобга олган долда, кейинги йилларда мадалланинг нуфузини кутариш, мадалла оқ.сок.оллари ва фаолларининг дукукини кенгайтириш, масъулиятини ошириш борасида талай ишлар қилинди.

Хусусан, юздан ортик. замонавий ва обод мадалла гузарлари барпо этилди. Улар телефон алоқаси ва бошқа коммуникация тармоқлари билан таъминланди. 100 километрдан зиёд ичимлик суви узатиш, 350 километрга якдн канализация, 440 километр узунликда газ узатиш тармоқлари курилиб, фойдаланишга тоширилди.

Шайхонтодур туманидаги "Қоратош", Мирзо Улурбек туманидаги "Нур", СпирФанн туманидаги Амир Темур мадалла гузарлари узининг шинам ва гузаллиги билан даркандай одамнинг давасини келтиради.

Мадалла кенг халқ. оммасини давлат, докимият идоралари билан боғлаб турувчи куприкдир, десак, янглишмаймиз. Бугунги кунда эдтиёжманд, куп болали оилаларга курсатилаётган моддий ёрдам айнан фуқароларнинг узини бошқариш идоралари томонидан таксимланаётгани дам бунини якхрл исботлаб турибди.

Чунки мадалла ким қандай шароитда яшайпти, ким дакикатдан дам ёрдамга мудтожлигини яхши билади. Мадалла оқ.али ёрдам курсатишда адолат таъмоийили бузилмайди. Шу йул билан кам таъминланган оилаларга 1998 йилда 1 миллиард сумдан зиёд, утган йили эса қарийб 2

миллиард сум ёрдам пули берилгани диккатга сазовордир.

Саховат, меҳр-шафкат, мухтожлар ҳридан хабар олиш халкимизга ҳос булган энг эзгу фазилатлардир. Юртимизда бундай олижаноб инсонлар тобора купайиб бораётгани ибратлидир. Бунга мамлакатимизда утказилаётган мурувват кунлари ҳам ёркин мисол була олади.

Мен, фурсатдан фойдаланиб, етим болаларга, ногиронларга, ҳурматли к.арияларимизга меҳр-мурувват курсатиб, хайр-эхсон ёилаётган меҳнат жамоаларига, барча с.хий инсонларга миннатдорлик изхрр этишни ^з бурчим, деб биламан.

Маҳалла, ҳеч шубҳасиз, юртимиздаги тинчлик ва о.о-йишталикни саклашда бизнинг таянчимиз ва суянчимиздир. Бугунги кунда 4 минг 500 нафардан зиёд маҳалла посбонлари уз уйлари, уз маҳаллаларининг хавфсизлигини саклаётгани муҳим аҳамиятга эга.

Бундай хайрли ишларга бош-крш б^ёгиб турган, одамлар ахволдан доимо хабардор булган маҳалла фаоллари, табиийки, эл-юртнинг ҳурмат-эътиборини крзонмокдалар. Шу боис 20 нафардан зиёд маҳалла оксокрли Ватанимизнинг олий мукофот ва унвонларига сазовор булди.

Тошкент аҳли Саиднаби Саидкаримов, Абдусалом Атаматов, Сайфулла Окмирзаев, Муборак Юнусхужаева, Эгамназар Кодиров, Тохир Муслимов, Ёулдош Абдурахмонов, Даврон Шорахмедов, Тухтахужа Эшхужаев, Мах.муджон Турсунов, Хайрулла Муминов, Марат Руломов каби муътабар инсонлар номини миннатдорлик туйрулари билан тилга олиши бежиз эмас.

Биз маҳалла фаолларининг ху^к^ши янада кенгайтириш, уларга тегишли имтиёзлар бериш, шу билан бирга уларнинг масъулиятини ошириш ма^садида махсус Фармон чю;ардик, Қонун қабул хилдик. Афсуски, айрим ма.х.алла фаоллари бу имкониятлардан тулиц фойдалана олмаётдилар. Куп лолларда, очик; айтаман, туман, шах.ар Х.окимликлари маҳалла вакилларига бошқарув ваколатини беришга тускднлик кдлиб, оёц тираб турибдилар. Мен бунга асло рози эмасман.

Купчилик маҳалла о^соцоллари ташкилотчилик, ҳужалик ишлари билан бир к;аторда, аввало, уз-узини бошқариш масалалари билан купрок; шурулланишлари керак, деб уйлайман. Шунингдек, фукдролар ёигинларининг меҳр-мурувват, ёшлар тарбияси, жинойтчиликнинг олдини олиш, тадбиркорликни ривожлантириш борасидаги бугунги фаолиятини ҳам кучайтириш зарур, деб ҳисоблайман. Чунки мах.алланинг х.ар к;андай масалани ечишга курби етади.

Шу маънода, унинг мавцеини кутарига — нафацат ижтимоий-ицтисодий, балки улкан тарбиявий ва маънавий масаладир. Биз мадалла тизимига шу нут^таи назардан кдрашимиз лозим.

Пойтахтимиз хдётидаги яна бир масала устида алоҳида тухталиш лозим, деб ҳисоблайман.

Маълумки, коммунал хизмат курсатиш сох.асида ҳам ёиллар давомида мураккаб муаммолар тупланиб крлган. Бу х.ам катта маблаБ талаб этадиган иш.

Турри, кейинги ёилларда бу борада анча ишлар килинди. Шадар буйича иситиш тармоклари 327 километрга, газ тармоклари 1000 километрга, водопровод тармоклари 250 километрга, канализация тармоклари эса 600 километрга узайтирилди.

Тошкент ГРЭСидан иситиш марказларига 15 километр узунликдаги сув кузури тортилиши натижасида Юнусобод туманидаги хонадонларни исик. сув билан, ёирик сув так.симлаш тармоишинг ишга туширилиши эса Чилонзор ва Акмал Икромов туманлари ахрлисини ичимлик суви билан таъминлашни яхшилади.

Шаҳримиз фук.аролари билишлари керакки, уларни ижтимоий химоя килиш мақсадида коммунал хизматлар х.акининг каттагина кисми давлат бюджети томонидан к.опланмокда. Фак.атгина кейинги беш ёил ичида давлат томонидан шу мақсадлар учун 36 миллиард сум дотация ажратилди.

Пойтахтдаги уй-жой биноларини таъмирлаш буйича х.ам муаммолар оз эмас. Хозир шах.ар уй-жой фондида 9 минг 260 та купкдватли бино бор. Уларнинг 60 фоизидан

20 йил аввал қурилган бўлиб, капитал таъмирлашга мухтож.

Кейинги йилларда 3 мингга яқин кўпқаватли бинолар тудта таъмирланиб, 120 минг кишининг яшаш шароити яхшиланди. Х^аР йили уртача 500 та кўпқаватли уй таъмирланмоқда. Лекин ҳрзир 2 минг 100 та кўпқаватли уй таъмир талаб эканлигини ҳисобга олсак, бу соҳадаги ишларни кескин қучайтириш зарурлиги аён бўлади.

Яна бир масала. Маълумки, пойтахт, айниқса, унинг марказий қисми инфратузилмасининг жадал ривожланаётганлиги шаҳар электр таъминотини янада қучайтиришни талаб этмоқда. Бунинг учун яқин орада умумий қуввати 490 минг киловатт амперлик 3 та йирик подстанция қурилиши зарур.

Тошкентга келган ҳар бир киши шаҳарнинг нечоига озодалиги, саранжом-саришталигига қараб халқимизнинг дидига, маданий савиясига баҳр беради. Шу маънода пойтахтимизнинг санитария ҳрлатини яхшилаш, атроф-муҳит тозаллигини сақлаш, экология соҳасидаги энг муҳим вазифалардан ҳисобланади.

Бу борада маълум ишлар қилинмоқда. Хусусан, коммунал хужалигига ҳорижий валюта ҳисобидан 240 та катта спитли қикднди ташувчи машина келтирилди. Чикиндилар учун мулжалланган пластмассали контейнерларни ишлаб қикариш йулга қу^айилди.

Ҳозир шаҳарнинг тоза ва озодалигини тула таъминлаш мақсадида Жаҳон ҳамда Европа таракдийет ва тикла-ниш банклари билан 43 миллион АҚД1 долларлик лойиҳа имзоланди. Ушбу лойиҳа бу^айича машпий қикдндиларни ташиш учун 300 та машина ва механизм харид қилинади. Бу ишлар масаланинг бир жихати. Аммо муаммонинг иккинчи томони — шадар қик^агадиларини қайта ишлаш ҳамон қоник.арсиз ахволда. Тараккий этган давлатлар тажрибаси асосида маиший қикиндиларни қайта ишлайдиган замонавий қорхона қуриш масаласини ҳал этиш зарур.

Шаҳар уй-жой фондидан фойдаланишда яна битта муаммо турилмоқда. Биз ишчилар шаҳарчаси деб атайди-

ган Самолётсозлар, Тракторсозлар, Тукдмачилар мавзеларидаги йирик саноат қорхоналарининг 500 дан ортиқ, тураржой бинолари кейинги йилларда шаҳар балансига утказилди.

Бу уй-жойларнинг аксарият қдсми узок, йиллар давомида таъмирланмаганлиги сабабли адоли яшаши учун деярли ярқсиз ахволга тушиб қолган. Қорхоналар раҳбарлари уз тасарруфидаги уйларни шаҳар балансига утказиш билан муаммодан қутулдим, деб уйламасликлари қерак. Балки шаҳарнинг мутасадди ташкилотлари билан бирга уларни капитал таъмирлашда иштирок этишлари зарур. Чунки бу уйларда уларнинг ишчи-ҳизматчилари яшайди. Шаҳарни замонавий, қулай ва шинам транспорт воситалари билан таъминлашга катта маблаг сарфланмоқда. Ҳозир Германия ва Жанубий Қореядан келтирилган 527 та замонавий автобуслар, Чехиядан келтирилган 150 та троллейбус, 50 та трамвай, Самарқандда ишлаб қикарилган 160 та "Отайул" автобуслари шадарликларнинг узоқини яқин қилмоқда.

Жорий йилда чет эл инвестициялари ҳдсобига 55 та "Мерседес-Бенц" автобуси, 100 та троллейбус ва 74 та трамвай сотиб олиш мулжалланмоқда.

Бозор иқтисодийети шароитида йул ҳақднинг кескин ошиб қетмаслигини таъминлаш мақсадида шаҳар транспортига ҳар йили 1 миллиард сум миқдорида дотация ажратилмоқда.

Шадарда транспорт хизматини янада яхшилаш борасида Қишнайдиган ишлар ҳали талайгина.

Масала. Сирғали йулдош шаҳарча сифатида ташкил топгандан буен аҳ.оли сони бир неча баробар ошиб қетди. Уларга транспорт хизматини янада яхшилаш учун метронинг "Қилонзор" йуналиши билан боюлайдиган тезюрар трамвай йулини қуриш зарурати қун тартибида турибди. Шунингдек, Юнусобод дадасида истикомат қилайдиган 300 минг аҳрлига транспорт хизмати соҳасида қулайлик турдириш учун Тошкент метросининг учинчи навбатини қуриш ишлари давом этмоқда. Лекин, очик. айтаман, бундай қурилишлар катта маблағ талаб этади.

Биз мана шундай халқдшизнинг оғирини енгил, узо-
ғннн яқдн қдладиган купгина лойща ва режаларни амал-
га ошириш макрадида керакли маблаг ва сармоялар то-
пиш йулида тухтовсиз иш олиб бормокдамиз.

Азиз д^стлар!

Бугун олдимизда турган купгина муаммолар ҳақда
гапирганда, **илму** **фан рнвожи** ва шу
йулда давлатимиз, **ИСЛОМ КАРИМОВ** жамиятимиз
томонидан курсатилаётган эътибор, ажрати-лаётган
маблаг ҳақда тухталиб утмоқриман.

Бу уринда мамдакатимиз олимларининг салоҳияти
ниҳоятда юксак эканини таъкидлаш керак. Бугунги кун-
да дунё тан олган олимларимиз сафи кенгайиб бормокда.
Улар орасида унлаб нуфузли халқаро Академияларнинг
аъзолари бор. Такрор айтаман, биз бугун кучли илмий
салоҳиятга эгамиз.

Аммо бу салоҳиятни р^ёбга чиқдриш учун илму фан
муассасаларини ҳфшаб-қувватлаш, синов лабораториялари,
ноёб асбоб-ускуналар, керак бўлса, тажриба заводлари зар-
ур. Бу ишлар эса анча-мунча маблаг талаб қдпади. Бун
барчамиз яхши англаймиз. Лекин, очик, тан олиб айтишим
керакки, бу вазифани тула-туқис амалга ошириш учун
ҳрзирча бизда зарур миқдорда маблаг етишмаяпти.

Шуни барчамиз яхши тушуниб, англаб олишимиз дар-қор:
мамлакатимиз, Ватанимиз таракдиёти, унинг бош-
қ.алардан кам бўлмаслиги ҳақда, халқимизнинг буюқ ке-
лажаги ҳақда режалар тузар эканмиз, илму фан тарак^и-
ётини таъминламасдан, бунга керакли шароит тукдириб
бермасдан эзгу мак.садларимизга эришиш қ^йин. Бу Й5ада,
аввало, таракдий топган хорижий давлатлар билан ҳ.ам-
қорлик алоқдиарини боғлашимиз, улар билан ҳ.амжихат-
ликда ишлашимиз лозим. Мухтарам дустлар!

Ўзбекистон қуп миллатли мамлакатдир. Биргина пой-
тахтимизнинг узида бугунги кунда 100 дан ортиқ. миллат
ва элат вакиллари истик,омат қдпиши ҳ.ам шу фикримиз-
ни тасдиғидир.

Хозирги кунда Тошкентда 100 дан зиёд турли миллат
вакилларининг миллий-маданий марказлари фаолият

олиб бораётгани ибратлидир. Уларнинг жамиятдаги
муътадилликни таъминлаш, шунингдек, она тилларини
урганиш, миллий урф-одат ва анъаналарни қ,айта тик-
лаш борасида олиб бораётган ишлари ҳ.ар жих.атдан эъти-
борга молик.

Парламентимизнинг янги таркибига рус, қ.озок., қ.ир-
ғнз, тожик, арман, қорейс ва бонща бир қ.атор миллат
вакиллари сайлангани ҳ.ам бор ҳақққдтн айтиб турибди.

Албатта, қ,ардош миллат вакилларининг барча соҳда
ҳ.ақ,-хуқуқ^ ва эркинликларини қафолатлаш бундан ке-
йин дам сиёсатимизнинг узвий қд!сми бўлиб қ.олаверади.

Мен, шу фурсатдан фойдаланиб, Ўзбекистон қорижий
мамлакатлар билан маданий-маърифий алоқ;алар жами-
ятлари Кенгашининг самарали иш олиб бораётгани ҳақда
тухталиб утмоқ^шман.

Кенгаш утган йилнинг узида 36 та қорижий мамлакат-
лардаги дустлик жамиятлари билан алоқ;а урнатгани унинг
имқониятлари кенг эканлигини курсатади. Унинг АҚД1,
Германия, Қитой, Туркия, Австралия, Саудия Арабисто-
ни қаби давлатлардаги ватандошларимизнинг 15 га яқин
жамиятлари билан мустаҳкам ҳ.амқорликни йулга қ\$йга-
ни диққатга сазовор.

Қадрли дустлар!

"Эл қорлири — юрт бойлиги" деб беғиз айтилмаган.
Қейинги йиллар ичида пойтахтимизда 15 та қамонавий
шифохона, 29 та поликлиника ва қдтор тиббий пунктлар
барпо этилгани пойтахтимизда аҳрли саломатлигини таъ-
минлаш бош масалалардан бири эканидан қалолат беради.

Барча соҳ.аларда бўлгани қаби, республиқамиз тиббиё-
ти равнақда ҳ.ам Тошкентнинг уз мавқ.еи, кучли салоҳи-
яти бор. Айниқ.са, қамонавий жих.озларга эга бўлган шо-
шилиқ тиббий ёрдам курсатиш маркази ташкил этилган
ни нафакдт пойтахтимиз, балки бутун республиқамиз
аҳрлиси қунғлидаги иш бўлди.

Лекин, очииши айтганда, тиббиёт соҳ.асида қуп-қуп
муаммолар йиғилиб қ.олгани ҳ.ам сир эмас. Бу борадаги
ислох.отлар суёт бораётганини инобатга олиб, биз махсус
хуқумат дастурини ишлаб чиқдик. Уйлайманки, уни ҳ.аёт-

га татбик, этиш жараёнида тиббиёт содасидаги мавжуд муаммолар босқдчма-боскич дал этилади.

Биз 2000 йилни Совдом авлод йили, деб эълон кдвдик. Бундан макрад — нафакдт жисмонан, балки дар тарафлама, аввало, маънавий СОБЛОМ, баркамол авлод тарбиясига бутун дикдат-эътиборни кдратишдан иборатдир.

Тошкент шадри адолисининг кдрийб 45 фоизини ёшлар ташкил этиши олдимизга кутъкуп вазифалар куяди. Чунки дар бир ёпшинг узи — бир дунё. Биз фарзандларимиз онгига она юрт манфаати, халк, озодлиги, мамлакатимиз ободлиги энг мукдцдас кдцрият эканини сингдира боришимиз, уларни комил инсонлар кдгсиб вояга етказишимиз, шу тарикд Ватан келажаги ва тақдирини ишончли кулларга топширишимиз даркор.

Ватанимиз истикболи фарзандларимизнинг кдндай инсонлар булиб етишишига боитк.,

Давлат шу макрадни к^злаб амалга ошираётган таълим содасидаги ислодотлар учун жуда катта микдорда маблар ажратмокда.

Бугунги кунда пойтахтда 14 та академик лицей, 15 та касб-дунар коллежи йигирма мингдан зиёд ёшларимизга билим бермокда.

Бу эзгу ишларимизнинг бошланиши, холос. 2005 йилгача Тошкентда яна 40 та академик лицей, тахминан 80 та касб-дунар коллежи барпо этиш кузда тутилган. Бу маърифат учокдарида 85 минг нафар фарзандимиз таълим олади.

Ик.тидорли ёшларнинг чет элларда таълим олишини куллаб-куватловчи "Умид" жамгармаси орк.али тошкентлик 164 нафар йигит-кдз хориждаги нуфузли олий у^кув юртларида тадсил курмокда. Чет эллардаги университетларни битирган 39 нафар йигит-кдзимиз эса бугун энг нуфузли ташкилотларда хизмат кдлмокда.

Хурматли Тошкент адли!

Ёшларимиз тарбияси дақдда гапирганда, ОФНР булса дам, угган йили руй берган фожиали вокралар дақдца тухталиш жоиз, деб биламан. Чунки халқдмизнинг тинчлигини, бунёдкорлик ишларини кура олмайдиган ёвуз кучлар ай-

нан дали онги шаклланмаган айрим ёшларимизни йулдан тойдириб, улардан тажовузорларни, террорчиларни тайёрлаб, уз Ватани, ^з ота-онасига кдрши куймокда.

Утган йилнинг 16 февраль куни муддиш фожиа содир этган, бегунод юртдошларимиз даётига зомин булган кимсаларнинг аксарияти ёшлар экани ачинарлидир.

Февраль вок.салари дар биримизнинг иродамизни синовдан утказди. Уз эътикрди йулида собит, матонатли бу халкли деч к;андай куч деч кдчон енга олмаслигини бутун дунё курди.

Уша ОФНР кунларда сабот ва дамжидатлик билан менга товдек таянч булганингиз, бу улуг инсоний фазиладингиз учун сиз — азиз пойтахт адлига, бутун элим, хагшцимга яна бир карра таъзим кдламан.

ТНФ яраси битади, лекин дил яраси битмайди, деган гап бежиз айтилмаган. Мана, купорувчилар портлатган бинолар аввалгидан дам чиройли киёфага эга булди, жабр курган оилаларга янги уйлар куриб берилди. Аммо бегунод далоқ булганларнинг армони оила аъзолари, як.инлари — деч биримизнинг дилимиздан деч к;ачон кетмайди.

Мудтарам юртдошлар!

СОБЛОМ, баркамол авлод камоли спорт ва жисмоний тарбия билан узвий боглик,. Шу билан бирга спорт дамма замонларда дам мамлакатни жадонга танитишнинг мудим воситаси булиб келган.

Миллий спортимизнинг озод ва эркин ривожланиш, жадон майдонида узига мое урин эгаллаши учун имкони-ятлар нидоятда чеклаб куйилган шуро замонида дам тошкентлик жадон чемпионлари: боксчи Руфат Рискдев, самбочи Сайфиддин Ходиев, олимпиада чемпионлари баскетболчи Равила Салимова, волейболчи Вера Дуюнова каби дамюртларимиз номи машдур эди.

Бугун эса жадоннинг куплаб нуфузли халк;аро спорт анжуманлари тошкентлик йигит-кдзлар иштирокисиз утаётгани йук.. Улар узларининг тенгеиз мадоратларини намойиш этиб, дунёни дайратга солмокдалар.

Жадондаги кучли спортчилар орасида биринчиликни кулга киритиш, она Ватан шон-шавкатини дунёга ёйиш,

Ўзбекистан байрорини боши узра баланд кутариш **х.ар** қандай кишидан **мисли қурилмаган меҳнат**, чвдам-бардош, **шижоат** ва **матонат талаб** килади.

Бокс буйича 10 марта жаҳрн чемпиони, узбек спортининг фаҳри булган Артур Григорьян, матонатли кизимиз, Олимпия чемпиони Лина Чирязевани бугун бутун дунё билади.

Энг ёш гроссмейстерлардан бири Рустам Қосимжонов, теннисчи кизимиз Ирода Тулаганова, кикбоксингчи Олмаз Юсупов, футболчи Миржалол Қосимов, тайэквандоччи Элдор Нурухонов каби спорт юлдузлари эришаётган ютуқлар билан ҳар бир юртдошимиз ҳақли равишда ифтихор килади.

Шу уринда, ҳеч шубҳасиз, спортни ривожлантириш борасида пойтахтда куп-куп шплар килинганини қайд этиб утиш жоиз, деб биламан. Кейинги йилларда жаҳрн андозаларига тула жавоб берадиган Юнусобод теннис корти, "Жар" спорт мажмуи ва бошқа қагор иншоотлар барпо этилгани бунинг ёркин далилидир.

Теннис буйича Президент кубоги халқаро турнири, узбек миллий кураши буйича биринчи жаҳрн чемпионати, бокс буйича Осиё биринчилиги каби куплаб анъанавий спорт мусобақалари мамлакатимиз шухратига шухрат қўпибгина қрлмай, жаҳрн спорт оламида янги саҳифалар очмоқда.

Азиз дустлар, биродарлар!

Бугун ҳар бирингизни: "Тошкентнинг эртанги киёфаси қандай булади?" — деган савол кизиктириши табиий. Бу ҳақда гапирганда, энг аввало, шуни айтиш керакки, Эски шаҳардаги ободончилик ва бунёдкорлик ишлари кенг куламда давом эттирилади.

"Алпомиш" спорт саройи негизида Марказий Осиёда ягона булган халқаро савдо-курғазма мажмуи қад ростлайди.

Шу билан бирга, шаҳримиз қурқига қурқ қўпадиган янги сайилгоҳ. ва бор-роғлар, Бурижар ашори соҳилида савдо, дам олиш ва умумий овқатланиш мажмулари барпо этилади. Келажакда Миллий боримиз янада кенгайиб, бойиб, унинг ҳудуди қ.арийб 100 гектарга етади.

Якин йиллар ичида Япониянинг "Сумитомо корпорейшн" компанияси билан ҳамкорликда лойиҳа қиймати 200 миллион АКТТТ долларига тенг булган "Ўцуруклик порти" ва саноат шадарчаси барпо этилади. Бу ерда 20 минг киши иш билан таъминланади.

Бошланган хайрли ишлардан яна бири — Юнусободда, Бузсув буёида Ватан озодлиги йулида жон фидо этган қ.атагон қурбонларига баришланган "Шахидлар хотираси" мемориал ёдгорлигидир. Ишонаманки, юртдошларимизга нихрятда маъқул тушган пойтахтимиздаги Хотира майдони каби бу ер ҳам халқимизнинг муқаддас зиёратгоҳларидан бирига айланади.

Хабарингиз бор, Тошкент давлат консерваториясининг замонавий талабларга жавоб берадиган янги биноси бунёд этилмоқда. Алишер Навоий номидаги миллий кутубхона, Миллий тасвир галереяси қурилишлари ҳам истикбол режаларимиздан урин олган.

Насиб этса, эрта-индин Чилонзорда биринчи навбатининг лойиҳа қиймати 80 миллион АКД1 долларига тенг булган Олимпия мажмуаси пойдеворига қўйилади.

Булар Тошкент истикболини зўйлаб қилинаётган ишларимизнинг бир қисми, ҳолос.

Хурматли пойтахт аҳли!

Шу юксак минбардан туриб сиздек кадрдон юртдошларим олдида ҳисобот бераётган эканман, агарки, мендан: "Сизнинг раҳбарлик фаолиятингиз йилларида қилган энг муҳим, энг буюқ ишларингиз нималар булди?" — деб суралса, мен шундай жавоб берар эдим:

"Мана шу Ўзбекистон дейилган муқаддас заминда яшаётган инсонларни қадрладим, ардоқладим.

Ўзбек, Ўзбек миллиати, узбек халқи номини улурладим, бутун дунёда унинг ҳурматиини жойига қуйдим. Бу менинг ҳаётим маъноси, умрим мазмунига айланиб қолган".

Муҳтарам биродарлар!

Мен бир нарсани ёч қачон яширмайман. Тошкентни, тошкентликларни яхши қураман, севаман.

Мен "Ўзбекистон — келажаги буюқ давлат" деганда, энг аввало, халқимизнинг, жумладан, Тошкент аҳлининг

олижаноб фазилатларига, бунёдкорлик салоҳиятига, эртанги янада еруф кунпарга булган катъий ишончига суянаман.

Шундай гузал ва мукаддас юртнинг, шундай буюк халкнинг фарзанди эканимдан, унга хизмат килиш бахтига муяссар бўлаётганимдан фахрланаман, ризк-насибамни шу азим шаҳарга сочгани учун Аллоҳга шукроналар айтаман.

Бундай халк. учун хизмат килиш йулида бор куч-имкониятимни, гайрат-пгажотимни, керак булса, ҳаётимни бағашшаш мен учун катта бахтдир.

Азиз кадрдонларим!

Барчангизга СОРЛИК.-ОМОНЛИК, хонадонларингизга кут-барака тилайман!

Яқинлашиб келаётган мукаддас Рамазон ҳайити ҳаммангизга муборак булсин!

Ватанимиз тинч, осмонимиз мусаффо булсин!

Эзгу ишларимизда Яратганнинг узи мададкор булсин!

*Тошкент шаҳар сайловчилари вакилари
билан учрашувда сузланган нутқ,
2000 йш 6 январь*

ХАЛҚ ДАРДИ БИЛАН ЯШАЙЛИК

Ассалому алайкум, қадри дустлар!

Ҳурматли депутатлар!

Энг аввало, сизларни демократик тамойиллар асосида утган сайловларда Фаррона вилояти аҳди ишончини қрзониб, вилоят Кенгаши депутатлигига сайланганингиз билан чин юракдан табриклайман.

Ҳаммангизга сих.ат-саломатлик, бахт-саодат, халк; фаровонлиги йулидаги ишларингизда омад тилайман.

Ушбу фурсатдан фойдаланиб, мен сизларга олдин ҳдм айтган бир х.акиқ;атни эслатиб қуймоқчиман: **депутат зиммасига жуда катта вазифа ва масъулият юкланган.** У вилоятдаги ижтимоий муҳитга фаол таъсир курсатмош, вилоят раҳ.барларининг, жумладан, ҳркимнинг х.ам фаолияти-ни назорат килиши, х.окимликнинг ишини холисона баҳ.олаб, камчилик ва нук;сонлар ^ақида руйирост гапирипш, буларнинг олдини олиш ва уларни бартараф этиш масалаларида намуна булмори лозим.

Депутатни **халк. сайлайди.** Халкнинг, сайловчиларнинг ишончини оқлаш, улардан, авваламбор, х.акиқ?1й юртпарварликни, ҳалол, фидойи булишни, ҳузур-х.аловатдан воз кечишни, одамларнинг ОҒНРННН енгил шшиш, ах^олидан ҳабардор булиш, тақдирига қуйинчаклик билан ёндошиш, лунда килиб айтганда, том маънода **халк. дарди билан яшашни талаб этади.**

Виз ХХI аср арафаси ва увинг дастлабки йилларида мамлакатимизни ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқ.-дик, ислодотларни чуқурлаштириш ва жамиятни янгилаш борасидаги устувор йуналишларни аниқ.-равшан белгилаб олдик.

Бу устувор й^налишларнинг барчасини у"зига камраб олган энг мудим вазифа — мамлакатимиз сиёсий, штисодий даётини, давлат ва жамият курилиши жараёнларини янада эркинлаштиришдан иборатдир.

Бу — аслида давлат курилишида бошқариш ишларини ва маълум даражада ваколатларни аста-секин марказдан пастдаги бошқариш буБинларига бериш, шунинг дисобидан уларнинг фаоллигини ошириш, шу жумладан, халқ депутатлари мадаллий Кенгашлари ва докимликлар, фукароларнинг уз-узини бошқариш органлари, аввало, махалла тузилмалари, шунингдек, жамоат тузилмалари ваколатларини боскичма-боскич амалга ошириш ва уларга купрок. ишонч билдириш, деган маънони ифодалайди.

Албатта, марказий давлат тузилмалари, дукумат, тегишли вазирликлар тасарруфида узига хос мухим вазифалар крлаверади. Шу жумладан, конституцией тузумни, мамлакатнинг мустакиллиги ва дудудий яхлитлигини, унинг сардадларини димоя килиш, юрт хавфсизлигини сақдаш, дукук-тартибот ва мудофаа крбиятини, молия-банк, пул муомаласини таъминлаш, инсон дукукдари ва эркинликларига, мулк эгаларининг дукукларига, иктисодий фаолият эркинлигига кафолат бериш, самарали ташки сиёсат олиб бориш каби вазифалар ва бир кагор стратегик адамиятга молик масалалар крлиши, табиийдир.

Лекин бир нарсага аминман: мадалла жамоаларига, унинг муаммо ва ташвишларига якин булган идора ва ташкилотларга кугфок. суяниш ва таяниш керак. Бу стратегик сиёсатимизнинг катъий йуналиши булиши мукаррар.

Шуни дам холисона тан олишимиз керакки, бугунги кунда мадаллий докимият вакиллик органларига ва докимликларга уз дудудларини икртсодий, ижтимоий ва маданий ривожлантириш содасидаги амалий фаолият олиб бориш учун берилган зарур дукукдардан самарали фойдаланиш дақдца кут! гапиришимиз мумкин. Хар кандай эркинлик замирида катта масъулият дам борлигини сизлар яхши тушунасизлар, деб ^йлайман.

Демокриманки, республикаимизнинг дар бир вилоятида эришилаётган ютукдар дам, йул к^йилаётган камчи-

ликлар дам, энг аввало, шу вилоят радбарлари, мадаллий Кенгаш депутатларининг ишбилармонлиги, ташаббускорлиги, изланувчанлиги, юртпарварлиги, керак булса, кдтъиятлиги ва мардлиги билан бевосита борливдир.

Мудтарам д^стлар!

Ёдингизда булса, бундан уч йил мук.аддам — 1997 йил 14 февралда булиб утган вилоят Кенгашининг сессиясида иктисодий ислодотларни амалга оширишга халакит бераётган сабаблар дақдда очик. гаплашиб олган эдик.

Шунингдек, бир ой мукаддам шу ерда утган сайловолди учрашувида дам Фаргона адлининг амалга ошираётган ижобий ишлари, мамлакат тараккиётига ку^пган муносиб диссасини таъкидлаш билан бирга, §з вақтида дал этилмаган ва даммамизни ташвишлантираётган бир к.атор муаммолар мавжудлиги, уларни батафсил урганиб, тадлил кдлиш ва ечимини топиш зарурлиги хусусида тухталиб утган эдим.

Кейинги тадлиллар вилоятда ислодотларнинг изчиллигини таъминлаш, самарадорлигини ошириш, одамларга муносиб турмуш шароити яратиб бериш борасида сезиларли ^згаришлар руй бермаганини курсатмоқда.

^йлайманки, бугун бундай вазиятдан чшдишнинг, вилоят иктисодий-ижтимоий ривожланишни таъминлашнинг йулларини кидириш, мавжуд имкониятлардан тулик. фойдаланиш, бир суз билан айтганда, ишимизнинг самарасини ошириш — барчамизнинг, шу юртда яшаётган инсонларнинг, аввало, халкимиз ишонган депутатларнинг бурчидир.

Имкониятлар дақдда гапирар эканмиз, биринчи навбатда, куйидаги масалаларга алодида тухталиб угишимиз керак деб уйлайман.

Аввало, адолиси куп ва тнғнЗ, ер майдони чекланган Фаргона вилояти учун ижтимоий-иктисодий муаммоларни дал этишнинг асосий йулларидан бири, бу — саноатни бутун чоралар билан ривожлантиришдир.

Афсуски, дозирги пайтда мавжуд саноат корхоналарининг ишлаб чик;ариш кувватларидан етарли даражада фойдаланилмапти. Окибатда утган 12 та йирик саноат

корхонасида махсулот ишлаб чиқариш дажми 582 миллион сумга, 11 та саноат корхонасида халк. истеъмоли мол-лари ишлаб чиқариш дажми 286 миллион сумга пасайиб кетди.

Бу холни Кувасой шадридаги "Кварц" диссадорлик жамияти, ФарБона фуран бирикмалари ва сунъий тола заводлари, Учк[^]прик ва Бувайда туманларидаги тикув-трикотаж, йигирув-тукув диссадорлик жамиятлари ва "Узсаламан" кушма корхонаси мисолида дам к[^]рамиз.

Нефт-ёнилри материаллари, маъданли УБИТ, кимёвий тола, курилиш ашёлари, кийим-кечак ва озик.-овкат мадсулотлари ишлаб чиқариш дажми дам утган йилларга нисбатан анча камайди. Хатто республикада тилга тушган "Узсаламан" кушма корхонасида пойафзал ишлаб чиқариш дажми утган йилга нисбатан 17 фоиз пасайди.

5 та саноат корхонаси утган йилни жами 653 миллион сум иктисодий зарар билан якунлади. 1 миллиард с[^]мдан ортик. микдордаги тайёр мадсулот омборларни банд қилиб ётганининг узи дам бир қатор саноат корхоналари радбарлари бозор талабларини дисобга олмасдан, ҳамон эс-кича услубда ишлаб келаётганидан далолат беради.

Энг ячинарлиси шундаки, бир қатор саноат корхоналари ва хиссадорлик жамиятларида мулк шакли узгарди, аммо рахбарларнинг фикрлаш тарзи узгармасдан цолди. Ахир акцияларни сотиш дисобига корхоналарга янги технологияларни жорий этиш, ишлаб чиқаришни кенгайтиришга эътиборсизлик билан қ.аралаётгани, вилоят б[^]йича ҳрзир-гача 400 миллион сумлик акциялар сотилмай ётгани учун ким жавоб беради?

Вилоятда чет эл сармояларини жалб қилиш, **кушма корхоналар ташкил этиш содасида дам жиддий** камчиликлар мавжуд. Ҳозиргача **9 та туманда бирорта кушма корхона** очиш **режалаштирилмагани** ҳам бунини курсатиб турибди.

Руйхатдан утган 59 та кушма корхонанинг 38 тасигина фаолият ку[^]рсатяпти, холос.

Ишбилармон ва тадбиркорларни куллаб-қувватлаш, уларга қулай шарт-шароит яратиб бериш, имтиёзли кредитлар билан таъминлашга дам етарли эътибор берилма-

ётир. Натижада вилоят буиича руйхатдан утган 14 минг 317 та кичик ва урта бизнес корхоналарининг 6,5 мингта-си турли сабаблар билан тугатилган, 1 минг **644** таси вак.-тинча фаолият курсатмаяпти.

Ишлаб турган бундай корхоналарнинг купчилиги эса ишлаб чиқариш билан эмас, балки купрок. савдо-сотик. ишлари билан шурулланмоқда.

Кдцрли биродарлар!

Биз адолини иш билан таъминлаш ту>рисида куп га-пирамиз. Лекин вилоят б[^]йича янги иш жойларини ташкил этиш дамон энг асосий ва долзарб муаммолардан бири булиб турибди. Бу масалани дал этишга мутасадди ташкилотлар жиддий эътибор бераётгани йуX- Вилоятда 1999 йили бор-йу[^]и 31 минг иш жойи ташкил этилди, холос. Холбуки, бу ерда ишсизлар сони амалда бундан бир неча баробар куп.

Яна бир ачинарли дол. 1998 йилга нисбатан умумтаълим мактаблари, тиббиёт муассасалари КЗФИЛИШИ икки баробар, кишлоқларга газ тармоқдарини утказиш эса 15 фоиз камайган. 1996-2000 йилларга мулжалланган кишлоқ. инфратузилмасини ривожлантириш дастури буйича белгиланган Охунбобоев, Ёзёвон, Сух туманларида газ тармоқларини тортиш режаси ЗурFa 50—80 фоиз атрофида бажарилди.

Вилоятда куп йиллардан бери курилиши тугалланмаган 127 та объект мавжуд. Шундан 26 таси соғлудни сак.-лаш, 29 таси эса халк. таълими муассасалари эканлиги ачинарли дол.

Хурматли депутатлар!

Кишлоқ. хужалигининг мамлакатимиз иктисодиётидаги урни қанчалик юксаклиги ту>рисида гапириб утириш ортикча, деб [^]йлайман. Бу сода вилоят иктисодиётининг дам асосий тармори дисобланади.

Лекин кишлоқ. жойларда ислодотларни чуқурлаштириш борасида қабул қилинган дуқукий ва меъёрий дужжатларнинг етарли даражада даётга татбиқ. этилмаётгани, **мулкка эғалик** масалалари уз **ечимини топмаётгани**, дед-К.онлар медратини хужалик фаолиятининг пировард на-

тижалари билан боглайдиган ик[^]тисодий механизм амалда кулланилмаётгани, **айншса**, моддний манфаатдорлик **тамой-иллари** бузилаётганн кишлок. хужалиги ривожига жиддий тускинлик килмокда.

Афсуски, вилоят хркимлиги, бу сохага мутасадди рах.-барлар замон талабини хис этмаяптилар, Буни куйидаги хрлатлар хам тасдиклаб турибди.

Cjrarra турт йилда энг асосий тармоц — пахтачиликда **шартнома** режаларини бажармаслык вилоятда **одат** тусига кирди. 1996 йилй бу курсаткич 80,3 фоизни, 1997 йили 98 фоизни, 1998 йили 77,5 фоизни, 1999 йили 85,7 фоизни ташкил этди. Вилоят буйича уртача хрсилдорлик **беш** йил давомида **4 центнерга** пасайди.

Утган хужалик йилида пахтачилик билан шугулланадиган 14 та тумандан атиги 2 таси — Олтиарик. ва Фаргона туманларигина шартнома режасини бажарди, холос.

Бир хил шароит ва имкониятта **эга** болган **катор** туманларда х.осилдорликнинг пасанишн нохуш анъанага айланиб бораётгани жуда ачинарли хрлдир. 1997 йили хдр гектар майдондан 28—31 центнердан хрсил олган Бувайда ва Дангара туманларидаутган йили хрсилдорлик 22—23 центнерга тушиб крлди.

Вилоятда сушти йилларда **дон** етиштириш **хам сезиларли даражада камайиб** кетган. Дон етиштириш режаси 1996 йили 89, 1997 йили 91,7, 1998 йили 83,2, 1999 йили эса 75,8 фоиз бажарилди, холос. Беш йил давомида сугориладиган майдонлардан олинаётган дон хрсилдорлиги гектарига 33—37 центнердан ошмаяпти. Ёзёвон ва Риштон туманларида эса бу курсаткич атиги 25—27 центнерни ташкил этмокда.

Бунинг асосий сабабларини агротехника тадбирларининг уз вактида утказилмаслиги, ерларнинг мелиоратив Х.олати яхшиланмасдан, шури ювилмасдан, уларни экишга тайёрламасдан уруҒ сепилаётгани, техника воситаларининг урим-йипш мавсумига уз вактида сифатли хрзирлаб куйилмаганвдан излаш керак.

Бу хакда доимо куйиниб гапирамиз. **Лекин ахвол узгармаяпти.** Бир катор туманларда у[^]тган йилларнинг хатола-

рини такрорлаш давом этмокда. Бавдод, Сух, Бувайда, Дангара, Тошлок., Узбекистон туманларида кузги дон экиш ишлари сабабсиз равишда чу'зиб юборилганига нима деса бу"лади?

Катта имкониятлар борлигига **царамасдан вилоятда картошка, сабзавот етиштиришда хам сезиларли узгариш** булмаяпти, мева етиштириш 1995 йилга нисбатан 2 ярим баробар, узум етиштириш эса 6,5 минг тоннага камайиб кетган..

Пиллачиликни ривожлантиришга **хдш етарли а^амият берилмаяпти.** Окибатда у[^]тган йили 1995 йилга нисбатан 1600 тонна кам "кумуш тола" тайёрланди. Шу муносабат билан сизларнинг эътиборингизни бир масалага к.аратмокчиман.

Вилоят кишлок. хужалигидаги бундай х.олатнинг асосий сабабларидан бири, аввало, кишлок, **жойларида мулк-ка** муносабатнинг узгармаётганида, **хусусан, ер** узининг [^]акикнй эгасини топмаётганида **деб** биламан. Чунки ер [^]акик?1Й дехдоннинг к[^]лида б[^]лса, ундан кутилган даражада Х.ОСИЛ олиш мумкин.

Холбуки, кишлок. хужалигидаги ислохртлар х.акдца гап кетганда, расмий хисоботларда Фаргона вилоятида 165 та жамоа ва ширкат хужалиги, 2 минг 113 та фермер хужалиги фаолият курсатаётгани, мулк узининг хакикий эгасини топаётгани к.айд этилади.

Агар чиндан **хдм** шундай булса, унумдор **ер** [^]акикий дех-**Кфп калига** тушган булса, **унинг самараси** кани? **Нега** х.осилдорлик **йил сайин камаймовда?** Ерга ишонган, **ерга** суянган **дехдоннияг нега косаси окармашгги?**

Бунинг сабаби шундаки, вилоятда, аввало, кишлок. хужалигига оид к.онунлар пала-партиш тарзда турмушга татбик. этилмокда. Конун **талабларининг бажарилиши хеч** кимни **кизиктираётгавя** йук.. Жамоа ёки ширкат хужалигида ишлар жамоа хох.иш-ихтиёри билан эмас, балки юкоридан тайинланган рах,барнинг якка **^окимлигида** олиб борилмокда.

Окибатда дехдон [^]з тажрибасига суяниб, икдим, ер шароитига к.араб эмас, балки буйрукда биноан ишлашга

мажбур булмокда. Иш илмий асосда ташкил этилмаганлиги, уруғчиликка эътибор сустиги сабабли **унумдор ерлардан** ҳам **паст** х.осил олинмовда.

Яна бир мисолга **эътибор беринг**. Вилоят буиича 17 та хужалик санацияга тушган эди. Давлат томонидан молиявий ёрдам курсатилганига карамасдан, бу хужаликлардан 14 таси пахта, 8 таси дон етиштириш шартнома режаларини бажара олмади. Чунки бу борада ҳам мутасадди рахбарларда янгиликка интилиш, мавжуд муаммоларнинг ечимини излаш, ташаббускорлик етишмаяпти.

Вилоятдаги 17 та жамоа хужалиги ширкат уюшмаларига айлантирилган булсада, улардан 66 тасига халигача мулккий пай гувоҳномалари таркатилмаган. 53 та фермер хужалиги эса хар хил сабабларга кура уз фаолиятини тухтатган.

Кдпплок. хужалиги соҳасидаги бундай камчишкларнинг сабаби авваламбор рахбар кадрлар масаласига бориб такалади. С^нгни уч йил мобайнида вилоятдаги 106 жамоа ва ширкат хужалиги рахбари алмаштирилганлиги, бу борада жиддий камчиликлар мавжудлиги хали ҳамон маъмурий буйрукбозлик усуллари бартараф этилмаганлигидан далолат беради.

Кдирли депутатлар!

К^ишлоқ. хужалиги соҳасининг йил сайин оркага кетаётгани албатта ахрлининг турмуш даражасига ҳам салбий таъсирини утказди. Уз меҳнатининг самарасини курмаган, вақтида маош ололмаган, **рузгорини тебратишга** кийналиб крлган фуцаронинг к^нглида албатта рахбарлардан норозилик кайфияти тугилади. Буни яширишнинг хржати йук.. Шунинг учун ҳам барча даражадаги рахбарларнинг энг асосий бурчи мана шундай хрлатларнинг оддини олиш, х.ар бир фук.аронинг меҳнат кдпиши ва унинг самарасини куриши учун шароит яратиб беришдан иборат булиши керак.

Бунинг учун эса вилоятда етарли имкониятлар бор.

Афсуски, юк,орида кутарилган масалалар биринчи **март**а тилга **олинаётгани йу^**. Вилоят Кенгашининг 1997 йилги сессиясида х.ам бу ҳақда с^з юритилган, бу янги сайланган х.окимлар одцига вазифа к.илиб куйилган эди.

Бирок, далигача куп сох.аларда муаммо муаммолигича, вазифа вазифалигича к;олиб кетмокда.

^зингиз айтинг, азиз биродарлар, мен Президент булиб, менга ишонч билдирган халкнинг х.аёти учун жавобгар шахе булиб, бундай хрлга ток.ат килишим мумкинми? Албатта йуX-

Хурматли депутатлар!

Сунгги йилларда турли сабаблар билан вилоятингизда бир неча марта булишимга ту>ри кедди. Хар сафар мард, танти, меҳнатсевар ва саховатли фарғоналиклар билан учрашганимдан, дийдорлашганимдан беҳад хурсанд буламан.

Аммо шу уринда аччик. булса ҳам бир хакикатни айтиб утмокчиман. Менинг назаримда, йил сайин **Фарғонадан** файз-барака кутарилаётгавдек, **вилоят** аввалги мавжеини, илгариги жозибасини, **тароватини йу^отаётгандек туюлади ва бу** кунглимни *иш* к.илади,

Бу х.олатнинг сабаби нимада экан, деб ^йлайман, *дийналаман. Шунда, иштайманми-йуXми, **гап радбарларга**, аввало, вилоятнинг **биринчи радбарига, унинг иш услубига бориб та^алади**.

Бу фикрнинг исботини республика Олий Мажлисига утказилган сайловларда 3 нафар хркимнинг етарли овоз ололмасдан, депутатликка сайланмай крлганлигида з^ам яккрл куриш мумкин. Шунинг узи х.ам айрим рахбарлар аллак.ачон халкнинг эътиборидан к.олганини, ишончини йук.отганини очик.-ойдин курсатмайдими?

Халкимизда **"Утган кунингни унутма, эски чоритнгни вуритма"** деган ибратли бир мак.ол бор. Бу — аслида ким эканлигининг, мансаб курсисига утирмасдан олдин ким булганлигининг, лавозимдан тушгач, ким булажагининг унутма, камтар бул, кадамингни билиб бос, халкнинг назаридан крлма, дегандир.

Бу ҳамманинг, айникса, **катга-кичик** рахбарларнинг **доим** ёдида туриши **керак**.

Вилоятдаги биринчи рахбарнинг мавк.еи, салоҳияти, энг аввало, ик^исодий ислох.отларни кай даражада амалга ошираётгани, ундан одамларнинг кай даражада рози булаетгани билан улчанади.

Бунёдкорлик, таракдаёт бор жойда, халкнинг руди кутарилади, келажакка умиди кучаяди.

Иктисодиёт орқага кетаётган жойдан эса, ободончиликни дам, кенг куламдаги бунёдкорликни дам кутиш бефойда. Бундай жойда халк. ҳам радбарлардан рози булмайди.

Кейинги йилларда Фаррона вилояти нафакат саноат, нафакат кдшлош хужалиги содаси, балки курилиш ва ободонлаштириш ишларида ҳам бошқалардан орқдца кшмокда.

Нахртки, фарюналик докимлар ва бошка радбарлар республиканинг бошка дудудларида рз?й бераётган jfara-ришларни курмаётган, калбларида давас уйронмаётган булса?!

Узокда бормай, кунглингизга келмасин-у, шундок. сизларга кушни булган Андижон вилоятини олайлик. Иклими, ер-суви, одамларнинг табияти, меҳнатсеварлиги бир хил, аммо ^сиш, узгаришца катга фарк. бор.

Нега бундай? Нима, Фаргона вилояти радбарларининг даваси, Гурурп, орияти йу^ми?

Хавас булиши мумкин, лекин лаёкат булмаса, халк.нинг бошини к.овуштиришга, гайратини Ку^Fамга укув, бошқдца кдлиб айтганда, ташкилотчилик булмаса — фойдаси йук. экан.

Эсингизда булса, биз бундан уч йил илгари вилоятга янги докимни тайинлаганимизда, зиммасига кандай масъулиятли вазифа юкланаётганлигини очик. айтган эдик. Унга катта ишонч билдирган эдик. Утган давр мобайнида унга камчиликларни тузатиш б^йича таклифлар, масладатлар бердик. Афсуски, у ^з вақтида айtilган танкид ва таклифлардан турри хулоса чикара олмади. Йирик муаммоларни дал этишда локайддикка йул куиди.

Шу сабабларга ку^ра, халк. депутатлари вилоят Кенгашининг биринчи сессияси кун тартиби мудокамасига ташкилий масала ку^илган экан, вилоят докими Нуъмон Шодиевич Муминовни вазифасидан озод этишни куриб чикдш мак.садга мувофик. деб дисоблайман.

Уйлайманки, вилоят тараккиёти, келажаги, халкнинг манфаати шуни так.озо этади.

Азиз д^стлар!

Фартона халкига медр-мудаббатим баландлигини дам-мангиз яхши биласиз. Мен у^им севган, к.адрлаган элнинг тинч ва осойишта, фаровон ва бахтли даёт кечиришини, Уз медратларининг родатини, ^стираётган фарзандларининг орзу-давасини к^ришини чин юракдан истайман.

Шунинг учун дам турмушдаги кийинчиликларни тезроқ. бартараф этсак, мамлакатимиз иктисодиётини юксалтириб, халкимизнинг фаровонлигига эришсак, дар бир оила бой-бадавлат турмуш кечирса, деб ният киламан.

Бу мак.садга эришиш учун эса ишимиздаги камчиликларни тезроқ. бартараф этишимиз, бир тан, бир жон булиб, ягона мацсад йулида медрат к.илишимиз, белгилаган режаларимизни бажаришимиз, к^злаган марраларимизга тезроқ. етишимиз лозим.

Мен азиз фаргоналиклар куйиниб айтган сузларимдан, танкидий мулодазаларимдан узларига тегишли хулосалар чик.арадилар ва барча содаларда узгариш ясайдилар, деб катъий ишонаман.

Шу мак.сад йулида барчангизга куч-кувват, гайрат-шижоат ва омад тилайман!

*Иккинчи чақириц хаяц депутатлари Фартно
вилоят Кенгашининг **биринчи** сессиясида сузланган
пути, 2000 йил 15 январь*

ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРКИН ВА ФАРОВОН ШТ - ПИРОВАРД МАКСАДИМИЗ

Азиз ватандошлар!
Хурматли халк. депутатлари!
Мухтарам меҳмонлар!

Аввало, мана шу юксак ва муътабар минбардан туриб, менга катга ишонч билдириб, мамлакат Президентлигига сайлаган барча сайловчиларга, бутун халқимизга чин калбимдан самимий миннатдорчилик изҳар этишга ижозат бергайсизлар.

Буни факат расмий нуктаи назардан айтилган гап деб билмаслигини, балки менинг юрак-юрапшдан чик-кандил изғори, деб қабул қилишини истаيمان.

Узимнинг бу юксак лавозимга сайланишимни мен қандайдир шахсий ғараба ёки ютуқ деб эмас, балки мустақиллик йилларида изчил олиб бораётган ташқи ва ички сиёсатимизнинг тантанаси, халқимизнинг ўзи танлаб олган тараққиёт йулига қатъий ишончидан яна бир далolat, деб биламан.

Сайловолди жараёнларида, сайловлар чошда оддий сайловчилар, оддий фуқаролар томонидан билдирилган фикрлар, бошидан турли синовларни кечирган, қўп раҳбарларни қўрган, бир сўз билан айтганда, ҳаётнинг барча аҳчик-қўчугини татиган кишиларнинг чин қўнгилдан айтган сўзларини эшитиб, одамнинг қўлбани беихтиёр шундай бир тўйғу, ҳиссиёт қўлқаб олар эканки, буни суз билан ифода қилиш қийин.

Шу фурсатдан фойдаланиб, мана шу тарихий дақдшларда бутун халқимизга қалбимдаги қўлиб-қўшиб турган гапларимни айтмоқчиман: менга билдирган хурмат-эҳти-

ромингизни, юксак ишончингизни қўрайман, умрбод юрагимда сақдайман.

Мен ҳаётимни сизларсиз асло тасаввур қилолмайман. Сизларнинг тақдирингиз — менинг тақдирим. Сизларнинг бахтингиз — бу менинг бахтимдир.

Мухтарам халқ. ноиблари!

Бугун биз мустақил давлатимиз ва жамиятимиз ҳаётида муҳим ўрин ва мавқега, юксак обрўба эга бўлган, Ватанимиз тараққиёти, халқимиз фаровонлиги йулида катта хизмат қўлаётган Олий Мажлисимизнинг янги қақирик. биринчи сессиясининг очилишида иштирок этишимиз.

Шу фурсатдан фойдаланиб, сиз — азизларни халқимизнинг ишончига сазовор бўлганингиз билан чин юракдан муқорабод этаман. Она Ватанимиз равақ.и йўлидаги фаолиятингизда сизларга сўхат-саломатлик, қўч-райрат, катта омадлар қўлайман.

Биз бугун мустақил тараққиёт йилларида қўплаган тажрибаларимизга таяниб, ҳаётимизни янгилаш ва ислоҳ. қилиш йулида давлат ва жамият қўқилишининг энг асосий мақсад ва вазиқаларини, олдимизда турган биринчи қалдаги муҳим масалаларини аниқдаб ОЛМОРИМИЗ зарур.

Содда қилиб айтганда, яқин қўлқўсидаги фаолиятимизнинг бош мақсад ва маъмунини белгилаб олишимиз қўрак.

Бу — сиз билан бизнинг, одамлар ҳўз тақдирини, мамлакат истик.қўлини, қўрт фаровонлиги ва осойишталигини, ҳ.ар бир қўнадон ва бутун минтақамиздаги тинчлик ва барқарорликни сақдаш ва мустақамлаш вазиқасини ишониб қўпширган халқ. вақилларининг муқаддас бўрқидир.

Бизнинг бош стратегик мақ.садимиз қ.аъий ва ўзгармас бўлиб, бозор иқтисодиётига асосланган эркин демократик давлат барқо этиш, қўқ.аролик жамиятининг мустақам қўйдеворини шакллантиришдан иборат.

Бу — қўнда қўлиб айтганда, қўвоққанган давлатларнинг тажриба ва тарқиёт моделларидан қўр-қўрона нўсха қўчирмаган %қўда, ўларга ҳос юксак ҳаёт қўражаси ва сифатига эришимиз.

Мамлакатимизда миллити, қўли ва қўнидан қ.аъий мазар, ҳор бир инсоннинг барча ҳуқуқ ва эркинликлари қ.а-

фолатланадиган, фаровон турмуш тарзи таъминланадиган демократия ривожланиши йулини изчил давом эттириши демакдир.

Шу билон бирга, биз халкимизнинг асрий олижаноб анъаналарига, мукаддас динимизнинг инсонпарварлик моъиятига, миллий қадриятларимизга доимо содиқ қолишимиз демакдир.

Табиий савол тугилади: бу улуквор максадларга, орзуниятларимизга эришиш учун жамиятимизни янгилаш ва ислох, этишнинг Хозирги янги боскичида биз ўз олдимизга раздай вазифаларни қуйишимиз керак?

Қдйси масалалар давлат, ижтимоий тузилмалар ва махаллий ҳркимлик идораларининг диктат марказида турмоғи, парламентимиз қрнунчилик фаолиятининг асосини ташкил этмоида лозим?

I. Сиёсий соҳада:

Ижтимоий ҳдѐтимизнинг барча соҳаларини демократлаштириш жараѐнини янада чуқурлаштириш, янги маъно-мазмун билан бойитиш, унинг изчиллиги ва самарасини таъминлаш — мамлакатимизда амалга оширилаѐтган сиёсий ислохрларнинг мазкур боскичида олдимизда турган энг долзарб вазифадир.

Бу борада қуйидаги муҳим масалаларга алоҳдда ѐтибор беришимиз зарур:

Биринчи. Мамлакатимиз сиёсий ҳаѐтининг барча соҳаларини, давлат ва жамият қурилишини эркинлаштириш.

Бу жараѐнда, аввало, фуқроларнинг сиёсий, иқтисодий фаоллигини кучайтириш ва инсоннинг ѐз қобилятини тўла рѐѐбга чиқариши учун тегишли шарт-шароит яратиш лозим.

Бунда одамларнинг ўз хоѐиш-иродасини эркин ифода этиш, ѐз манфаатларини рѐѐбга чиқариш ва ҳимоя қдлий ҳуқуқни ривожлантириш ва амалда намоѐн қилиш алоҳида адамият қасб этади.

Жамиятимизда мавжуд бўлган турли манфаатлар, қарама-қарши қучлар ва ҳ.аракатлар уртасидаги мувозанатни

таъминлайдиган самарали механизмни шакллантирсак, ҳаѐтимизнинг барқарор ва мустаҳкам тараққѐтини муқаммал қафолатлаган бўлар эдик.

Иккинчи. Шунга эришиш керакки, мамлакатимиз сиёсий ҳаѐтида ҳақиқий маънодаги қуппартиявийлик муҳити қарор топиши даркор.

Ҳар бир партия муайян ижтимоий қатламга таянган ҳолда, ана шу тоифа манфаатларининг ҳимоячиси сифатида ѐзининг аниқ; ва равшан ҳ.аракат дастурига ѐга бўлиши керак. Унда ҳар қайси партиянинг мақсад ва вазифалари, жамият тараққѐти борасидаги муқобил таклифлари ўз ифодасини топиши лозим.

Амалдаги қуппартиявийлик — бу ҳар хил қараш ва Боялар уртасидаги баҳс-мунозара, турли партиялар, жумладан, муҳолиф партиялар учун ҳам сиёсий рақибат майдони демакдир.

Утончи. Нодавлат тузилмалар, ҳукуматга қарашли бўлмаган ва жамоат ташкилотларининг, фуқроларнинг узини узи бошқариш органларининг фаолиятини янада мустаҳкамлаш ва ривожлантириш.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, нодавлат ва жамоат ташкилотларининг ривожланган тизими жамиятда манфаатлар ўйрунлигини қарор топтириш ва мустаҳкамлашга ҳизмат қилиши лозим. Бу тизим давлат тузилмалари фаолиятини муайян маънода тулдириши, уларга нисбатан маълум бир мувозанатни таъминловчи восита вазифасини бажариши керак.

Одамларнинг сиёсий онги, сиёсий маданияти, сиёсий фаоллиги юқсалиб боргани сари, давлат вазифаларини нодавлат тузилмалар ва фуқроларнинг узини узи бошқариш органларига босқичма-босқич ўтказиб бориш зарур.

Бу борада узини узи бошқарадиган идораларнинг, миқдллаларнинг нуфузини ва мавқеини ошириш, уларга қупрок ҳуқуқлар бериш қатта жамият қасб этади.

Фуқаролик жамиятининг мустаҳкам асосларини барпо этиш йулидаги ишларимизнинг мазмун-моҳиятини ҳам айнан мана шу масала ташкил қилади.

Туртинчи. Жамиятда фикрлар хилма-хиллиги ва карашлар ранг-баранглиги, уларни эркин ифода этиш шароитини таъминлаш.

Бунда, мен яна такрор айтаман, оммавий ахборот воситалари жамиятимизда ҳақиқий "туртинчи ҳркимият"га айланиши, фукароларнинг сиёсий ҳуқуқ ва эркинликларини рўйбга чиқаришда энг таъсирчан омил булиши керак.

Бу, энг аввало, ҳар бир фукаронинг уз фикрини эркин ифода қилиш, ахборот олиш, давлат ва жамият қурилишининг ута муҳим масалаларини муҳрама этишда фаол қатнашиш ҳуқуқзани таъминлаш демакдир.

Бешинчи, Инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини, одамларимиз онгида демократик қадриятларни янада мустаҳкамлаш ва ривожлантириш.

Уз ҳақ-ҳуқуқит танийдиган, уз қучи ва қобилиятига таяниб яшайдиган, атрофида қулай бераётган воқеа-ҳодисаларга муносиб муносабатда бўладиган, шу билан бирга, уз ишхисий манфаатларини мамлакат ва халқ манфаатлари билан уйғун ҳолда қурадиган эркин шахсни шакллантириш учун барча зарур шарт-шароитларни яратиш даркор.

Айни вақтда фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишга қаратилган давлат ва жамоат ташкилотлари тизимини янада такомиллаштириш лозим.

II. Давлат қурилиши ва бошқаруви содасида:

Биринчида, ҳркимият тизимлари бўлинишнинг конституцион принципига амал қилинишини таъминлаш. Қонун чиқарувчи докимият — Олий Мажлис ва жойлардаги вакиллик органлари бўлган вилоят, шаҳар ва туман кенгашларининг Конституция ҳамда қонунларда уларга берилган ваколат ва назорат вазифаларининг сўзсиз амалга оширилишига эришмоқ зарур. Суд докимиятининг мустақиллигини ва фақат қонунга бўйсунилишини таъминлаш даркор.

Давлат қурилиши муаммолари ҳақда гапираётган эканмиз, шуни яхши англаб олишимиз лозим: давлатнинг қуч-

қудрати бошқарувнинг барча ваколатларини уз зиммасига олиши ҳақда давлат идораларининг ҳуқуқ ва таъйин. утказувчи орган сифатидаги вазифаларини қучайтириш билан белгиланмайд.

Давлатнинг қуч-қудрати — аввало, демократик институтларнинг муносиб фаолият қурсатиши учун шарт-шароит яратиш, фуқаролар ва жамиятнинг барча сиёсий, ижтимоий салоҳиятини қўллаб қўллаш, тадбиркорлик ва иқтисодий ташаббуслар эркинлиги учун зарур имкониятларни ташкил этиб бериш қобилияти билан улланади.

Иккинчидан, маъмурий соҳада амалга оширилаётган ислохотларнинг самарадорлигини қучайтириш.

Бугунги кунда мамлакатимизда маъмурий бўлиниш ва ҳ.оқимият тузилмалари бошқарувининг етарли даражада ихчам тизими ишлаб чиқилди. Уларнинг юрридан қулига ва узаро муносабатлари тартиби белгиланди.

Эркин тадбиркорликни ривожлантириш йулидаги демократик ва бозор ислохотларини амалга оширишга тусиқ-юв бўлиб турган бошқарувнинг қучина ортиқча маъмурий ва бюрократик бўшлари, давлат ва идора тузилмалари узғартирилди ёки қучатилди.

Шу билан бирга, марказда ва жойларда амалдаги бошқарув тизимининг ҳ.ар бир боғини ўз вазифаси, ваколатлари ва масъулиятини яхши ва қучур англайдиган, уни юқори малака билан бажарадиган яхлит самарали механизм сифатида фаолият қурсата олмаётганини ҳ.ам тан олиш керак.

Бу бошқарув бўлинилари ижтимоий тараккиёт ва фуқаролар манфаатларини ҳимоя қилиш масалаларини, иқтисодиёт ва тадбиркорликни ривожлантиришнинг энг долзарб ва истикболли муаммоларини ҳ.ал этиш Урнига қучинча кераксиз назорат ва бўйруқбозлик билан шурулланмоқда.

Маъмурий-бўйруқбозлик тизими шароитида суяги қучган ижрочилар қ.арор қ.абул қилишда мустиқил, масъулиятни зиммасига олган ҳ.олда фаолият ва ташаббус қурсата олмапти. Улар ҳ.амон юрридан қурсатма қучиб утириш одатидан ҳалос бўлолмапти.

Биз давлат тузилмалари ва дуқукни мудофаза қдлий идоралардаги ноҳуш долатлар — адоли қ\$ғз унгида доки-мийатни обр^сизлантираётган порахурлик, таъмагирлик ва коррупция қуринишлари билан бундан буен асло мурса қила олмаймиз.

Биз бундай иснод келтирувчи додисаларга қарши бу-тун жамият билан биргаликда қескин қурашмоғамиз дар-қор.

Бу ерда гап мамлакатимизда демократия тамойилла-рига асослаган, аввало, амалдаги Конституция ва қонун-ларга мувофиқ фаолият юритадиган, ҳеч қандай мансаб-дорлар, ҳатто, энг қузга қуринган вазифада утирган шахс-ларнинг ҳам субъекта» ҳоҳиши-истағига қарам бўлмасдан, ишни барқарор ва фаол ташиқил қиладиган, уз моҳиятига қура жамиятимизнинг олға силжиишига ҳалақит бераёт-ган барча иллат ва зеқи асоратларни барқараф этишига қурби етадиган самарали тизими вуҷудда келтириши ҳақида бормоқда.

Шу билан бирга, бу тизим юқилобий ур-йикитларсиз, тадрижий ривожланиш асосида, умуминсоний ва миллий тараққий қадриятларига таънган долда фаолият қурсати-ши дарқор.

Учинчидан, ана шу тамойиллардан қелиб қикиб, биз қадрларни танлаш, жой-жойига қуйиш ва янгилаш тизи-мини тақомиллаштиришимиз зарур.

Бунда муайян лавозимга муносиб номзодлар орасидан энг муносибини танлаш йулидан боришимиз қерақ. Бунинг учун, биринчи навбатда, истеъдодли, изланувчан, замонавий би-лимга эга, Ватанга, она заминимизга садоқатли ёшларга сузда эмас, амалда қенг пул очиб беришимиз шорт.

Бу масала барча замонларда дам деқ осонлиқча дал бўлган эмас. Одатда, бундай пайтларда субъективизм, манфаатпарастлик, мадаллийчилик, уруф-аймоқчилик, қариндош-урурчилик алоқалари ва бошқа қу^1-қуп иллат-лар намоён бўлади.

Афсуски, бу муаммони дал этишнинг тайёр йул-йурик-ларини топиш қийин. Шунинг учун қадрлар танлашнинг объектив тарзда ишлайдиган тизимини шакллантириш

йулида қенг жамоатчилик билан биргаликда дали қуп иш-лашимиз зарур.

Бу борада етакчи илмий марказлар, уқув даргоқлари, турли муассаса ва идораларда мамлакатимиз тараққийи билан боЕЛИҚ. мудим ва долзарб, дал қилувчи муаммолар тадлилига қаришланган амалий семинарлар утқазиининг адамияти қатга, деб уйлайман.

Айни вақтда бундай семинарлар мунтазам фаолият қурсатиши, уларга имқон қадар қупроқ. истеъдод эғала-рини жалб этиш лозим.

III. Иқ^гисодиёт содасида:

Виринқидан, иқтисодиётнинг барча содалари ва тар-моқларида эрқинлаштириш жараёнини изқиллик билан утқазииш ва иқтисодий ислодотларни қуқураштириш.

Бу эфқалиқ юритувчи субъектларнинг эрқинлиги ва иқтисодий мустақиллигини ошириш, тадбирқорлик фао-лиятини ривожлантириш йулидаги мавжуд т^сикларни барқараф этишни аңглатади.

Иқтисодиётни эрқинлаштиришидаги бош вазифа — энг аввало, давлатнинг назоратчилик ва бошқарувчилик вази-фаларини — функцияларини қисқартириши, унинг қорқона-лар ҳужалиқ фаолиятига, биринчи қалда, ҳусусий бизнес фаолиятига аралашувини қеклашдан иборат.

Айниқса, ҳусусий бизнесга қупроқ эрқинлик бериш лозим. Умуман, иқтисодий фаолиятнинг бозорга ҳос механизмла-рига қупроқ. эрқинлик бериш зарур. Бунинг учун тегишли ҳуқуқий замин, ташиқилий ва иқтисодий шарт-шароит ва қафолатларни яратишимиз қерақ.

Асосий эътиборни институқонал узғаришларга, мо-лия ва банк тизимини ислод этишни янада қуқур^{ла}шти-ришга, ривожланган бозор инфратузилмасини яратишга, рақрбат мудитини шакллантиришга қаратмотмиз дарқор. Банк тизимини тубдан мустақамлаш, бу содадаги исло-дотларни қуқураштириш, банкларнинг қредит бериш им-қониятларини ва устав қапталини буш маблаглар жалб қилиш дисобидан қенгайтириш талаб этилади.

Банклар инвестиция жараёнининг асосий буриница, корхоналарнинг чинакам хамкорига айланмори, бинобарин, уларнинг ривожланишидан манфаатдор буямоки лозим.

Бозор инфратузилмасига хос барча муассасаларнинг ривожланиши устувор ахамият касб ЭТМОЕИ зарур. Бунда бизнес хизмати билан узвий борлик. булган консалтинг, маркетинг, инжиниринг, лизинг, сурурта тизимлари ва бошкатузилмалар фаолиятини кучайтириш мухим ахамият касб этади.

Иктисодиётни эркинлаштириш ташки иктисодий фаолиятни, биринчи галда, валюта бозорини эркинлаштириш билан чамбарчас борлик.. Биржадан тадждаридаги валюта бозорини ривожлантириш ва мустахкамлаш, тижорат банкларининг валюта захираларини купайтириш — бугунги кундаги бош й^налипшир.

Биз яна бир мухим вазифа — миллий валютамизнинг жорий операциялар буйича эркин алмашувини, яъни конвертациясини таъминлаш учун барча зарур шарт-шароитларни яратмокимиз даркор.

Бунда ахрлига ва корхоналарга валюта кийматининг узгайиб туриши натижасида таъсир этиши мумкин булган салбий окибатлардан химоя киладиган тегишли кафолатларни яратиш, алмашув курсининг баркарорлигини таъминлаш учун зарур булган микдорда давлат валюта захираларини шакллантириш алохида ахамиятга эга.

Иккивичидан, хусусийлаштириш жараёнини янада чуқурлаштириш ва шу асосда амалда мулкдорлар синфини шакллантириш. Бу жараёнга тармокни ташкил килувчи йирик корхоналарни жалб этшп.

Биз — хусусий мулкнинг микёси ва улуши узлуксиз усиб борадиган купукладли щтисодиётни ривожлантириши тарafdоримиз.

Дуне тажрибаси шундан далолат берадики, жамиятда том маънодаги мулкдорлар синфининг купчиликни ташкил этиши ижтимоий хайтдаги баркарорлик ва фаровонликининг кафолати булиб хизмат килади.

Бу муаммо, бу масаланинг кишлок хужалик соъасида ечилиши, яъни дехконнинг ерга, мулкка, узи ишлаб чикара-

**диган махсулотга эгалик хиссиетини карор топтириши ало-
jfuda ахамият касб этади.**

Учинчидан, мамлакат иктисодиётига хориж сармоясини, аввало, бевосита йу'налтирилган сармояларни кенг жалб этиш учун кулай хукукий шарт-шароит, кафолат ва иктисодий омилларни янада кучайтириш такрзо этилмокда.

Хориж сармоясининг иктисодиётимиздаги таркибий ^згаришларда, ишлаб чикаришни техникавий к.айта жи-Х.озлаш ва модернизация жараёнини жадаллаштиришда фаол иштирок этишига эришмогимиз зарур.

Салох^ятли хорижий шерикларимиз билан яна х.ам фаол ва изчил иш олиб бориш, улар билан х.амкорликда замонавий, дунё бозорида рақ.обатга бардош бера оладиган мах.сулотлар ишлаб чик.аришга мулжалланган янги-янги ку^пма корхоналар тузиш лозим.

Шунга эришиши керакки, Ўзбекистан бозори мамлакатимизда бизнес билан шутулланишга интилганларнинг барчаси учун энг маъкул ва кулай иктисодий макон булиб кол-ет.

Туртинчидан, кичик ва урта бизнес иктисодий тараккиётимизда устувор урин олиши даркор.

Биз кичик, урта ва хусусий тадбиркорликнинг ялпи ички махсулот ишлаб чикаришда нафакат хал килувчи мавке эгаллаши, айни вақта унинг ахоли фаровонлиги ва даромадлари ортишида, ишеизлик муаммосини ечишида хам мухим омилга айланишига эришмогимиз лозим.

Кичик ва урта бизнес хамда тадбиркорлик хом ашё ва КЕШШОК. хужалиги ресурсларини сифатли к.айта ишлаш, ички бозорни истеъмол товарлари билан тулдириш, ах.олига хизмат курсатишда мухим урин эгаллаши керак.

Кичик ва хусусий корхоналар ташкил этиш ва уларнинг самарали фаолият курсатиши учун кулай шарт-шароит яратиш лозим. Бунинг учун кичик ва урта корхоналарни тузиш шартларини содаллаштириш, тадбиркорлик тузилмаларининг хом ашё ва кредит захираларидан, ас-боб-ускуна ва материаллардан доимий фойдалана олиш тартибларини эркинлаштириш даркор.

Кичик ва урта тадбиркорликнинг банклар, бошка бозор тузилмалари ва йирик корхоналар билан кундалик алоқаларини амалда мустахкамлаш, уларни хакикий шерикчилик муносабатларига айлантириш лозим.

Кичик ва урта корхоналар ишлаб чиқарадиган махсулотларнинг мамлакатимиз ичкарасида ҳам, хорижда ҳам бозорини ташкил қилиб бериш, тегишли савдо шароитларини вужудга келтиришга алоҳидца эътибор қаратишимиз зарур.

Энг асосийси — кичик бизнесни унинг хужалик фаолиятига асоссиз равишда аралашадиган, уларни куллаб-қувватлаш ва ривожланишига ёрдам курсатиш урнига, халакит берадиган турли хил назорат идораларини тартибга чакориитимиз керак.

Шу билан бирга, кичик бизнес соҳаси учун билимдон, юқри малакали бошқарувчи кадрлар тайёрлашни ташкил этиш, уларнинг иктисодий ва ҳуқуқий маданиятини ошириш алоҳида аҳамият касб этади.

Бешинчидан, мамлакатимизнинг экспорт салоҳиятини ривожлантириш ва мустахкамлаш, иктисодиётимизнинг жаҳрн иктисодиёти тизимида кенг куламада интеграциялашувини таъминлаш.

Иктисодиётнинг барча соҳаларида рақибатбон ва экспортбон тайёр маҳсулотларнинг тури ва салморини қупайтиришимиз, жадал ҳаракат қилиб, жаҳрн бозоридан узимизга муносиб мустахкам)фин эгаллашимиз керак.

Бунинг учун мавжуд омил ва имтиёзларга қушимча равишда экспортга йуналтирилган ишлаб чиқаришни кенгайтириш, рақибатга бардошли махсулот тайёрлаш ва экспорт қилишни рағбатлантиришда қаратилган аниқ, чоратадбирларни амалга оширишимиз керак.

Олтинчидан» мамлакатимиз иктисодий мустақиллигини янада мустахкамлашга қаратилган иктисодиётдаги таркибий у"згаришларни изчил давом эттириш.

Бу, уз навбатида, бой табиий захираларимиз, минералҳом ашё, меҳдат ресурсларимиздан, интеллектуал ҳамда илмий-техникавий салоҳиятимиздан тулик. ва самарали фойдаланишни так.озо этади.

Иктисодиётда мукамал технологик жараёни уз ичига олган, тайёр махсулот ишлаб чиқарадиган, минерал ва кишлоқ. хужалиги ҳом ашёсини сифатли қ.айта ишлайдиган қувватлар етакчи уринда туриши зарур.

Бу жараёнда маҳаллий ҳом ашё ва табиий имкониятлар асосида ишлайдиган, илтор замонавий технологияларни жорий этган ҳрлда, нафак.ат ички, айна вақтда ташки бозорда ҳам рақибатга бардош берадиган махсулот ишлаб чиқарувчи тармоқларга асосий эътибор қ.аратилиши керак.

Айниқса, хизмат курсатиш соҳаларини ривожлантириш, уларнинг иктисодиётдаги урнини қучайтириш зарур. Чунки бу соҳа янги иш уринлари, ҳусусан, кишлоқда иш жойлари яратишнинг муҳим омилдир.

Энг асосийси, одамлар турмуш даражасининг усиши хизмат курсатиш соҳасининг ривожига боюшқ. булиб, у адолининг даромадларини оширишда ҳ.ам салмоқли манба бўлиб хизмат қилади. Афсуски, биз бу имкониятдан дали тулик. фойдалана олмаямиз.

IV. Маънавият содасида:

Биричидан. *Бу аяқдаги энг асосий вазифамиз — миллий қадриятларимизни тиклаш, узлигимтни англаш, миллий моя ва мафқурани шакллантириш, муқаддас динимизнинг маънавий ҳаётимиздаги урнини ва ҳурматини тиклаш каби муқтақиллик йилларида бошлаган эзгу ишларимизни изчиллик билан давом эттириш, уларни янги босқичга қутариш ва таъсирчанлигини қучайтиришидир.*

5Ғар қайси ижтимоий тоифа ва қатламнинг у"зига ҳос ҳусусиятларини инобатга олган ҳрлда, умумий гаплар билан эмас, амалий ишлар билан маънавиятни юқсалтириш диктатимиз марказида булиши шарт.

Бу соҳадаги ишларимизнинг пировард мақсади — иймон-эътиқ.оди бутун, иродаси бақувват эркин фук.аро маънавиятини шакллантиришдир. Яъни мустақил дунёқарашга эга, аждодларимизнинг бебаҳр мероси ва замонавий тафаккурга таяниб яшайдиган барқамол шаҳе — қомил инсонни тарбиялашдан иборат.

Иккинчи масала — жамиятимизда шаклланиб бораётган куппартиявийлик, купфикрлилик шароитида дар кайси фукаронинг уз фикрини эркин ифода этиши ва уни димоя кдиа олиш жамиятимизда руй бераётган демократик узгаришларнинг негизи булмом! керак.

Ленин турли цараш ва фикрга эга булган ижтимоий катламлар, сиесий куч ва харакатларнинг узига хос максадларини уйгуналаштирувчи юя — юрт тинчлиги, Ватан равнаци, халк манфаати — барчамиз учун бирдек муцаддас булиши шарт.

Том маънода мана шундай олижаноб тушулар миллий гоя ва миллий мафкурамизнинг маъно-мазмунига, мана шу юртда яшайдиган дар кайси инсоннинг даёт дастурига айланишига эришиш даркор.

Бу борада бугун шакл топаётган миллий мафкура концепциясини минг йиллик миллий кдцриятларимизни дозирги замон умумбашарий талаблари билан уйрунлаштирган долда яратиш ва одамлар тафаккурига сингдириш олимларимиз, файласуф ва сиёсатшуносларимиз, умуман, илмий жамоатчилигимизнинг долзарб вазифаси булиб крлмоқда.

Учинчидан. *Биз ислом дини ота-боболаримиз дини эканини, у биз учун хам иймон, хам ахлоқ, хам диёнат, хам маърифат эканини доимо юксак қадрлаймиз. Халцимизнинг минг йиллик тарихини, бугунги маънавий хаётини, дину диёнатимизни мухтасар ифодалаб, айтиш мумкинки, Аллох бизнинг қалбимизда, юрагимизда. Динга хурмат ва эътиқод — биз учун улмас қадриятдир.*

Шу муносабат билан такрор айтаманки, биз уз мукддас динимиз ва эътиқрдимиздан деч қачон воз кечмаймиз. Айни пайтда мукдодас динимиз шаънига АОФ туширмок^ш булган, ундан раэзли сиёсий максадларда фойдаланишни истайдиган кимсалар ва кучлар билан деч қачон муроса кдлолмаймиз.

Туртинчидан. *2000 йилни Сотом авлод тли деб эълон қилганимизнинг маъно-мазмунини, пировард ахамиятини чуқур англаган холда, бу мақсадларимизни нафақат жорий йилда, балки келгуси даврда давлат сиёсати даражасига*

кутариб, умумхалқ эзгу харакатига айлантиришимиз даркор.

Оила, оналар ва аёлларимизнинг жамиятдаги урни ва мавкеини ошириш масаласида аввал бошлаган ишларимизни амалда давом эттириб, янада юксак даражага кўпга-ришимиз зарур.

Бешинчидан. Олдимизга куйган энг эзгу максадларимиз билан узвий бошанган бугунги кундаги яна бир гоятда долзарб масала — Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалга ошириш, бу борада бошлаган ишларимизни изчил давом эттириш ва кучайтириш бундан буен дам биз учун устувор вазифа булиб қолади.

Бу масала марказда ва жойлардаги давлат ва жамоат ташкилотларининг, биринчи галда, барча катта-кичик радбарларнинг энг мудим вазифаси ва бурчи булмоги зарур. Уларнинг фаолиятини, обру-эътиборини бадолашда бу масала дал килувчи мезон булишини деч ким унутмаслиги лозим.

Олтинчидан. Яна бир мудим вазифамиз — бу Узбекистонда яшаётган барча миллат ва элатларнинг тили, маданияти, урф-одат ва анъаналарини ривожлантиришга кумаклашиш, уларга яратиб берилган имконият ва шароитларни янада кенгайтиришдан иборат. Шу оркали юртимизда қарор топган миллатлараро тотувлик ва барқарорликни сақлаш, уни қўзқолаётган асраш — дар биримизнинг мукаддас бурчимиздир.

Еттинчидан. Ота-боболаримиздан қолган эзгу удумга мувофиқ, кексаларга дурмат, кичикларга иззат курсатишдек ноёб инсоний қадриятни янги мазмун ва амалий ишлар билан бойитиш ва мустадамлаш зарур.

Нуроний отахонларимиз, мунис оналаримизга дамиша дурмат-эдтиром билан муносабатда булиш, уларнинг хизматини қилиб, дуосини олиш, жажжи гудакларга, азиз фарзандларимизга гамхурлик қилиш, уларни ардоқлашдек халқимизга хос булган, асрлар давомида сақланиб келаётган олижаноб одатга дар биримиз содик. Ўлишимиз, уни асраб-авайлашимиз, ривожлантиришимиз дам фарз, дам қарзидир.

У. Суд-зуцуц сох.асида:

Биринчидан. Хукукий давлатнинг мазмун-мохиятини белгилайдиган амалдаги кодекслар, крнунлар, меъёрий хужжатларни танкидий бахрлаган хрлда, хукукдй давлатни шакллантириш борасида биринчи галда кдбул килишимиз зарур булган янги крнун ва меъёрий хужжатларни аникдаб олишимиз керак.

Иккинчидае. Давлат ва жамият курилиши ва бошкарувининг барча бу^инларида кабул килинган крнун ва меъёрий хужжатларнинг сузсиз бажарилишини таъминловчи тизим яратиш учун зарур чора-тадбирларни к^ришимиз лозим.

Бу, биринчи навбатда, к.онунни химоя килувчи ва унинг ижроси назоратини таъминловчи органларга тааллуқлидир. Яъни, хукуц-тартибот органларининг у"зи крнунларга су"зсиз риоя килишини таъминлашимиз лозим.

Учинчидан. *Хркимиятнинг тулацонли мустакил тармоги сифатида судларнинг факат конунга буйсунишини таъминлаш максатида суд тизимини ислоз; этиш керак.*

Суд жараёнида айблов ва химоянинг амалда тенглиги таъминланмот ва бунинг учун адвокатура идораларининг мавкеини кутариш даркор.

Суд ислохртини утказиш жараёнида жиной ва фукаролик ишларини курувчи судьяларнинг ихтисослашувини амалга ошириш ва бу масалаларни ташкилий жщатдан :*ал кдниш зарур.

Бу, албатта, одил судловни амалга ошириш сифати ва тезкорлигини, энг му^ими, к;абул кзшинган суд к^арорларининг адолатли булишини таъминлайди.

Туртинчидан. А^олимиз, айник;са, ёшларнинг з^укукдй онги ва маданиятини юксалтиришга к;аратилган чора-тадбирлар дастурини кенг куламда амалга оширишга алоэдва эътибор бериш зарур, деб уйлайман. Токи дар бир фуцаро уз ^ак;-зогкукини билсин ва уни зушоя кила олсин.

VI. Ташца сиёсат со^асида:

Ўзбекистоннинг ташки сиёсат борасидаги фаолиятининг асосини давлат миллий манфаатларининг устуворлиги, халк;аро хукук. мезонлари, тенглик ва бошка мамлакатларнинг ички ишларига аралашмаслик, барча бах.сли масалаларни тинч музокаралар нули билан хдл этиш каби жахрн мик,-ёсида эътироф этилган тамойиллар ташкил килади.

Ташки сиёсатни амалга оширишцаги асосий вазифалар бундан буен хам узгармасдан к.олади.

Ўзбекистан ташки сиёсатининг якин келгусидаги устувор йуналишлари куйидагилардан иборат:

Биринчидан, Марказий Осиёда тинчлик ва баркарорликни саклаш, хавфеизликни таъминлаш.

Бугунги кунда бизнинг барча ташаббус ва саъй-харакатларимиз минтацамизга тажовузкорона хатти-харакатлар, диний экстремизм, акидапарастлик ва халқаро террорчиликнинг ёйилиш хавфи кучайиб бораётганини кенг жамоатчиликка тушунтиришга каратилмокда.

Тинчлик ва барқ,арорликка, миллатлараро тотувлик ва минтацамиз халқлари хайда давлатларининг анъанавий д^стлигига, х.амжих.атлигига тахдид солувчи бу жиддий хавфни бартараф этиш буйича ку^пни мамлакатлар билан хамкорликда зарур чора-тадбирлар куриш — бугунги кунда энг долзарб вазифамиздир.

Марказий Осиёда ядро куролидан холи булган худудни барпо этиш ташаббусини амалга ошириш минтакавий хавфеизликни таъминлашнинг мухим шартидир.

Бу ҳақдаги Шартномани тайёрлашдаги доимий иштироки ва ёрдами учун биз Бирлашган Миллатлар Ташкилотига, ядро куролига эга булган кудратли давлатларга, барча манфаатдор мамлакатларга уз миннатдорлигимизни билдирамиз.

Иккинчидан, куп йиллар давомида чузилиб келаётган афгон муаммосининг х.ал б^лиш масаласи барчамизни ташвишга солмокда. Бунинг натижасида купорувчилик, халқаро террорчилик, наркобизнес, минтакамиз ва унинг ташк.арисига нокруний йуллар билан курул олиб кириш ва

сотиш каби хавф-хатарлар сакланиб келаётганини биз яхши англаб олишимиз даркор.

Шу муносабат билан биз "6+2" гурухига аъзо мамлакатлар томонидан қабул қилинган "Афронистондаги можарони тинч йул билан бартараф этиш принциплари дақдқаги Тошкент декларацияси"ни қупмиллатли Афронистонда тинчлик ва барқарорлик йулларини излашнинг универсал дастури, деб биламиз.

Мазкур декларацияни Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг расмий дужжати сифатида қабул қилгани учун бу нуфузли ташкилдтга у"з миннатдорлигимизни издор этамиз.

Афронистон муаммосини дал қилишга Покистоннинг янги маъмурияти ижобий ёндашаётгани мазкур масалани тезроқ ечишга самарали таъсир этади, деган умиддамиз.

Учинчидан, биз тунга аминмизки, мамлакатимизда ривожланган бозор иқтисодиётига асосланган фаровон демократии давлат барпо этишдек алий маъсадга эришмоғимиз учун Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятига кенг микёсда интеграциялашувини таъминлаш зарур.

Жадоннинг энг таравдий топтан мамлакатлари билан яқиндан алоқа урнатиш, етакчи халқаро иқтисодий, молиявий дамда инсонпарварлик ташкилотлари билан дамқорликни қучайтириш давлатимизнинг жадон дамжамиятига интеграциялашув жараёнининг ажралмас қисмидир.

Америка ҚУШМА Штатларидек улкан сиёсий, иқтисодий, дарбий-техникавий, интеллектуал салодиятга эга булган мамлакат билан дар томонлама муносабатларни бундан кейин дам ривожлантириш ва мустақкамлаш — биз учун ута мудим адамиятга эга.

Биз бундан буен дам мамлакатимизнинг етакчи Европа давлатлари билан дамқорлигини ривожлантириш ва мустақкамлаш йулида даракатимизни аямаймиз.

Иқтисодий, илмий-техникавий, маданий алоқаларга, шунингдек, изчил сиёсий мулоқотларга кенг имкониятлар очиб берадиган Европа Иттифок!* билан шериклик ва дамқорлик дақддаги Битимнинг амалга оширилишига алодида адамият берамиз.

Осиё минтақасидаги давлатлар билан, аввало, Япония, Корея Республикаси билан қуп қиррали дамқорлигимиз дар томонлама ривожланиб бораётгани, қушнимиз ва дустимиз булган буюқ давлат — Хитой Халқ. Республикаси билан алоқаларимиз тобора мустақкамланаётгани бизга катта мамнуният бахш этади.

Россия билан тарихан қарор топтан иқтисодий, маданий, дустлик алоқаларимиз Ўзбекистон учун, қолаверса, бугун минтақамиз учун дамиша мудим адамият қасб этиб қелган.

Шуни таъқидлашни истардимки, тенглик, узаро манфаатдорлик асосига қурилган, икки давлат орасидаги қуп томонлама дамқорлик, стратегик шерикликни қучайтириш учун бугун янги имкониятлар пайдо булаётгани дар икки томон — Россия ва Ўзбекистан манфаатларига дам мое қелади.

VII. Хавфсизликни таъминлаш содасида:

Демократии ва ижтимоий-иқтисодий узғаришларни амалга ошириш, маънавий тарқиётга эришиш, шунингдек, Ўзбекистоннинг жиқон ижамияти билан дамқорлигини қучайтиришнинг асосий шарти ва гарови — мамлакатимизнинг хавфсизлигини таъминлаш, жамиятимизда тинчлик, барқарорлик, миллатлар ва фуқаролар уртасида тотувликни сақлаш ва қуз қорачитдай асраидир.

Бу ҳақиқатни барчамиз яхши англаб олишимиз қерак.

Бугунги қунда бизнинг минтақамиз, шу дудудда жойлашган мамлакатларни демократик, дуқукий, дунёвий таракқёт йулидан қайтаришга уринаётган турли хил экстремистик қучлар ва марказларнинг бу ердаги хавфсизликка раҳна солиш учун қуз тиккан жойи булиб қолмоқда.

Бу ёвуз қучлар диний экстремизм ва халқдро террорчиликни минтақамизга ёйишга уринаётгани шундан далолат беради.

Гиёдванд моддалар ва қурол-ярроқларни нок.онуний йулар билан олиб утиш ва сотиш нафакдт минтақамиз, балки бутун дунё хавфсизлигига жиддий тақид солмоқда.

Минтакамизда ва дунёда юзага келган вазият бугунги кунда биздан чегараларимиз дахлсизлигини, мамлакатимизнинг худудий яхлитлигини, Ўзбекистоннинг изчил ва барқарор таракқиётини амалда таъминлашга қрдір булган хавфсизлик тизимини яратишни тақрзо этмоқда.

Шу муносабат билан мамлакатимизнинг миллий хавфсизлигини таъминлаш учун куйидаги масалаларни дал килиш алоҳдца ахамият касб этади:

Биринчи. *Марказий Осиё мамлакатларининг титлиги ва барқарорлигига, "мажур минтақада яшовчи халқларнинг хавфсизлигига дохл қилувчи тажовузларнинг олдини олиш ва бартараф этиш борасидаги қамжисатлигини мусписусамлаш тпу р. Уларнинг бу йулдаги саъй-иракатлари, имкони-ятлари ва салоҳиятларини мувофиқлаштириш ва бир.иш-тириш айницца муқшидир.*

Бу хавфни бартараф этиш учун одамларнинг, мана шу худуддаги мамлакатлар жамоатчилигининг хушёрлиги ва фаоллигини кучайтиришга қаратилган чора-тадбирларни амалга ошириш айницца мухм ахамиятга эга.

Халқларимизнинг табиатига мутлақр ёт булган сиёсий, диний экстремизм, акидапарастлик ва бошқа ёвуз окимларнинг минтакамизга кириб келиши ва тарқалиши тинчлик ва осойишталикка, фарзандларимизнинг келажакига катта хавф тувдиришини одамлар онгига чуқур сингдириб бориш керак.

Халқдаримиз тафаккурида юксак ахлокий-маънавий қадриятларни қарор топтириш ва мустахкамлаш орқали уларни ёвуз кучларга қарши курашга сафарбар этиш зарур.

Мен Марказий Осиёда яшовчи турли миллат ва элатларнинг асрлар мобайнида шаклланган маънавий ва маданій алоқаларини мустахкамлаш минтакамиз хавфсизлигининг мухм шарті эканини алоҳдца таъкидламоқчиман.

Иккинчи. Марказий Осиё минтақасидаги ИІ?гисодий х.амкорлик мик.ёсларини х.ар томонлама кенгайтириш.

Биз иктисодий лойихаларни, биринчи галда, минтаканинг бой табиий захираларидан, энергетика ва сув манбаларидан фойдаланиш, транспорт коммуникациялари, газ

ва нефть тармоқларини барпо этиш, экологик муаммоларни х.ал килиш каби сох.аларга тегишли аниқ, лойихаларни яратиш ва амалга ошириш борасида куч ва имкониятларимизни бирлаштиришимиз лозим.

Айнан мана шу сохаларда х.амкорлик килиш Марказий Осиёдаги барча мамлакатларнинг манфаатларига мое келиши шубҳасиз. Бу дамкорлик бутун минтаканинг кучли ижтимоий-иктисодий юксалишига, шу билан бирга, унинг хавфеизлиги, барқарорлиги ва ривожланишига мустахкам асос яратган булур эди.

Учинчи. *Ягона давлат сиёсати асосида армия, чегара ва ички қушинларимизни босқичма-босқич ва изчил исло% этиш.*

Биз энг юксак талабларга жавоб берадиган, мамлакатимиз тинчлиги ва осойишталигини самарали ва ишончли тарзда х.имоя кила олишга қрдір, тезкор, етарли даражада таъминланган ва яхши куролланган, профессионал тайёргарликка эга булган Куролли Кучларимизни шакллантиришимиз даркор.

Туртинчи. Давлат чегараларимизни янада мустахкамлаш ва унга тегишли иншоотларни барпо этиш.

Давлат чегараларини куриклаш ва химоя этишга қаратилган бутун тизим мамлакатимизнинг худудий яхлитлигини сақлаши, бузгунчи-террорчи гурухлар ва купорувчи унсурларнинг сарх.адларимиздан утишига йул қ^ймаслиги, Ўзбекистоннинг иктисодий ва бошқа манфаатлари химоясини таъминлаши шарт.

Бешинчи. Хавфсизликнинг булинмас ва яхлитлиги хакидаги бош принципга таяниб, Террорчиликка қарши кураш буйича халқ.аро марказ барпо этишга оид Ўзбекистон ташаббусини амалга ошириш борасидаги ишларни янада кучайтириш.

Марказий Осиёдаги барқарорлик ва тинчликни издан чикариши мумкин булган хавф-хатарларнинг олдини олиш ва бартараф килиш булгача бу мухм масалага халқ.аро тузилмаларнинг эътиборини ошириш борасидаги тақлифларимизни амалда жорий этиш йулидаги саъй-х.аракатларни давом эттириш даркор.

миз учун чинакам юксалиш ва саодат асри бўлмай, иншо-
оллоҳ.

Азиз қадрдонларим!

Инсон учун халқнинг ишончи, меҳр-муҳаббатига са-
зовор бўлишдан ортиқ бахт йўқ. Бугун мана шу юксак ва
мўътабар минбардан туриб, қўлимни кўксимга қўйиб,
менга билдирган улкан ишончи, ҳурмат-эътибори учун
меҳнаткаш, бунёдкор, бағри кенг ва доно халқимизга таъ-
зим қиламан.

Мен ўзимнинг энг эзгу мақсадим, ҳаётимнинг маъно-
мазмунини бошлаган ижобий ишларимизни давом этти-
риш, ҳар бирингизнинг эртанги кундан кутаётган орзу-
умидларингизни рўёбга чиқариш йўлида хизмат қилиш,
деб биламан.

Мен учун бундан бошқа олий мақсад, бошқа улуг сао-
дат йўқ.

Барчангизга соғлиқ-омонлик, хонадонларингизга қут-
барака тилайман.

Ватанимиз тинч, осмонимиз мусаффо бўлсин!

Эзгу ишларимизда Яратганинг ўзи мададкор бўлсин!

Олтинчи. Ҳуқуқ-тартибот органлари тизимини ислоҳ этиш ва уларнинг жамоатчилик билан алоқаларини мустаҳкамлаш.

Жойларда жамоат хавфсизлигини таъминлаш учун ўзини ўзи бошқариш органлари, биринчи галда, маҳаллаларнинг ролини янада ошириш зарур.

Маҳалла қўмиталарининг аҳоли яшаш жойларида содир этилаётган жиноятлар ва бошқа ғайриқонуний ҳатти-ҳаракатларни келтириб чиқараётган сабаб ва ҳолатларни аниқлаш, уларни бартараф этиш йўлидаги саъй-ҳаракатларини қўллаб-қувватлаш муҳим аҳамиятга эга.

Жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлашда биз “Чегара посбонлари” ва “Маҳалла посбонлари” каби фуқаролик тузилмаларининг кучли салоҳиятидан тўла фойдаланишимиз лозим.

Бу тузилмалар сафига кенг оммани жалб этиш, уларнинг тайёргарлигини кучайтириш ва чегара қўшинлари ҳамда ҳуқуқ-тартибот идоралари билан ҳамкорлигини таъминлашимиз зарур.

Жамоат тартибини ва фуқароларнинг ўз шахсий хавфсизлигини сақлаш уларнинг ҳушёр ва огоҳлигига, тевақалроқлигига, рўй бераётган воқеаларга фаол муносабатига нақадар боғлиқ эканини одамларнинг онсига етказиш ўта муҳимдир.

Жиноятчиликка, экстремизм ва жаҳолатнинг ҳар қандай кўринишларига қарши курашда, умумий хонадонимиздаги тинчлик ва осойишталикни асраш йўлида аҳоли фаоллигини ошириш лозим.

Азиз юртодошларим!

Халқимиз, миллатимиз буюк ўзгаришлар арафасида турибди. Биз янги асрга озод ва эркин халқ, мустақил ва қудратли давлат бўлиб кириб бормоқдамиз. Шўни унутмаслигимиз керакки, ягона Ватанимизнинг равнақи, юртимиз тинчлиги ва фаровон келажакимиз фақатгина ўзимизнинг қўлимиздадир.

Заҳматкаш ва фидойи халқимизнинг меҳнати, эзгу интилишлари билан кириб келаётган янги юз йиллик юрти-

**ИККИНЧИ ЧАКИРИК.
УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ
МАЖЛИСИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ
ИККИНЧИ ЙИРИЛИШИДА СУЗЛАНГАН НУТҚ.**

Ассалому алайкум, азиз дустлар!

Мухтарам халк. депутатлари!

Сизларга маълумки, Узбекистон Республикаси Конституциясининг 98-моддаси ва "Вазирлар Махкамаси ҳақда"-ги Узбекистон Республикаси қонунининг 4-моддасига биноан Вазирлар Махкамаси янги сайланган Олий Мажлис олдида §3 ваколатларини зиммасидан соқдг қдлади.

Конституциямизга асосан Узбекистон Республикаси ҳукуматининг янги таркиби Президент томонидан Олий Мажлис депутатлари тасдигага қуйилади.

Ҳукуматнинг янги таркиби ҳақида гапирганда, мен бу масаланинг қуйидаги муҳим томонларига сизларнинг алоҳида эътиборингизни жалб қилмоқчиман.

Аввало, бугунги кунгача фаолият курсатган Вазирлар Махкамасининг сон жихатдан таркиби тузатилишида айтиб ўтиш жоиз.

Маълумки, олдинги таркибда ҳукумат аъзоларининг сони ўттиз етти нафардан иборат эди. Яъни Бош вазир ва унинг муовинлари, 16 бешта вазир ва 16 битта давлат қўмитасининг раиси лавозимлари бор эди.

Конституциямизнинг 98-моддасига биноан Қўрақдл-ПўРИСТОН Республикаси ҳукуматининг бошлиғи! Вазирлар Махкамаси таркибига ўз лавозими бўйича қиради.

Бугун Олий Мажлис тасдирига Вазирлар Махкамасининг янги таркиби ўттиз тўрт лавозимдан иборат ҳолда тақлиф қилинмоқда.

Ўқша лавозим, шу жумладан, Бош вазирнинг битта уринбосари ва икки нафар давлат қўмитаси раиси лавозимлари қўққартирилмоқда.

352

Бош вазирнинг транспорт ва алоқа қўалари бўйича муовини лавозими қўққартирилиб, унинг вазифалари Бош вазирнинг энергетика соҳасини бошқарадиган уринбосари зиммасига юқлатилмоқда. Давлат ушмон *тўқитаси* билан Саноатда ва қончилиқда ишларнинг беҳатар олиб борилишини назорат қилиш давлат қўмитаси қўқққартириди.

ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРҚИН ВА ФАРОВОН ҲАЁТ - ПИРОВАРД МАҚСАДИМИЗ

Давлат ушмон қўмитаси урнига (қилиш. ва сув ҳужали-ғи вазирлиғи қ.ошида Бош бошқарма ҳамда Саноатда ва қончилиқда ишларнинг беҳатар олиб борилишини назорат қилиш давлат қўмитаси урнига махсус агентлик ташкил қўққашини қўзда тутилмоқда.

Эътибор берган бўлсангиз, Бош вазирнинг янги таркибда қўққатган туққиз уринбосаридан тўрт нафаригина бевоқита мана шу ишни, яъни Бош вазир муовини вазифасини бажаради. Қўққган бештасига эса улар бошқардиган соҳаларнинг аҳамияти ва мавқеига қўққаб, уларнинг таъсирини қўққайтириш мақсадида Бош вазир муовини лавозими қўққимча тарзда берилган.

Бугун сизнинг тасдиқингизга тавсия қилинаётган таркибда, шунингдек, Бош вазир уринбосари — Макроиктисодиёт ва статистика вазирлиги вазифасини бажарувчи шахсга Бош вазирнинг биринчи уринбосари мақрми берилмоқда. Шуни таъқидлаш қераққи, тавсия этилаётган номзодлардан фактдггина икки нафари — Мираброр Усмонов ва Дилбар Руломова Биринчи қўққдриқ, Олий Мажлиснинг иккинчи сессиясида тасдиқланган бўлиб, қўққган Бош вазир уринбосарлари эса бу лавозимларга қейин тайинланган.

Ўтган давр мобайнида ўзига юқлатилган вазифаларни талаб даражасида бажаролмаган, ишца ўзини қўққсата олмаган бир қ.анча ҳукумат аъзолари бошқд ишга ўққказилди ёқи лавозимидан озод этилди.

Ўз навбатида қўққизги замонавий талабларга қавоб берадиган, янгиликка интиладиган, амалий ишлари билан қўққза қўққинган ёш қўққрлар рақбарлик лавозимларига тайинланди ва бугунги қўққнда бу юқсак ишонқни оқдашга ўққиши, ўз фаолияти билан қарақат қилмоқда.

Бу ўзғаришларни Олий Мажлис депутатлари ўққ вақолатига асосан тасдиқлаган ва бу қўққда қамоатчилиғимиз қабардор.

Бугун иккинчи чакдрик. Олий Мажлиснинг биринчи сессиясига янгидан тасдикланаётган номзодлар каторида Бош вазир уринбосарларидан — Сирдарё вилояти хркими вазифасини бажараётган Уктам Исмоилов номзоди куйилмокда. Аини вақтда, у Бош вазир уринбосари лавозими билан бирга Давлат мулкани бопщариш ва тадбиркорликни куллаб-куватлаш давлат ку^митасининг раислигига тавсия этилмокда.

Бу номзодни таърифлаб утиришнинг хржати ЙЗ^қдир. Нима деганда, уни купчилик денутатлар яқдндан танийди, деб ^йлайман. Бу киши олдин дам мамлакатимиз микёсида к^п рахбарлик вазифаларини, шу жумладан, Бош вазир уринбосари вазифасини дам бажариб келган.

Энди вазирликлар ва давлат кумиталарига тзЪсталиб утсак.

Вазирликлар ва давлат к^миталари радбарлигига тавсия этилаётган номзодларнинг фак.аттина беш нафари биринчи чакдфик. Олий Мажлиснинг иккинчи сессиясида, ун турт нафари кейинги сессияларда тасдиқданган.

Қолган беш нафар номзод эса янгитдан сизнинг тасдигингизга хавола этилмокда.

Шундай қдлиб, бугун сизнинг тасдигингизга Вазирлар Мадкамасининг янги таркиби ва шу лавозимларга курсатилаётган номзодлар к^лингиздаги маълумотлар буйича тавсия қдлинмокда.

Яъни:

1. Бош вазир лавозимида Султонов ^ткир Тухтамуродович;

2. Бош вазирнинг биринчи уринбосари — Макроиктисодиёт ва статистика вазири лавозимида Хамидов Бахтиёр Султонович;

3. Бош вазир уринбосари — Қдпплок. ва сув хужалиги вазири лавозимида Олимжонов Бахтиёр;

4. Бош вазир уринбосари лавозимида Исаев Анатолий Никматович;

5. Бош вазир уринбосари — Давлат мулкани бопщариш ва тадбиркорликни к^ллаб-куватлаш давлат кЗ^митасининг раиси лавозимида Исмоилов Уктам К^чқррович;

6. Бош вазир уринбосари лавозимида Кароматов Хадулла Саъдуллаевич;

7. Бош вазир уринбосари лавозимида Отаев Валерий Йулдошевич;

8. Бош вазир уринбосари лавозимида Усмонов Мираброр Зуфарович;

9. Бош вазир уринбосари — Ўзбекистон автомобиль йуллари куриш ва фойдаланиш давлат-акционерлик концерни бошқдрувининг раиси лавозимида Юнусов Рустам Расулович;

10. Бош вазир уринбосари - Ўзбекистон Хотин-қдзлар кумитаси раиси лавозимида Руломова Дилбар Мудаммадхоновна номзодлари тавсия этилмокда.

Вазирлар ва Давлат кумиталари раислари лавозимида эса:

11. Адлия вазири лавозимида Полвонзода Абдусамад Абдухдмидович;

12. Ижтимоий таъминот вазири лавозимида Обидов Окдл;

13. Ички ишлар вазири лавозимида Алматов Зокиржон;

14. Коммунал хизмат курсатиш вазири лавозимида Мухаммедов Рофуржон Каримович;

15. Маданият ишлари вазири лавозимида Жураев Хайрулла;

16. Меднат вазири лавозимида Ибродимов Шавкат Фуломович;

17. Молия вазири лавозимида Азимов Рустам Содикрович;

18. Олий ва урта махсус таълим вазири лавозимида Фуломов Саидахрор Саидадмедович;

19. Соқли^ни сақлаш вазири лавозимида Назиров Феруз Рофурович;

20. Тапши ишлар вазири лавозимида Комилов Абдулазиз Хафизович;

21. Тадши иктисодий алокэлар вазири лавозимида Ғаниев Элёр Мажидович;

22. Фавкулудда вазиятлар вазири лавозимида Қосимов Бахрдир Эргашевич;

23. Хал к; таълими вазири лавозимиға Йулдошев Жура Раниевич;

24. Энергетика ва электрлаштириш вазири лавозимиға Шоисматов Эргаш Рахматуллаевич;

25. Давлат архитектура ва курил иш кумитасининг раиси лавозимиға Хужаев Бахрдир Эргашевич;

26. Давлат божхона кумитасининг раиси лавозимиға Орипов Саидазим;

27. Давлат геология ва минерал ресурслари кумитасининг раиси лавозимиға Ахмедов Нурмухаммад;

28. Ер ресурслари давлат кумитасининг раиси лавозимиға Курбонов Эргаш;

29. Давлат жисмоний тарбия ва спорт кумитасининг раиси лавозимиға Махситов Бахрдир;

30. Давлат матбуот кумитасининг раиси лавозимиға Шоруломов Рустам Шомуродович;

31. Давлат солик кумитасининг раиси лавозимиға Хужаев Ботир Асадуллаевич;

32. Фан ва техника давлат кумитасининг раиси лавозимиға Хабибуллаев Пулат;

33. Давлат чегараларини химоя килиш кумитасининг раиси лавозимиға Тешаев Рофуржон Крдирович номзодлари тавсия этилмокда.

Уларнинг таржимаи холи ва фаолияти хакидаги маълумотнома сизларга таркатилган.

Мудофаа вазири лавозимиға номзод Олий Мажлиснинг кейинги сессиясига киритилади.

Яна бир мухим масалаға эътиборингизни қаратмокчиман.

Барчамизга маълумки, иктисодиётимизнинг энг йирик, хал қилувчи ахамиятга эга булган кишлок, хужалик соҳасининг ривожу узига алоҳида эътиборни талаб қилади.

Шунинг учун ҳам бу тармокни аввало маблар билан тушш таъминлаш, бу соҳаға сармояларни тортиш, унинг молиявий аҳволини яхшилаш, бир суз билан айтганда, иктисодий муаммо ва жумбоқларини ечиш ва кумаклашиш максадида бу вазифа ва масъулият шу содани бошчарадиган Олимжонов Бахтиёр билан бирга Бош вазир-

нинг биринчи уринбосари Хамидов Бахтиёр зиммасига юклатилади. Балки шу максадда ҳам Хамидовга Бош вазирнинг биринчи муовини вазифасини топшириш кузда тутилмокда.

Хурматли депутатлар!

Азиз дустлар!

Бугун Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби ва шу лавозимларга курсатилаётган номзодларни Олий Мажлис тасдирига ҳавола қилар эканман, сиз — халқ/ноибларида табиий бир савол турилиши мумкин: "Хуш, ҳукуматнинг янги таркиби биз учун аён бўлди, қайси вазифа нима учун кераклигини узимизга тасаввур қила оламиз. Лекин бу номзодлар уларининг инсоний хусусиятлари, қурби-қрблияти жўшадан мана шу вазифаларга қай даражада муносиб?"

Хурматли халқ. ноиблари!

Бундай ташвишлар, бундай саволлар туқилишига асос борлигини барчамиз яхши тушунамиз.

Негаки, ҳозирги шароитда, *jira*. масъулиятли бир даврда, ҳаёт мураккаблашиб, халқ аро аҳвол, ички ва ташқи вазият тобора кескинлашиб бораётган бир пайтда аввало раҳбарларга, биринчи навбатда энг юқри вазифаларда утирганларга, жумладан, ҳукумат аъзоларига, бир суз билан айтганда, етакчилик вазифасини уш зиммасига олган шахсларга замон талаблари қундан-қунга ошиб бораётганини пайқаш, англаш қийин эмас.

Бугунги утиш даврида, яъни, олдин умуман қурмаган, бошимиздан утмаган муаммоларни ечишда, ноаниқ, мураккаб, илк бор дуч келаётган масалаларни ҳал қилишда, ҳаётимизнинг барча жаҳдаларида ислох.отларни қатъият билан амалга оширишда ОҒНР масъулият авваламбор ҳукумат аъзоси булган одамлар зиммасига тушади.

Ватанимиз эш таракддиёти йулида янги уфқдар ва янги максадларга интилаётган бир пайтда, жамиятимизнинг барча соҳаларида амалга оширилаётган ислодотларни янги босқичга қутариш, яъни, ҳаётимизни эркинлаштириш ва ислох.отларни қуқурлаштириш даврида бу жавобгарлик ниҳоятда ортади.

Бугун шу лавозимларга тавсия этилаётган номзодлар бир Хфк.икатни чукур англаб, уз онгидан, юрагидан утказишлари керакки, одамларимизнинг эртанги хаётдан ку-таётган орзу-умидларининг р^ёбга чиқиши, Ватан тарак.-кдети, юрт тинчлиги, халк. фаровонлиги бу рахбарларнинг уз вазифасини халол ва малакали бажаришига, крлавер-са, фидойилигига Кјта жихатдан боЕпик..

Одамлар х.ар к.андай рахбарни биринчи галда унинг фаолияти, ишининг амалий натижасига караб бахрлайди. Курук. савлат ва баландпарвоз гаплар билан эмас, факат шу хисобидан рахбар обрУ тодиши, хурмат крзониши мумкин.

Шу нуктаи назардан Караганда, бугун тавсия этилаётган ҳукумат аъзоларига бахр берар эканмиз, адолат юзасидан шуни таъкидлашимиз керакки, охириги т\$грт-беш йил давомида ҳаётимизда қандай натижа ва ютуқларга эришган булсак, уйлайманки, бунда зиммасига юклатилган вазифаларни уз урнида адо этаётган вазирлар, ку^шталарнинг райслари, Бош вазир ва унинг у^ринбосарлари хиссаси борлигини инкор этиб булмайди.

Ишда қандай айрим хатолар, муайян камчиликлар булмасин, куз унгимизда амалга оширилаётган улкан ижобий 5^згаришларни тан олмаслик инсофдан булмайди.

Бугун мамнуният билан эътироф этшпимиз керакки, жамиятимиз ҳаётида, жамоатчилик онгида олдинги бе-парволик, лок.айдлик урнига, рах.бар шахе қандай мезонларга жавоб бериши зарурлиги ҳақда аниқ, ва к.атый фикр шаклланиб бормокда. Одамларимиз олис кишлоқда ёки катта шах.арда яшашидан, ишчи ёки зиёли эканидан кдтъи назар, ҳрзирги вақтда рах.барларга алоҳида талаб кузи билан к.арамокда.

Одамлар рахбар курсисида утирганлардан биринчи навбатда:

Авваламбор, унинг ватанпарвар ва юртпарварлик фа-зилатларига эга булиши, она юртини чин қалбидан севи-ши ва ардоқдаши, эл-юрти учун ^зини аямаслига, керак булса, бу й^лда жонини х.ам фидо клишга тайёр були-пгани,

Уз касб-корининг устаси, шу ишнинг чинакам билим-дони, бу борада бошқ.аларга урнат булишни кутади.

Жамоатчилик, халқ. рахбар шахнининг мустақди дунё-к.араши, кенг фикрлаши, узокни кура билиш крбилияти билан боишлардан ажралиб туришини,

Иймон-эътиқ.оди мустаҳкам, иродаси бақувват, ор-но-мусли, ҳаром-хариш ишлардан х.азар кдладиган, изланув-чан, ташаббускор, тадбиркорлик фазилатига эга булиши-ни, ташкилотчи, талабчан ва кдтъиятли булишни истади.

Соҳибқирон бобомиз Амир Темурнинг: "Ишбилармон, мардлик ва шижоат соҳиби булган, азми кдтъий, тадбир-кор ва хушёр бир киши минг-минглаб тадбирсиз, лок.айд кишилардан афзалдир", деган ҳикматининг бугун х.ам н.х.оятда долзарб эканини барчамиз сезиб-англаб туриб-миз.

Халқимиз узини рахбар деб биладиган одам, аввало, инсонни яхши куқиши, инсонни ардоқдашини хоҳлайди. Одамларнинг ҒаМ-ташвишларини юрагидан утказиб, улар-нинг дардига дармон булмоғини орзу қилади.

Ҳаётнинг қуп аерлик тарихи ва қундалиқ турмушимизда к^з ^нгимиздан утадиган ку^п мисоллар, аччиқ. сабоқхғар асосида айтишимиз мумкин: ҳар қандай рахбарлик ман-сабига қутарилган одамни синайдиган оқир имтиҳ.онлар-дан бири шуки — атрофдаги уни у>аб оладиган хушомадг^й, лаганбардор, лаббайчиларнинг сохта мак^овидан ^зини сакдаб, мана шундай имтшонлардан одаимйлигини, ин-соний киёфасини йукртмасдан чиқишдир.

Халқимиз одамни синамокчи булсанг, унта амал бериб кур, деб бежиз айтмаган,

Агар рахбар мана шундай талабларнинг ҳаммасига эмас, лоақал бир қисмига жавоб бера олса х.ам, албатта, бағри-кенг элимиз бундай одамни ардоқдайди, бошига қутара-ди, уни ҳдшоя қдышга, унинг учун х.атто жонини ҳдм беришга тайёр булади.

Очик. айтиш керакки, барчамиз х.ам х.али бу юксак та-лабларга тула жавоб бера олмаймиз. Лекин одамларимиз айнан шундай фазилатларни биздан — рах.барлардан ку-тишини х.еч қачон унутмаслигимиз керак.

Афсуски, лавозим, вазифани худди ота-бобосидан к.ол-ган меросдек биладиган раббарлар дам учраб туради. Хаётимизда шундай кимсалар дали оз эмаслигини тан олишимиз ва бу каби долатларга қарши курашморимиз зарур.

Сизнинг тасдиқшгизга тавсия этилаётган номзодларнинг асосий заиф томонлари нимада, деб сурасангиз, буни дам очик. айтишим мумкин.

Бу камчилик Бош вазир Султоновга дам, бопша дукумат аъзоларига дам тепшиши булиб, уларда купинча масъулиятни уз зиммасйга олиш, доимо кдгъиятли булиш хусусияти етишмайди.

Буларнинг \$Ъи яхши, билимдон, дамма нарсани тушунадиган, замон талабларини биладиган, одамлар билан муомаласи дам жойида булиши мумкин. Охирги йилларда, ута мураккаб шароитда жамиятимизни янгилаш ва ислодотларни даётга татбиқ; кдлиш йулида бу инсонларнинг анчагина тажрибага эга булганини дам тан олаимиз.

Лекин, мен шуни алодида урҒу бериб айтишим керакки, дукумат аъзоси булган бдамнинг, содда кдпиб айтганда, отнинг калласидай юраги булиши керак. У зарур пайтда масъулиятни узига ола билиши шарт. Бугун даёт шуни такрзо килмокда.

Кдцрли д^стлар!

Биз Олий Мажлис биринчи сессиясининг биринчи мажлисида навбатдаги устувор максад ва йу^алишларимизни аник, белгилаб олдик. Хаётимизни эркинлаштириш, бошлаган ислодотларимизни чукурлаштириш борасида парламент ва дукуматнинг вазифаларини олдимизга аник-равшан кдлиб куидик.

Бугун жойларда булаётган мудокамалар, фикр алмашувлар шуни курсатяптики, халқдмиз бу содадаги Й5?лимизни куллаб-кувватлаяпти, унта ишонч билдирияпти.

}^аёт тез суръатлар билан давом этмокда, унинг талаблари кескин ^смокда. Замоннинг бундай шидцатига чидаш, давр талаблари олдида заиф булмасдан юрти учун, Ватани учун ^зини аямай меднат кдпадиган фидойи инсонларгина бугун бу даёт туфонларига, даёт синовларига бардош бера олиши мумкин.

Бу — аник.. Бунга даммамиз икрор б^лишимиз керак.

Шу муносабат билан мен якинда телевидение оркали берилган бир курсатувда мудтарам шоиримиз Эркин Водидов айтган бир фикрни эслатишни уринли деб биламан.

Яъни, у кишининг, узимизнинг узбекларда дуппини олиб куйиб бир судбатлашайлик, гурунглашайлик, деган гап бор, лекин бугун нафакат гаплашиш, нафак.ат гурунглашиш, балки ишлаш, даракат кдпиш вакти келди,— деган сузлари, даъвати бугунги замонда жуда долзарб эканини исбот кдлиб беришга дожат йуХ, деб уЕшайман.

Азиз юртдошлар!

Шуни унутмайликки, бу дунёда дамма нарса уткинчидир. Ямал дам, мол-дунё дам, шон-шудрат дам утиб кетади, Фак.ат халқ,, хацнинг хотираси доимо яшайди. Шундай экан, дар бир инсон ана шу халқ. хотирасида узидан яхши ном, эзгу ва савобли ишлар к.олдириш дакдца уйбашаши керак.

Бизнинг задматкаш ва олижаноб хаякимиз бугун сизу биздан — узи ишонч билдирган инсонлардан ана шундай амалий даракатларни кутмокда.

Шу гузал Ватанимизда яшаётган, миллати, тили ва динидан кдтъи назар, дар бир оила, дар бир фукаронинг ОБирини енгил кдшиш, муаммоларини ечиш, улар учун муносиб турмуш шароити яратиб бериш, юртимизнинг тинчлиги ва тараккиётини таъминлаш, бир с^з билан айтганда, одамларни даётдан рози кддиш — барчамизнинг мукаддас бурчимиздир.

Ана шу эзгу максад йулида сиз азизларга сидат-саломатлик ва куч-ъанрат тилайман.

2000 йил 11 февраль

ИСЛОХОТЛАР ВА ИНВЕСТИЦИЯЛАР БУЙИЧА ИДОРАЛАРАРО МУВОФИҚДАШТИРУВЧИ КЕНГАШ ЙИРИЛИШИДАГИ МАЪРУЗА

Хурматли кенгаш катнашчилари!

Қдрли меҳмонлар!

Хонимлар ва жаноблар!

Ислодотлар ва инвестициялар буйича идоралараро мувофиқдаштирувчи кенгаш йирилишининг бугунги мажлиси кун тартибига битга, лекин кенг камровли ва зфл кдпувчи масала, яъни мамлакатимизда амалга оширилаётган иктисодий ислозфтларни янада эркинлаштириш масаласи к^айилган.

Айнан шу масаланинг кун тартибига куйилгани нима билан изозуганади? Унинг долзарблиги нимада?

Бунинг бир неча сабаблари бор.

Биринчидан, биз мустакилликимизнинг дастлабки йилларида Ш^агисодиётни ислоз^а килишнинг устувор йу^аналишлари буйича уз оддимизга ку^айган мақсад ва вазифаларни асосан амалга ошириб булдик.

Мамлакатимиз чуқур иктисодий таназзул давридан утиб олди, макроиктисодий ва молиявий барқарорликка эришди, иктисодий у^асиш учун зарур шарт-шароитлар яратилди.

Ижтимоий-иктисодий даётимизда туб таркибий у^азгаришлар амалга оширилди. Хусусий мулкчиликнинг зопкукзий асослари яратилди ва у хд^атимиздан муста^азкам урин эгаллади. Амалда купукладли иктисодиёт шаклланди.

Нодавлат сектори аксарият тармоқларда, умуман НК^аН-содиётимизда з^ал кдпувчи аз^аамият касб этмокда. Қудгина давлат корхоналари мулкчиликнинг хусусий ёки з^аис-саторлик шаклларига утди.

Иктисодиётнинг бошқарув тизими тубдан ^азгартирилди. Тармок. вазирликлари тугатилиб, ишлаб чиқариш тармоқлари ва соз^аларини бошқаришнинг бозор иктисодиёти шароитида зсужалик юритиш талабларига к^апрок. мое келадиган янги тизими ташкил этилди. Бозор инфратузилмаси асослари барпо килинди.

Иккинчидан, республикаимизда утказилаётган иктисодий и^апшотларнинг пойдевори б^алиб зшзмат келадиган, уларнинг ортга к.айтмаслигини кафолатлайдиган мустах^акам эо^акукд^ай замин яратилди.

Учинчидан, мустандплик йилларида одамларимизнинг тафаккури, дунёк.араши, з^ааётга булган муносабати з(ам тубдан у^азгарди. Турмуш даражаси, оиласининг фаровонлиги, энг аввало, ^азига боишк. эканини тушуниб етаётган одамлар тобора ку^атайнб бормокда.

Тараққиётимизнинг бугунги босқичида инсон омили жамиятимизни з^ааракатга келтирувчи қудратли кучга айланди. Унинг янада ривожланиш ва янги кирраларининг очилиши учун барча зарур шарт-шароитларни вужудга келтириш, яъни тадбиркорликка кенг йул очиб бериш, з^аар бир кишининг ташаббус курсатиши учун кенг имконият яратиш талаб этилмокда.

Туртинчидан, Ўзбекистон бутун дунёда халқаро ҳуқук. ва жаз^аон ҳужалик алок.аларининг тент ҳуқукли субъекти сифатида тан олинди ва унинг бу мавкеи мустахкамланиб бормокда.

Шу билан бирга, биз жах.он икдисодиётига интеграциялашув жараёнида з^ал этилмаган купдан-куп муаммолар мавжуддигини з^аам инкор этолмаймиз. Бу муаммолар крнунчилигимизни янада такомиллаштириш ва згалқаро з(укух мезонларига мослаштириш, ташки иктисодий ва валютасиёсатини янада эркинлаштириш билан боклик,-дир.

Бешинчидан, маъмурий-буйрук.бозлик, бюрократик тизимнинг асоратларидан тула халос була олмаган амалдаги ҳужалик юритиш механизми ташаббус ва тадбиркорликнинг кенг ёйишшига, товар, меҳнат ва капитал бозорининг етарли даражада такомиллашувига имкон бермаяп-

ти. Айникса, унинг меҳнатни, юкрри пировард натижаларга эришишни рағбатлантира олмаётгани билан асло мураса килиб булмайди.

Олтинчидан,юртимизда куппартиявийлик ва мукрбиллик асосида Республика Президента ва крнун чикарувчи орган — Олий Мажлисга булиб утган сайловлар халкимизнинг жамиятни демократлаштириш ва янгилаш борасида угазилаётган ислохотларни изчил ривожлантириш ва янада чуқурлаштиришга каратилган хошиш-истагини яна бир бор намоён этди.

Бизнинг асосий ва мукаддас вазифамиз — одамларнинг ана шу ишонч ва умидларини оклашдир. Халкдшиз уз оддига куйган юксак максадлар — демократик жамият, жахрн хужалик тизими билан кенг куламда интеграциялашган, баркарор бозор иктисодиётига эга булган хукукий давлат куриш борасида барча чора-тадбирларни куриш, зарур шарт-шароитларни барпо этишдан иборат.

Ва нихоят, бугун замоннинг узи, хаётнинг узи биздан бу йудда янги, янада аник, катый карорлар кабул килишни талаб этмокда.

Биз янги аср б^асарасида, янги минг йиллик арафасида турибмиз. Бизнинг келажагимиз, бизнинг олдинга ивггилишимиз, ^азбекистоннинг халк.аро меҳнат таксимотида тутган урни бугунги кунда ку^пн жих.атдан туб ^азгаришларни такрзо этаётган замон талабларига мое келадиган карорлар кабул килиш йулида к.андай к.адамлар куйишимизга бовгак..

Бир с^аз билан айтганда, биз хрзир даётимизнинг барча жабх.аларини, биринчи галда и^атисодий сох.ани ислох. килишни чуқурлаштиришнинг янги, янада мураккаб, айтиш мумкинки, янада масъулиятли боекдчи оддида турибмиз.

Шу нарса аникки, агар биз ислодотларни чуқурлаштирмасак, иктисодиётни янада ислох. килиш учун зарур хукукий, ташкилий ва амалий шарт-шароит яратмасак, фак.атгина шаклланган мавжуд вазият билан чекланиб крлсак, айрим тармок; ва содаларда ислохотлар суёт бораётганига нималар сабаб б^алаётганини атрофлича тахлил

килмасак, бу х.ол иктисодиётни баркарорлаштиришга эмас, балки унинг бир жойда депсиниб туриб крлишига олиб келади.

Шубха йукдеи, бундай вазиятда бизнинг ривожланишдан тухтаб крлишимиз мукаррардир. Чунки баландпарвоз чакириклар ва курук. даъватлар билан амадда олка силжишни таъминлаб булмайди.

Бу мени гоят ташвишлантиради. Шу боис, сиз, ушбу анжуман иштирокчиларига, барча жамоатчиликка муржаат килиб, биз бугун масъулиятли ва мураккаб бир вазиятда турганимизни тушунишингизни, энг мухими, англаб етишингизни истайман.

Афсуски, биз жамиятни, биринчи навбатда, иктисодиётни ислох. килиш борасида эришган ютуқларимизни таъкидлаш билан чекланиб крлмокдамиз. Албатта, бу натижаларни хеч ким инкор этолмайди. Бу бизнинг бойлигимиз, аникрори, тарихимиздир.

Шуни кайта-кайта таъкидлашга ту^ари келадикки, биз ана шу ютуқларимиз билан ^азимизни тинчлантиргандек, узимизга Узимиз тасалли бергандек буламиз.

Ту^ари, ютуқдар, муваффакиятлар хакида холисона гапириш керак. Лекин, аввало, мавжуд муаммолар, бизнинг олра интилишимизга халакит бераётган камчиликлар, ислохотлар йулидаги тусик-вовлар, хали хануз ишга солинмаган резерв ва имкониятлар хакида купрок. бош кртиришимиз лозим.

Энг мухими шундаки, биз бугунни эмас, эртанги истикболни уйлаб яшашимиз керак. Уз келажагимизни аник ва равшан тасаввур этишимиз, эртани кузлаб, бугунги мавжуд муаммоларни зудлик билан ечишимиз даркор.

Мен оддий бир х.ашишатни барча тушуниб олишини истайман: эркинлаштириш ва ислохотларни чувурлаштириш — бу бизнинг опта интилишимизнинг кафолати ва асоси, у нафакат и^атисодий, балки, ҳам ижтимоий, хдм сиёсий вазифаларни х.ал килишнинг асосий шартидир.

Бу муаммонинг иккинчи жихдти ҳам бор.

Шу нарсани кайта-кайта такрорлашга ту^ари келмокда: Узбекистон иктисодиётининг жах.он иктисодий тизими

билан интеграциялашувига эришмасдан туриб, ташвд **иктисодий** алошчаларни кенрайтирмасдан ва мустахкамламасдан **туриб**, энг чужими, хорижий инвестицияларни мамлакат иктисодиётига **жалб** этмасдан **туриб**, яъни **мен** айтмок, чиманки, **банк ва** молия сохаларида, **реал** и^атисодиётда, **биринчи** галда **етакчи** тармокларда **чет** эл **капиталининг** иштирокини кенгайтирмасдан **туриб**, **иктисодиётимизнинг** баркарор **таракдиётини** таъминлаш **кийин**. Бу дам барчамиз учун тушунарли булиши керак.

Жамиятимиз ривожланишининг хрзирги босқдчидаги асосий вазифалар айнан мана шу масалалардан иборат. Бугунги анжуманимизнинг мохдаят эътиборини ҳам ана шу икки масала белгилайди.

Бу к>ят мухим масалаларни мухркама этиш учун биз бугунги йигилишга нафакат Идоралараро кенгаш аъзоларини, балки, дУстларимиз — халкдро молия, иктисодий ва юридик ташкилотлар, ^азбекистонда аккредитациядан утган нуфузли халкаро банк ва компанияларнинг вакиллари ҳамда мамлакатимизда самарали фаолият курсатаётган йирик к^ашма корхона рахбарларини х.ам таклиф этганимиз игу маънода табиийдир.

Биз сизларнинг Узбекистонда олиб бораётган фаолиятингиз учун, айнан ^аз кдзикдшларингиз, ^аз келажакингизни Узбекистон билан боБлаганингиз учун чукур миннатдорчилик билдирамиз. Сизларнинг амалга оширган ишларингизни муносиб ба^аолаймиз. Сизларнинг бир к.атор долзарб масалаларни х#л кдагишга, биринчи навбатда бозор инфратузилмасини ривожлантириш ва умуман, бизнинг жамиятимизни демократлаштириш жараёнига имкон даражасида хдсса кушаётганингиздан миннатдормиз.

Биз сизнинг ик^асодий ислодотларни ривожлантириш ишига янада купрок. кумаклашиш борасидаги саъй-х.аракатларингизни юксак кадрл аймиз ва бунга алохдца ахамият берамиз.

Биз ^аз навбатиди сизлар каби "^азбекистонда фаолият юритаётган хорижий тузилмалар, компания ва банклар, халк.аро ташкилотлар вакилларининг ^аз манфаатларини

т^ала р^аёбга чикаришлари учун барча имкониятларни ишга солишга тайёрмиз.

Шу фурсатдан фойдаланиб, сизларга шуни маълум килмокБиман: мен шахсан Президент сифатида хорижий х.амкорларимиз олдида турган, улар дуч келиши мумкин булган муаммоларни уз вақтида ечиш ва бартараф этишни у^аз вазифам, деб биламан ва керак булса, сизларнинг Узбекистондаги фаолиятингиз учун энг кулай шарт-шароит яратилишига кафолат бераман.

Азиз дустлар!

Энди Олий Мажлиснинг Иккинчи чакдоик. биринчи сессиясида мен баён этган, биз учун ута долзарб булган айрим масалалар хусусида к?lск.ача т^ахталиб утмокчиман.

Биринчидан, келгусида х.ам иктисодиётнинг барча сохалари ва тармокларида эркинлаштириш жараёнини изчиллик билан амалга ошириш ва иктисодий ислох.отларни чуқурлаштириш.

Иктисодиётни эркинлаштириш деганда биз нимани назарда тутмокдамиз?

Бу, аввало, хужалик юритувчи субъектларнинг эркинлиги ва иктисодий мустақддлигини ошириш, тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш йулидаги мавжуд т^асик,ларни бартараф этиш.

Бугун хусусий тадбиркорларнинг узига жуда кдйинчилик билан й^ал очаётгани, бозордан ^аз у^а>нини эгаллашда аксарият хрлларда давлат идораларидаги амалдорлар ва бюрократларнинг локдйдлигига дуч келаётгани бизни ташвишлантиради.

Хужалик юритишнинг бошк.арув механизми, бу борадаги цонунчилик асосларининг етарли даражада мукамал эмаслиги натижасида давлат, мах.аллий ва назорат органларининг ^аз ваколат ва хукукдарини суиистеъмол кдяиб, к.онунга зид равишда корхоналарнинг хужалик фаолиятига аралашиш хрллари асло й^ал куйиб б^алмайди.

Биз давлатнинг назоратчилик ва бопшарувчилик функцияларини кдскартириш, унинг корхоналар хужалик фаолиятига, биринчи галда, хусусий бизнес фаолиятига ара-

лашувини чеклашни иктисодиётни эркинлаштириш йулидаги асосий вазифалардан бири, деб биламиз.

Биз хусусий бизнесга, иктисодий фаолиятнинг бозорга хос механизмларига янада купрок. эркинлик бериш тарафдоримиз. Бунинг учун тегишли ҳукукий замин, ташкилий ва иктисодий шарт-шароитларни яратишимиз керак.

Бунда асосий эътиборни институционал узгаришлар жараёнларини чуқурлаштиришга қаратиб, бошқарув тизимини янада такомиллаштириш алоҳида аҳамият касб этади.

Очик. тан олиш керак: бу борада, айникса, бошқарув тизимини эркинлаштириш, барча бугинларда, яъни кичик бизнес билан шурулланаётган оддий тадбиркордан тортиб, марказий иктисодий органлар раҳбарларининг замонавий менежмент асосларини эгаллашида ҳал қилиниши лозим бўлган қатор муаммолар бор.

Биз иктисодиётни эркинлаштириш деганда банк ва молия тизимини бундан буен ҳам ислох. қилишни назарда тутамиз. Албатта, бу борада қупгина ишлар қилинмоқда. Лекин биз бу жараёндаги ишлар ҳали нихрсига етмаган, деб ҳдсоблаймиз. Банк тизимини тубдан мустахдсамлаш, банкларнинг кредит бериш имкониятларини ва устав капиталини буш мабларлар жалб қилиш ҳисобига кенгайтириш лозим.

Банклар инвестициялаш жараёнининг асосий бу>ини, корхоналарнинг чинакам ҳамкорига айланмош, уларнинг ривожланишидан манфаатдор бўлмога керак.

Биз банкларимизни кенг микёсда хусусийлаштиришни мулжаллаяпмиз. Бу борада ҳам сизларнинг фаол иштирокингизни, банкларнинг устав фондларидаги капиталнинг микдорини қупайтириб боришингизни кутамиз.

Биз қушма банклар ташкил қилиш, чет эл банкларининг ваколатхоналарини очиш ва уларнинг фаолият курсатинишга қатта эътибор беряпмиз. Ва бу борада яна қандай зарур чоралар қуришимиз кераклиги ҳдқдца сизларнинг фикр-мулохазаларингизни ҳам эшитишни хоҳлардик.

Иккинчидан, мамлакат иктисодиётини эркинлаштириш ва ислох.отларни чуқурлаштириш ҳ.ақида гапирганимизда

иктисодиётимизнинг асосий негизини ташкил этувчи соҳа — **шишлов; хужалигидаги ишларнинг ахволи бизнинг диққат марказимизда турмош лозим.**

Бунда кишлок. хужалигидаги ислох.отлар кишлок; ҳаётида руй бераётган жараёнларга, айникса, мулкчилик масалаларига қай даражада чуқур таъсир қилаётганини танқидий куз билан баҳ.олаш муҳим аҳ.амият касб этади.

Тан олиб айтиш керакки, ушбу масалалар қ.онунчилик нуктаи назаридан қ.аъий ҳ.ал этилганига қ.арамасдан, амалиётда, ҳ.аётимизда кишлокдаги маҳ.сулот ишлаб чиқ.арувчи субъектларга нисбатан узининг мантикий якунини топмаяпти.

Афсуски, Қўғри нарсалар қ.огозда қ.олиб кетмоқда. Ҳамон тармоқда расмиятчилик ва турачилик, хужакурсинга ишлаш ва қузбуямачилик ҳ.оллари қуп. Энг ёмони, жойларда бозор иктисодиёти тамойилларини яхши билмаслик ва профессионал малакага эга эмаслик қаби салбий ҳ.олатлар қупрок. намоён бўлмоқда.

Энг муҳими, биз узимиз учун шуни аниқлаб олишимиз керакки, кишлок. хужалигини ислох. этиш ва қолхозлар у"рнига ширкат хужаликларини шакллантириш, жамоада пайчилик муносабатлари ва оила пудратини жорий қилиш асосида кишлокда мулкчилик шакллари узгартириш масалалари ётади.

Дехқонлар тафаккурида ҳ.ақикий хужайинлик, ^з ерига ва етиштирган маҳ.сулотига эғалик туйғусини тарбиялаш туррисида қ.айта-қайта гапиришга турри келмоқда. Давлат мулкчилигига асосланган, эски, у"зини окдамаган муносабатлар урнига хужалик юритишнинг барча бурунларида (деҳқончилик қилинадиган ерларни) мерос қилиб қрлдириш ҳуқуқи берилган ижара мулкчилигини жорий қилиш лозим.

Такроран айтаманки, ижара ва шартнома муносабатлари ширкат ва фермер хужаликлари учун асосий ва ҳал қилувчи омил ҳисобланади. Оила пудратининг асосини ижара ва ижара муносабатлари ташкил ЭТМОРИ лозим. Токи, оила пудрати одамларимизнинг ерга, мулкка ва кишлокда ишлаб чиқарилаётган маҳ.сулотга муносабати-

ни, энг асосийси, меҳнатга булган раббатини бугунлай ва тубдан янгилаши зарур.

Бу уринда энг муҳими — дар бир субъект учун шартнома муносабатларининг амалда аниқ; ва тушунарли булган механизмини ишлаб чиқиш ва жорий этишдир. Янада муҳими — ҳужалик юритиш ва бошқарувнинг барча буишларида уларнинг с[^]зсиз ижро этилиш устидан дар бир томоннинг масъулияти ва назорат масалаларини ҳ.ал қилишдир.

Яна бир масалани алоҳида таъкидлаб айтишни истар эдим. Яъни, кишлок. ҳужалиги нафакат эътиборга, балки, энг аввало, давлатнинг мунтазам амалий куллаб-қувватлашига муҳтож булган тармокдир. Буни ҳамиша ёдда саклашимиз лозим.

Шу нарсани аниқ, тасаввур қилиб олишимиз керакки, бундай ута долзарб вазифаларни ҳ.ал этмасдан туриб кишлокда амалга ошириладиган ислохотларнинг муваффақиятига умид боғлай олмаимиз.

Учинчидан, биз бозор инфратузилмасини, бизнесга хизмат курсатиш билан бевосита боғлиқ. булган унинг барча институтлари — консалтинг, маркетинг, инжиниринг, лизинг, суғурта тизимлари фаолиятини ривожлантиришни устувор вазифа деб биламиз.

Республикада бозор инфратузилмасининг асослари яратилган, аммо улар ҳали хануз корхоналарнинг бозор шароитига кенг ва фаол мослашувига кумаклашувчи механизмга, бу жараёни тартибга солувчи ҳақиқий воситага айлангани йўқ. Биз иктисодиётни бошқаришнинг уз даврини таъбулган эски давлат тизими урнига бозор иктисодиётига мое институтлардан ташкил топган мустақам тизимни тезроқ. яратиш тарафдоримиз.

Туртинчидан, биз кичик ва урта бизнесни ривожлантириш устувор йўналиш бўлиш лозим, деб дисоблаймиз. Бугунги кунда кичик ва урта бизнеснинг иктисодиётимиздаги мавқеи ва урни бизни қаноатлантирмайди.

Бугун кичик ва урта бизнес корхоналарини ташкил этиш жараёни қандай амалга ошадигани, тадбиркорлик тузилмаларининг хом ашё, кредит ресурсларидан, асбоб-

ускуна ва материаллардан, уз маҳсулотларини бозорга чиқариш имкониятларидан тула фойдалана олмаётгани бизни қониқтирмайди.

Биз кичик, урта ва хусусий бизнес ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқаришда нафакат ҳ.ал қилувчи мавқе эгаллаш, балки унинг ахрли фаровонлиги ва даромадлари ортишида, ишеизлик муаммосини ечишда, айниқ.са, кичик шахарлар ва қдшлок. жойларида иш билан таъминлашда муҳим омилга айланишини эълодимизга асосий вазифа қилиб қуймоқдамиз.

Бугунги кунда эндигина иш бошлаётган тадбиркорларга молиявий ёрдам бериш, хусусан, кичик кредитлар ажратиш тизимини яратиш масаласи нихоятда муҳим аҳамият касб этмокда. Токи уз ишини бошлаётган одам уни куллаб-қувватлашларига, унта ёрдам курсатишларига, жамиятнинг узи унинг муваффақиятидан манфаатдор эканига ишонч досил қдлсин. Оддийгина қилиб айтганда, агар инсон, аввало, уз қучи ва имкониятларига таянган ҳ.олда, узи хдмда оиласини таъминлашга даракат қдаяётган бўлса, жамият ва давлат четда қараб туриши мумкин эмас. Бундай одамга ҳар томонлама ёрдам бериш барчамизнинг бурчимиздир.

Қичик ва хусусий қорхоналар ташкил этиш, бу тизимнинг самарали ишлаши учун қулай шарт-шароит яратиш, уларнинг фаолиятини турли қил текширувчи ва назорат қилувчи идораларни тартибга қачэириш зарур, деб ҳисоблаймиз. Бу уринда биз қичик бизнес соҳаси учун қилимдон, малақали бошқарув қадрларини тайёрлашга алоҳида эътибор берамиз.

Мен иктисодиётининг асосини қичик ва хусусий тадбиркорлик ташкил қдшадиган давлатларнинг вақиллари булган чет эллик меҳмонларимиз уз мамлақатлари тажрибасидан қелиб қикдб, биз бу йналишда қушимча яна қандай қоралар қуришимиз лозимлиги туррисида фикр қилдиришларини истардим.

Бешинчидан, биз учун иктисодиётда аниқ. мақсадларни қзлаб тарқибий эъгариларни амалга ошириш стратегик аҳамиятга эга. Бу борада биз аниқ.равшан структу-

ра сиёсатини олиб боришимиз лозим. Ушбу сиёсат, аввало, мамлакатнинг иктисодий кудратини янада мустаҳкамлаш, бой табиий, хом ашё ва меҳнат ресурслари, интеллектуал ва илмий-техникавий салоҳиятимиздан тула ва самарали фойдаланишга йўналтирилган бўлиши даркор.

Мукаммал технологик жараёнларни уз ичига олган, илгор замонавий технологияларни жорий этган долда, нафакат ички, балки, ташқи бозорда ҳам рақобатга бардош берадиган тайёр маҳсулот ишлаб чиқарувчи қувватлар иктисодиётда етакчи урин эгаллашига эришишни биз уз олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз.

Биз хизмат курсатиш соҳаси ривожига алоҳида эътибор қаратамиз. У далоли иктисодиётимиз таркибида муносиб урин эгаллагани йўқ.

Бу соҳада ҳам маъмури муаммони ечишнинг йўллари ва имкониятлари туррисидаги сизнинг фикр-мулоҳазаларингизни билиш биз учун жуда муҳимдир.

Мен яна иккита дал қилувчи масала туррисида алоҳида тўхталмоқчиман.

Аввало, биз мамлакат иктисодиётига хорижий сармояларни, хусусийлаштириш жараёнига эл капиталини жалб этишни қарорлаш ва рағбатлантириш учун яна қандай шарт-шароитлар яратиш лозимлигини билишни исгардик. Чунки биз хорижий сармоянинг иктисодиётимиздаги таркибий ўзгаришларда, ишлаб чиқаришни техникавий қайта жиҳазлаш ва модернизация қилиш жараёнини жадаллаштиришда фаол иштирок этишининг тарафдоримиз.

Бугунги кунда чет эл инвестицияларининг асосий қисми бевоқифа ҳукумат қарорати остида мамлакатимизга вкиситилаётгани бизни қўнқиртмайди. Ҳозиргача бевоқифа йўналтирилаётган инвестициялар қанча уларга бўлган ҳақ? Ўқий аҳтиёжга мўъассас. Чет эл инвесторларининг ишлаб чиқариш объектларини тула сотиб олиб уларга эгаллик қилиши, қорхоналар акцияларини харид қилишдаги иштироки жуда суёт бормоқда.

Шунга эришиш қарорки, Ўзбекистон бозори мамлакатимизда бизнес билан шурулланишга интиланларнинг

барчаси учун энг маъқул ва қулай иктисодий мақон бўлиб қўлисин.

Шу муносабат билан савол тушлади: сизнинг бизнесингиз тадбирқорликни эркинлаштириш нуктаи назардан янада ривожланиши учун яна қандай шароитлар яратиш қарорки? Қелгусида сизга яна қандай қароратлар бериш лозим? Истикболдаги амақорлик нуктаи назардан хорижий амақорларимизни биздаги ишлаб чиқаришнинг яна қанча соҳа ва тармоқлари қўпроқ қизиқтиради?

Иккинчи масала, яъни иктисодиётимиздаги ислохотлар айниқса дозирги даврда биз учун алоҳида адамият қасб этади. Иктисодиётни эркинлаштириш ташқи иктисодий фаолиятни, биринчи қалда, валюта бозорини эркинлаштириш, миллий валютаимизнинг жорий операциялар буйича эркин алмашувини таъминлаш билан ҳамбарчас боишқ.

Ушбу масалани ҳал этиш борасида сунгги йилларда бир қанча ишлар амалга оширилди. Асосий экспорт маҳсулотимиз, валюта тушумимизнинг муҳим манбаини ташкил қиладиган пахта толаси, олтин, рағли металлларнинг қадон бозоридаги ноқулай қонъюнктура долатида қарамасдан, сушти икки йил давомида биз уз олтин-валюта захираларимиз дажмини тулов қобилиятимизни қароратлайдиган даражада қарлаб туришга эришдик.

Қейинги йилларда валюта мажбуриятлари буйича туловлар таркиби ва механизми, қонвертация механизми сезиларли даражада ўзгаририлди. Ҳозирги кунда марказлашган валюта ресурслари дисобидан қарорат дуқумат мажбуриятлари буйича ажратилаётган бюджет мабларлари қонвертация қилинмоқда. Қолган барча операциялар биржадан ташқари валюта бозорида қонвертация қилинмоқда.

Шу боне, биз учун бош йўналиш — биржадан тапқари валюта бозорини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш, тижорат банкларининг валюта ресурсларини қўнайитириш дисобидан улар деҳ қандай лицензия ва қвоталарсиз қодлаган вақтда уз миқозларига валюта операциялари буйича хизмат курсатишини таъминлашдан иборат.

Виз **ушбу** муаммони **бартараф** этиш максадида **алмашув курсини** унификациялаш, **тез орада мувозанатли алмашув курсига** эришишга **катта эътибор** беряпмиз.

Бунда ахрлига ва корхоналарга валюта кийматининг узгариб туриши натижасида таъсир килиши мумкин булган салбий оқибатлардан химоя киладиган тегишли кафолатларни яратиш, алмашув курсининг баркарорлигини таъминлаш учун зарур булган микдорда давлат валюта захираларини шакллантириш алоҳида аҳамиятга эгадир.

Яна бир масала: мамлакатимиз экспорт салоҳиятини кенгайтириш ва мустаҳкамлаш йулвида валюта сиёсатини эркинлаштиришдан ташқари яна қандай тадбирларни амалга ошириш мумкин?

Биз 5Б олдимишга иқтисодийнинг барча тармоқларида экспортбоп тайёр маҳсулотлар ҳажми ва турларини кўпайтиришни мақсад қилиб қўйганмиз. Бунта эришиш учун мавжуд омил ва имтиёзларга қўшимча равишда яна қандай аниқ, чора-тадбирларни ишлаб чиқишимиз ва жорий этишимиз даркор? Экспортбоп товарларнинг ташқи бозорга эркин чиқишини таъминлаш учун қандай тегишли инфратузилма ташкил қилиш керак?

Мен бу саволларга жавобни бугунги анжуманда иштирок этаётган, юртимизда фаолият курсатаётган қўшма корхоналарнинг раҳбарлари ва вакилларида эшитиш ис-тардим.

Азиз дўстлар!

Бу ерда қутарилган масалаларнинг қўпчилиги биз учун янгилик эмас. Уларнинг ечимини топиш борасида муттасил иш олиб бораёмиш. **Лекин биз бугун** таракдийтимизга ҳалакит бераётган, ислохотларнинг ана **шу** йўналишидаги **мавжуд туси ва говларнинг сабабларини** ҳувурров; **урганиш**, уларни **бартараф** этишни **уз** олдимишга **вазифа** қилиб қўймоқдамиз.

Шу билан бирга, биз иқтисодийни ислоҳ қилишнинг устувор йўналишларини амалга оширишда имкон қадар қулай шарт-шароит яратишдан манфаатдоримиз.

Олдимишда турган муҳим вазифалардан яна бири — бу асосий устувор йўналишларни аниқлаштириш, **конкрет** маъ-

но-мазмун **билан тулдириш**, уларни **руёбга чиқаришнинг** ҳаракатлантирувчи **механизминини**, **қўчли рағбат ва кафолатлар** тизқинини яратишдир.

Бир суз билан айтганда, **ган** иқтисодий ислохотларни **янада эркинлаштиришнинг асосий устувор йўналишларини амалга оширишнинг аниқ, дастурини ишлаб чиқиш ҳақида** бормоқда. Мен сизлардан ушбу масалалар бўйича **э** фикр-мулоҳазаларингиз, аниқ, таклиф ва тавсияларингизни беришингизни истардим.

Мен сизларнинг барчангизни очик-ойдин ва ошқора мулоқотга қорлайман. Албатта, бир йиқилиш доирасида ҳамма масалаларни **э**ар тарафлама ва чуқур муҳокама қилиш, барча муаммоларни дал этишнинг иложи йўқлигини биз яхши тушунамиз. Келинглари, шу анжуманни сизлар билан ҳамкорликда амалга оширадиган катта ишларимизнинг дастлабки босқичи, илк қадами, деб ҳисоблайлик.

Шу муносабат билан мен сизлардан ҳамда Ўзбекистонда **э** бизнесини амалга оширишдан манфаатдор барча ишбилармонлардан бугунги муҳкама қилинган ва иқтисодийни ислод этишнинг бопида муҳим масалалари бўйича **э** таклифларини Идоралараро кенгаш ишчи органи — Президентнинг ижтимоий-иқтисодий сиёсат масалалари бўйича давлат маслаҳатчиси хизматида ёзма равишда топширишларини сўрайман.

Эътиборингиз учун раҳмат.

2000 йил 1 февраль

ЎҚИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ ВА ИСЛОХОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ - ЭНГ МУХИМ ВАЗИФАМИЗ

Хурматли йиғилиш катнашчилари!

Мамлакатимизнинг 1999 йилдаги иқтисодий ва ижтимоий тараққиёти, иқтисодиётни ислох. этиш борасидаги саъй-ҳаракатларимиз ҳақида гап кетар экан, аввало, бир нарсани мамнуният билан таъкидламоқчиман: утган йили ислох.отларнинг асосий устувор йўналишлари бўйича кузда тутилган макроиқтисодий ва молиявий курсаткичлар асосан бажарилди.

Хуш, бир йил мобайнида айнан нималарга эришдик?

Биринчидан, мамлакатимизда иқтисодий ўсиш таъминланди. Молиявий аҳволни яхшилаш ва пул-кредит тизимини сезиларли даражада мустаҳкамлашга эришилди. Ялпи ички маҳсулот 4,4 фоизга ортди. Мулжалланган курсаткичлар доирасида ишлаб чиқариш ҳажми кўпайди. Утган йилга нисбатан маҳсулот ишлаб чиқаришнинг ўсиши саноатда — 106,1 фоиз, қишлоқ. ҳужалигида — 105,9 фоизни, чакана товар айланиши эса 110,5 фоизни ташкил этди.

Давлат бюджетининг камомади 1,8 фоиз бўлди. Инфляциянинг ўртача ойлик даражаси 1,9 фоизни ташкил этди. Нақд пул эмиссияси 10,2 фоизга тенг бўлди.

Банк тизимининг умумий активлари 48 фоизга ортди. Жами активларнинг 57 фоизи ўзоқ, ва ўрта муддатли кредит қўйилмалари ҳиссасига тўғри келмоқда.

Иккинчидан, ҳужалик юритувчи субъектлар ўртасидаги ўзаро тулов механизми анча мустаҳкамланди. Бу эса ўз навбатида қорхоналарнинг молиявий аҳ.волини яхшилаш, иқтисодий ночор қорхоналарни тўғатиш имконини берди.

Республика қорхона ва ташкилотларининг тулов муддати ўтиб кетган дебиторлик қ.арзлари миқдори йил давомида 76 миллиард 800 миллион сумдан 1 миллиард 800 миллион сумга қисқарди. Мониторинг назорати ўрнатилган 22 та вазирлик ва идора 2000 йилнинг 1 январига қ.адар тулов муддати ўтиб кетган дебиторлик қ.арзларидан амалда ҳалос бўлди.

Утган йили иқтисодий ночор қорхоналарни банкрот деб эълон қилиш жараёни фаоллашди. Хусусан, ҳужалик судлари томонидан 995 та қорхона банкрот деб эълон қилинди. Бу — 1998 йилдагига нисбатан 548 та кўп демакдир.

Банкротликка ўчраган бир минг олти қорхона тўғатилди. Банкрот бўлган қорхоналарнинг 2 миллиард сумликдан зиёд мол-мулки савдога қўйилди. Кредиторларнинг 837 миллион 500 минг сумлик қарзи ўндириб берилди.

Қорхоналарни банкротлик ҳолатига тўғатиб қўйгани, ишга лоқайд муносабати ва хизмат лавозимини суиистеъмол қилгани ўчун ҳужалик судлари томонидан 95 нафар мансабдор шахсга нисбатан жиноий иш қўзғаш ҳ.ақлда қарор чиқ.арилган.

Қишлоқ. ҳужалик қорхоналарининг барқарор фаолиятини таъминлаш мақсадида 1999 йилда Молия вазирлиги қўриқда давлат эҳтиёжлари ўчун харид қилинадиган қишлоқ. ҳужалик маҳсулотлари бўйича ҳисоб-китоб ишларини йўлга қўйиш мақсадида маҳсус жамғарма ташкил этилди.

Ўшбу жамғарма орқ.али 1999 йил ҳисили ўчун 162 ярим миллиард сум, жўмладан, пахта хом ашёси ўчун 101 миллиард 300 миллион сум, ғалла ўчун 48 миллиард 600 миллион сум, июли ўчун 12 миллиард 600 миллион сум маблар ажратилган.

Бўндан ташқ.ари, қишлоқ. ҳужалиги маҳсулотлари етиштирувчиларга 2000 йил ҳ.осили ҳисобидан қўзғи-қ.ишқи агротехник тадбирларни ўз вақтида ўтқизиш ўчун қ.арийб 32 миллиард сум, иш ҳақд ўчун эса қарийб 53 миллиард сум аванс маблашари берилди.

Бу — кишлок. хужалиги шпларини белгиланган муддатда бажариш жараёнини зарур молиявий ресурслар билан мустахкамлаш имконини берибгина крлмай, балки кишлок. хужалиги махсулотлари етипгирувчиларнинг молиявий ахволини яхшилаш, деҳдонларга етиштирган махсулотлари учун хисоб-китоб ишларини ҳам *fs* вақтида амалга ошириш имконини яратди.

Учинчидан, таркибий у"згаришлар иктисодий ^сишнинг хал килувчи омилига айланиб бормокда. Утган йили саноатдаги *fcmn*. асосан янги ишга туширилган иншоотлар хисобидан таъминланди. Янги ишлаб чиқариш тармоқлари ривож учун 282 миллиард 300 миллион сзЫ ёки ялпи сармояларнинг 56 фоиздан купрога йуналтирилди. Хорижий сармоя иштирокидаги корхоналарда махсулот ишлаб чиқариш ва хизмат ку^рсатиш ҳажми бир ярим баробардан зиёдрок. ортди.

Туртинчидан. Хусусийлаштириш ва мулкни давлат тасарруфидан чиқариш жараёнига иктисодиётнинг негизини белгилайдиган тармоқларга қарашли урта ва йирик корхоналар ҳам жалб қилинди. Хусусийлаштириш ва мулкни давлат тасарруфидан чиқаришдан 1999 йили тушган маблағ 9 миллиард 100 миллион сумни ташкил этди. 1998 йили эса бу к^рсаткич 8 миллиард 800 миллион с^м булган эди.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш натижасида тушган мабларнинг 350 миллион су"ми корхоналарни техник жиҳатдан қайта жиқозлаш ва модернизациялаш мак.садлари учун йуналтирилди.

Давлат мулки булган 67 та иншоот, жумладан, мулкый мажмуалар шаклидаги 27 та объект хорижий инвесторларга сотилди. Сотиб олинган корхона ва акциялар учун хорижий инвесторлар томонидан туланган маблаБ 16 миллион АКЛП долларини ташкил этди. Бу — 1998 йилдаги к.араганда етти ярим баробар К\$та демақдир. Шу билан бирга, хорижий сармоядорларнинг инвестиция мажбуриятлари 238 ярим миллион АКДП доллари ва 1 миллиард су^адан зиёдрок¹ш ташкил этди.

Бешинчидан, кичик ва урта бизнес ривож учун хорижий кредитларни жалб этиш борасида сезиларли ^згариш-

лар юз берди. Бу эса 1998 йил якунларига баришлаб утқазилган йигилишда билдирилган танқидий фикрлардан банклар ва тегишли тузилмалар ту>ри хулоса чиқариб олганидан далолат беради.

Кичик ва урта бизнесни давлат йули билан к^ллаб-қувватлаш мақсадида дунёнинг энг нуфузли банклари, хусусан, Европа тикланиш ва тараккиёт банкининг 150 миллион АКШ доллари, Осиё таракқдёт банкининг 50 миллион АКД1 доллари, Германия тикланиш банкининг 5 миллион немис маркаси микдоридаги, ҳуллас, умумий ҳажми 200 миллион АКШ долларида ортик. булган кредит маблаёлари жалб этилди ва т\$лик. узлаштирилди.

Юкррида номи тилга олинган Германия банкининг 15 миллион евро, Халқаро молия корпорациясининг 15 миллион АКШ доллари микдоридаги янги кредит йуналишлари очилди. Европа тикланиш ва тараккиёт банки билан яна 15 миллион АКДП доллари микдоридаги кредит йу^налишини очиш х.акида шартнома имзоланди.

Олтинчидан, мамлакатимизда муҳим ижтимоий дастурлар фаол амалга оширилди.

Масалан, Аёллар манфаатларини руёбга чқаришни таъминлаш дастури доирасида хотин-қизларнинг манфаатларини химоя этишнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришга, уларнинг жамият ҳаётидаги урни ва нуфузини оширишга қаратилган бир қ.анча тадбирлар амалга оширилди. Оналар ва болалар саломатлигини мустахкамлаш, аёлларнинг мамлакат ижтимоий ва иктисодий х.аётидаги фаол иштирокини таъминлаш учун зарур шарт-шароитлар яратилди.

Кадрлар тайёрлаш **миллим** дастурига мувофиқ, қарийб 8 минг укувчига мулжалланган 13 та академик лицей, 58 минг ^кувчига мулжалланган 90 та касб-хунар коллежи ишга туширилди. Умумий *fpr&* таълимнинг давлат таълим стандартлари жорий этилди. Коллежлар учун умумий касб-хунар ва мутахассислик бух4ича салкам 1200 та укув дастури ишлаб чиқилди ва таълим жараёнига киритилди.

Соннини сақлаш **сода**сини исло^ **щилишнинг** давлат дастурини амалга ошириш жараёнида ахрлига тезкор тиб-

бий ёрдам курсатиш тизими шаклланмокда. Самарканд, Фаргона ва Андижонда ушбу янги тизим тармоклари, 30 та шаҳар ва туманда эса унинг булимлари ташкил этилди. Бугунги кунда нодавлат секторида кдрийб 1600 та хусусийтиббийёт муассасалари фаолият юритмокда.

Утган муддат мобайнида ижтимоий инфрагузилма янада ривожланди. Тўрт ярим минг километри газ тармот — шундан 4 минг 300 километри кишлоқларда, икки минг километрдан зиёд ичимлик сув тармоги — шундан 1 минг 900 километри кишлок. жойларида ишга туширилди.

Азиз дуҗлар!

Айни вақтда Олий Мажлисининг биринчи сессиясида, Ислохотлар ва инвестициялар буйича идоралараро мувофиқлаштирувчи кенгаш шшшишида таъкидланганидек, биз асосий эътиборни кулга киритган ютуқлар таҳлиliga эмас, балки ислохотлар йулидан барқарор боришимизга т^сик. булаётган муаммо ва кийинчиликларнинг танклдий таҳлиliga қаратишимиз лозим. Айниқса, бугун йил якунини муҳракма қилар эканмиз, энг аввало, мана шу ҳақда гаплашиб олишимиз зарур.

Биринчи навбатда қуйидаги масалаларга аншушқ қиритиш керак: биз қдйси ишларни қилишга улгура олмадик? Тарақдийтимизга нималар тусик. булмокда? Биз ҳали фойдаланмаётган яна қандай қушимча имкониятлар мавжуд?

Мен бугун Вазирлар Маҳкамасининг Мажмуа раҳбарлари, вазирлик ва идоралар раҳбарлари, вилоят ҳркимларининг худди мана шу масалалар юзасидан аниқ, жавоблар беришини истар эдим.

^тган йилдаги ишларимиз натижаларини айнан мана шу нуқтаи назардан танкидий баҳ.олайдиган булсак, қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратиш лозим бўлади.

Биринчи. Шуни тан олиб айтиш керакки, 1999 йилга мулжалланган вазибаларнинг барчаси ҳам тула-туқис амалга оширилмади.

Саноат маҳсулотларининг қупгина турлари буйича қузда тугтилган ҳ.ажмларга эришилмади. Мавжуд 180 турдаги энг

муҳим саноат маҳсулотларининг 101 тури буйича ишлаб чик.ариш ҳ.ажми қамайишига йул қуйилди.

Экспорт ^ажми ^ам мулжалдаги даражага етмади. У атиги 83 фоизга бажарилди.

Бунинг сабабини фак.ат жаҳрн бозори қонъюнктурасидаги аҳволнинг биз учун ноқулайлиги билангина изоҳлаш мумкин эмас. Ҳамма гап шундаки, бизда маҳсулот экспорт қилувчилар фаолияти ҳ.ам, ташки иктисодий фаолият маркетинга ҳам, ташки бозорга товар чикаришга хизмат қиладиган тизим ҳам жуда заиф ташкил этилган.

Экспорт ҳ.ажми буйича белгиланган топшириқларни бажаришда "Ўзқишлоқ>1ашҳолдинг" (9,4 фоиз), "Ўзмаш-саноат" (10,1 фоиз), "Ўзметасабзавотузумсаноатҳолдинг" (12,9 фоиз), "Ўзқурилишматериаллари" (29,7 фоиз) қомпанияларига, "Маҳсусқ.отишма" (14,2 фоиз), "Ўзавтосаноат" (24,4 фоиз) уюшмаларига қарашли қорхоналар анча орқ.ада қ.олмокда.

Тегишли **бирлашма ва идораларнинг мутасадди раҳбарлари йул қуйилган бундай қамчиликлар учун жавоб берадиган вақт қелди. Қерак булса, мансабда узоқ утириб қолган, қамон талабаларини тушунмайдиган ра^барларни сергайрат, ташаббусқор қадрлар билан алмаштириш зарур.**

Шуни тан олиш қеракки, бизнинг структура сиёсатимиз қупинча уз ҳрлича шаклланмокда. Мамлақатимиз саноати ривожиди узига ҳос "лоқомотив" вазиқасини бажариши лозим булган тармок. ва қорхоналарни аниқ.-равшан белгилаб олишимиз қерак.

Содқарок. қилиб айтганда, мазқур тармок. ва қорхоналар ривожиди ишлаб чик.аришнинг бугун бир янги тизимларини уз ортидан тортиб қетиши қерак. Четдан қелтирилаётган бутловчи қдсмлар ва асқоб-усқуналарни узимизда ишлаб чик.арадиган қорхона ва қ.увватларни қенгайтириш ва ривожлантиришга яна ва яна эътибор қдратиш қерак, деб ^йлайман.

Бундай ишлаб чикариш тармоқларини ривожлантириш саноат ва иктисодий тарқибий жщатдан тубдан ^згартириб қ.олмай, барча ресурслар ва маҳаллий қом ашёдан янада самарали фойдаланиш, жойларда янги иш уринла-

ри ташкил этиш, кадрларнинг касб махрратини такомиллаштириш имконини беради.

Ана шуларни назарда тутиб, ишлаб чиқаришнинг дар бир етакчи тармога буйича маҳаллий хом **ашё** билан ишлайдиган, **бўтловчи цисмлар ва** асбоб-ускуналар тайёрлайдиган содаларни мадallийлаштириш дастуриви **ишлаб** чиқиш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайман.

Вазирлар **Мадкамаси икки ой** ичида **2005** йилгача мулжалланган мана шундай дастурни тайёрласин,

Иккинчи. Утган давр мобайнида йул қуйилган камчиликлар, эришлмаган марралар ҳақида гапирар эканмиз, буларнинг негизи, томири, аввало, бошлаган ишимизни охиригача етказмаслик, бушлик, масъулиятсизлик, расмийчилик ҳрлларига йул қўйганимизда, малака ва билимнинг саёзлигида, уйбуларчиликка берилиб кетганимизда деб биламан.

Биз бозор иқтисодиёти асосларини яратдик, лекин, руйроқ айтиш керакки, бозор иқтисодиётига ҳос янгиликлар ва ислохотлар расмийчилик билан олиб борилмоқда, қўлларда шунчаки ҳужақурсинга амалга ошириляпти. Асосан ном узғараяпти-ю, мазмун-моҳият уша-уша — эскилигича қўлмоқда. Бозор муносабатлари механизми суёт ишламоқда. Бу ҳрл иқтисодиётнинг барча соҳаларида — саноатда, кишлок. ҳужалигида, капитал қурилиш ва бошқа тармоқларда қўзғал қўл ташланиб турибди.

Биз 1фшнча ҳусусийлаштириш ҳақда гапирганда, асосий эътиборни микдор узғаришларига, дейлик, қанча қорхона мулкчилик шаклини узғартирганига қаратамиз. Мулкни давлат тасарруфидан қўқариш ва ҳусусийлаштириш қараёни бошланганидан буён 76 мингдан зиёд давлат қорхонаси мулкчиликнинг бопща шаклига утказилганини қапа ютук. сифатида қўқаратамиз.

Лекин, азиз биродарлар, қелинг, узимизга-узимиз бир савол қарайлик: нима узғарди ва, биринчи навбатда, бу узғариш қорхоналарнинг қаролияти натижаларига нечоглик таъсир этди? Таассуфки, ақсарият қорхоналарда шакл уғарган-у, уларнинг қароливи-ҳужалик қаролиятида айтишга арзигулик узғариш қўқармади.

Масалан, қурилиш қаролилари саноатида 66 та қорхонадан 14 та сиктисодий ночор аҳволда. Айниқ.са, ҳусусийлаштирилган қорхоналар — "ОхјаНроНпп«рер", "Бекободноруда", "Бекободцемент", "Сантехқуйма", "Қулол", "Бухоро қурилиш қаролилари" ҳиссадорлик қаролиятлари ута оФНр қароливи аҳволга тушиб қ.олган.

Қўқарина қаролиносозлик қорхоналарида ҳусусийлаштирилгандан кейин ҳам ижобий ўзғаришлар юз қермаяпти.

"Узэлтехсаноат" уюшмасига қароли "Оникс" ҳиссадорлик қаролияти қорий йилда 1998 йилги қўқартиқларининг атиги 72,5 қоизи қарақасида маҳ.сулоқ ишлаб қўқарган, устига-устак, қорхонанинг қобиторлик ва қредиторлик қарзлари ҳ.ажми қўқариб қетган.

"Ўзмашеаноат" уюшмасига қароли "Мелиоқурилиш-маш" қорхонаси 1994 йили ҳдесадорлик қаролиятига айлантисрилган эди, бу ўзғаришдан ҳ.еч қандай натижа қик.мағач, у шаҳар ҳужалик судининг 1998 йил 4 қекабрдаги қдрорига қўқара тугатилди.

Мулкчилик шаклларини ўзғартирган, аммо иш турри ташкил этилмагани учун ночор аҳволга тушиб қ.олган қорхоналар сирасига мева-сабзавот саноати тарморида — "Андиқон" ҳиссадорлик қаролияти, "Қўжаобод" қонсерва заводи очик. ҳиссадорлик қаролияти, "Қелесшароб" ҳиссадорлик қаролиятини, қурилиш соҳасида — Тошқентдаги биринчи ва иккинчи ўй-қой қурилиш қомбинатларини, "Ўйқойқурилиш", "Бошқурилишбўтлаш" ва бопща *тфтаб* қорхоналарни қиритиш мумкин.

Иқтисодий ночор қорхоналари қўқар булган тармоқлар ўз қўқларидаги ақция қакетларини сотиш, қориқий инвестицияларни бевосита қалб этиш қорасида ҳам қатта қийинчиликларга қўқ қелмоқда. Мисол учун, "Ўзбекмебель" давлат ҳиссадорлик қаролияти 1999 йили сотилиши қерак булган ақциялар умумий микдорининг қор-қуйи 26,7 қоизини, "Узэлтехсаноат" уюшмаси ўқ қоиздан сал ортнқннн, "Ўзмашсаноат" уюшмаси эса атиги икки қоизини сотган, қолос.

1999 йили давлатга тегишли 22 миллиард 600 миллион сумлик ақциялардан атиги 3 миллиард 800 миллион сумлиқ қонд бозорида сотилган.

Бундай нохуш ахволнинг бош сабаби корхоналарни хусусийлаштириш мантций нихрясига етмаганида, яъни самарали ншлайдиган янги мулкдорлар шаклланмаганида, деб биламан.

Мулк шакли номигагина узгармокда, тармок. бошкарув вдоралари корхоналар маъмурияти ва рахбарлари даражасидаги каршилиқ дамда айрим лолларда мулкдорлар янги авлодининг [^]з л;ак.-хукукдни химоя кила олмаслиги ок[^]батида меҳдатга муносабат ва рағбат узгармасдан крлмокда.

Ишимиздаги энг катта камчилик ва иллат шувдан иборатки, корхоналар хусусийлаштирилгандан кейин уларни куллаб-кувватлаш механизми яратилмаган.

Мана шундай вазиятнинг юзага келишида акциядорларнинг ишончли вакили булган бошкарувчилар ва давлат улуши учун масъул шахсларнинг, крлаверса, Давлат мулк кумитаси разфариятининг ҳам катта айби бор.

Хиссасдорлик жамиятларида бошкарувнинг том маънодаги корпоратив шаклини эфзирча жорий эта олмаямиз.

Акциядорлар ишончли вакилларининг иш услуги маъмурий буйрукбозлик тамойилларига асосланган иш услубидан фарк, килмаяпти. Ишончли вакиллар бугун амалда турачилик тизимининг навбатдаги буБинига айланиб крлган. Афсуски, крнунларимизда белгиланган, турли юридик ва жисмоний шахслардан танлов асосида малакали бошкарувчиларни саралаб олиш имкониятидан ҳаётда кенг фойдаланилмаяпти.

Юзага келган бу нохуш ахвол учун шу соҳа ишониб топширилган, давлат мулкидан самарали фойдаланиш, муносиб бошкарувчиларни танлаш ва тавсия этишга мутасадди булган Давлат мулк кумитаси жавоб бериши керак. Албатта, Вазирлар Маҳкамасининг тегишли Мажмуалари рах.-барлари ҳам бундан четда шолмайди.

Келинг, энди кишлоқ; хужалигидаги ислох.отлар жараёнига назар ташлайлик. 1999 йили 898 та кишлоқ. хужалиги корхоналари ширкатларга айлантирилди. Уларнинг умумий сони республика буйича 963 тага етди.

Шунта карамасдан, кишлоқ. хужалигида исло[^]отларни чуқурлаштириш буйича қабул килинган қ.арорлар ижросини тулик. таъминлашга, бу со[^]ада меҳнатни рағбатлантириш ва моддий манфаатдорлик тамойилларини мустаҳкамлашга эриша олмадик.

Энг ачинарлиси, 119 та ширкат хужалиги, яъни барча ширкатларнинг 12,3 фоизи йилни зарар билан якунлади.

Деярли барча туман ва вилоятларда ширкат хужаликлари аъзолари, уларнинг рахбарлари уртасида суров утказилди. ҚроВ натижалари шуни к[^]рсатдики, кутгчилик ширкат хужалиги аъзолари ва рахбарлари бу узгаришлар нима учун килинаётганини, унинг мазмун-моҳиятини яхши билмайди.

Ислох.отлардан мақсад — кишиларнинг меҳнатга муносабатини узгартириш, [^]акикий мулкдорлик, ижара шартномаси асосида узларига берилган ерга, унда етиштирилган маҳ.сулотга эгалик туйрусини қарор топтириш эканини улар хали тулик. тушуниб етмаяпти. Токи, хдр бир дехдон уз меҳнатининг сифати ва самарадорлигига яраша ҳақ. олишига, рағбатлантирилишига ишонч ҳ.осил килмас экан, шуни билиб қуинглар, кишлоқда ҳ.еч қандай жиддий узгаришга эришиб булмайди.

Фермер ху[^]саликларини ривожлантириш борасидаги ишларимизнинг аҳволи з[^]ам бундан яхши эмас. Чинакам фермер узок, муддатга фойдаланиш учун олган ернинг амалда ҳақикий хужайинига айланиши керак. Тузилган шартноманинг барча шартлари дехдон томонидан з[^]ам, хужалик ва маҳаллий ҳ.окимият томонидан з[^]ам сузсиз бажарилиши зарур. Шартнома мажбуриятларини бузган томон, албатта, крнун олдида жавоб бериши шарт. Энг муҳдош, давлат кишлоқдаги мулкдорларни ҳар томонлама [^]уллаб-кувватлаши керак, деб ҳисоблайман.

Биз қдшшоқда ислохотларни амалга ошириш уз ҳ.олига ташлаб қуйилгани билан асло мураса қдла олмаймиз. Бу иш учун ЕкИшл. ва сув хужалиги вазирлиги, Давлат мулк кумитаси, Макроиктисодиёт ва статистика вазирлиги, Молия вазирлиги, биринчи навбатда, маҳ.аллий ҳокимликлар жавоб бермога керак.

Талаб кдттик. булади. **Мен бу масала юзасидан** шахсан **Б.Олимжоновдан, дар бир** вилоят **ва туман** хокимларидан аниқ, жавоб кутаман,

Ёки капитал курилиш сохасини олайлик.

Капитал курилишни ислох. Ўилиш жараёнида кам кувватли, зарар куриб ишлаётган 800 га якин ташкилот тугатилди. Курилиш саноати, механизациялаш ва транспортга тааллуқди 330 дан зиёд корхона ва ташкилот мустакил фаолият кўрсатиш ҳуқуқига эга бўлди. Пудрат усулга тендер савдосини жорий этиш 4 миллиард 700 миллион су^и маблағни тежаш имконини берди.

Шу билан бирга, самарали фаолият курсатадиган пудрат ишлари бозори ҳрзирча ташкил этилгани йўх. Тендер савдоси ҳужжатларининг сифати талабга жавоб бермайди. Тендерларни ўтказишда объектларни "ў^ига тегишли" курилиш ташкилотлари ўртасида таксимлаш, уларнинг нархини олдиндан белгилаб қўйиш, очииши айтганда, бу муҳим тадбирни амалдаги қридаларга зид равишда, номигагина ўтказишдек қўлаб нуксонларга йўл қўйилмоқда. Техник ҳужжатларни тулғазишдаги камчиликлар курилиш иншоотлари нархининг қўтарилиб кетишига сабаб бўлмоқда.

Мисол учун, Навоий вилояти, Конимех туманидаги коллежни қайта таъмирлаш қиймати 100 миллион 700 минг с^мдан 147 миллион 300 минг сумга, Хоразм вилояти, Урганч шаҳридаги академик лицей курилишининг қиймати 737 миллион 600 минг с^мдан 818 миллион 900 минг су^сга ошган.

Ҳукумат қдрорида белгиланганига қдрамай, жойларда қўлаб кам кувватли курилиш ташкилотлари сақданиб қрлмоқда. Масалан, Самарқанд вилоятида йил давомида "Ургутагрокурилиш"га қдрашли 391-қ^чма колонна 58 минг су^т, "Ўзбектранскуруилиш"га қдрашли 855-куруилиш бошқармаси 38 минг с^м, 286-ҳужаликлараро механизациялашган қ^чма колонна 41 минг сумлик х.ажмда пудрат ишларини бажарган, холос.

Сурхондарё вилоятида х.ам шу каби ҳрлатни қузаатиш мумкин. "Хайробод" ҳужалик хисобидаги курилиш бош-

қармаси бир йилда бор-йў^и 61 минг су^м, "Сурхонтаъминот" акциядорлик жамияти 6 минг с^м, "Курилиштранс" акциядорлик жамияти 35 минг су^млик иш бажарган. Бундай мисолларни бопша вилоятлардан х.ам қўлаб келтириш мумкин.

Шу уринда савол тупади: кам кувватли, кичик, зарар куриб ишлаётган пудрат ташкилотлари кимга ва нима учун керак? Ким уларни таъминламоқда? Бундай ишларга чек қуйиш вақти етди. Республика прокуратурам ра^ббарлигида керакли мутахассисларни жалб этиб, махсус комиссия тузишни, текширув натижалари дақ.ида бир ой муддатда хисобот беришни топшираман.

Утган йил давомида тижорат банкларининг капиталини қупайтириш, барқарор, молиявий **жихддан мустақкам** банк тизимини ташкил этиш борасида муайян ишлар қилинди. Хисобот даврида тижорат банкларининг умумий сармояси 1,5 баробар ошди ва **144** миллиард с^мга етди. Бунда банklar томонидан акциядорларнинг 15 миллиард с^мдан ортиқ. маблағи устав капиталига қў^пимча равишда жалб этилди. Тижорат банкларининг акциядорлари сезиларли даражада қул^лайди. Уларнинг умумий сони 66 минг 800 нафардан 82 минг 300 кишига етди.

Айни пайтда "Савдогарбанк", "УТбанк", "Туркистонбанк", "Истик.болбанк", "Уктамбанк" каби банklarда капиталлаштириш жараёни суёт бормоқда. Банк тизимида Ташки иқтисодий фаолият миллий банки амалда х.амон якках.оким бўлиб турибди.

Банklarнинг инвестиция фаолияти жадал ривожланмаяпти. Банklar кредит портфелининг асосий улуши марказлашган ресурслар, бюджет ва бюджетдан ташқари жамгармалар хиссасига турри келади, Бу — курилиш ва ишлаб қик.ариш жихрзлари учун ажратилган кредитларнинг қ.арийб 60 фоизини ташкил этади.

Янги қорхоналар ва ишлаб қикдриш жихрзларига инвестиция ажратишни кредитлаш асосан бешта банкда — Ташки иқтисодий фаолият миллий банки, "Ўзсаноаткуруилишбанк", "Пахтабанк", "Асакабанк" ва "Ўйжойжамш^имабанк"да жамланган. Қрлган 28 банк хиссасига эса

умумий инвестиция кредитлари дажмининг атиги 2 фоиздан зиёдори ту>ри келади.

Мен бунинг сабабини, энг аввало, иктисодий ислохотларни **жорий** этишга масъул булган Марказий **банк, Давлат мулк** кумитаси, Молия вазирлиги **ва** бошқа муассаса **ва ҳукумат** тузилмалари **коникарсиз** ишлаётганида, деб биламан.

Учинчи. Бизнинг, балки, энг заиф томонимиз шуки, **кичик, урта бизнес ва** хусусий тадбиркорликни талаб даражасида ривожлантира олмаёймиз. Бунта эришиш учун тадбиркорлик, шахсий ташаббус иктисодий устишнинг бозор муносабатларига хос кудратли, ички омилига айланиши зарур.

Тадбиркорлар, **мулк** эгалари синфини — **мустакил**, уз **хусусий ишига** эга кишилар тоифасини шакллантириш **хам** ҳозирча ҳукуматимиз **ва** маҳаллий ҳокимликларнинг **бош** максади **ва** вазифасига айланмаёпти. Бунинг устига, янги шаклланаётган ижтимоий катлам — тадбиркор ва ишбилармонлар, кичик ва урта корхона эгалари **йе** фаолиятларида амалий ёрдам урнига локайдликка, айрим ҳрлларда эса жойларда давлат мансабдорлари ва маҳаллий ҳркимият вакилларининг қаршилигига дуч келмоқда.

Биз кичик ва хусусий бизнеснинг аҳамияти, уни рафбатлантириш ва куллаб-қувватлаш ҳақида к^п гапирамыз. Унинг ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқаришда муайян Урин эгаллаши, аҳрли фаровонлигини ошириш, бандлик муаммосини ҳал этишнинг муҳим манбаи булиб хизмат қилиши кераклигини қайта-қўйта таъкидлаймиз. Бунинг учун кенг қамровли ҳукукий асос яратганмыз. Амалда эса мима булаетми?

Кичик ва урта корхоналар улуши ялпи ички ма^сулот ҳажмининг Тоор-йу^и **12,6** фоизини ташкил этмоқда. Бу К5?рсаткич саноат маҳсулотларининг умумий ҳажмида факат **6,2** фоиз, қурилиш со^асида эса **12,3** фоиздан иборат.

Кичик ва урта бизнес корхоналарининг ривожланиб бориши урнига биз қўй жойларда бунинг акси булган манзарага дуч келмоқдамыз. Утган йили кичик ва урта бизнес субъектлари сони республикада **3,6** фоизга, жумладан,

Қдшк.адарё вилоятида — **6,3**, Андижонда — **11**, Хоразмда — **12**, Тошкент шаҳрида эса — **12,6** фоизга камайганини қандай изохлаш мумкин?

Ҳозирги вақтда **5** ярим минг кичик ва ^рта бизнес субъектлари ҳамда **28** минг **600** микрофирма фаолият қурсатмаёпти. Бундай микрофирмалар, кичик ва урта корхоналар салмоғи Қррақалпористон Республикасида — **41,4** фоизни, Самарқанд вилоятида — **32,3** фоизни, Навоийда — **26** фоизни, Тошкент шаҳрида — **25** фоизни ташкил этади.

Номлари юқрида зикр этилган вилоят ва ша^ар ҳркимлари, тадбиркорликка ёрдам бериши керак булган Давлат мулк к^митаси, Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси раҳбарлари бундай ноҳуш ҳрлатдан нега безовта булмаёпти? Нега қўл қрвуштириб утирибди, нега улар бонг урмайди? Энг муҳими, бу мутасаддилар нега зарур чора-тадбирлар қуришмаёпти?

Агар бу ҳужалик юритиш субъектлари — кичик ва у>га корхоналар бир вақтлар жиддий ҳисоб-китобларсиз, шош-калоқдик билан ташкил этилган булса, бугунги кунда бу борада биз барча зарур қрнунчилик ва ҳукукий асосларга эгамиз. Шундай экан, бу масалани эндиликда охирига етказишимиз керак. Бу борада фаолиятсизлик, ортиқча қутиб утириш пораҳУрлик ва таъмағирлик учун шарт-шароит яратади, ҳолос.

Идоравий меъёрий ҳужжатлар, низом ва қурсатмаларни амалдаги қрнунчиликдан устун қуриш, ҳатто уларга қ.арама-қарши қуйиш, тадбиркорларнинг эркин фаолият юритишларини чеклаш ҳрллари қ.ачон бардам топади? Бундай бемазағарчиликларга қ.ачонгача тоқ.ат қиламыз?

Х.озирги вақтда вазирликлар, идоралар, банклар ва бошқа ташкилотлар томонидан Ҳукумат қдрорларига ҳилоф равишда мингдан ортиқ. меъёрий ҳужжатлар қабул қэалинган. Улар кичик ва урта бизнес тараккиётига жиддий ТЎТСНК. булмоқда. Прокуратура органлари томонидан туман, шаҳар ҳркимлари чиқарган нокрнуний ҳукукий-меъёрий ҳужжатлар устидан **137** та протест қелтирилган ва **5** та тақдимнома қиритилган. Уларнинг **49** фоизи Самарқанд вилояти, **20** фоизи Тошкент шаҳрига турри келади.

Маҳаллий органлар ва идоралар тадбиркорларга кумаклашши урнига ҳар турли тусик, ва говларни уйлаб топишмоқда. Уларга бундай узбошимчалик килишга **ким** ҳукуз берди?

Бунга шу залда утирган ҳркимлар қандай жавоб бериши мумкин?

Хатто шунчаликка бориб етишганки, тадбиркорлик фаолияти билан шурулланиш учун лицензия олишга келганларни газета ва журналларга обуна булишга, маиший хизмат курсатиш корхоналари ассоциацияси каби ҳар хил уюшма, жамрарма, бирлашма ва ассоциацияларга аъзоликка мажбур этишмоқда. Улардан турли тадбирларни утказишга маблар ундириб олишмоқда,

Бундай бемаъни ишларга қатъиян чек қуйиш, маъмурий-буйрукбозлик, эски, якка партиявийлик тизимидан қрилган бу каби иллатларни таг-томири билан сусуриб ташлаш, айбдор шахсларни эса сиёсатимизни обрусизлантираётгани учун жавобгарликка тортиш зарур.

Кичик ва урта корхоналарни руйхатга олиш, тадбиркорларнинг аризаларини куриб чиқиш ва улар буйича қарорлар қабул қилиш муддати ҳамон чузиб юборилмоқда.

Мавжуд ахвол тахлили, жойлардан тушаётган аризалар шундан гувоҳлик берадики, тадбиркорлар ханузгача моддий-техника ва хом ашё ресурслари ҳамда банклардан кредит олишца қийинчиликларга дуч келишмоқда. Лимит ва квота ажратишнинг мавжуд тизимида тадбиркорларнинг манфаатлари тулик. ҳисобга олинмаган.

Бир мисол келтирмоқчиман. Фаргона вилоятида тадбиркорлар бензин ва дизель ёкилгиси олишолмаётганидан шикоят қилишган эди. Уйлайманки, бопца вилоятларда ҳам ахвол шундай. Масала атрофлича урганилганда, бу шикоятлар асосли экани маълум булди. Вазирлик ва муассасаларнинг нефть маҳсулотларига булган лимити факат бир фоизга қисқдтирилганида, шу йилнинг *first* даёқ, тадбиркорларнинг ёкилшга булган эҳтиёжини тулик. қрндириш учун қушимча имконият юзага келди.

Тижорат банклари томонидан кичик ва урта бизнес корхоналарига кредит маблағлари ажратиш буйича турли

хил сансалорликлар давом этмоқда. **Ҳужжатларни** экспертизадан утказиш ва кредит олиш тинкани куригадиган даражада оғир жараёнга айланган.

Айрим тижорат банклари кичик ва урта бизнес субъектларига кредит беришдан умуман узларини четга олмоқда. Масалан, утган йили "Таллабанк" кредит бериш дастурида қанда тутилган маблардан атиги 11 фоиз ажратган, "Асакабанк"нинг Хоразм булими эса кредит бериш дастурида белгиланган 146 миллион 600 минг су^дан бир с^м ҳам бермаган.

Кичик ва хусусий корхоналарнинг хорижий кредит маблағларидан фойдаланиш имкониятлари фоиз даражасининг баландлиги, бизнес режаларни ишлаб чиқишда тажриба етишмаслиги, гаров талаблари ута юшорилиги сабабли чекланиб қоляпти. Хатто микрокредитлар ажратишга худди қатта инвестиция лойицаларига берилаётган кредитларга ҳос қаттиқ талаблар қўйилмоқда. Барча босқичларда келишиб булинган лойицалар буйича кредит ажратишни расмийлаштиришда ҳам сансалорликка йул қўйилмоқда.

Марказий банк, тижорат банклари бу масалани батафсил урганиб чиқиб, тадбиркорларни кредит билан таъминлаш жараёнини соддалаштиришга қдратилган тартиб урнатишлари зарур. Ушбу масала буйича жорий йилнинг биринчи қораги якунида ахборот беришни сурайман.

1 Сичик ва урта корхоналар ҳисоботи масалаларида ҳам тартиб урнатиш вақти келди. Кичик ва урта бизнес корхоналарининг ҳамар ойда 15 хилдан қуп ҳисобот топшириши тоқат қилиб булмайдиган ҳолдир. Жумладан, меҳнат биржаси, пенсия жамрармаси, ижтимоий сурурта жамгармаси, бандлик жамрармаси, статистика идоралари, солиқ инспекцияси, банк ва бошқа ташкилотларга ҳисоботлар бериш бюрократик тусиклардан бошқд нараса эмас. Бунга озмунча вақт кетадими? Устига-устак, ҳам бир ҳисобот бланкаси учун х#к. тулаш зарур. **Макроиктисодиёт ва статистика вазирлиги бу ишда зудлик билан тартиб урнатиши керак.** Ушбу масала буйича жорий йилнинг биринчи қораги якунида ҳисобот беришни сурайман.

Шуни таъкидлашимиз керакя, котик ва хусусий бизнеснинг кенг ривожланишида бир затор тусикдарга дуч келинмвда. Одамларда тадбиркорлик билан шугулланиш иштиёс суннишига аввало маъмурий рэкет, текпшривчи ва назорат килувчи оргавларнинг таъмагирлиги, порахурлиги, ишбилармонларни устингдан жиноий иш кузратаман, деб куркдгиши, зуравонлик килиши асосий сабаб булмвда.

Аниклангая хар бир райрик.онуний бундай хатти-хара-кат фавкулодца додиса сифатида бахрланиши ва жиддий куриб чикилиши керак.

Солик. ва хукукни мухрфаза килиш органлари шаънига дог тушираётган нопок, худбин ва Баразг^й кимсапардан кескин тарзда халос булиш лозим. Афсуски, бундай но-хуш доллар учраб турибди. Айрим мисолларни келтириш ^ринли, деб у^йлайман. Фаргона вилояти Дакара тумани Давлат солю; инспекцияси инспектори Ф.Сохдбов тад-биркор Г.Тоштемировадан ойлик хисоботни қабул килиш чоивда пора олгани учун кулга олинган ва жиноий жавоб-гарликка тортилган. Маришон шаҳар Давлат солик. ин-спекцияси булим бошлиги б^либ ишлаган А.Султонов "Мебель" фирмаси директорини тафтиш утказиш билан к^ркдгаб, пора олиш мақсадида таъмагирлик щшаётга-нида цулга олинган ва шах;ар суди томонидан жиноий жавобгарликка тортилган.

Бунга ухшаш мисолларни Тошкент шаҳри, Самарканд, Тошкент, Жиззах, Сирдарё ва бошқд вилоятлардан ҳам келтириш мумкин. Хар бир бундай крнунбузарлик х.олла-ри кенг жамоатчиликка маълум килиниши керак.

Тадбиркорларнинг манфаат ва ҳукукларини х.имоя килишда ҳужалик судларининг ролини сезиларли дара-жада ошириш талаб этилади. Чунки судлар томонидан айрим жиноий ишларнинг асоссиз очилгани учун ёпиш хрллари учрамокда.

Масалан, Миробод туман суди мазкур туман солик. инспекциясининг текширув акти ва қарори асосида Тош-кент шаҳар прокуратураси "Рута" саноат-савдо фирмаси директорига нисбатан кузгатган жиноят иши буйича қуйилган айбловнинг барча бандларини нокрнуний деб

топган. Солик. инспекцияси ходимларига нисбатан эса хусусий ажрим чикдрган.

Давлат мулк кумитаси, Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси, Дехдон ва фермер ҳужаликлари уюшмаси, Бизнес-фонд каби тадбиркорликни ривожлан-тиришни рабатлантириш мақсадида махсус ташкил этил-ган тизимлар фаолиятига тааллуқди жиддий эътирозлар мавжуд. Уларнинг иши бизни мутлақ крниктирмайди. Бу тизимлар ёки бутунлай ишламайди ёки, бундан х.ам ёмони, уларнинг ^злари бюрократик идораларга айланиб крлган. Бунинг илдизига **етиш вақти кедди.**

Айтилганлардан ҳулоса чиқариб, кичик ва ^рта биз-несни куллаб-қувватлаш буйича Давлат комиссияси мут-лақ фаолият курсатмаганини таъкидлаш зарур. Қдсца муддат ичида бу комиссия таркибини хайта куриб чиқиш ва кучайтириш лозим.

Шу билан бирга, мамлакатимизда кичик ва *fpra*. биз-несни, тадбиркорликни амалдаги қ.онунлар ва меъёрлар-га риоя қилган х.олда ривожлантириш ҳамда куллаб-қув-ватлаш билан боғлиқ. барча масалаларни кечиктирмай ҳал этиш зарур. Бунда асосий мутасаддилик вазифасинимаз-кур Ҳукумат комиссиясининг ишчи органи сифатида Ўзбе-кистан Адлия вазирлиги зиммасига юклаш лозим, деб ҳисоблайман. **Негаки, бугуни кунда тадбиркорлик субъект-ларини қ.онунсизликдан химоя қилиш фавкулодда муҳим вазифа бўлиб турибди.**

Туртинчи. Биз учун муҳим болтан яна бир масала хусу-сида алоҳида тухталмокчиман. **Гап иқднсодиётга чет эл инвестициясини жалб қдлиш з^акида бормокда.**

Мен яна бир қарра таъкидламокчиман. Хорижий ин-вестицияларни жалб этмай, айникса, етакчи тармокларда чет эл сармояси иштирокини кенгайтирмай туриб, икти-содиётимизда таркибий ^згаришларни амалга ошириш ва модернизациялаш, қорхоналаримизни замонавий техни-ка билан қайта жиҳ.озлаш х.амда рақобатга бардошли мах,-сулот ишлаб чиқаришни йулга қуйиш мумкин эмас. Бу-сиз қучли рақобат шароитида жаҳрн бозорларига қириш ва улардан муштақкам *fpwa* эгаллаш амри мах.ол.

Мамлакатимизда бугунги кунда хорижий сармоядорлар учун энг кулай инвестиция мухити барпо этилган. Шуни очик. айтишимиз керакки, бу кулайлик уз самарасини бермокда. Куплаб чет эл компания ва банклари биз билан шерикликда ишлаш, \$га маблашарини иктисодиётимизга ёткизиш истагини билдирмовда, бизни узлари учун истикболли хамкор деб тан олмокда.

Узлаштирилаётган чет эл сармояси хажмининг йилдан-йилга ошиб бораётгани бунинг яккрл тасдиқцир. Хусусан, 1999 йилнинг узида иктисодиётнинг устувор тармоклариди 1 миллиард 324 миллион АКДП доллари микдориди чет эл сармояси улаштирилгани бор хакикатни айтиб турибди. Мамлакатимиздаги барча капитал куйилмаларнинг 24 фоизини чет эл сармояси ташкил этаётгани хам диккатга сазовордир.

Келинглр, шу уринда ^зимизга бир савол берайлик. Мамлакатимизга чет эл сармояси янада KjfrroK. келиши ва унинг баркАрорлигини таъминлаш учун хаммамиз хам кулимиздан келадиган барча ишни кияпмизми? Чет эллик сармоядорлар билан керакли даражада фаол ишляпмизми? Бу борада барча зарур шарт-шароит яратилганми?

Афсуски, хорижий сармояларни жалб килиш ва истикбоддаги сармоядорлар билан ишлашни ташкил этишда бизда куплаб хал этилмаган муаммо ва камчиликлар мавжуд.

Акс хрлда, 1999 йидца хукумат кафолати асосида ажратилган хорижий сармоя ва кредитларни узлаштириш кузда тутилганига нисбатан амадда атиги 53 фоизни, бевосита йуналтирилган инвестиция ва кредитларни узлаштириш бор-йунн 32 фоизни ташкил этганини к.андай изохдаш мумкин?

Чет эллик сармоядорлар билан иш олиб боришдаги сансалорлик, кузбуямачилик ва х.атто ошкора таъмагирлик хрлатларининг х.амон учраб туриши бизни каттик. ташвишга солади. Шундай фактлар х.ам маълумки, сармоя лойихасини ишлаб чик.аётганда айрим уддабурон кимсалар самарадорлик ва лойщанинг валюта кийматини к;оп-

лаш тамойилига амал килиш урнига, уз шахсий, гаразли манфаатларини давлат манфаатларидан устун ку^ймоқда.

Мен, ким кайси лавозимни эгаллаб турганидан к.аъи назар, махаллий рах.барлардан тортиб юк.ори Хукумат даражасидаги ташкилот рах.барларигача, барча-барчани огох.лантириб куймокдиман: биз бу иллатга к.арши шафк.атсиз кураш олиб борамиз, уни таг-томири билан куришиб ташлашга курбимиз етади. Бу борада хеч кимга шафк.ат килинмайди. Биз учун мамлакатимизнинг шаъни-шарафи, к.адр-киммати ва обр^-эътибори хамма нарсадан афзалрокдир.

Вазирлар Махкамасининг мажмуа рах.барларидан, ташкилотлар бошлиқдаридан к.айта ва к;айта сурамоқчиман: қачонгача биз ишга бундай масъулиятсиз муносабатда буламиз, қачонгача хафсаласизлик ва сусткашлик киламиз? Нега х.алигача лойихаларни техник иктисодий жих.атдан асослаш буйича иш олиб борадиган профессионал лойиха-инжиниринг компаниялари тизими яратилмаяпти? Нега ваколатли идораларда техник ик^исодий асосланган лойихаларни экспертизадан у^гказиш муддатлари ч^зиб юборилмокда? Нима учун инвестиция лойихалари буйича ишловчи тизимни малакали кадрлар билан таъминлалшда сусткашлик килинмокда? Бунинг учун ким жавоб беради? Ахир, айнан мана шу хрлат инвестиция жараёнида тусик.гов булиб турибди-ку! Вазирлар Махкамасининг тегишли тузилмалари бу саволларга жавоб топишлари керак.

Бизни чет эл капитали иштирокида кушма корхоналар ташкил этиш борасидаги ишлар х.ам к.ониктирмайди. Бу сохада хужакурсинлик х.олатлари жуда куп. Биз аксарият х.олларда бундай корхоналар сони купайгани, бугунги кунда 3,5 мингтага етгани тукрисидаги статистик маълумотлар билан маррурланиб юрамиз.

Келинглр, бу корхоналар қандай фаолият ку^рсатаётгани, нима ишлаб чикараётгани, уларнингхудудлар буйича қ.андай жойлаштирилганига танқидий бах.о берайлик. Амалда бу корхоналарнинг атиги 52 фоизи фаолият курсатмохда. Шундан бор-йуки 592 таси ёки 31 фоизигина ишлаб чикариш корхоналари экани бизни ташвишга солмай куймайди.

Бунинг устига кушма корхоналарнинг аксарияти йирик шаҳарларда барпо этилган. Мисол учун, республикамизда фаолият курсатаётган ва ишлаб чиқаришга ихтисослашган кушма корхоналарнинг туртдан уч қисми Тошкент шаҳри ва вилоят марказларида жойлашган. Купгина туманларда, хусусан, ишсизлик даражаси юқори булган ҳудудларда эса бундай кушма корхоналар ё умуман қурилмаган ёки бори ҳам бармоқ билан санарли экани ачинарли ҳолдир.

Республикамиздаги 163 та қишлоқ туманининг 52 тасида биронта ҳам кушма корхона ташкил этилмаганига қандай чидаш мумкин? Қорақалпоғистон Республикасидаги 15 та қишлоқ туманининг 11 тасида биронта кушма корхона тузилмаганига қандай изоҳлаш мумкин? Сирдарё вилоятида — 8 та, Бухоро, Қўшқўдарё, Навоий, Самарқанд ва Фарғона вилоятларида — 5 тадан, Сурхондарё вилоятида — 4 та туманга ҳали чет эл капиталли мутлақ қириб қолганига нима дейиш мумкин?

Айниқса, ахрлини иш билан таъминлаш кескин муаммо бўлиб турган туманларда маҳаллий раҳбарларнинг, энг аввало, ҳокимликларнинг фаолиятсизлиги туфайли кушма корхоналар ташкил этилмаётгани жиддий ташвиш туғдиради ва қишқирган. Улар янги иш уринлари очиш учун маблар йўқлигини руҳсат қилади-ю, аммо чет эл сармоясини жалб этиш, замонавий, ихчам кушма корхоналар ташкил этиш туърасида мутлақ бош қўрмайди.

Ахрлини иш билан таъминлаш муаммоси ута муҳим бўлиб тургани ҳолда биронта кушма корхона ташкил этилмаган Қорақалпоғистон Республикасининг Бераҳ, Қўшқўдарё, Чимбой, Қўшқўдарё вилоятининг Қасби ва Нишон, Навоий вилоятининг Нурота ва Навбахр, Самарқанд вилоятининг Оқдарё, Сурхондарё вилоятининг Олтинсой, Сирдарё вилоятининг Бўвот, Мирзаобод ва Ховос, Фарғона вилоятининг Бувайда, Учқўлиқ ва республиканинг бошқа бир қатор туманлари доқимлари қўғқда қарамоқда?

Шуни қатъий айтаманки, агар бу раҳбарлар ана шу вазиятдан қиқир йўлини топмаса, ҳазари эгаллаб турган лавозимларда қиқирга маънавий жўнатдан ҳди йўқ.

Хорижий сармоядорларнинг республикамизга қелиб, узлари ҳамкор ишлаётгани, шу мақсадда махсус бизнес-семинарлар ўтказиётганига гувоҳ бўлиб турибмиз. Биргина сўзга икки йил мобайнида шундай семинарлар Тошкент шаҳри, Тошкент, Сирдарё, Жиззах вилоятлари ҳамда Фарғона водийсида бўлиб ўтди. Минг афсуски, улар биздаги бефарқлик, тўғрилик, боқиб-қамлик қабиллатлар туфайли бирон-бир натижага эриша олмади қайтиб қетишмоқда. Хўжақўрсинлик учун олиб қўрилатган бундай тақбирлар ҳеч қимга қерак эмас.

ВСУидаги мисолнинг ўзи. буни таққидлайди. Италиянинг "Фата групп" қампанияси, бир неча йилдирки, Тошкент вилояти ҳокимлиги билан агросаноат мажмуи дастурини амалга ошириш бўйича иш олиб қўрмоқда. Ушбу лўйиҳа 1999 йил Инвестиция дастурига қиритилган эди.

Италия томони ҳўзирнинг ўзида. 50 та техник иқтисодий асосномаларни ишлаб қиқир ва уларни пул билан таъминлаш, ҳалқаро экспертларга ҳақ толаш, италиялик мутахассисларнинг 35 марта мамлақатимизга қелиб-қетиши, ХОКИМЛИК ҳамда Қдашқок ва сув ҳўжалиги вазирлиги мутахассисларининг Италия қорхоналарида бўлиши учун қатта маблар сарфлади. Лекин ҳанузгача тайинли бир натижа йўқ.

Асло тоқат қилиб бўлмайдиган бундай мисолларни яна қўқлаб қелтириш мумкин.

Барча қогоналарда ишни шундай ташкил этишимиз қерақки, Ўзбекистонга қиқир билан қараётган биронта чет эллик сармоядор мамлақатимиздан инвестиция қиритиш учун аниқ, тақлифлар олмасдан, ҳафсаласи қир бўлиб қайтиб қетмасин.

Бешинчи. Бўзор муносабатларининг шаклланиши ва ривожланишига ҳизмат қилувчи инфратузилма етарли даражада ишламаяпти, Бўзор институтлари расман ташкил этилган бўлса-да, аммо яҳлит, ҳзаро ўйгун, энг муҳими, амалий фаолият қўрсатувчи бўзор инфратузилмаси ҳали яратилгани йўқ. Бўгун биз мавжуд бўзор тузилмалари ҳали тақмилига етмагани, иқтисодиётни бошқаришнинг

куплаб вазифаларини у^з зиммасига олишга тайёр эмаслигини тан олишга мажбурмиз.

Инфратузилма й^налишларининг кдйси тарморини олманг — у сурурта содасими, лизинг содасими, аудит содасими — барчасида адвол крник.арли эмас.

Мисол учун, **суФурТа** содасиниолайлик. Шу нарса аник.-ки, бугунги кунда хужалик юритувчи субъектлар, айник.-са, кичик ва хусусий бизнес вакиллари, кишлок. товар ишлаб чикарувчилари такомиллашган суФурга тизимисиз самарали ишлаш, инвестиция фаолияти билан шурулла-ниш, кредит олиш имконига эга эмас. Бизда хрзиргача тузилган суФурга компаниялари кафил булиш вазифасини бажара оладими? Албатта, йуХ!

Чунки руйхатдан утган 100 га якин суФурга компания-сидан 30 таси факат ички бозорда фаолият курсатмокда. Бунинг устига, барча асосий курсаткичларнинг 80-90 фо-изи давлат иштирокида тузилган учта компания — "Ўзбек-инвест", "Кафолат" ва "Агросурурта" диссасига т^рри кел-мокда.

СуФурга компаниялари салодиятли мижозларни к^пай-тириш, буш мабларларни жалб этиш буйича дам сует шд-ламокда.

СуФурга операцияларининг карийб 40 фоизини мажбу-рий сурурталаш ташкил килади. Бу айрим давлат-акция-дорлик сурурта компаниялари учун доимий даромад ман-баига айланиб крлган. Масалан, "Кафолат" суФурга ком-паниясига 1999 йил учун мажбурий сурурталаш буйича 290 миллион с\$м атрофида суФурга бадали келиб тушган. Бу барча тушумларнинг 45 фоизини ташкил килади.

"Мадад" агентлиги эса 30 миллион с\$га ёки тушумлар-нинг 20 фоизини ана шундай бадал хисобидан туплаган.

Айрим сурурта компанияларининг устав мабларлари ва операциялар хажми етарли булмаган бир шароитда кафо-лат ту>рисида кандай гап булиши мумкин?

Хакли савол тугилади. Молия вазирлиги кршида ту-зилган давлат сурурта назорати кдёкда к.араяпти?

Бозор инфратузилмасининг бошк.а **бир** института — **лизинг компаниялари** фаолиятини хам к.оникарли деб

булмайд. Холбуки, уларнинг фаол ишлаши учун махсус к.онун кдбул кдшннди, барча шарт-шароитлар яратилди.

Бугунги кунда лизинг хизматида алодида эхтиёж се-зилмокда. Хусусан, кичик корхоналар, хусусий тадбир-корлар, фермер хужаликлари айнан лизинг оркали замо-навий ихчам технологияларга эга булиши мумкин. Бугун биз учун гоят зарур б^лган инвестициялар окими кучайи-шига, кишлок, хужалиги техникасини, транспорт ва само-лётлар паркини янгилашда лизинг амалий восита булиб хизмат кдпиши зарур.

Бугун республикамызда бор-йури 12 лизинг ташкилоти тузилганига, амалда уларнинг факат турттаси лизинг фа-олияти билан шурулланаётганига нима деса булади? 1999 йилда лизинг компаниялари оркали атиги 20 лойиха амалга оширилгани, инвестициянинг умумий хажмида лизинг сал-МОҒНННТ мутлак.о камлиги билан кандай муроса килиш мумкин?

Вазирлар Махкамаси, Молия вазирлиги, Ташки иктисо-дий фаолият миллий банки ва бошка манфаатдор идоралар гоят цис^а муддатда лизинг фаолиятини ташкил этиш би-лан боншк. муаммоларни батафеил урганишлари, уни тако-миллаштириш ва мустахкамлаш юзасидан аник, таклифлар киритишлари зарур.

Биз консалтинг, инжиниринг, аудиторлик ва бошқа шунга ухшаган **компанияларнинг** бозор муносабатлари шароити-даги адамияти хакдца л\$п гапирамиз, афсуски, бу масала-да ^озиргача реал ^згаришлар ку"зга ташланмаяпти.

Ўзингиз ^йланг, республикада бор-йуга иккита "Ўзин-вестлойиха" билан "Кимёинвестлойиха" махсус инжини-ринг компанияси руйхатдан утган. Уларнинг иккови дам Тошкентда жойлашган. Ахвол шундай булгач, яна кандай инжиниринг хизмати бозори хакида гапириш мумкин? Бундай шароитда инвестиция лойихаларини техник икди-содий асослаш ва экспертиза ишлари умуман криикарсиз эканидан ажабланмаса дам булади.

Руйхатдан утган бор-йури 85 консалтинг компанияла-рининг ахволи дам бундан яхши эмас. Бунинг устига улар-нинг деярли тенг ярми Тошкентда фаолият курсатяпти.

Бир канча худудларда бундай компаниялар умуман кам: Навоий вилоятида битта, Бухоро ва Хоразм вилоятларда иккита шундай фирма ишляпти, холос.

Аудиторлик фирмалари утказётган тафтишларда куплаб хато ва камчиликларга йул к^йилмокда. Улар аксарият хрлларда хужалик субъектларини тузилган шартномалар асосида эмас, балки назорат идораларининг курсатмаларига биноан тафтшп килмокдалар.

Мисол учун, Сурхондарё вилоятида урганилган 10 та аудиторлик текширувининг олтитаси хукук.-тартибот органлари курсатмасига асосан утказилгани аникланди. Бунда аудиторлик текширувига сарфланган харажатлар тувридан-турри текширувчилар буйнига тушган.

Хукукугартибот идораларининг айрим аудиторлик фирмаларини уз каноти остита олиб, уларга иш топиб беришдек бундай бемаъни усулларга чек кУйиш керак. Вазирлар Махкамаси барча манфаатдор тизимларни жалб этиб, амалдаги "Аудиторлик фаолияти туррисида"ги крнунни танкдций куриб чикиши, аудиторларнинг масъулиятини ошириш ва тафтшп килинаётганларнинг химоясини таъминлашга к.аратилган тегишли ку^шшчалар ва тузатишлар киритиши зарур.

Шуни алохида таъкидлаш керакки, **бизнесмевлар, кичик** корхова **ва фермер** хужаликлари рахбарларининг ма-лакасини оширмасдан туриб тадбиркорликни ривожлантириш, бозор муносабатларини шакллантиришни асло тасаввур этиб булмайди. Шу мақсадца республикамизда бизнес мактаблари тизими ташкил этилмокда. Хдр бир худудда бизнес-инкубаторлар ишлаб турибди. Шу кунгача бизнес-инкубаторларда 12 мингдан ортик^ жумладан, 1999 йилда 5 мингдан зиёд кипш узкгилди. Аммо бу ^али етарли эмас.

Шу билан бирга, уларнинг фаолиятида хужакурсинга ишлаш каби бир кднча муаммолар мавжуд. Аксарият минтакаларда бу тизим амалда ишлаётгани йук.. Кейинги йилларда К,ораК.аJinoFHCTOH Республикаси ва Навоий вилоятида укув машгулотлари умуман олиб борилмаган. Бу худудлардаги бизнес-инкубатор субъектлари томонидан

бирон-бир инвестиция лойшаси амалга оширилмаган. Самарканд, Хоразм, Андижон вилоятларида эса бу ишларга етарли эътибор берилмаётгани туфайли 60 нафарга якин тадбиркор уХитилган, холос.

Шу уринда яна бир савол турилади: бу бизнес-инкубаторларда кимлар уХитилмокда? Эслатиб к^ймокчиман, **бизнес** инкубаторларнинг **асосий вазифаси — тадбиркорларни**, аввало, ^улидан **иш келадиган, бизнес** билан шусулланмоцчи **булган** деҳдон ёки малакали ишчи ва хунармандларни ушгташдан **иборат**.

Амалда тадбиркорлар жами ухзиётганларнинг 65-70 фоизидан ошмайди. Укиётганларнинг асосий кисми эса турли ташкилот, муассаса, корхона рах.барлари ва мутахассислари, яъни амалдорларнинг ^зларидан иборат булиб **крлмокда**,

Бозор иктисодиётининг турли институтлари фаолиятига баз;о берар эканмиз, Давлат мулк I^митаси томонидан амалга оширилаётган ишлар крникдрсиз ахволда эканини яна бир бор таъкидлашга тJ^FPH келади. Чунки айнан мана шу к^митанинг фаолияти бозор инфратузилмаси ва тадбиркорликни хар томонлама ривожлантиришга каратилмоки лозим.

Олтинчи. **Давлат ва** нжтимой тузилмалар, **биринчи навбатда, щонуннинг** бажарилишини таъминлайдиган, хушу^ни му^офаза килувчи **ва назорат органлари тадбиркорлар ва корхоналаршшг хужалик** фаолиятига **нок.онуний аралашаётганига асло тоқдт кдлиб булмайди**.

Текширувларни тартибга солиш юзасидан чора-тадбирлар ку^илгач, уларнинг сони 25 фоизга кискарди. Лекин, шунта карамай, назорат кдлувчи органлар фаолиятини мувофикдаштирувчи Республика кенгаши билан белгиланган тартибда келишмасдан текширувлар утказиш ^оллари хамон учраб турибди.

Назорат органлари тадбиркорларни куллаб-куватлаш ва уларга ёрдам бериш урнига узларининг к.онунга хилоф хатти-^аракатлари билан амалда кичик бизнес ривожига т^скднлик килмокда. Бундай бемаънигарчилик к.ачонгача давом этади?

Бу ташкилотларнинг раҳбарлари қдёкда қарамоқда? Улар салбий иллатларга қарши қурашиш учун қатта вақолатларга эга. Биз, аввало, уларнинг узидан қ.онунга қатъий итоат этишни талаб қиламиз. **Едоунни биринчи навбатда ҳурмат қилинга лозим** булган тизимларнинг узи унга **узи** хоҳлаган **тарзда муносабатда** булса, қандай **қилиб ҳуқуқий давлат қуриш** мумкин? **Агар уларнинг манфаатларига мое булса, улар қрнун** қосбонлари-ю, **манфаатларига зид қелса, қонунни** оёқ.ости қилишса, **бу** қайси мантққа **туғри** қелади?

Такрор ва такрор таъқидлайман — қрнун барча учун баробар. Қрнун олдида ҳамма теңт. Биз қрнун устуворлигини ислохотларни амалга оширишдаги асосий тамойилларимиздан бири, деб бекорга белқилаган эмасмиз.

Мен яна бир марта огоҳлантириб қуймоқчиман, узбосимчалик билан қорхоналар фаолиятига аралаштиш буйича ҳар бир факт қрнуннинг қупол бузилиши, деб баҳоланади ва айбдор шахслар қатъий равишда маъмурий ва жиноий жавобгарликка тортилади. Бу масала буйича прокуратура идоралари алоҳида жавоб беради.

Шунингдек, назорат органлари фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика қенгаши факат йуналиш буйича қурсатмалар бериш билан қекланиб қрлмасдан, бу масалада қатъият қурсатиши қерак.

Ҳуқуматнинг ҳар бир қарори ижросини таъминлаш, шу билан бирга иқ.исодий ислодотларни амалга ошириш ва назорат қдлиш вазиқаси Вазирлар Маҳкамаси тузилмаларига юқлатилган. Сиртдан Қарағанда, барча зарур тузилмалар шаклланган, қадрлар билан таъминланган. Лекин нега ҳуқумат қарорлари бақарилмаяпти?

Чунки бу ерда расмиятчилик қалақ отган: мендан қетгунча, эгасига етгунча, қдбилида иш тутилмоқда.

Оқиш айтганда, Вазирлар Маҳкамаси мажмуалари йилнинг бир қорагидан иккинчи қорагигача қамиша бир хил "боқдй" масалаларни қуриб қикади, номига топширикдар беради, номига назорат қилади. Оқдбатда айнан бир хил муаммолар муҳим тошпирик. сифатида қун тартибига қ.йилаверади, баённомалардан баённомаларга

"қучиб" юради. Лекин уларнинг ечими буйича амалий иш йуқ.. Энг ёмони, бу ҳ.еқ қимни безовта қилмайди.

Ечимини қутаётган қолзарб муаммоларнинг йигилиб қрлиши, қойларда қодир этилаётган қрнунбузарликлар, бемаънигарчиликлар, биринчи навбатда, Вазирлар Маҳкамаси апаратининг, Мажмуа раҳбарларининг қикдат-марқазиде булиши лозим эмасми! Иқтисодиётимизнинг так.дири пировард натижада сизларнинг қ.атъиятингизга, Фақират-шиқоатингизга, масъулиятни уз зиммангизганечорлик ола қилишингизга бевоқита боёлик. эмасми?

Вазирлар Маҳкамасининг янги тарқиб бугун ислоотлар қараёнига т.сик.-гов булаётган қамчиликларни, ёски тизимдан қ.олган, қечиктирмай қартараф этилиши лозим булган иллатларнинг сабабларини қукда таҳлил этиши, йул қуйилган қатолардан тегишли сабоқ. қик.ариб, амалий қора-тақбирлар қуриши лозим. Энг муҳими, иқтисодиётни янада эркинлаштириш ва ислох.отларни қуқурлаштириш мамлақатимиз олдида турган мақсадларга эришишнинг қучли, таъсирчан механизмини яратиши зарур. Уйлайманки, ушбу мажлис ипгирокчиларигақалқимйз сиз билан бизга билдирган юқсак ишонқни оқлаш энг муқаддас бурч, ҳ.ар биримиз учун виждон иши ёқанини ёслатиб утиришга ҳ.оқат булмаса қерак.

Радбар одам бошқаларга нисбатан узокрокни қуриши қерак. У нафакат бугунни, балки, эртанги қунни аниқ, тасаввур этиб ишлаши, қелажакнинг ташвиши билан яшаши зарур. Қали қузга ташланмаган муаммоларни сезиши, қура қилиши қерак. Раҳбар унга ишонган одамларни атроқда булаётган воқеа-х.одисалардан, эртага у қандай оқибатларга олиб қелиши мумкинлигидан огоҳ. этиб бориши лозим.

Мен Олий Мажлисининг Иқкинчи қадрик. биринчи сессияси биринчи йигилишида, Ислох.отлар ва инвестициялар буйича идоралараро мувофиқлаштирувчи қенгаши йирилишида айтган гапларимни яна такрорламоқчиман. Агарки, биз раҳ.барлар мамлақатимизда, дунёда булаётган иқтисодий қараёнлардан огоҳ. булмасак, бу қараёнлар эртага нимага олиб қелиши мумкинлигини олдиндан сез-

масак, уни ту^ри бахрлай олмасак, бугун эршпган ютук, -ларимизга махлиё булиб хотиржамликка берилсак, юткд-замиз.

Эртанги кунимиз фаровон булсин десак, тараккий топган давлатлардан кам булмасдан узимизнинг орзу-максадимизга эришмокчи булсак, бошлаган ишларимизни изчил давом этгиршпимиз зарур.

Тиним билмай, хотиржамликка берилмай, доимо изланиш, изланиш ва яна изланиш, тадбиркорлик, ташаббускорлик, ишбилармонлик хисобидан яшашимиз керак. Ана шундагина Аллох. таоло бизни куллайди, йулимизни очиб беради. Илгари куп бор айтганимдек, элим деб, юртим деб, ёниб яшаш дар биримиз учун хаёт мазмунига айланиши даркор.

Ишонаман, беш-ун йил ичида Узбекистонимизнинг клёфаси тамомила узгариб кетади, кудратига кудрат кушилади. Насиб этса, хаммамиз бунинг гувохи буламиз.

Барчангизга ана шу эзгу макрад йулида сихат-саломатлик, райрат-шижоат тилайман!

*1999 йилда машакатни ижтимоий-иқтисодий
ривожлантириши якунлари ва 2000 йилда
иқтисодий эркинлаштириши ва ислоуртларни
чиқурлаштиришининг устувор йуналишларига
батишланган Ўзбекистан Республикаси
Вазирлар Мазрсамаси мажлясидаги маъруза,
2000 йил 11 февраль*

ИЗЛАНИШ, ТАШАББУСКОРЛИК ВА ТАДБИРКОРЛИК - ДАВР ТАЛАБИ

Ассалому алайкум, кадрли юртдошлар!

Хурматли депутатлар!

Энг аввало, сиз, Сирдарё вилояти депутатлари, фаоллари билан дийдор к^ришиб турганимдан хурсанд булганимни, барчангизга — сиз оркали бугун Сирдарё ахдига *fs* дурматимни издор этмокдиман.

Маълумки, якинда мамлакатимиз Олий Мажлиси ва маҳаллий кенгашларга сайловлар булиб утди. Шу жумладан, Сирдарёда х.ам халк. депутатлари вилоят кенгашининг янги таркиби шаклланди. Мен бу кенгашнинг янги таркиби билан танишар эканман, аввало, эътиборли бир жихат дикк^тимни узига тортганини айтишим керак.

Яъни, Сирдарё ахли, Сирдарё халки ишонч биддириб сайлаган депутатлар орасида турли миллат вакиллари, х.ар хил касб эгалари б^либ, уларнинг аксарияти купни курган, хаёт тажрибасига эга, билимли, энг мухими, халк. ичидан чикдан инсонлар экани мени шахсан мамнун этади.

Булар орасида бевосита ишлаб чицариш соҳасининг намояндалари, иқтисодчилар, мухандислар, тадбиркорлар, маориф ва СОЕЛИКНИ сакдаш ходимлари, фермерлар, к.иш-лок. оксокрллари, бир су^ билан айтганда, хаётимизнинг барча тоифа ва к.атламларининг вакиллари бор.

Бунинг узи вилоятнинг муаммо ва ташвишларини ечаётганда, энг аввало, шу воҳада яшаётганларнинг иқтисодий ахволини яхшилашда уларнинг орзу-умидларини амалга ошириш масалалари атрофлича курилади ва албагга хал булади, деб ишонч билдиришга асос беради, деб Тилайман.

Боёвут туманидаги Д^стлик кдшшок. фук.аролар йири-ни раиси Сайдулло Абдук.одиров, Гулистон шадар сало-

матлик маркази бош шифокори Татьяна Львовна Плеханова, Гулистон шаҳридаги академик лицей директори Саме Самадов, Мехнатобод туманидаги "Азиз" фермер хужалиги раҳбари Шахзода Дехдонова, Ўзбекистан халқ. шоири Тура Сулаймон, вилоят электр тармоклари корхонаси бошлири Абдуманноп Куҷкоров, Мирзаобод туманидаги 21-урта мактаб директори Баҳрдир Розикров, вилоят музикали театрининг артиста Шафоатхон Раҳматуллаева каби элитури уртасида обрӯ-этибор топган купгина инсонларнинг депутатлар сафида борлиги вилоят кенгаширининг самарали ишлашига шпонч тувдиради.

Менинг сиз, азизларга к.аратиб айтадиган тилагим: барчангизнинг ишингиз ғанидан келсин, куч-қувват, омад сизларга доим ёр булсин!

Хурматли дустлар!

Сизлар билан уғган йилнинг декабрь ойида мана шу залда бўлиб ўтган сайловодди ўрашувида биз вилоятда килинган ишларга ҳолисона, танкидий баҳр бериб, келгу-си вазифаларимизни белгилаб олган эдик.

Сирдарё воҳасини, унинг элини купдан буен кийнаб келаётган муаммолар, уғзига ҳос кийинчиликлар, ишлаб чиқариш соҳаларида ечимини кутаётган, шу юртда яшаётган одамларнинг ҳаётини яхшилаш, фаровонлигини ошириш йулида ҚОВ бўлиб турган масалалар ҳақида гаплашга, келишиб олган эдик.

Булар каторида, аввало, Сирдарё вилояти ривожига, тараккиётига жуда катта салбий таъсир етказаётган, барча камчиликларнинг негизида, томирида ётган, йиллар давомида ғз ечимини топмаётган муаммолар кшлок. хужалиги соҳасидаги масалалар эканини ҳ.аммамиз тан олган эдик.

Улар нималардан иборат? Яна эслатиб ўтмоқчиман:

— вилоятдаги ерларнинг ачинарли мелиоратив зўлати;

— вилоятда етиштирилаётган қдшлок. хужалик маҳсулотларининг таркибини ўзгартириш зарурлиги;

— қдшлок. хужалигининг моддий-техника таъминотини тўдан ўзгартириш, янги замонавий технологияларни куллаш;

— кишлок. инфратузилмасини, яъни кишлокда яшаётган адолига курсатиладиган ижтимоий ва маиший хизматни кенг ривожлантириш.

Лекин, бу муаммоларни ечиш билан бирга, вилоятда авваламбор ислодотларни янада чуқурлаштириш ва эркинлаштириш масалалари куйилди. Аввало, кишлок. хужалиги соҳасида ислотлар олиб боришда ҳ.ёч чидаб булмайдиган купгина доллар:

расмийчилик, кузбуямачилик, раҳ.барларнинг маъсулиятсизлиги, лок.айдлиги, билими етшмаслиги дақида гап борган эди.

Қдшлок. хужалик соҳасида мулк муносабатлари ўзгармаётгани, тармокни бошқараётган купгина раҳбар ва муҳассисларнинг бу масалада чаласаводлиги, олиб борилаётган ислотларнинг маъно-мазмунини, мак.садлари-ни билмаслиги ишга катта тусик. бўлиб тургани ҳақда очик. айтиб утилган эди.

Фермерлик ҳаракати, унинг кенг куламда ривож топишига тусқўчилик ҳақда, ширкатларни пайчилик асосида ташкил қилишда, дақикий оила пудратини кенг жорий этишда, унинг самарасини оширишда, энг муҳими, деҳдонларда эғалик хиссини тарбиялашда, ўз ишлаб чиқ.арган мадсулотига ҳолисона ва адолатли ҳақ. олишда йул қўйилаётган қ.арама-қаршилиқ ва камчиликлар мавжуд экани эътироф этилган эди.

Хурматли депутатлар!

Сизларга маълум бўлиши керакки, аввало, Сирдарё вилояти кишлок. хужалиги ривож олдида тусик. бўлиб турган масалалар бўйича, уларнинг ечимини топиш, беш-ун йил давомида жорий этишга мулжалланган дастур ишлаб чиқиш мак.садида, сайловодди ўрашувида келишиб олганимиздек, маҳсул ҳукумат комиссияси тузиди.

Бугунги кунда бу комиссия ғз ишини бошлади.

Лекин бир нарсани барчамиз яхши англаб олишимиз даркор. Ҳар қандай дастурлар, жуда чуқур ўйланган, ҳар томонлама келишиб олинган, таъминланган дастурларни ишлаб чиқишимиз мумкин.

АММО, — буни яна ва такрор-такрор айтш¹ керак, — қачонки, кишлок. хужалик соҳасида бозор иктисодиёти, замон талабларига жавоб берадиган ишлаб чиқариш муносабатларини жорий этмас эканмиз, мулкчилик масалаларини, ерга, мулкка, меҳдатга [^]з муносабатимизни у[^]ғартирмас эканмиз, биз ҳеч нарсага эришолмаймиз.

Азиз дустлар!

Кдни, келинлар, мана шу масала атрофида — вилоят кишлок. хужалиги соҳасининг ривож мисолва батафсил фикр алмашиб олайлик.

Буни ҳеч яширмасдан, сир тутмасдан айтишимиз мумкин, барчамиз тан олишимиз керак: Сирдарё воҳасида кишлок; хужалигининг умумий аҳоли куп йиллар давомида ҳамон мураккаблигича қрлмокда.

Утган йили **вилоят буйича 141 минг 300 гектар** майдонга пахта, **87 минг 300 гектар ерга** галла экилган эди. **Пахта хосилдорлиги вилоят буйича гектарига 18,8 центнерни, галла хосилдорлиги эса 21 центнерни ташкил** этди.

Кейинги йилларда Фауна етиштиришга эътибор кучайгани, дон экиш учун унумдор ерлар ажратилаётгани яхши, албатта. Пекин барчамиз бир ҳақиқатни чуқур англаб олишимиз зарур: Ўзбекистан шароитида, Ўзбекистан иклимида, аввало, дунё бозорида доим харидорбоп булган, биз учун асосий валюта тушуми манбаи булган, шу билан бирга, агар ишни турри ташкил қиладиган булсак, деҳдрнларимизнинг ҳам, халқимизнинг дам қосасини оқартирадиган пахтачилик соҳасини унутмаслигимиз керак.

Албатта, вилоятда шундай майдонлар ҳам борки, у ерда пахтадан қутилган ҳрсилни олиб булмайди. Шуни инобатга олиб, республика ҳукумати утган йил 26 октябрда қабул қилган маҳсул қарорга биноан Сирдарё вилоятидаги Меҳнатобод ва Мирзаобод қаби туманларда ана шундай ерлар ҳисобидан 5 минг гектар майдонга шולי экиш қузда қутилган.

Шу ва бошқ.а тадбирлар ана шу ерларнинг мелиоратив ҳрлатини яхшилаш ҳамда дон маҳ.сулотлариини қупайтириш имконини беради. Уйлайманки, юқрида зикр этилган ҳукумат комиссияси бу масала буйича ҳам аниқ, ил-

мий асосланган қушимча таклиф ва тавсияларни ишлаб чиқади.

Қдшшқ. хужалиги соҳ.асидаги ишларнинг аҳолига назар ташлайдиган булсак, вилоятда 3 та туман ва 45 та хужалик пахта тайёрлаш режасини, 7 та туман ва 80 дан ортиқ. хужалик Балла тайёрлаш давлат буюртмасини бажаргани, Сайхунобод туманидаги "Бирлашган", К[^]-Султонов номили, Гулистон туманидаги "Уч қахрамон" ширкатлар уюшмасида х.осилдорлик 35-40 центнерга етгани, бу хужаликларда йил якуни буйича ширкат аъзоларига 20 мингдан 65 минг су[^]мгача дивиденд туланганининг у[^]зи ҳам бу тармокни ривожлантириш учун вилоятда қатта имкониятлар борлигини қурсатиб турибди.

Лекин, бир неча йилдирки, вилоят сурункасига пахта тайёрлаш режаларини бажармай қеляпти. Айниқ.са, Меҳ.-натобод, Ш.Рашидов номили, Мирзаобод, Сирдарё, Ок. олтин туманлари учун пахта тайёрлаш режасини бажармаслик одат тусига қириб қрлганини қ.андай баҳ.олаш мумкин?

Пахта етиштирадиган 102 та хужаликнинг ақсарияти сушти турт-беш йилда 60-70 фоизлик маррадан нарига ута олмаётир.

Хосилдорлик йил сайин пасайиб бормокда.

1999 йилда 26 та хужалиқда 10 центнергача, 14 та хужалиқда эса уртача 10-15 центнердан пахта х.осили олинганига нима деса булади?

Мисол учун Мирзаобод туманининг "Муस्ताқиллик", "Тошкент", Беруний номили, Улугбек номили, Меҳнатобод туманининг "Ровот", "Бустон", "Талаба", Ок. олтин туманининг Тоиров номили, "Қинобод", "Барлос", Сирдарё туманининг "Пахтазор", "Истиклол", "Ҳақиқат", Ховос туманининг "Навбадор" хужалиқларида пахтадан бор-йуга 5-7 центнердан ҳрсил олинмокда.

Вилоят буйича утган йили пахтачиликдан 1 миллиард 900 миллион сум, раллачиликдан эса 200 миллион сумдан зиёд зарар қурилгани, 73 та хужалик йилни зарар билан қунлагани тоқат қилиб булмас қолдир.

Бундай хрлатларни яширмасдан, уларнинг сабаби х.акида очикчасига гаплашиб олишимиз керак. Энг муҳими, бу хрлатларга карши чора куришимиз лозим.

Сизларга яхши маълум, узини унглай олмаган, иктисодий жъатдан иочор хужаликларни хукумат йули билан куллаб-кувватлаш, оёкда тургизиш максатида санация туррисида крнун кабул килинди. Сирдарё вилоятида ҳам 1998—99 йилларда 31 та хужалик санацияга тортилган эди.

Хар томонлама моддий ва амалий ёрдам берилаётганига карамасдан, бу хужаликларнинг купчилигида у^га-риш сезилмаяпти. Мисол учун 15 та хужаликда на хрсилдорликнинг у"сиши бор, на килинган харажатлар эвазига олинаятган даромад бор.

Бу янги усулнинг самара бермаётгани битта нарсани — яъни айрим мутасадци рахбарлар санациянинг мазмунмохиятини ту>ри тушунмасдан, ҳамон бокимандалик кайфиятида иш юритаётганини курсатади.

Хозир кишлок. хужалигига мутасадди булган вилоят рахбарлари, колок, туманларнинг хркимларидан бу ахволнинг сабабини су^расангиз, албатта, сунгга йилларда ерларнинг мелиоратив хрлати ёмонлашганини, шурланиш кучайганлигини, яна ^нлаб бадоналарни ру^сач килади.

Яна бир бор айтаман: албатта, бу х.олатларни х.еч ким инкор этмайди. Лекин масаланинг бошца жъати х.ам борлигини унутмаслигимиз керак.

Яъни, асосий гап, балки хал килувчи жумбок. — узимизнинг ишни ташкил килишимизда, ерда ишлаётган дехдонга, барча хужаликларга — у ширкат буладими, фермер б^ладими, дехдон хужалиги буладими, эркинлик бершпда, деб куришимиз даркор. Ер ҳамон узининг хакикий эгасини топмаётганида. Бу борада биз барча йул ку^йилган ок;соқдикнинг сабабини кидиришимиз керак.

Таассуфки, к.ишлок. хужалигида янгилик киритиш, иктисодий ислодотларни амалга ошириш билан Kjfaraa-лик радбарлар юзаки, х^жаку^синга шурулланмокда. Сунгги йилларда бу сох.ани ривожлантириш мацсадида К.абул кдиинган бир кагор крнунлар даётга изчил татбик; этилмаяпти.

Шуни ^ам очик. тан олишимиз керак: вилоят кишлок. хужалигида ислох.отлар у^гказиш, аввало, маъмурий-буйрук.бозлик, куп жойларда тепадан туриб кэфкитиш х.исобидан ва х^жаку^рсинлик мак.садида олиб борилмокда. Холбуки барча иктисодий ислоя;отларнинг негизида, аввало, одамларни, дехдонларни.рарбатлантириш, моддий кизиктириш, ишга муносабатини узгартириш хисобидан пировард кузланган натижаларга эришиш мумкин. Так-рор айтишга турри келади — бунга, аввало, ерга эгалик хиссиётини тарбиялаш билангина эришиш мумкин. Ширкат, фермер, дехдон хужаликлари учун кенг йул очиб берилган такдирдагина равнак. топиш мумкин.

Бу фикр-хулосаларни исбот к.илиш учун Сирдарё вилоятининг узидан барча мисолларни олиб келиш уринли, деб биламан.

Боёвут, Гулистон, Сайхунобод туманларидаги х.ар гектар майдондан 35-40 центнердан пахта хрсили олган фермер хужаликларининг эришган натижалари, олган даромадлари, иш суръатлари барк.арор усиб бораётгани х.ак.ида бу ерда у^гирган купчилик депутатлар яхши хабардор, деб уилайман.

Мана, битта мисол: Гулистон туманидаги Абдулазиз Хайдаров бошчилик килаётган "Барлос" фермер хужалиги х.ар гектар майдондан 37 центнердан пахта, 39 центнердан г^лла хрсили олиб, йилни 3 миллион 200 минг с^м фонда билан якунлади.

Сирдарё туманидаги "Тинибек бобо" фермер хужалиги бошлии! М.Тинибеков 10 гектар майдонга пахта экиб, 45 центнердан, 8 гектар Балла майдонидан эса 42,5 центнердан хрсил олган.

Бу мисоллар ишнинг к^зини билиб меҳдат килган одам онир тупрок. шароитида х.ам мул досил ундириб, ^зига х.ам, элу юртга ҳам наф келтирипшнинг тасдиги эмасми?

Бу муҳим масаланинг яна бир томони борки, у х.акда х.ам очик. гаплашиб олмасак булмайди.

Бугун хисобот буйича Сирдарё вилоятида 1 минг 541 та фермер хужалиги ташкил килинган ва фаолият курсатмокда. Пахтачилик сох.асида фермерларга ажратилган

майдон 39 минг гектарни, раллачиликда эса — 18 минг гектарни ташкил килади.

Шу муносабат билан биринчи пайдо буладиган савол табиий. Мана шу узияи фермер деб эълон килган хужаликлар хдқиқдтан зам амалдаги фермерлик харакатига дойр цонун ва нормаларга жавоб берадими? Содда килиб айтганда, канчаси хакикатан ҳам фермер, канчаси эса хали-бери куп жихатдан фермерлик низоми ва макрмига жавоб бермайди?

Иккинчи мухим савол.

Хеч ким хали-бери текпшргани дам й^кки, уларга ажратилган ер майдонларидан неча фоизи хакикатда ҳам пахта, неча фоизи галла экинлари билан банд? Неча фоизи эса хисоботда курсатилмаган экинлар билан банд?

Пахта экиладиган майдонлар хажмини катта курсатиб, хакиқдта эса пахта урнига калла ва бошка турли у^симликлардан хрсил ва хисобга олинмаган даромадлар олиш хрллари борлигини купчилик яхши билади. Пахта хрсилдорлиги 5-7 центнерга тушиб крлганини шунинг хдсоби-дан ҳам изохлаш мумкин.

Биз бунинг замирида факатгина иктисодий зарар, ерни талон-торож килиш, нокрнуний йул билан даромад олиш у ёқда турсин, бундай ножуя калбаки ишлар хдсоби-дан, аввало, фермерлик йуналишларини, фермерлик харакатини обр^сизлантиришга булган интилишларни куришимиз даркор.

Нега деганда, ^з еримга эгалик киламан, деган х.акиклй дехдон, ернинг унумдорлигини ошириш хисобидан х.ам узимга, х.ам оиламга, дам жамиятга, давлатга наф келти-раман, деган калби, нияти пок одамлар ер ололмасдан четда крлмокда.

^йлайманки, бундай нохуш интшшшларнинг негизига етиб бориш, уларни таг-томири билан узиб ташлашга куч-кудратимиз етади, албатта.

Бугунги кунда бир нарса барчамиз учун аён булиши шарт.

Сурункасига, куп йиллар давомида ^зига х.ам, давлатга ҳам зарар етказиб келаётган хужаликлар билан муроса килиб булмайди.

Пахта етиштиришца 7-15 центнердан, раллачиликда 20 центнердан кам х.осил оладиган х^жаликларга чидаб булмайди.

Вилоят б^йича бундай хужаликлар — пахтачилик сохасида 40 та, раллачилик сохасида 32 тани ташкил кдшади. Шу жумладан, Сайхунобод туманида 10 та, Мирзаобод туманида 8 та, Мехдгатобод ва Ховос туманларида 7 та-дан, Ш.Рашидов номли туманда 5 та, Ок. олтин туманида 3 та ана шундай пахтачилик хужаликлари бор.

Баллачилик б^йича Гулистон туманида 8 та, Мирзаобод туманида 6 та, Ховос туманида 5 та, Сайхунобод ва Мехнатобод туманларида 4 тадан, Боёвут туманида 3 та, Ок. олтин туманида 2 та ана шундай хужаликлар мавжуд.

Бу хужаликлар билан орани очиб куйишимиз керак. Буларни сакдаб крлишдан нима ва ким манфаатдор? Бундай саволларга жавоб топиб, масалани ечишимиз даркор.

Хуш, бу муаммони нима хисобидан ечиш мумкин?

Аввало, мулкчилик масаласини ечиш хисобидан. Кд-бул килинган крнунларга риоя килиш хисобидан.

Фермер ва дехдон хужаликларига йул очиб бериш, уларга эркинлик бериш хисобидан.

Фермерлик хужаликларини тузиб, улар асосида фермерлик-тижорат бирлашмаларини барпо этиш ва купукладли иктисодиёт ташкил килиш хисобидан.

Масалани ечиш йуллари жуда куп. Факатгина бунинг учун аввал рахбарлардан изланиш, яна бир бор изланиш, интилиш, ташаббускорлик ва тадбиркорлик керак. Билим, малака ва фидойилик керак.

Афсуски, купгинарахбарлар дехдонни рагбатлантириш, унта химоячи ва мададкор булиш у^рнига, билса-билмаса ишига аралашади, акд ургатади, хукмини утказиб, гуё узининг мансабдор эканини курсатади.

Бундай эски тизимдан крлган маъмурий-буйрук.бозлик услуги билан энди муроса килиб булмайди. Бунда дам-миз тушуниб олишимиз керак.

Якинда булиб утган Олий Мажлиснинг биринчи сессияси ва Вазирлар Махкамасининг 1999 йилда мамлакатни ижтимоий-иктисодий ривожлантиришнинг яқунлари

ва 2000 йидца иктисодиётни эркинлаштириш ва ислодотларни чуқурлаштиришнинг устувор йуналишларига байопланган йиқишида бу масалага алодида эътибор берганимиз бежиз эмас.

Бу йиқилишларда амалга оширилаётган ислодотларнинг бориши, йул қуйилаётган нуксонлар, уларни бартараф этиш чора-тадбирлари дакида очик. ва аччик. гаплар айтилди. Республика дукумати аъзолари, тегишли вазирликлар ва идоралар радбарлари, вилоят докимлари шаънига каттик. танкидий фикрлар билдирилди.

Шуни *очик*, айтиш керакки, олга боришимизга, к[^]злаган максадимизга эришишга, халкимиз биздан кутаётган турмуш шароитини яратиб беришимизга тускинлик килаётган, керак булса, оёғамизга TjfroНОК. булиб, оркага тортаётган иллатлар Сирдарё вилоятида дам к[^]п. Уша йиғилишларда баён этилган эътирозларнинг аксарияти сизларга дам бевосита тегшш, десам хато булмайди.

Хурматли депутатлар!

Албатга, Сирдарё вилоятида охири йиллар давомида унинг зажтимоий-икд'исодий даётида сезиларли у[^]згаришлар юз берганини, кенг куламли бунёдкорлик ишлари амалга оширилганини, саноатнинг изчил тараедиётига замин яратилганини ва бошка барча содаларда амалга оширилган салмокли ишларни хеч ким инкор кдлолмайди.

Бугунги кунда Сирдарё вилоятида у[^]шаб йирик саноат корхоналари фаолият курсатмовда. Мамлакатимиз ихзп-содиётда амалга оширилаётган таркибий у[^]згаришлар сиёсати туфайли вилоятда утган йили ялпи саноат мах.сулоти ишлаб чиқариш хджми 17,5 миллиард сумга етди.

Кулагина янги саноат корхоналари, хорижий сармоядорлар билан ҳамкорликда 20 дан ортик. пушма корхона ташкил этилди.

Шуни алохида цайд этиш керакки, амалга оширилган бунёдкорлик ишлари натижасида Гулистон, Сирдарё, Янгиер шаҳарларининг, бир катор туман марказларининг киёфаси тубдан узгарди, кенг ва равон йуллар к[^]ридри. миллий меъморчилик анъаналарига асосланган унлаб замонавий бинолар к.ад кутарди.

1998-1999 йиллар мобайнида 3 минг 678 оиланинг янги уйларда хрвли туйларини утказгани х.ам вилоят ахди турмушининг тобора яхшиланиб бораётганини к[^]рсатиб туйибди.

Лекин, масалага бугунги кун нуктаи назаридан чуқуррок. к.арайдиган б[^]лсак, кдинган ишлардан к.илиниши лозим булган ишлар куплигига икрор б[^]ламыз. Чунки бугунги куннинг талаби, замоннинг шиддатйга кура эришилган ва эришилаётган озгина ютукдан хотиржамликка берилиш, "ишимиз яхши кетяпти", деб к.аноатланиш асло мумкин эмас.

Нафакат юк.орида зикр этилган кдшшок. хужалик содасида, агарки, вилоят халк. хужалигининг боища сохаларидаги жараёнларни ҳам танкдий куз билан қарайдиган, бахрлайдиган булсак, аввало, ислодотларнинг самараси, уларни чуқурлаштириш масалалари, ишлаб чиқариш тармокларига, умуман, бошк.аришда эркинлик беришда дали жуда куп оксокдикларга, камчилик ва нуксонларга йул ку[^]йилапти.

Мисол учун, чет мамлакатлар билан кушма корхона барпо этиш масаласини оласизми, кичик ва урта бизнес, тадбиркорлик масаласини оласизми, бозор инфратузилмаси ривожини оласизми, банклар фаолиятига назар ташлайсизми — барча-барча тармок. ва сохаларда, аввало, янгиланиш, бу борадаги муаммоларни замон талаблари ва андозаларидан келиб чикдан долда ечимини топиш масалаларида дали биз жуда оркадамыз.

Биз, одатда, кузима корхона деганда, узимиздаги мавжуд хом ашёларни к.айта ишлайдиган, ички ва ташки бозорда харидоргир болтан мадсулот ишлаб чиқ.арадиган, нафак.ат туман, балки вилоят иктисодиётини дам юксалтиришда салмок/ш урин тутадиган корхоналарни назарда тутамиз.

Афсуски, вилоятда ташкил этилган кушма корхоналарнинг аксарият КЛСМН бу талабга жавоб бермайди. Бошк.ача кдаиб айтганда, вилоятни саноатлашган дудудга айлантиришга хизмат кдмайди.

Бунинг устига, р[^]йхатга олинган кушма корхоналардан 9 таси, шу жумладан, Гулистон шадрида 4 та, Ок. ол-

тин ва Гулистон туманида 2 тадан, Боёвут туманида эса битта кушма корхона турли сабабларга кура фаолият курсатмаяпти.

Ширин шаҳрида, Меҳдағобод, Мирзаобод, Ховос ва Шароф Рашидов номли туманларда бирорта дам ку^пма корхона ташкил этилмаган. Буни қандай изоҳлаш мумкин?

Мен Фартона вилояти халқ. депутатлари кенгаши сессиясида айтган фикримни яна бир бор таъкидламоқчиман: агар қайси туманга хорижий инвестициялар жалб этилмаса, замонавий харидоргир маҳсулот чикдрадиган кушма корхоналар тузилмаса, бундай туманнинг келажаги йук..

Мамлакатимизнинг иктисодий сиёсатида мулкдорлар синфини шакллантириш, урта ва кичик бизнесни ривожлантириш, тадбиркорликни қуллаб-қувватлаш муҳим урин тутади.

Лекин вилоят бу^йича сунгги беш йил давомида руҳатдан утган 1 минг 68 та кичик ва урта бизнес корхоналари моддий ва маънавий кумак йуклиги оқибатида фаолият курсата олмаяпти. Уларнинг бир қисми тугатилиш арафасида тургани гоят ачинарлидир.

Маълумки, урта ва кичик бизнесни ривожлантиришдан кузлаётган асосий максадимиз — маҳаллий хом ашё хисобига ишлайдиган, саноат маҳсулотлари тайёрлайдиган ихчам корхоналар барпо қилиш, шу йул билан ахрлини иш билан таъминлаш масаласини хал этишдир.

Лекин ҳрзирги вазият вилоятда бу борадаги ишларнинг крникарсиз эканини ку^сатиб турибди. Масалан, утган йили имтиёзли кредит олиш учун банкларга 82 та лойиха топширилган. Уларнинг умумий қиймати 343 миллион 450 минг сумни ташкил этади. Банклар бу лойхалардан факат 37 тасини молиялаштириб, уларга 94 миллион 625 минг сум микдорида кредит ажратган, холос.

Демокчиманки, урта ва кичик бизнесни ривожлантиришга банклар талаб даражасида хисса қушмаяпти. Банкларнинг бу масалага панжа орасидан қараб келаётгани вилоятда янги иш жойлари очиш, уларга ёшларни жалб

этиш, одамларнинг даромад топишлари учун шароит яратиб беришдек долзарб вазифани бажаришда салбий таъсир курсатмоқда.

Қдирли юртдошлар!

Биз бугун мамлакатимиз ҳаётининг барча соҳаларини ислоҳ. қилмоқдамиз. Ислохртларнинг муваффақияти эса халқнинг маънавий камолоти ва руҳияти билан чамбарчас боғлиқдир.

Шу маънода биз Олий Мажлиснинг биринчи сессиясида белгилаб олган дастурий вазифаларимиз орасида маънавий масалалари ҳам алоҳида *фрвт* тутади. Бу улуғвор вазифаларни амалга оширишда бутун халқимиз, жумладан, Сирдарё ахли ҳам узининг муносиб хиссасини қу^пади, албатта.

Демокчиманки, бизнинг ҳаётимизни янгилаш, одамларимизга муносиб турмуш шароитлари яратиб бериш, баркамол авлодни тарбиялаш буйича қабул қилаётган дастурларимиз, аввало, халқимизнинг талаб-эҳтиёжларини назарда тутган ҳрлда тузилади. Бу — қуни кеча қабул қилинган СОРЛОМ авлод йили дастурига ҳам тааллуқлидир.

Табиийки, СОРЛОМ авлод тушунчаси жуда катта мақсад ва амалий ишларни уз ичига қамраб олади. Биз нафақат жисмонан бақувват ёшларни, шу билан бирга, чуқур билимга эга, маънавий баркамол, дунёдаги тенгдошлари билан беллашишга, уларга ^збек халқининг истеъдоди ва салоҳиятини намойиш этишга қ.одир бўлган авлодни тарбиялаб вояга етказишимиз керак.

Бунинг учун эса Сирдарё вилоятида ҳам маънавий-маърифий ишлар содасида кескин ва туб узғаришларни амалга ошириш лозим.

Одамларимиз, хусусан, ёшларимиз онгига миллий РОЯ ва мафқурани сингдириш, муқ.аддас ислом динимизга бўлган СОРЛОМ эътиқодни сақлаган ҳрлда турли диний-экстремистик қучларга, зарарли оқимларга қ.арши қурашиш, Қадрлар тайёрлаш миллий дастури буйича бошланган ишларни давом эттириш даркор.

Шунингдек, Ўзбекистонда, жумладан, Сирдарё замида яшаётган барча миллат ва элатларнинг тили, мада-

нияти, урф-одат ва анъаналарини ривожлантириш учун янада кенг шарт-шароит яратиб бериш, аёлларнинг нуфузи ва мавқеини жой-жойига қуйиш, кексаларга хурмат, кичикларга иззат курсатишдек ноёб инсоний қдириятларни янги мазмун-маъно билан бойитиш — бу борадаги ишларимизнинг узагини ташкил этиши керак.

Хурматли биродарлар!

Мен нима ҳақда суз юритмай, аввало, мамлакатимизнинг, халқимизнинг, керак бўлса, мана шу вилоят ахлининг тақдирини уйлаб гапираман. Бу гапларни узимиз айтмасак, камчиликларимизни у[^]зимиз бартараф қилмасак, четдан биров келиб ҳ.ал этиб бермайди.

Яна ва яна такрор айтаман: [^]з тақдиримиз уз қулимизда. Барчамизнинг мақсад-муддаомиз муштарак — озод ва обод Ватан барпо этиш, халқимизнинг эркин ва фаровон ҳаётини таъминлашдан иборат.

Узимизга аниқ, ва равшан мақсадларни — эл-юртимиз олдида турган вазифаларни белгилаб олдик. Энди том маънодаги вазифамиз — одамларимизнинг Фуруртм уй-ҒОТНм, ягона Ватанимиз бўлиш Узбекистониимиз учун ифтихор туйғусини тарбиялаш, биргалашиб, бир ёкадан бош чиқариб, белимизни каггик. боЕлаб ана шу уфқлар сари шахдам кадам қуйишдир.

Ишонаман, мамлакатимизнинг сиёсий, иқтисодий ҳаётида салмоқли уринга эта бўлган Сирдарё ахли, бу воҳадаяшаётган меҳнаткаш, захматкаш, қуп синовларни қурган, табиат инжикликлари, заёт қийинчиликлари билан қурашларда чиниккан, қулқуварлар анъанасига содик. мард халқ. бундай даъватларни чин юракдан қабул қилади ва юртимизни янги босқичларга қутаришга уз [^]иссасини қушади.

Азиз биродарлар!

Бугунги йирилиш қун тартибидаги асосий масалага утадиган бўлсак, у сизлар учун аён бўлса керак. Яъни бошқа ишга утиши муносабати билан Уқтам Исмоиловни Сирдарё вилояти докими вазифасидан озод қилиш ва шу уринга янги раҳбарни сайлаб олишимиз лозим.

Масаланинг биринчи қисми б[^]йича қ.аршилиқ бўлмаса керак. Лекин расмий нукргаи назардан буни овозга

қуйиш лозим. Қимдақим бунга рози бўлса, қул қутариб тасдиқдашларини су[^]райман.

Энди янги раз[^]бар ту[^]рисида фикр алмашиб оласак.

Эътибор берган бўлсангиз керак, мен бугун [^]з маърузамда билдирган фикрлар, танқидий мулоҳазаларнинг асосий маъно-мазмунни вилоятдаги қу[^]плаб ижобий ишларни эътироф этиш билан бир қаторда, авваламбор қишлоқ. хужалиги ва бошқ.а тармоқларда иқтисодиётни эркинлаштириш ва ислодотларни янада қуқураштириш борасида йул қул[^]илган қатта қамчилиқ ва нуксонларни бартараф қилишга қаратилди.

Бугунги қунда агар вилоятнинг нафакат ишлаб қик.а.риш, нафак.ат қишлоқ. хужалиги ва бопща содаларини янги босқичга қу[^]ғариш, уларнинг самарадорлигини ошириш, адолининг турмуш даражасини яхшилаш учун, умуман, олдимизда қ.андай муқим вазифалар турган бўлмасин, уларнинг барқаси ана шу муаммоларга тақалиб қрлаётгани ҳаммамизга аён бўлиши зарур.

Уқтам Исмоилов ҳақида гапирар эканмиз, у раҳбарлик қилган уқ йил давомида вилоят эришган ютуқларни қамситмаган, тан олган ҳ.олда, шуни ҳам очик. айтишм керак.

Авваламбор, қишлоқ; хужалиги соҳасида ислодотларни қуқураштириш ва самарасини ошириш, мулкчилиқ муносабатларини тубдан у[^]ғартириш, фермерлик ҳаракати-га қенг йул очиб бериш, бугун фаолият қурсатаётган хужалиқларни пайчилиқ асосида ширкатларга айлантириш, бир су[^]з билан айтганда, бу соҳада тадбирқорлик, ишбилармонлик қаб.и янги иш услубига эркинлик бериш борасида қ[^]зланган мақсадларга эриша олмадик. Бу қамчиликлар ҳ.ақида маърузада 1фшаб мисоллар қелтирилди ва улардан ҳам қура қупроқ. мисолларни [^]зларингиз яхши қила-сиз.

Ана шу ҳрлатларни ва юқ.орида зикр этилган фикрларни инобатга олиб, вилоятга қуйиладиган, сайланадиган янги раҳ.бар ҳ.ақида қ[^]п у[^]йлаганимиз, авваламбор, Сирдарё ахли билан биргалашиб, уларга таяниб-суяниб ишлайдиган, бу ердаги вазиятга янғича қ[^]з билан қ;арайдиган,

мавхуд камчиликларни бартараф этишга интиладиган одамни топиш — бизнинг асосий мақсадимиз болгани сиз, азизлар учун тушунарли бўлиши керак.

Бу ҳақда куп уйлаб, фикрлашиб, Сирдарё шароитини узига чуқур тасаввур этадиган, уни юрагига яқин қабул қиладиган, шундай муҳитда узиб-чиникдан ва шунга ухшаш шароитда ишлаб яхши натижаларга эришадиган раҳбар одамни қидириб топишга уриндик.

Гап Жиззах вилоятининг Зафаробод туманида икки ярим йилдан буён ҳрким вазифасида ишлаб келадиган Алишер Исроилов ҳақида кетяпти. Ана шу инсонни Сирдарё вилоятининг ҳркими лавозимида тавсия этишга қарор қилдик.

Бу одам 1964 йили утла пайтда Сирдарё вилояти таркибиде болган Жиззах шаҳрида меҳнатқаш оиласида турилган. Уйлайманки, бу кишининг отасини ҳар иккала вилоятда ҳам купчилик яхши танийди. У уз вақтида куп йиллар Гулистон ва Душанку туманларида раҳбар бўлиб ишлаган. Яъни мана шу заминга куп хизмати сингган.

Агар номзодимизнинг таржимаи ҳрлига назар ташласангиз, у "Ташсельмаш" заводида, Молия вазирлигида, Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни куллаб-қувватлаш давлат кумитасида урта бўишларда ишлаган. Кейинчалик шу масала бўйича Жиззах вилоят ҳркимининг муовини бўлиб хизмат қилган.

Исроиловнинг Зафаробод туманидаги фаолиятига баҳр берадиган булсак, узи ҳам айтиб бериш мумкин, лекин шунга алоҳида эътибор бериш керакки, Жиззах вилоятининг энг опар туманларидан бири булган Зафаробод кейинги йилларда ислох.отларни амалга ошириш, фермерлик ҳ.аракатини ривожлантиришда сезиларли натижаларга эришди.

Шу нуқтаи назардан Сирдарё вилоятидаги аксарият туманлар ҳ.ам Зафаробод сингари чул зонасида жойлашганини инобатга олсак, уларнинг тупрок. шароити, сув таъминоти ва шу қаби бошқа хусусиятлари ухшашлигини кураимиз.

Лекин гап факат бунда эмас. Шунини айтиш керакки, мен Исроиловнинг Зафарободдаги фаолиятини баҳ.олар

эканман, бу инсонни чул ҳудудида яшаб меҳнат қиладиган одамлар билан тил топиша олган, аҳолининг турмуш шароитини яхшилашга, куллаб-қувватлашга, уларнинг дардида дармон бўлишга интиладиган раҳ.барлардан бири, део биладман.

Яна бир муҳдш масалага эътибор берган булсангиз керак: Исроилов Тошкентда ҳам ишлаган, марказдаги қатта-кичик идораларнинг иш услуби ҳ.ам унга таниш. Шунинг-дек, унинг вилоят микёсида ҳам, туман микёсида ҳам иш-муайян тажб

ортгирганини ҳисобга олиш лозим.

муайян жриба ортгирганини ҳисобга олиш лозим.

масаланинг яна бир томони шундаки, ёшлар бизнинг умидимиз, келажакимиз, уларга йул очиб бериш керак, деган гапни куп такрорлаймиз. Агар ёшларга уз вақтида йул оермасак, курук. гапириб юраверсак, табиийки, улар уз салоҳияти ва имкониятларини руёбга чиқара олмайди.

шу маънода, бугунги қ.ароримиз ҳам бу борада амалий ишларга Утаётганимизнинг тасдиғи булади. Яъни ёшларга купрок. ишонинш зарур. Мен шу масалага алоҳида ургу оераман ва сизларни ҳ.ам шунга даъват қилмоқчиман.

мана шуларнинг ҳ.аммасини инобатга олган ҳрлда, сизлар Исроиловни Сирдарё вилояти ҳркими лавозимида қ.аол қилиб, шу ёш даъбар билан бир ёқадан бош чиқ.ариё ишлайсизлар, унга суянч-таянч буласизлар, наман. деб ишонаман

Бу масала юзасидан купчилик Сирдарё аҳли, депутатлар, фаоллар билан учрашиб, уларнинг фикр-мулоҳ.азаларини ҳисобга олиб, шу қарорга қелинди ва шу номзодни сиз, вилоят Қенгаши депутатлари қарорига, яъни овозга қуимоқчиман.

Ҳурматли дустлар!

Мана шу ФУРСатдан фойдаланиб, сизларга яна бир гапни айтмоқчиман. Кеча мен Исроилов билан суҳбатлашганимда унга баъзи бир маслаҳатларни бердим. Шу мулоҳазаларимни сизлар билан ҳ.ам уртоқлашмоқчиман.

бириинчи масладат шундан иборатки, авваламбор Сирдаре вилояти аҳди янги раҳ.барни яқиндан таниши керак. лъни янги доким узининг амалий ишлари билан одамлар уртасида обрӯ-эътибор қрзониши керак.

Иккинчи масладат шуки, радбарнинг калби пок, кули тоза булиши кераклигини деч қачон унутмаслик лозим. Хар қандай гурудлар, уруғ-аймоқлар билан "йин" килишдан, улар билан тал бириктиришдан, ишда ошна-оғайнигарчилик алоқаларидан узок; булиш керак. Барчата бир хил куз билан қдраш, кабинетга серкатнов булиб оладиган чакдонлардан эдтиёт булиш зарур.

Учинчи масладат шуки, янги келган радбар, аввало, вилоятнинг муаммоларини чуқур урганиши, мавжуд шаброит билан яқиндан танишиши, пастдан юкргигача булган барча ижгимоий катламларнинг интилиш ва кайфиятларидан, ҒаМ-ташвишларидан дар томонлама хабардор булиши даркор. Ва шу муаммоларни ечиш йулларини кидириши лозим.

Туртинчи масладат шуки, ана шу муаммоларни дал этиш буйича чора-тадбирларни белгилашда уларни чуқур биладиган, ечимини топишга қурби етадиган, давлат сиёсатини атрофлича тушунадиган, куллаб-қувватлайдиган радбар ва мутахассисларни уз теварагида жипслаштириши, уларга таяниши зарур.

Бешинчи масладат шуки, ана шу тадбирларни белгилаб олгандан кейин ишни нимадан бошлаш керак? Аввало, жойларга бориб, меҳнаткашлар билан масладат қилиш, ЁБ фикр-мулодззаларини, қарашларини, амалга ошириладиган чора-тадбирларни оддий одамлар билан уртоклашиш лозим. Ва улардан фақат битта нарсани сураш керак: азиз дустлар, биродарлар, менга таянч бўлинглар, биргалашиб мана шу ишларни қилайлик. Агар менга ёрдам бермасангиз, бу ишлар бир узимнинг қулимдан келмайди, деб очик. айтиш керак.

Яъни унта асосий қуч берадиган омил — одамларнинг ишончи ва куллаб-қувватлашидир. Мен авваламбор депутатларга, вилоят фаолларига яна бир нарсани айтиб утмоқдиман, албатта, янги радбарнинг қатъияти, даётга янгича қараш, муаммоларни ечиш йулида қаттиқдул ва талабчанлиги дамага да ёқавермайди. Бу нарса да тто норозилик да уйютиши мумкин. Буни яхши тушунамиз, албатта.

Аммо сизларга шуни айтмоқчиманки, янги радбарга имкон бериш, унинг уз салодиятини намоён этишига, одамларни бирлаштириб, уларга бош-қош булишида унга қумак бериш керак.

Мен бир нарсанинг тарафдориман: хатбозлик, шикоятбозлик билан шурулланмасдан, керак булса, мавхуд муаммо ва қамчиликларни мана шундай йиринларда дал қилиш лозим. Хатбозлик бизга деч қачон яхшилик келтирмаган ва келтирмайди да. У фақат мудитни бузади, одамларни бир-бирига қарама-қарши қилиб қуяди, оқибатда эл-юртдан қайз, барақа қуқарилади. Бунга йл қуийб булмайди.

Қадрли биродарлар!

Оғзимнинг охирида Сирдарё вилоятининг халқ, барча фаоллари уз олдиларида турган улурвор вазифаларни бажаришда қуч-қайратларини аямайдилар, деб яна бир бор ишонч биддиришга рухсат этгайсизлар.

Сизларга шу эзгу йулда тинчлик-омонлик, хонадонларингизга қт-барақа ва фаровонлик, ишларингизга ривож тилайман.

*Халқ, депутатлари Сирдарё вилоят кенгаши
сессиясида сузланган нуши,
2000 йил 22 февраль*

СОЕЛОМ АВЛОД ТАРБИЯСИ- БАРЧАМИЗНИНГ МУВДАС ИНСОНИЙ БУРЧИМИЗ

Хурматли мажлис катнашчилари!

Хабарингиз бор, 2000 йилни эзгу максадлар, яхши ниятлар билан **Сотом** авлод йили деб эълон қилдик. Бу тақлифни, бу ташаббусни бутун халқимиз ва жамоатчилигимиз зур мамнуният, катга умид билан кутиб олди. Давлат микёсида махсус дастур шнлаб чиқилди.

Албатта, дастур узоқди кузлаб тузилган. Бу тадбирга қўшдан-куп мутахассислар, жамоатчилик вакиллари, шу соданинг жонкуяр, билимдон кишилари жалб этилди ва улар икки ярим ой астойдил ишлади.

Дастурда қўзда тутилган вазифаларни даётга татбиқ қиладиган, унинг фаолиятини мувофиқлаштирадиган, белгиланган тадбирларни амалга оширишни таъминловчи дукумат комиссияси дам ташкил этилди. Комиссия аъзолари бугунги йиганда иштирок этмовда.

Албатта, улар ишни нимадан боплаш, қандай ташкил қилиш ва қандай чора-тадбирларни амалга ошириш юзасидан маслаҳатлашиб олишган. Лекин, лунда қилиб айтганда, баландпарвоз гаплардан амалий ишларга утиш керак. Бу борада мени қўттиқ. безовта қилаётган бир қднча масалалар борки, дозир шу хусусда фикрлашиб олсак.

2000 йилни СОЕЛОМ авлод йили деб эълон қилишдан ва умуман, бу тадбирни давлат сиёсати даражасига кутаришдан кузлаган мақсадларимизнинг адамиятини, миллионлаб одамлар узларининг орзу-умидларини шу дастур билан чамбарчас боипш ҳрда тасаввур этаётганини инобатта олиб, эътиборингизни қуйидаги муҳим масалаларга қаратмоқчиман.

Биринчи **масала** шуки, кишилиқ тарихи пайдо бўлганидан буён, минг йиллар давомида ҳ.ар қандай мамлакатнинг, ҳар қандай **миллатнинг**, ота-она **булиш** бахти **насиб** этган ҳ.ар қандай **инсоннинг** энг **муътабар орзуси, астойдил** интиланган **асосий** мақсади — **СОЕЛОМ, барқамол авлодни** тарбиялаш, дар **томонлама қомил** инсонни **воёга** етказишдан **иборат** бўлиб қелган.

Яна бир қарра таъқидлаб айтаман, дунё бор экан, одамзод яшар экан, қандай тизим, қандай давлат бўлишидан қатъи назар, дар бир миллат шунга интилади. Инсон оила қургандан кейин Аллод таолодан фарзанд сурайди ва мана шу болам СОЕ-ОМОН уссин, дар томонлама барқамол, етук инсон бўлсин, деб орзу-давас қилади, керак бўлса, бутун даётини зурриётига бағишлайди.

Бинобарин, биз 2000 йилни СОЕЛОМ авлод йили деб эълон қилган эканмиз, шуни яхши англаб олайликки, бу вазифани бажариш, бундай эзгу орзу-мақсадларга эришш бир йиллик ёки беш-ун йиллик муддат билан чекланмайди, албатта.

Биз бугун мудоқама қилаётган дастурни тузиш ва амалга оширишдан асосий мақсадимиз, яна бир бор таъқидлаيمان, СОЕЛОМ авлод устириш, тарбиялаш ва воёга етказиш масаласини давлат сиёсати даражасига қутариш, бунинг учун мавжуд бўлган барча имконият ва салоҳиятимизни сафарбар қилишдан иборатдир.

Шунинг учун дам бугун СОЕЛОМ авлод дастури дақдда гапирар эканмиз, биринчи галда, бу дастурнинг келажакдаги адамияти, модияти ва амалий таъсири дақдда қўйиш имконияти дарқор.

Энг мудими шундаки, фақат сизу биз эмас, балки оддий одамлар дам, эртага ота-она буламан, деган умид билан яшаётган йигит-қизларимиз дам қўзда тутаетган мақсадларимиз модиятини англаб етсин. Юртимизда шундай дастур қабул қилинди, энди унинг амалий таъсирини қундалиқ турмушимизда сезамиз, деган қатъий ишонч билан яшасин. Орзу-умидлар амалий қуриниш қасб этсин. Бу дастур дар бир инсон даётида қинакам узғариш яқасин.

Иккинчи масала — СОРЛОМ авлодни устириш — гоят кенг куламли масала. Хаётнинг дар бир жабдаси шу масалага келиб туташади ва айни вақтда бу дақиқатни исботлайди. Содда килиб айтганда, дар бир инсоннинг даётда у[^]зини тутиши, датто юриш-туриши дам шунга таъсир ку[^]рсатади. Ким поку ким нопок, ким оиласини кандай йул билан боқяпти, ким топган-тутганини фарзанд тарбиясига, ким машина ёки дашаматли уй-жойга сарфляпти — хуллас, даётнинг кайси бир томонига назар ташламанг, одамлар уз фазилатлари ва ёки, аксинча, йул к5"яётган кусур ва камчшклари билан ёш авлод тарбиясига муайян таъсир у[^]гказаётганига гувод буласиз.

Шу нуктаи назардан ёндашадиган булсак, биз қабул қилган дастур кандай вазифани уташи керак? Унинг фаолият мезрнй доираси кандай? Бу хайрли ишни амалга оширишца кимнинг вазифаси нималардан иборат булади?

Ту>ри, олдимизда турган вазифаларни даммамиз дам озми-купми тасаввур этамиз. Лекин мени амалий ишларнинг дозирги суръати каноатлантirmаяпти. Орадан бир-мунча вақт утганига карамай, бу борада муайян тизим яратиш учун деярли деч иш қилинмаган. Мен дар бир ишда авваламбор тизим — тартиб булиши лозим, деб [^]йлайман. Агар шундай тизим булмаса, деч бир ишда самара қуринмайди. Адён-адёнда утказиладиган, бир-бири билан борланмаган тадбирлар воситасида мақсадга эришиб булмайди.

Хамон мудимни номудимдан ажрата билмаслик, хизмат вазифаси билан дастур юкланаётган масалаларни чалкаштириб юбориш, масаланинг модиятини англаб етмаслик ёки унта панжа орасидан караш каби доллар к\$Ъга ташланмоқда.

Яқинда телевидение оркали шу масалага бағишланган курсатув намоиш қилинди. Унда бир цатор нуфузли радбарлар ипггирок этди. Афсуски, бу ку[^]рсатувдан шахсан мен бирон бир фойдали хулоса чиқара олмадим.

Албатта, мен дали айтган куламли ишларни, мақсад ва вазифаларни деч шубдасиз тарриб этишимиз зарур. К[^]зланган натижага эришишда бунинг адамияти катта. Чунки бу — к3гпчилик билан б[^]ладиган иш.

Лекин к.ош к[^]яман деб куз чик.ариш дам деч гап эмас. Шуро давридан к.олган курук. дабдабабозлик, масаланинг модиятини англаб етмаслик шунга олиб келади. Бояги курсатувда айтилишича, нима эмиш, бундан буен оилалар режалаштирилар эмиш, болалар турилишини чеклаш керак эмиш ва доказо.

СОРЛОМ авлод дастуридан кузда тутилган мақсад шуми, барака топкурлар? А[^]ингизни йиЕи6 олиб, уйлаб гапирсангиз булмайдами? Телевидениега одамларни чалритиш учун чиқиладами? Биз маънавий даётга катта эътибор беряпмиз, ундай кддяпмиз, бундай қияпмиз, эртага мана бундок. булади, оилаларни режалаштириш, ундаги бола сонини олдиндан белгилаб олиш зарур деган бемаъни гаплар кимга, нимага керак?

Бир ха[^]ик[^]атни билиб қуйиншар: "оилани режалаштириш" деган гап Ўзбекистонда қатъиян май **цилинади. Биз** мусулмон хал[^]миз. **Худо берса, унта фарзанд курсин, ким бунта шаршилиқ** қила **олади?** Бизнинг ма[^]сад-муддаомиз — **болаларнинг** соғ-саломат, касб-хунарли, **илмли** булишига эришишдан **иборат.**

"Оилани режалаштириш" деган бемаъни гаплар дастлаб бундан ун беш йилча бурун қутарилган, халқимизга анча-мунча ташвиш турдирган эди. Орадан шунча вақт утгач, бу гап яна қ.аёқдан пайдо булди? Ақлданми шу? Ахир, бизнинг асосий мақсадимиз авлодлар сорломлигига эришиш эмасми?!

СОРЛОМ авлод ва яна бир бор СОРЛОМ авлод! Оилада қанча **бола булади** — бунинг **ота-онанинг** узи дал қ.илади. **Дар ким узи ақл билан уйлаб, саломатликни, имқониятни** дисобга **олиб хулоса чиқарсин. Фақат битта шарт** **бор** — **туғалган бола** СОРЛОМ уссин, улгайиб **вояга етгач, жамиятимизнинг баркамол аъзоси булсин, янги қуриладиган оиладан** янада соғломрок, **авлод бунёдга келсин.** Шунга интилсак, дар бир инсон [^]зидан СОРЛОМ фарзанд, СОРЛОМ зурриёт к.олдириши кераклигини англаб етса, эдтимол, вақти-соати келиб биз шундай мамлакатга айланамизки, унда энг СОРЛОМ миллат ва элатлар истикрмат қилади.

СОРЛОМ авлодни вояга етказиш бир йиллик-ун йиллик иш эмас, бунга датто бир авлод умри дам камлик килади, дейишимнинг маъноси шу. Буни тушунмаслик, кандай-дир хомхаёллар билан енгил-елпи ташвиқрт-таррибот юритиш наинки дастурни, балки биз кузда тутган катга максадларни дам обрусизлантиради.

Бу масалада менинг каттик. ташвишланаётганимнинг сабаби шундаки, СОРЛОМ авлод дастурининг яратилишида, шундай эзгу максаднинг халкимиз ва давлатимиз олдида куйилишида мен ташаббускор булганман, бу ташаббус такдирига авваламбор мен жавобгарман.

Яна бир нарсани алохида таъкидлашни узимнинг вазифам деб биламан. Соглом **авлодни** тарбиялаш барчанинг, **бутун** жамиятнинг, **шу юртда яшайдиган** дар биё инсоннинг **асосий шли, инсоний** бурчидир. Шу уринда Узбекистон Республикаси Вазирлар Мадкамасининг СОРЛОМ авлод давлат дастурини тасдиклаш туррисидаги Кдрори 2-моддасида кайд этилган бир вазифага диктатингизни каратмокчиман: "Давлат дастури **топширицларини унда** белгиланган муддатларга мувофик; сузсиз бажарилиши **учун** узларига **борлищ булган барча чора-тадбирларни куриш, барча мавжуд имкониятларни сафарбар этиш вазирликлар, идоралар, дудудий** хокимият **ва бопщарув органлари** дар **бир радбарининг** мухим **инсоний бурчи** деб дисоблансин".

Бу сузлар бекорга ёзилмаган. Туррирори, инсоний бурч ҳақдаги иборани шахсан узим киритганим бежиз эмас. Вазирми ёки ундан дам юксак мартаба эгасими, бундан катъи назар, дар қандай радбарнинг хизмати факат зиммасига юкланган вазифанинг ижроси билан чекланмайди, балки инсоний бурчини қандай уташи билан белгиладиди. Инсоний бурч дегани нима? Бу — радбарми, оддий фукароми — узига худо ато этган бутун ақд-идрокини, кучкудратини, имконияту борлирини, иймон-эътиқодини авваламбор уни тарбиялаб, ок. ювиб-ок. тараб вояга етказган ота-онаси олдидаги карзини адо этишга сарфлаш, уларни рози қдлиш, эл-юртнинг муносиб фарзанди бу"либ яшаш, даётда яхши ном, яхши из қоддириш, халқд ва мамлакатининг манфаатлари, бахт-саодати йулида фи-

дойилик курсатиш демакдир. Бу — масалага мартаба нуктаи назаридан эмас, балки инсонийлик нуктаи назаридан ёндашиш демакдир.

Учинчи масала. Хар қандай ишнинг аниқ, чегараси, максади бор, масалани ечиш имкониятлари мавжуд. Шундан хулоса чикдрсак, мазкур дастурда қайд этилган вазифаларнинг мезон доираси аниқ, белгиланганми?

Ишлаб чикдлган давлат дастури ҳақда гапирганда бир нарсани унутмаслигимиз лозим. Яъни бу дастурнинг аниқ, максад ва чегарасини белгилаб олиш, уни мамлакатимизда амалга оширилаётган бошқд дастурлар ва қабул қилинган дужжатлар билан чалкаштириб юбормаслик зарур.

Барчата маълумки, бизда жамиятни маънавий юксалтириш, кадрлар тайёрлаш буйича миллий дастур ишлаб чик^илди ва у даётга татбиқ. этилмокда. Бонща купгина масалалар буйича дам дастурлар ишлаб чикилган.

Шундай экан, СОРЛОМ авлод дастури бошқа шундай дастурлардан қайси жидатларига кура фарқ. килади? Унинг алодида максад-модияти борми-йукми? Бор, албатта. Буни фарқлаш керак. Хаммасини чалкаштириб юбориб, даммасини бир қрилига солиб иш бошлайдиган булсак, курук. гаплардан боища натижага эриша олмаймиз.

Демок^иманки, СОРЛОМ авлод дастурининг узига хос йуналишлари, уларда кузда тутилган асосий максадлар бор.

Бу йу"налишлар нималардан иборат? Уларни амалга ошириш учун қандай имкониятлар мавжуд? Қ^ндай йул тутиш керак? Қ^нча маблар зарур? Асосан қайси идора ва ташкилотлар бунга жалб қилиниши лозим?

Шу нуктаи назардан Караганда, биз умумий гапларга берилиб, маънавий даётимизда амалга оширилаётган ишларни бир-бири билан чалкаштириб юбормаслигимиз керак.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг уз бетакрор урни бор. Унда таълим тизимидаги ислодотлар билан боғлиқ. вазифалар белгилаб берилган. Нима максадда лицей ва коллежлар кураётганимиз дам равшан. Бу борада қанчадан-қднча ишлар қилинди. Шундай экан, барака топкурлар, нима учун буни бошқа дастурдаги вазифалар билан аралаштириш керак? Бу нимага олиб келади? Шунга олиб келадики, униси дам, буниси дам бажарилмайди.

Яна бир бор
таъкидлайман: дар
бир ишдан кузланган

максад, унинг даракат доираси анш булиши керак. ^ар бир масаланинг анш чегараси ва тайин ижрочиси белгила-ниши, унинг мазмун-модиятига яраша маблаг ажратилиши зарур.

СОБЛОМ авлод дастурининг менга олиб келинган би-ринчи варианты жун ва юзаки, умумий гаплардан иборат эди. Дастурни бир-икки марта куриб, кайтариб берганим-дан кейин уни такомиллаштириш учун мутахассислар дам жалб этидди, биргаликда утириб, масалаларни синчиклаб урганиб чикдик, фикрлашдик. Бу — мамлакатимизда кабул килинган бошка дастурлардан фаркли уларок^ айнан СОФ-лом авлод тарбиясига оид, яъни ешларимизга оила куриш нақадар мудим ва масъулиятли бурч эканини англатади-ган, домиладор аёлни парваришлаш, эъзозлаш, унта тиб-бий хизмат курсатиш, моддий таъминотини ташкил этиш нақадар катта адамиятга эга эканини халкимиз онгига сингдирадиган дастур булиши лозим, деган хулосага кел-дик.

Бола турилгандан кейин у бир ёшга тулгунича нималар килиш, қандай тадбирларни амалга ошириш керак? Бола бир ёшга етгандан кейин олти-етти ёшигача уни қандай тарбиялаш даркор? Қндай шароит турдириб бериш ло-зим? Бунинг учун жамиятимизда қандай узгаришларни ку^зда тутиш зарур?

Хдр қандай узгариш деганда мен даставвал иккита шартни назарда тутаман. Узгариш, аввало, одамлар та-факкурида, онгида юз бериши керак. Бу — бирламчи шарт. Такрор айтаман, биринчи **шарт** — инсоннинг, ота-онанинг тафаккурини Узгартиришдан иборат.

Иккинчи **шарт** — моддий асосни яхшилаш. Одамлар даётини фаровон килиш, имкониятларини кенгайтириш, тиббиётнинг моддий асосларини мустаҳкамлаш, яъни за-монавий ускуналар билан жидозлаш, шадарларда, узок, кишлокларда дам замон талабларига мое шарт-шароит яратиш.

Менинг фикримча, биз, аввало, бу ишлар нима учун кюганаётганини кенг жамоатчиликка тушунтириб бери-

шимиз, шундан кейин дастурни даётга изчил жорий этиш чораларини куришимиз зарур.

Ана шу айтилганлардан келиб чик.сак, олдимизда қандай мудим масалалар турибди, асосий эътиборни нима-ларга к.аратишимиз зарур, деган табиий савол турилади.

ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРКИН ВА ФАРОВОН ДАЁТ - ПИРОВАРД МАССАДИМИЗ

Биринчи йуналиш — энди вояга етаётган болалар, ав-валамбор қдзларимиз онгида, эртага мен она б^ламан, урилларимизда эртага мен ота б^ламан, деган фикр, бу тушунчанинг масъулияти шаклланиши керак. Худо ум-рини, бахтини берса, бир куни киз бола она, у>ил бола эса ота б\$тади. Бунинг уларга тушунтириб бориш лозим. Шунта албатта тайёрлаш зарур. Хозир ешларимизга, юк;ори синф ^кувчиларига шуларни Ургатяпмизми? Бу масалага дойр кулланмалар, адабиётлар борми?

Бу масаланинг ахлокий томонидан ташк.ари боища жуда куп нозик жидатлари дам бор. Союшкни саклаш содасида ишлайдиган мутахассислар бунинг яхши билади. Урил-киз-ларимиз психологиясида нималарни шакллантириш ке-рак? Узок кишлоклардаги ёшларнинг, дейлик, у ердаги киз болаларнинг эдтиёжлари ва оддий талабларини кано-атлантиришга оид шароитлар яратиш ту^рисида ким FaM-хурлик килади? Эртага турмуш курмокчи булган ёшлари-мизни нималар кутмокда? Уларнинг олдида қ,андай даёт синовлари турибди?

Мен ахлокий тарбия дакида гапираётганим йуX, дид-фаросат, ибо, шарму даё — бу уз нули билан. Мен тиббий нуктаи назардан ёшларни катта даётга тайёрлаш бораси-да фикр юритяпман. Урил-кизларимиздаги балорат ёши билан борлик. узгаришларни кимдир тушунтириб бериши керакми-йуXми?

Мисол учун киз бола 15-16 ёшга тулганида унда кан-дай физиологик узгаришлар руй беради? Бу даврда у узи-ни қ,андай тутиши, нималарга эътибор бериши керак? Шундай пайтда унинг энг якин масладатчиси она булмай-дими? Чунки киз боланинг энг якин сирдоши — онаси, лекин онанинг ^зи дам бунга тайёр булиши керак. Мас-ладат бериш учун нафакат акл-фаросатга, балки зарур билимга дам эга булиш зарур. Онанинг ^зи бунинг тушун-

маса, боласига қандай тарбия беради? Бунинг узи алодида бир катга масала, катта муаммо.

Бундан ташқари, санитария, шахсий гигиена масаласи бор. Бу — кизларимиз учун айниқса мудим. Мен овлок, кишлок. жойлардаги шароитни курганман, яхши биламан. Шунинг учун бу дақда дар доим қуюниб гапираман. Қдпплок. жойларда кизлар, аёлларнинг турмуш шароитини яхшилаш, уларга керакли барча имконият, шарт-шароитларни яратиб бериш, маиший хизмат қўрсатиш тармокларини қупайтириш зарур.

Иккинчи **йўналиш** — янги оилалар масаласи. Дейлик, совчилар булБуси куда хонадонига боришди, киз томон дам йигитни маъкул курди. Йигит билан қдз уртасидага муносабат мудабатга айланган. Ёшлар ахду паймон қдгсишган. Эрта-индин янги оила юзага келади. Лекин оила куриш масъулиятини ёшларимиз тулик. тушуниб етjаптими?

Бу муаммолар дакида Оила йилида қуп фикрлашдик, анча-мунча амалий ишлар дам килинди. Энди, **оила** куриш **масаласи** хар **бир инсон ҳаётида** — у **йигит буладими**, **қдз буладими** — **улкан** ходиса эканини, **бу масала шахсий**, хусусий доирадан **чикиб**, **ижтимоий** аҳамият **қасб этишини** **кенг** жамоатчиликка **тушунтириб боришимиз лозим**. Оила куриш дегани факат икки инсон уртасидаги шахсий муносабат эмас, балки жамиятнинг асосини, айтиш мумкинки, энг муҳим бугинини белгилайдиган долзарб вазибалардан бири дисобланади.

Сомом оила вужудга кеяиши учун, энг аввало, **жамият ва давлат қдйруриши**, **шунга замин яратиб бериши лозим**. **Шундагина мустақкам оила дунёга келади**. **Оила сомом булса**, **жамият қорлом**, **мамлакат қуцратли**, **юрт тинч-осойишта** булади.

Бу борадаги яна бир муҳим масала — қариндош-уруқчилик асосида оила куришнинг зарарини одамларимизга қ.ай йусинда тушунтириб берамиз?

Бугунги кунда бундай зарарли ҳ.олатнинг олдини олиш учун, тарбиявий воситалардан ташқ.ари, қушимча чоратадбирлар ишлаб чик.сак, керак булса, Фук.аролик ҳ.олатларини қ.айд этиш идораларида булажак келин-қуёвнинг

бир-бирига қ.ариндош ёки қ.ариндош эмаслигини тасдиқловчи ҳужжатларни урганиш тизимини яратиш борасида дам уйлаб курсак ёмон булмасди.

Мен масаланинг айрим қирраларинигина таъкидлаб утяпман. Аммо у жуда жиддий ва кенг қамровли эканини хар бирингиз яхши тушунаси.

Шунинг учун ҳ.ам янги ҳаёт остонасида турган йигит билан кизнинг жисмоний-рухий нуқтаи назардан ва бошқа жихатлардан СОБЛОМЛИГИ дакида қ.айруриш, бу ҳақда ниқоҳни қайд этишдан олдин бош қ.отириш мақсадга мувофиқ булади.

Мазкур масалалар, биринчидан, қ.онунчилик нуқ^аи назаридан куриб чиқилиши, иккинчидан, жамоатчилик орасида кенг муҳқама этилиши лозим. Бу — давлатимизнинг ёш авлод олдидаги, қрлаверса, хар бир ота-онанинг уз фарзандлари олдидаги бурчи-қу, ахир. Янги оиланинг пайдо булиш жараёни табиий жихатдан ҳ.ам, ижтимоий жихатдан ҳам беқиёс додиса. Унга бепарво, лок.айд муносабатда булиш асло мумкин эмас.

Учинчи **йўналиш** — кизларни оналикка, она булишга алоҳида тайёрлаш масаласи. Қдз бола турмушга чикдач, Аллоҳнинг иродаси билан ҳрмиладор булиши табиийдир; Бу дар бир инсон боласига, хар бир оплата улкан хурсандчилик баришлайди. Айни вақтда катга масъулият дам юклайди. Хомиладорлик алоҳида эътибор талаб қилишини ота-она булиш бахти насиб этган дар бир киши яхши билади.

Аммо, афсуски, боланинг қор-омон дунёга қелиши, **қорлом униб-усиши учун зарур шарт-шароитлари яратиб бериш**, ташкил қилиш қерақлигини ҳдмма ҳам тулик. тушу, **ниб етмайди**. Бу борада ота-боболаримиздан, доно момоларимиз, бувиларимиздан, даётимизда мавжуд бўлган анъаналар ва бой тажрибалардан, тиббиётимизнинг патронаж — қузатув хизмати қаби имкониятларидан нега етарлича фойдаланмаймиз?

Кези келганда бир тақлифни айтмоқчиман. Пойтахтимизда қуп йиллардан буен фаолият курсатаётган Акушерлик-гинекология илмий тадқиқот институтида амалга опшрилаётган қуп-қуп хайрли ва савобли ишлардан ҳабардорман.

Таклифим шувдан иборатки, Фаррона водийсида, мамлакатимизнинг жанубий ва шимолӣй вилоятларида, умуман айтганда, марказдан бошка жойларда мазкур институтнинг вилоятлараро филиалларини, алохида-алохида булимларини ташкил этиш керак. Бунга аллақачон вақт етган. Ёрур дунё юзини курган чакалоқларга, хрмиладор ёки эндигона ку"зи ёриган аёлларимизга қалтис хрлатларда тезкор хизмат курсатиш, уларнинг саломатлигини таъминлаш ҳаммамизнинг асосий мақсадимизга айлансин. Акушерлик-гинекология хизматининг ривожланиши умуммаданиятимизнинг юксалишга таъсир утқази. Биз бу соҳага зарур булган барча маблағи ажратилга тайёрмиз. Мен Сонюм авлод дастурини гоёт синчиклаб қуриб чиқдим. Дастурда факат поликлиникалар тугрисида гап боради. Мен масалани бошқача қўймоқчиман. Жойларда хали айтганим — Акушерлик-гинекология илмий тадқиқрт институтининг филиаллари ва булимларини ташкил қдпиш ҳамда улар қршида тезкор ва малакали хизмат курсатадиган шохобчалар тузиш, акушерлик-гинекология борасида халқдмизнинг маданиятини, керак булса, мутахассисларимиз, шифокорларимизнинг малакасини ошириш шу соҳадаги нохуш хрлатларнинг олдини олшда бош омил булади.

Туртинчи йуналш — бир ёшгача булган болаларни воёга етказиш масаласи. Бу ёшда болаларни парваришлаш алохда диктат-этиборни, махсус шарт-шароит яратилишини талаб қдлади. Бутун дунёда бир ёшгача булган болалар орасидаги улим х.олатлари алохда х^собга олиниши бежиз эмас. Инсон ҳаётининг биринчи **йяли энг нозик, энг ^алтис давр** ^исоблаяди. Шу боне **бир ёшгача булган болаларга** замонавий талабларга **мое профилактика хизмати курсатиш, уларнинг иммунитетни парваришлаш керак**. Бу пайтда бола х.ар қандай дард, қасалликка тез қалинади.

Бола бир ёшга т^лгунча онанинг саломатлиги ҳяМ алохда парваришни талаб қилади. У сифатли ва ту^ри овқдтланиши, жисмонан онр ва зарарли меҳдатдан узини сақдаши зарур.

Бу ҳ.ақда жаҳ.онда минглаб китоблар ёзилган. Узимизда ҳ.ам бутун дунёга тиббий йуланма берган Ибн Синодек алломаларимиздан қ.анчадан-қ.анча бой маънавий мерос қрлган. Лекин қ.ани улар? Бугунги укувчи улардан хабардорми? Биз шу масалада қеракли одамларнинг бошини қ.овуштириб, уларнинг меҳнатини юзага чиқ.арсак булмайдими?

Бешинчи йу налит — менинг фикримча, бир ёшдан олти-етти ёшгача булган болаларни воёга етказишга алохида ёндашув булиши лозим. Инсон туксонга қирадими, юзгами, буни фак.ат Аллох. билади. Худо қанча умр берган б^лса, шунча яшайди. Лекин фанда илмий асосланган шундай тушунча борки, инсон бутун умри давомида оладиган ахборот ҳажмини юз фоиз деб ҳисобласак, олти-етти ёшгача олган информацияси унинг эллик фоизидан қу"проқини ташкил қилар экан. Шу ҳ.ақиқ.атни ҳ.ар бир оплата, ҳар бир ота-онага тушунтириб бера олсак, жуда қатта ишни амалга оширган буламиз.

Холбуки, биз бола олти-етти ёшга қиргунча унинг тарбияси билан мутлақо қизикзлаймиз. Эргаштириб пахта даласига олиб чиқамиз. У қанг ютиб, пайқадда пилдираб юради. Қдндай ултфади, қ.андай туради, қ.ай а^волда овқ.-атланади, нималарга интилади, нималарга қизик.ади, қандай ривожланади — афсуски, бу билан ишимиз булмайди. Шундай вазиятда у қандай қдлиб қеракли бир ахборотни олеин? Қдндай қилиб унда фикрлаш қ.обилияти тадрижий ривожланиб борсин? Ахир, унинг қуз ^нгида борлиқнинг юз очиши, илқ ҳаётӣй тасаввурлар, масалан, қуёш қайқдан қикади, қ.аёқда ботади, қандай нур таратади, ой қ.аердан пайдо булади, одамзод узи нима, деган содда, аммо инсон тафаккурида пойдевор булиб қ.оладиган тушунчалар боланинг онгига айнаи шу даврда сингмайди-ми? **Ахборот олишни орзиқиб қутиб турган, бетухтов усаётган бир пайтда болага, афсуски, биз қупинча ҳ.еч нарса беролмаймиз.** Вадоланки, тақрор айтаман, одам умри мобайнида тугшайдиган ахборотнинг ярмини айнан шу пайтда олади. Унта қеракли шарт-шароитни шу даврда яратиб бермасак, кейин фойдаси қам булади.

Бу борада мамлакатимизда мавжуд булган вазиятни тахлил килсак, танкидий назардан утказсак, жойларда куплаб болалар яслилари ва бокчаларининг ёпиб куйилгани, хар хил тижорат ташкилотларига бериб юборилганини кандай бахрлаш мумкин?

СОРЛОМ авлод йилида шу каби муаммоларни хал этишимиз керакми-йукми? Жойларда — кишлок. ва туманларда фарзандларимизга тарбия берадиган, яъни уларнинг онгини устирадиган, фикран улрайтирадиган мактабгача тарбия муассасалари тизимини такомиллаштиришга алохида эътибор кдратишимиз зарур.

Олтинчи йуналиш — **ногирон**, хуFМа касалманд болалар дунёга келишининг ижтимоий сабабларини урганиш, бунинг олдини олиш, уларнинг дардларига малкам булиш, **бу борадаги муаммоларни хал** килиш; аҳолининг **бу** кисмн узини жамиятимизнинг хакикий **аъзоси деб хис этиши** учун алохида чора-тадбирлар **ишлаб чикиш**; уларни давлат химоясига олиш.

Баландпарвоз гацлар билан уларнинг оририни енгил килиб булмаиди. Дунёга келган хар бир одам умид билан яшайди. Давлат уларнинг орзу-умидлари ушалишига ёрдам бериши керак. Биз ана шундай давлатни дилимизга якин, у"зимизнинг давлатимиз деб биламиз.

Баркамол фарзанд СОРЛОМ оилавий мухитда вояга етади. Бунга эрипшш учун, биринчи навбатда, таррибот-ташвикрт ишларини кучайтиришимиз, авваламбор, ота-оналарнинг онгини, уларнинг фарзандларига булган муносабатини ^згартиришимиз, лозим бу\лса, ота-оналарнинг узини тарбиялашимиз керак.

Энди оиладаги музргт туррисида. Авваламбор, оиланинг вужудга келишида, уни яратишда ота-онанинг бурчи зфкида гаплапшб олсак. Мен мутахассисларга тавсиялар бермокчи эмасман, лекин якин к.ариндош-урурларнинг куда-анда булиши яхшиликка олиб келмаслигини, бундай оилаларда аксарият х.олларда касалманд, ногирон болалар турилишини одамларга тушунтириш керакми-йз^кми? Ахир, мук.аддас динимизда х.ам бу борада аник, курсатмалар бор.

Бинобарин, оилада СОРЛОМ муносабатларни йулга куйиш, уларнинг ибратли томонларини кенг таргаб килиш лозим. Биз ман килиш йулидан эмас, балки ибратли ишларни, ижобий мисолларни урناк тарик.асида курсатиб, бошк.аларни шунга зргаштириш йулидан боришимиз керрак. Бу бизнинг, онгли одамЛарнинг асосий бурчи булмамога лозим.

Айрим ота-оналар дабдабали уй-жойлар куради, тукиб-сочиб туй кидали, қатор-катор машинали булади. Вах.оланки, суриштирсангиз, боласининг каерда ким билан юриши, вактни кандай утказиши, кандай билимга эга экани на отани, на онани кизиктиради. **Болаларни энг катта бойлигимиз, келажагимиз деб эъозлаймиз-у, амалда уларнинг такдирига бефарк, ^араймиз.**

Бу — фарзандлар такдирига, уз келажагига локайдликдан бопща нарса эмас, одамларимиз табиятидаги бутунлай воз кечиш лозим булган иллат.

Хар бир ота-она jfa боласига СОРЛОМ тарбия бериб вояга етказса, фарзандининг мустакил х.аётга тоза ру?^ олам-олам орзу-интилишлари билан цадам куяётганини курса, умри маънога тулади, хдётда армони крлмайди.

Давримиз шиддат билан янгиланмокда, фарзандларимиз х.ам куз у^нгимизда улрайиб камол топмокда. **Биз хоз*-ласак ^ам, хо^ламасак хам бу жараён давом этаверади. Кишини уйлантирадиган жщати шуки, фарзандларимиз биз истаган, биз инитилган, уз оддимизга максад қилиб цуйган даражада узгаряптимиз? Бугун умид билан кдраётган ни-холларимиз эртага кутилганидек мева берадимиз?**

Фахр билан айтишимиз мумкинки, Узбекистан **болалари замонга мое, Ватанимизга, халкимизга муносиб равишда узгариб бормовда. Бу бизнинг энг катта бахтимиздир.**

Биз янги мингйилликка кириб бормокдамиз. **XXI асрда қдийси давлат цудратли, қайси халц кучли булади? Бу саволга, ах.олиси интеллектуал нуктаи назардан баркамол, ёшлари билимли, ор-номусли, ватанпарвар булиб униб-усаётган давлат, деб жавоб кайтариш мумкин.**

Бизнинг барча саъй-х.аракатларимиз комил инсонни тарбиялашга йу^налтирилган. Янги аерда дунё таракдиётини, инсониятнинг к.ай йулдан боришини комил инсон-

лар белгилашига шубда йук.. **Чунки XXI аср — интеллектуал авлод асри булади.**

Янги мингйилликда давлатларнинг, халкларнинг так-дирина моддий **бойлик эмас, интеллектуал**, яъни **маънавий-маърифий бойлик** хал килади. Бундай бойлик устувор булган жойга моддий бойликнинг узи **окиб** келаверади.

Баъзи ривожланган давлатлар даётини кузатиб, узимизники билан такдослаганда шуни куриш мумкинки, улар техника, технология жидатидан илгарилаб кетган, аммо маънавий жидатдан-чи? Фарзанд *fn* саккиздан ошгач, ота-онасининг уйида яшаётгани учун уларга ижара хаки тулайдиган мамлакатлар дам бор. Эдтимол, бундай хусусиятлар баъзи бир халкларга эриш туюлмас, лекин бизнинг миллатимиз буни деч кдчон кабул килмайди.

Мехр-овдбат, **шафқат ва мурувват** — **халкимизга хос энг катта бойлик**. Азал-азалдан ажодларимиз, ота-оналаримиз уз фарзандларига ор-номусдан тарбия берганлар. **Аклини** таииган **хар бир узбек йигит-кизи узини ёрут дунёга келтирган, ок. ювиб-ок. тараган**, вояга етказган улуг зотларни **бир умр бошига кутаради**, уларни **уз долита ташлаб куйишни иснод деб билади**. Тилимизда **мехр-овдбат, ор-номус, андиша каби таржимаси бошка тилларда топилавермайдиган сузлар** мавжудлигининг **узи халкимиз маънавияти нечоғли юксак эканидан** далолат эмасми?

Она Ватанига медр-мудаббати баланд, Узбекистонни келажаги буюк давлат деб карайдиган ва бу борада амалий ишларга тайёр хар бир юртдошимиз шуни билиши керакки, **СОЕЛОМ авлодни вояга етказиш барча улуБ максадларимизнинг асосидир**.

Ким каерда, кайси лавозимда ишламасин, пировард мацсад нима деб суралса, табиийки, фаровон, бахтли даёт куриш, деб жавоб беради.

Бахтли даётнинг шарти нималардан иборат? Бахтли хаётнинг шарти сотом мухитда эзгу умидлар билан яшайдиган ёш авлод эмасми?!

Шундай экан, барча саъй-х.аракатларимизни шу куглур максадга йуналтиришимиз зарур. Лекин бу факат давлат ё битта идора, ёки алохида шахсининг иши эмас. Шуни

айтишим керакки, бу — бутун жамиятимиз, бутун жамоатчилигимиз зиммасидаги долзарб вазифа.

Бугунги учрашувда билдирилган фикр-мулодазалар, таклиф ва тавсиялардан дар бир киши керакли хулосалар чикариб олишига ишонаман.

Бу борада менинг матбуот, айник.са, телевидениедан умидим катта. Чунки юртимизда у кириб бормаган хонадон йуХ- Шундан келиб чикиб, мен хукумат карорига шу мавзуга багишланган махсус курсатувлар ташкил этиш таклифини киритдим. Бундан кузда тутилган мак.сад — тарбияга дахлдор энг оддий масаладан то энг мураккабига — барчасини тортинмасдан, батафсил ва изчил таркиб килишдир.

Биз оила маданиятини юксалтириш учун хам бу масалаларга жамоатчилик эътиборини царатишимиз, уларни хаётий мисоллар воситасида телевидениеда, барча оммавий ахборот воситаларида кенг ёритишимиз зарур. Хдётда учрайдиган **салбий мисолларни хам, ижобий мисолларни хам курсатиш керак**. Айтайлик, битта оилада икки бола тарбия топмокда. Уларнинг фикрлаш тарзи, тушунчаси кандай усяпти, дунёкараши қандай шаклланыпти — мана шуларнинг барчасини батафсил тахлил этиб бориш зарур.

Масалан, бир бола дали турт ёшга кирмай туриб бемалол фикрлайди. *Xfai*, бунинг учун нималар манба булмокда, бунинг сирини мада — шулар дар томонлама тадлил килиб берилса ва бу орцали бошқаларда дам Ёизикиш, давас уйротилса, Ёйлайманки, фойдадан холи булмайди.

Бошка бир мисолга эътиборингизни кдратмокчиман: бир оилада беш ёшга тулган бола бемалол шахмат Ёйнайди, шу ёшдаги яна бир бола ота-онасига ёрдамчи. Дунёни англашга, окни к.орадан ажратишга бемалол акли етади.

Мамлакатимизда тахминан 4 миллион оила булса, шу 4 миллион оила телевизор куради ва ана шундай тарбия топаётган болаларга албатта давас билан к.арайди.

Инсон, албатга, орзу-давас билан яшайди. Хасад билан яшайдиганлар дам, афсуски, йуХ эмас. Улар дам шундай ибратли оилаларни курса, эдтимол, дасади давасга айланар.

Ногирон болаларга мехр-саховат билан кдрайдиган, кули очик. кишилар ва уларнинг ибратли, савоб ишларини хам таррибу ташвиц этиш мак.садга мувофик..

Тошкент шадри жамоатчилиги билан сайловолди уч-рашувида мен шундай саховатли инсонларнинг исми ша-рифини билсам, уларнинг дар бирига алодида-алодида миннатдорлик хати ёзишга тайёрман, деб айтган эдим.

Бундай медр-мурувватли кишиларнинг ишларини тар-ғиб қилиш бошқаларнинг дам кунглида эзгу ниятлар уй-ғонишига ёрдам беради. **Хдр** бир одамни, **мен дам** инсон-ман, **нима** киламан **бунча бойликни** туплаб, **уни** эртага каерга **олиб кетаман, деб** уйлашга ундайди.

Нариги дунёга **шоҳу** гадо очш кул **билан** боради. **Одам-дан бу дунёда** калган **савоб ва** эзгу ишларигина коладн.

Яна шуни айтмоқчиманки, таррибот ишларида дар бир ихтисос, дар бир йуналиш буйича мутахассислардан фойда-ланиш керак. Токи дар бир курсатув, матбуотда чикшп маз-мун-модияти билан одамларнинг онги, калбига етиб борсин.

Агар бу ишни турри ташкил эта олсак, халкимизнинг тушунчаси, дунёкараши ва маданиятини юксалтиришга хизмат қдлади.

Бу вазифа ва тадбирларни бажаришда шу сода мута-саддиларининг масъулиятини янада ошириш зарур. Бу гап нафакат тиббиёт содаси ходимлари, балки адлия содасида хизмат қиладиганларга дам бевосита дахлдор.

Масалан, Оила кодексимизга бугун яна кандай узгар-тиришлар киритиш керак? Оиладаги мудитни янада ях-шилаш ва инсон дуқуқдарига кенгрок. йул очиб бериш учун яна нималар қилишимиз лозим — бу хусусда адлия содаси вакиллари бош қртириши зарур.

Шунингдек, тарбияга бевосита дахлдор булган мадал-ла тизими зиммасидаги масъулиятни дам янада ошири-шимиз керак булади. Энди умумий гапларнинг даври утди.

Оклада хавас **цилса арзийдиган мудитни** яратишда **би-ринчи навбатда мадалла** таъсирчан **қучга эга** булиши **ке-рак**. Очик. айтадиган булсак, дозирги кунда бу унчалик сезилмаяпти.

Мадалла, даммамиз биламизки — уз-узини бопщариш идораси. Хуш, у йфа вазифасини тула бажаряптими?

Масалага шу нуктаи назардан туриб бадо бериш керак деб уйлайман. Мадалла факат оилаларда яхши мудитни

яратиш билан чекланиб қолмай, қайнона, кайноталар билан дам мунтазам иш олиб бориши зарур.

Умуман айтганда, бу масалаларнинг дал этилишида жой-лардаги докимликлар ва СОРЛИКНИ саклаш содаси вакиллари уз вазифаларини сидкидилдан бажаришлари лозим.

Шунингдек, хотин-қизлар қумитаси бу масалага бутун диққат-эътиборини қаратиши зарур. Агар мазкур қўми-та дам бу масалани уз қалига олса, уйлайманки, қўп-қўп муаммолар уз ечимини топади.

Соглом авлод гарбияси **масаласида маънавий мероси-миздан**, хусусан, **мук.аддас динимиздан умидимиз катта**. Қдцим-қ.адимдан бола тарбиясига ислом динининг таъ-сири жуда қучли булган. Чунки биз уз динимизни қ.адр-лаймиз, унга суянамиз. Нима учун деганда, соглом **одам** сомом **фикрлайди, софаом фикрлайдиган одамгана** **Худоба** иймон келтиради, **эътвдоди** сошом **булади**. Шундай экан, СОЕЛОМ авлод тарбияси дин учун дам жуда адамиятли.

Демокчиманки, имом-хатиблар уз қавмлари, намозхон-лар билан мулоқотларида мана шу масалаларга қупрок. эътибор беришлари керак. Мен уламоларимизнинг даъ-ватлари одамларга қанчалик қучли таъсир қилишини яхши биламанки, уларга дурмат билан қ.арайман. Қуръони ма-жидда ёзилган мук.аддас суралар, ояти қарималар, панду насидатларни таржима қилиб бериш билангина чеклан-май, уларнинг мазмуни, модиятини тушунтиришлари дам керак. Дин пешволари, имомлар одамларга янада як.ин-рок. булишлари, улар билан қупрок. судбатлашишлари, мана шу қуяларни халқда етқизишлари лозим.

Шуни унутмайликки, дунёда дар бир онгли инсон, миллатидан қатъи назар, уз зурриёти, насл-насаби СОРЛОМ булишини истайди. Лекин маънавий СОРЛОМ булган мил-латгина СОРЛОМ авлодни тарбиялай олади.

Барчангизга ана шу эзгу мақсад йулида қуч-райрат ти-лайман.

*Сотом авлод дастурини тасдиқлашга бапишланган
мажлисда сузланган нутқ, 2000 йил 24 февраль.
("Тафаккур" журналы, 2000 йил 2-сон)*

ХАШ БИЛАН ^АМНАФАС ЯШАШ ВА ИШЛАШ - ОЛИЙ БУРЧ

Ассалому алайкум, кадрли юртдошлар!

Хурматли депутатлар!

Энг аввало, КугауF Навруз байрами кунларида Сиз, азизлар — Сурхондарё вилоятининг вакиллари билан СОҒ-омон дийдор куришиб турганимиздан хурсанд булганим-ни изхрр этиб, Сизларга, Сиз оркали бутун Сурхон ахли-га ^зимнинг самимий хурмат-эх^иromимни билдиришга ижозат бергайсиз.

Мамлакатимизнинг жанубий чегарасида жойлашган, узининг бетакрор бойликлари, табиати, тарихи, мадания-ти, шплаб чикариш салохияти, аввало, кунгли очик,, баг-рикенг, меҳнаткаш эли билан Сурхон воҳаси барчамизни у^зига мафтун этиши бежиз эмас, албатта. Биз Сурхондарё вилоятини жанубий сарҳадларимизнинг мустаҳкам КҗрFO-ни, ҳар кдндай ёвуз куч ва ниятларнинг йулини тусадиган ишончли калкрн, деб биламиз.

Утган йили "Алпомиш" достонининг 1000 йиллик туйи-ни барча халкимиз билан биргаликда тантана кдпганимиз-да Сурхон воҳасини нафакат юртимиз, балки бутун дунё к.айтадан кашф этди. Сурхон аҳдининг нақадар истеъдо-ли, яратувчилик салохияти юксак эканига, қадимий урф-одатлар, минг йиллик анъаналаримизни асрлар оша куЪ кррачиридай асраб ва бойитиб келаётганига гувоҳ. булди.

Сурхондарё табиати, унинг тарихи ҳақда ҳар канча гапирсак, бу ерга меҳр куйиб, уни севиб, шу юртнинг ва-танпарвари булиб яшаётган ориятли одамларни ҳар к.ан-ча улугласак арзийди.

Азиз дустлар!

Уч ой мук.аддам мана шу залда булиб утган сайловолди учрашувида биз вилоятдаги аҳволга холисона ва танки-

дий баҳр бериб, воҳ.ани иқтисодий-иҷтимоий ривожлан-тириш истик.боллари ҳ.ақида гаплашган эдик.

Вилоят олдида турган улкан вазифалар, куп йиллар да-вомида ечимини кутиб ётган муаммолар, мана шу эл-юрт-ни кийнаётган масалалар ҳақида фикр алмашиб олган эдик.

Бугунги кунда бу муаммолар тобора кескинлашиб бо-риб, Сурхондарё вилоятининг ҳаётида катта туранок. булиб, унинг тараккиётига салбий таъсир к^рсатаётганини сез-маслик мумкин эмас.

Кейинти турт-беш йил давомида Сурхондарё вилояти-да ислох.отларнинг бориши, ишни ташкил килиш, иш ус-луби авваламбор кишлоқ. хужалигида, бошқа тармок. ва содаларда йул куйилган катта ок.соқлик барчамизни таш-вишга, керак б^лса, ҳавотирга солаётгани табиийдир.

Бугун замон бизнинг олдимизга қандай масалалар ва талаблар ку^ймоқда? Биз бу талаб ва вазифаларга жавоб беришга қанчалик қодирмиз? Агарки шу ҳрлатда к.ола-версак, эртанги кунимиз қ.андай булади?

Қднчалик оқир булмасин, бугун шу саволлар атрофида очикчасига гаплашиб олмасак, тегишли ҳулосалар чиқар-масак, эртага кеч булинш мумкин.

Ҳеч қимга сир эмас, Сурхондарё вилояти бек.иёс сало-хиятга эга. Воҳ.анинг ер ости, ер усти бойликлари ҳақида узок; гапириш мумкин. Дехкрнчилик килиш учун сув бор, унумли ер бор, йилига икки марта ҳ.осил олишга имкон берадиган иқлим шароити, куёш ҳ.арорати бор.

Қдйси соҳ.ани олмайлик, Сурхоннинг олмаю анорини айтасизми, узуми, хурмою лимонини айтасизми, сабзавот маҳ.сулотларини айтасизми — буларнинг барчаси бутун мамлакатимизда мапшур. Энг муҳими, бу ерда мириш-кор, уста деххонлар, уларнинг ҳавас қилса, урганса ар-зийдиган маҳррати бор.

Табиий бир савол турилади: биз вилоятдаги ана шу са-лохиятдан, ана шу имкониятдан тула фойдаланаяпмиз-ми? Умуман биз ҳрсилдорлик даражаси, ишимизнинг са-марасидан мамнун булишимиз мумкинми?

Афсуски, бу саволларга ижобий жавоб бериб булмайд.

Барчамизга яхши маълум: Сурхондарё вилоятининг иктисодий ривожланишида купгина сохдьяр буиича, аввало, пахта ва галла етиштиришда режалар сурункасига бажарилмаяпти, хрсилдорлик камайиб, иш унуми пасайиб бормокда.

Бу хрлат вилоятда яшаётган одамларнинг турмуш даражаси, кайфиятига салбий таъсир курсатаётганини инобатга олсак, юкрридаги саволларнинг нақадар ҳақдоний ва уринли экани, масаланинг шундай каттиқ. куйилаётгани барчамизга тушунарли булади, деб уйлайман.

Агар сунгги беш йилни тахдир этадиган булсак, вилоят б^айича пахта хрсилдорлиги 5,5 центнерга камайдиганини таассуф билан к.айд этишга тугри келади.

Бунинг натижасида давлатга пахта сотиш режаси 1995 йили 97,5 фоиз, 1996 йили 94,8 фоиз, 1997 йили 90 фоиз, 1998 йили 88,3 фоиз булган булса, бу курсаткич 1999 йили янада пасайиб, 81,8 фоизни ташкил этди.

Бошқдча айтганда, беш йил мобайнида вилоят давлатга 181 минг тонна пахтани режадагидан кам етказиб берди.

Хусусан, утган йили вилоятдаги пахтачиликка ихтисослаштирилган туманлардан бирортаси ҳам режани бажара олмади.

Вилоятдаги 143 та хужаликдан 109 таси режани бажара олмагани, айниқра, Бандихон туманидаги "Хужайпок", "Янги хдёт", Шеробод туманидаги "Испшбол", Термиз туманидаги "Каттакум", Кизирик; туманидаги "Окжар", Музрабод туманидаги Навоий номли жамоа хужаликлари гектаридан 10 центнерга ҳам етказиб хрсил ололмаганини нима деб аташ керак?

Бундай аянчли ах.вол галла етиштириш буйича ҳам мавжудлигини таассуф билан айтиш керак. Бу сохдга назар ташлайдиган булсак, кейинги беш йилда бошокди дон хрсилдорлиги 13 центнерга, шоли хрсилдорлиги 4,5 центнерга пасайиб кетганини кураимиз.

Давлатга дон сотиш режаси утган йили вилоят буйича 54,8 фоизга бажарилган булса, бу курсаткич Бандихон,

Ангор, Қдзирик; К,умкуртон, Олтинсой, Узун, Шеробод туманларида 38-50 фоизда крлиб кетди.

Вилоятдаги раллачилик билан шурулланадиган хужаликлардан атиги иккитаси галла тайёрлаш режасини бажарган, холос.

Олтинсой туманидаги "Толиб", "Хужасоат", Узун туманидаги "Хурсанд", Бандихон туманидаги "Дустлик", Термиз туманидаги "Учкизил" сингари хужаликларда ралла хрсилдорлиги 5-10 центнер атрофида, 41 та хужаликда 10 центнер, 52 та хужаликда эса уртача 15 центнерни ташкил этди.

Албатта, бу аянчли ах^олнинг сабаби суралса, айб табиий офатга — кутилмаган "занг" касалига олиб бориб такалади. ТуҒрп, бултур вилоятда шундай хрлат содир б^алганини х.еч ким инкор этмайди.

Бироқ тахлиллар мазкур хрлнинг сабаби фак.ат бунда эмаслигини курсатиб турибди. Раллачиликда х.осилдорликнинг пасайиши факат утган йили руй бергани йуХ кейинги турт-беш йил давомида кугптша туманлар ва хужаликлар учун оммавий "касаллик"ка айланиб крлди.

Бу фикрни бопша сох.алар ту>рисиди х.ам айтиш мумкин. Сабзавот хрсилдорлиги утган йили 1998 йилга нисбатан 8 центнерга камайдиган, узум етиштириш эса 80 минг тоннадан 55 минг тоннага тушиб кетган.

Сунгги йилларда 60Ғ майдонлари 1200 гектарга камайдиган. Окдбатда вилоятдаги мева ва узумни кайта ишлайдиган унта якин корхона тулик. кувват билан ишламаяпти. Улар утган йили 34 минг тонна урнига факат 11 минг тонна узумни кайта ишлади. Утган йили вилоятда 700 гектар урнига атиги 138 гектар майдонга картошка экилган булиб, айрим хужаликларда гектаридан олинган х.осил 20 центнерга ҳам етмайди.

Натижада кишлок. хужалик корхоналарининг молиявий ахvoli ёмонлашиб бормокда. Бунинг шу йилнинг 1 февралигача булган маълумотга к\$р&, уларнинг дебиторлик қарзлари 2 миллиард 503 миллион сум, кредиторлик қ.арзлари эса 6 миллиард 45 миллион сумдан ортиб кетгандан х.ам билса булади.

Вилоятдаги 47 та жамоа ва ширкат хужалиги 1999 йилни дехдончилик соҳаси бўйича 713 миллион 315 минг сум зарар билан якунлаган. Айникса, Шеробод туманидаги ВДодиров номли хужалик 102 миллион сумдан зиёд, Денов туманидаги Амир Темур номидаги хужалик 60 миллион сумдан ортиқ, 1Шрчи туманидаги Дониёров номли хужалик эса 36 миллион сум зарар билан чиққан.

Ахир, бу аҳдодда бундай хужаликларда ишлайдиган, шу ерда яшайдиган одамларнинг тирикчилиги, турмуш шароитини яхшилаш ҳақида гап бўлиши мумкинми? Вилоятда раҳбарман, шу юртнинг етакчисиман деб герда-йиб юрган кимсалар бу ҳдқда уйлайдими-й^кми?

Ёки чорва соҳасини олайлик. Афсуски, бу борада ҳам аҳвол бундан яхши эмас. Қррамонлар сони 3 минг 500 тага, СОҒНН сигирлар сони эса 1 минг 38 тага камайган. Утган йили чорвачиликдан 118 миллион сумдан ортиқ зарар қурилган.

Хуш, вилоят кишлок. хужалигида, айникса, пахтачилик ва раллачиликда юзага келган бундай аянчли ҳрлатнинг сабаблари нимада?

Бунинг сабаблари қуп, лекин энг асосийлари ҳақдқа тухталиб утайлик.

Аввало, бу нуксонлар агротехник тадбирларнинг у^з вақтида сифатли у^тказилмаслиги билан борлик.. Узингиз айтинг, қузғи шудғорлаш пайтида факат 35 фоиз ерга минерал у^ит солинган бўлса, 50-60 фоиз ер текисланмай қрилиб, уруҒ қадашга тайёрланмаган бўлса, суБориш ишлари сифатли ташкил этилмаса, қандай қилиб бу майдонлардан белгиланган досилни олиш мумкин?

Ёки бир қатор туманларда бошқди дон экинлари қучли даражада шурланган, мелиоратив ҳрлати ёмон, 2-3 йил давомида Балла экиб келинган, ут босган майдонларга экилаётганига, техника воситалари мавсумга сифатли тайёрланмаётганига нима деса бўлади?

Вилоятда урурчилик масаласи билан ҳеч қим жиддий шурулланмаяпти. Йиллар давомида синовдан утган, Сурхон воҳдсининг ер шароитига, иқдимига мослашган, бир вақтлар мул х.осил берган урур навлари қ.аёқда қ.одди?

Гап шундаки, элита урур етиштириш билан уу надиған хужаликларга эътибор сусайиб кетган. Қлсалликларга қидамли, истик.болли янги навларни қупайтириш бўйича етарли даражада иш олиб қорилмаяпти. Энг ақинарлиси, ана шу хужаликларнинг узи агротехника қридаларига риоқ этмаслиги натиқасида қхши навларнинг ҳ.ам сифати бўзилмоқда.

Хуш, республиқамиздаги қатта-қатта илмий дарғоҳдарда утирган, урурчилик масаласига бевосита қавобғар бўлган олимлар қ;аёқда қ,араяпти?

Утган хужалик йилининг салбий натиқалари сабабини суриштирсангиз, вилоят раҳ.барлари, боя айтганимдек, Farnia "занг" қасалига қалинганини ваз қилиб қурсатишади. Аммо кишлок. хужалигидаги бундай қасалликлар бугун пайдо бўлиб қ.олгани йуқ.-қу.

Хуғх, вилоятдаги шу ҳрлат юз берибди, лекин қусимликлар ҳдмоқси билан шугулланадиған идораларнинг му-тахассислари қаллақорларни бу офатдан уз вақтида огоҳ.-лантириши, қерақли қимёвий дорилар ва усқуналар билан таъминлаш, энг муҳдми, қимдир бу ишларга бош-қрш бўлиши қерақмиди-йз?қми?

Нима, қузанинг қушандаси бўлган вильт қасалига қора топган олимларимиз бу қасалликнинг олдини ололмай-дими?

Хзмма гап шундаки, бу борада, аввало, масъулиятсизлик, бепарволик, узибуларчилик, лоқайдликка йул қуйилган.

Афсуски, вилоятда утган йилги қамчиликлардан ҳ.али-бери ҳулоса қикариб олингани йуқ.. Ралла майдонларининг бугунги аздволи бўлтурги қатолар давом этаётганини қурсатиб турибди. 96 минг гектар суюриладиған майдонга эқилган бошқли дон экинларининг ривожи ақсарият майдонларда ниҳ.оятда суёт.

Бу йил ҳ.ам Ангор, Жарқургон, Узун туманларида "занг" қасаллиги пайдо бўлди. Ҳуқумат топшириги билан унта қарши қураш қоралари қурилмоқда. Лекин бошқа туманлар ҳ.ам хотирқамликка берилмасликлари, бу офатнинг тарқ.алиб кетмаслиги учун қатъий ва самарали қораларни қуришлари зарур.

Дедкрнчилик учун яна бир офат булган чигиртка балосининг бу йил дам экинзорларга зарар етказиш хавфи бор. Мутахассисларнинг кузатишича, Шеробод, Бойсун, Муз-рабод туманлари дамда Туркменистон ва Тожикистон билан чегарадош ерларда марокаш чигирткасининг куплаб тухум куйгани аниқланган. Бу офатнинг олдини олиш учун дозирданок барча чораларни куриш керак.

Албатта, Сурхондарё вилоятида руй бераётган оксок-лик ва нуксонлар дакида яна ку"п гапириш мумкин. Лекин энг катта камчилик — ишни тутри ташкил эта билмасликдан иборат.

Вилоятда дамон эски тузумдан долган маъмурий-буйрукбозлик усули яшаб келмокда. Мутасадди раббарларда мулкка, ерга болтан муносабат дамон узгармаяпти. Дедкрнда эгалик диссиётини тарбиялаш максадида унинг меднатини адолатли бадолаш, уни раббатлантириш йуХ- Шу туфайли одамларда моддий манфаатдорлик туикуси шаклланмаяпти. Кдшлок хужалигини ислод килиш максадида кабул килинган, хужаликлар ва дедкрнларнинг иш юритишдаги мустакиллиги ва эркинлигини таъминлашга каратилган крнунлар даётга жорий этилмаяпти.

Мисол кидириб узокда боришнинг дожати йук.. Айтайлик, атиги 10-15 центнердан досил етиштириб зарар куриб ишлаётган жамоа хужаликларининг ерларини ишнинг кузини биладиган, омилкор фермерларга булиб бериш мумкин эмасми?

Мумкин, албатта. Лекин ана шундай 67 та иктисодий ночор хужаликнинг дар бирини тепасида камида 20-30 тадан бошчарув ходими утирибди. Табиийки, бу одамлар уз мансабидан, уз манфаатидан жудо булмаслик учун бу ишга тускдшлик килади. Бу масалани дал этиш бевосита вазифаси булган вилоят, туман раббарлари эса, афсуски, узининг савияси, билими, катъиятлилиги, жонкуярлиги етишмагани туфайли бу дакда бош цотирмайди.

Дедцон дак.икий маънода ер эгасига, мулк эгасига, ^зи яратаётган бойликнинг хужайинига айланмас экан, унинг ишида самара булмайди, деб даммамиз кайта-кайта гапи-

рамиз, аммо к.ачон бу борада амалий ишларга утамиз? Кдчон Сурхондарёда бу масалада узгариш б^лади?

Вилоятда сунгги икки йил давомида 76 та хужалик мулкый пай ва меднатяи ташкил килишнинг оилавий пудрат усули асосида ишлайдиган кооператив-ширкат хужаликларга айлантирилган эди.

Аммо текширишлар бу ишнинг фак.атгина котозда амалга оширилганини курсатмокда. Ерлар оилавий пудратчиларга номигагина б^либ берилган, лекин улар ернинг у^ига қанча муддатга берилганини дам билмайди, кулида бу дакда дужжати йук.

Холбуки, К.ИШЛОК хужалигига оид крнунларда бу масалалар очик-равшан ечиб берилган.

Фермер хужаликларининг адволи тадлил этилганда дам жидций нуксонлар к^зга ташланади. Бугунги кунда вилоят буйича 2 минг 814 та фермер хужалиги бор. Уларнинг пахта етиштиришдаги улуши 36,7 фоизни, галлачиликда эса 25,7 фоизни ташкил этади. Албатта, уларнинг барчаси дам бирдек ишляяпти, деб булмайди.

Акс долда, вилоятда ташкил этилган фермер хужаликларининг кдрийб эллик фоизи амадда мустақди эмаслигига нима дейиш керак? Улар бирон-бир ташкилот ёки корхона билан шартнома тузолмайди, банк операцияларини амалга оширолмайди. Чунки уюшма ва хужаликлар конунга зид равишда бу дукукни улардан тортиб олган.

Бундай бемаъни, соююм аклга тугри келмайдиган антика усулларни ким уйлаб чикарди?

Аслида бу уюшмаларнинг бурчи хужайинлик килиш эмас, балки фермерларнинг дак-дукукини димоялаш, уларга кумак бериш, шароит тувдириб бериш, мадакор булиш эмасми?

Вилоятда кишлок. хужалиги ривожига халакит бераётган яна бир муаммо — урта ва куйи буриндаги раббар кадрлар ва мутахассисларни танлаш ва жой-жойига куйиш масаласи билан боюшк..

Кейинги икки йилнинг ^зида вилоятда туман докими уринбосарларидан 32 нафари, жамоа ва ширкат хужаликлари раббарларининг к.арийб эллик фоизи алмаштирилган.

Афсуски, бу узгаришлар ишни яхшилашга хизмат килмаган, аксинча, рахбарларнинг узига ёкмай долган кадрларни ишдан олиш, ишончини крзониб олганларга лавозим бериш макрадида амалга оширилган.

Хурматли дустлар!

Вилоят саноатининг бугунги ахволи ҳақда гапирадиган бўлсак, бу соҳда ҳам жиддий камчиликлар мавжудлиги аён бўлади.

Масалан, утган йили 14 та корхона 183 миллион сумлик саноат маҳсулотини, 20 та корхона қарийб 161 миллион сумлик халқ. истеъмол молларини режадагидан кам ишлаб чиқарганини қандай бахрлаш керак?

Корхона ва ташкилотларнинг бозор иқтисодиёти талабларини ҳисобга олмасдан иш тутгани, харидоргир маҳсулот тайерлашни йулга қўя олмгани натижасида вилоят оморларида 1 миллиард 606 миллион сумликдан зиёд тайёр моллар сотилмай ётибди.

Саноатни бозор иқтисодиёти талабларига биноан замонавий технология асосида қайта қуриш масаласи билан вилоятда ҳеч қим жиддий шурулланаётгани йўқ.

Очик. айтидиган бўлсак, аксарият корхоналар номигагина давлат тасарруфидан чиқдрилиб, ҳиссадорлик жамиятларига айлантирилган. Лекин, вилоят рахбарлари, мазкур жамиятларнинг етакчилари бугунги кун талабларини, бозор иқтисодиёти қўнунларининг моҳиятини туғри англаб, уз ишини шу асосда ташкил эта олмаяпти.

Вилоят бўйича 85 та корхона ва ташкилотнинг 456 миллион сумлик, шу жумладан, 1999 йилда чет эл инвесторларига сотишга мўлжалланган 216 миллион сумлик акцияларидан бирортаси ҳам уз харидорини топмагани ҳам бунини очик. қўрсатиб турибди.

Ҳисоботларга қўра, вилоятда 31 та қўшма корхона рўйхатга олингани ҳолда уларнинг фақат 20 таси фаолият қўрсатяпти. 11 таси эса турли сабабларга қўра тўхтаб долган, ҳатто, бир қисми тўғатилиш арафасида турибди.

Энг ачинарли томони шундаки, номигагина тўзилган, ишининг самараси йўқ. бу корхоналарнинг аксарият қисмини қўшма корхона деб аташга ҳам тил бормади.

Уларнинг қўпчилиги эса ишлаб чиқаришни ташкил этиш урнига олди-сотди йўлига ўтиб олган. Ҳатто, қўшма корхона сифатида Сурхондарёда рўйхатдан ўтиб, аслида Самарқанд ва Тошкент шаҳарларида тижорат билан шуғулланаётган "ишбилармонлар" ҳам йўқ. эмас.

Бир ҳаққатни барчамиз яхши тушуниб, ишни шу асосда йўлга қўйишимиз лозим. Қўшма корхона деганда, биз энг аввало, хорижий сармоя иштирокида қўрилган, илгор технология асосида жиҳозланган, импорт урнини босадиган, янги маҳсулот турларини ишлаб чиқарадиган замонавий қўвватларни назарда тутамиз.

Албатта, Сурхондарё вилоятида қўшма корхоналар ташкил этиш, хорижий сармояларни жалб қилишнинг зўзига яраша объектив қийинчиликлари мавжудлигини инкор этолмаймиз. Яъни Сурхоннинг чегара ҳудуди эканлиги, ён қўшнилариимиз бўлган баъзи давлатлардаги бекдорлар вазият бунга таъсир ўтказиши табиий. Лекин, шундай экан, деб қўл қўвуштириб ўтириш ҳам қўри бўлмайди.

Мўх.тарам сессия қатнашчилари!

Қишлоқ, ҳўжалиги ва саноат соҳасида, умуман, вилоят иқзисодиётида йўл қўйилаётган оқсоқулликлар уз навбатида ижтимоий ривожланиш масалаларига ҳам салбий таъсир қўрсатмоқда.

Ахир, дехдончилик ривожланмаса, маҳсулот ишлаб чиқариш ошмаса, қардан даромад бўлади? Табиийки, бу ҳўрлат адолининг турмуш даражасини яхшилашга, мактаб, тиббий ва маиший хизмат, одамларни иш билан банд этиш муаммоларини ҳал этиш имконини бермайди.

Бунини қўйидаги мисоллардан ҳам қўриш мўмкин. Газ қўвурлари ё-қидиш режаси ўтган йили Бандихон туманида атиги 5,3 фўизга бажарилган. Бу қўрсатқич Қўмқўрган туманида 55, Термиз туманида 58,5, Ўзун туманида 54,9, Шеробод туманида 86,4 фўизни ташкил этади. Ичимлик сув тармоқдарини ёшқизиш режасининг бажарилиши эса Ўзун туманида 20,6 фўиз, Шеробод туманида эса 45,5 фўиздан ошмайди.

Бугунги кунда вилоят буйича 46 та курилиши бошланган иншоот мавжуд. СОРЛИКНИ сакдаш ва халк. таълими сохаларига карашли куплаб шифохоналар ва мактаб биноларининг бундан 7-9 йил мукаддам бошланган курилиши халигача якунига етмаган.

Хусусан, 1996—1999 йиллар мобайнида копилук; жойларда мактаблар куриш режаси атиги 64,6 фоизга бажарилган. Бир неча йиллар олдин бошланган 27 та мактаб биносининг курилиши тухтатиб куйилган.

Вилоятда 206 та курилиш ҳамда курилиш соҳасига тегишли ташкилот мавжуд. Утган йили бу ташкилотлардан 94 таси 1991 йил нархларига киёслаганда 160 минг сумдан 900 минг сумгача миқдорда курилиш ишларини бажарган бўлса, 20 та курилиш ташкилоти бажарган иш ҳажми 100 минг сумга дам етмаган.

Вилоят ҳркимлиги дам, республикадаги мутасадди раҳбарлар ҳам иқтисодий жихатдан узини оқламаётган бу ташкилотларнинг, улардаги ишчи-хизматчиларнинг тақдирига бефарқ қараб келаётганига нима дейиш мумкин?

Буларни сакдаб туришдан мақсад нима? Мен бу саволни Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил якунларига бағишланган йигилишида ҳам шахсан вилоят ҳркимига берган, афсуски, тайинли жавоб ололмаган эдим.

Факат Вазирлар Маҳкамаси талаб қўлгандан сунггина банкротлик долатиға тушиб қолган 64 та курилиш ташкилотининг бир қисмини бирлаштириш, бошқд ташкилотларга қушиб юбориш ва бутунлай тугатиш ҳақда тақлиф берилгани ана шу бефарқдикнинг яқдол қурилиши эмасми?

Бундан таъсари, курилиш жараёнида утмишдан қўлган қушиб ёзиш ва қўзбуямачилик иллатлари ҳам бор.

Вилоятда янгитдан қурилатган ва қайта таъмирланган 12 та касб-ҳунар коллежи ва 1 та академик лицей курилиши текширилганда устама харажатларни ортиқча қўллаш йўли билан 26 миллион 400 минг сумлик бюджет мабларлари нотурри ва ортиқча ишлатилгани аниқланди.

Вилоятда СОРЛИКДИ қайта тизимининг ишини яхшилаш борасида бирмунча ишлар қўлланганига қарамастан, ҳали анчагина муаммолар мавжуд.

1-вилоят шифохонасининг ўқта бўлими авария долатидаги биноларда фаолият қўлатмокда. Вилоят болалар шифохонаси, вилоят туқурукдонаси, Термиз шаҳридаги тез тиббий ёрдам маркази, бир қатор туманлардаги шифохоналарнинг аҳоли талаб даражасида эмас. • Мамлакатимизда Қдрлар тайёрлаш миллий дастуриға мувофиқ. СОБЛОМ ва барқамол авлодни тарбиялаш, таълим ва тарбия тизимида тўб ислохотларни амалға ошириш бўйича қатта ишлар қўлинаётгани барқанғизға яхши маълум.

Аммо вилоятдаги халқ. таълими муассасаларининг ишини қўнқдрли деб бўлмади. 778 та мактабнинг 358 таси мослаштирилган биноларда жойлашган.

Мактабгача ёшдаги болаларни боғчаларға қамраб олиш вилоят бўйича атиги 13 фоизни ташкил этади. Хўжаликлар тасарруфидаги 123 та борча турли сабабларға қўра ишламай турибди.

Вилоят мактабларида бугунги кунда энг муҳим фанлар — математика, биология, тарих, физика, қимё, инглиз тили, она тили ва адабиёти, ҳуқуққунослик бўйича 1 минг 589 нафар ўққувчи етишмайди.

Хўш, бу долат вилоят раббариятини, унинг фаоллари-ни ташвишға солиши қўракми-йўқми?

Лекин вилоятда таълим содасиға бевосита жавобқар бўлган одамларнинг баъзи бир қўқмишларига нима дейиш қўрак?

Вилоят халқ. таълими бошқ.армасининг бошлиғи Б.Мирзаев бошқарманинг режа ва шдқисод бўлими бошлиғи Х.Хўдойбердиев билан тил бириктириб, Шеробод туманидаги ёш сайёҳлар оромгоҳи директори Н.Садатовдан қўра олаётган пайтда қўлга тушган ва жиноий жавобқарликка қўртилган.

Унинг иқдтссодий масалалар бўйича уринбосари Н.Хайитқўлов эса мактаб ва мактабгача бўлган тарбия муассас-

Вилоятда 206 та курилиш ҳамда курилиш соҳасига тегишли ташкилот мавжуд. Утган йили бу ташкилотлардан 94 таси 1991 йил нархларига қўйилганда 160 минг сумдан 900 минг сумгача миқдорда курилиш ишларини бажарган бўлса, 20 та курилиш ташкилоти бажарган иш ҳажми 100 минг сумга ҳам етмаган.

Буларни саклаб туришдан максад нима? Мен бу саволни Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил якунларига баришланган йирилишида ҳам шахсан вилоят ҳркимига берган, афсуски, тайинли жавоб ололмаган эдим.

Бундан тапшари, курилиш жараёнида утмишдан калган кушиб ёзиш ва к[^]збўямачилик иллатлари ҳам бор.

ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРКИН ВА ФАРОВОН ДАЁТ - ПИРОВАРД МАҚСАДИМИЗ

1-вилоят шифохонасининг учта булими авария хрлатидаги биноларда фаолият курсатмокда. Вилоят болалар шифохонаси, вилоят турурукдонаси, Термиз шахридаги тез тиббий ёрдам маркази, бир кагор туманлардаги шифохоналарнинг ахволи талаб даражасида змас. • Мамлакатимизда Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига мувофик. СОРЛОМ ва баркамол авлодни тарбиялаш, таълим ва тарбия тизимида туб ислодотларни амалга ошириш буйича катта ишлар кдминаётгани барчангизга яхши маълум.

Мактабгача ёшдаги болаларни богчаларга камраб олиш вилоят буйича атиги 13 фоизни ташкил этади. Хужаликлар тасарруфидаги 123 та богча турли сабабларга кура ишламай турибди.

Хуш, бу х.олат вилоят рахбариятини, унинг фаоллари-
ни ташвишга солиши керакми-йўХми?

Вилоят халқ.таълими бош.қармасининг бошлири Б.Мирзаев бопшарманинг режа ва иктисод булими бошлири Х.Худойбердиев билан тил бириктириб, Шеробод туманидаги ёш сайёхлар оромгохи директори Н.Садатовдан пора олаётган пайтда кулга тушган ва жиноий жавобгарликка тортилган.

453

саларини таъмирлаш учун ажратилган 5 миллион сумдан зиёд маблағни узлаштириб юборган.

Олтинсой тумани халк. таълими бўлими мудири К.Сувонов ҳам туман молия бўлими мудири ЧАбдусатторов билан тил бириктириб, 197 минг сум мабларни узлаштирган. Мансаб ваколатларини суиистеъмор килган бу шахслар халк. таълимига ажратилган маблақларни нотурри режалаштириб, давлатга 35 миллион сум зарар етказишган.

Термиз шаҳар халк. таълими бўлимининг мудири Х.Чориевнинг кирдикорлари эса ҳаммасидан ошиб тушади. У шаҳардаги 6 та болалар богчасига умуман олинмаган озик, овкат махсулотларини олинди деб 21,4 миллион сумлик бюджет маблағларини узлаштирган.

Энди уйлаб курайлик, таълим-тарбия соҳасига мана шундай ноинсоф кимсалар раҳбарлик кЕшаётган булса, СОЕЛОМ авлодни камол топтириш ҳақда гапириш мумкинми?

Халк. таълими соҳасидаги бу каби иллатлар вилоятда раҳбар кадрларни танлаш, уларни жой-жойига қуйиш, уларнинг ишини талабчанлик билан назорат қилиб бориш уз ҳрлига ташлаб қуйилганидан яна бир далолат эмасми?

Афсуски, бундай қрнубузарлик ҳрлатлари бошқа соҳаларда ҳам мавжуд. Утган йилнинг у^зида 186 та ташкилотда утказилган текширишлар натижасида давлатга 118 миллион сумдан ортиқ. зарар етказилгани аниқланган. Шундан 76 фоизи ёки 90 миллион 250 минг сумини камомад ва урриликлар ташкил этади.

Бундай мисолларни жуда қўп келтириш мумкин.

Жарқуррон туманидаги айрим раҳ.бар шахслар фукарларнинг ҳ.ақдга, аниқроЕИ, нафақа пулларига ам чанг солиш даражасига бориб етган. Почта алоқа бўлимининг бошлири А.Шоймуродов уз қўл остидаги ходимлар билан тил б1фигириб, 1 миллион 805 минг с5?млик нафақа пулини узлаштирган.

Беихтиёр уйлаб қрласан киши: намотки, қўппа-қўндузи, ҳамманинг қўз унгида шундай жинойтлар содир этил-

саю бутун бошли вилоятда бу нопок кимсаларнинг мушугини пишт дейдиган бирор мард топилмаса?

Вилоят ҳуқуқни муҳ.офаза қилиш идораларининг қ.онунчилиқни, ҳуқуқ.-тартиботни мустаҳкамлаш, жинойтчиликка қ.арши қўрашни қўчайтириш борасидаги фаолияти бугунги қўн талабларига мутлақ.о жавоб бермайди.

Ҳуқуқни муҳ.офаза қдшиш идоралари фаолиятида фуқ.арларни нок.онуний жавобгарликка тортиш ёки қазодан озод қилиш, тергов қараёнларини асоссиз равишда қ^зиш қоби салбий ҳ.олатлар қамон учраб тургани ақнарли ҳ.олдир.

Айниқса, қизмат қазифаси ва бурқи бевосита қрнунни, давлат манфаатини, фуқдроларнинг ҳ.ақ.-ҳ.уқуқ.ини қимоя қилишдан иборат булган идораларнинг баъзи қодимлари ҳам жинойтчиликка қўл ураётганига асло муроса қилиб булмайди.

Кейинги икки йилда 3 нафар судья, 54 нафар ички ишлар қодими, 11 нафар божқона қодими, 11 нафар солик. идораси қодимига нисбатан қиноий иш қўзратилгани шу фикрнинг тасдири эмасми?

Шунинг учун қам вилоятда қиноятлар қони 1998 йилга нисбатан утган йили 8,6 фоизга ошган. Қўмладан, ОФНР қиноятлар 18,6 фоиз, босқинчилик 33,3 фоиз, талончилик 9,3 фоизга, уррилик 22,7 фоиз, қиёхванд моддаларни қриунга қилоф равишда утқазиш билан боглик. қиноятлар 17,1 фоизга усан.

Биргина утган йилнинг узида моддий бойликларни нок.онуний йўллар билан вилоятдан олиб қикиб кетишга уринган 24 нафар шахсга нисбатан 19 та қиноий иш қўзратилиб, улардан қ.арийб 68 миллион сумлик қовар-моддий бойликлар давлат қойдасига мусодара қилинди.

Афсуски, бундай нохуш ҳ.олатлар давом этаётганини қорий йилнинг утган 2 ойида 3,5 миллион сумлик моддий бойлик қегарада ушлаб қ.олингани қам қўрсатиб турибди.

Қ#сқа қэалиб айтганда, бу соҳадаги нук.сонларнинг барқаси вилоят раҳбариятининг масъулиятсизлиги, бепарво-

лик, узибуларчилик, локайдлик кайфилтига берилиб, ишларни уз долига ташлаб куйгани билан изохланади.

Хурматли дустлар!

Узингиз биласиз, дар кандай яхши ишнинг дам, ёмон ишнинг дам келиб чиқиш сабаблари булади.

Вилоятда юзага келган бундай ташвишли вазиятни тадлил этадиган булсак, куг! камчишкларнинг илдизи шу вилоятни бошқарадиган радбарлар, мансабдорлар, аввало, биринчи радбарга бориб такалиши даммамиз учун аён.

Барчангизга маълумки, вилоят радбарларини танлаш ва сайлаш пайтида, биринчи навбатда, биз будоуси доким шу воданинг даётини, унинг муаммоларини яхши биладиган, уларни хал этиш учун жон куйдирадиган, шу мундта тобланган, фикри, дунёкараши, турмуш тарзи шу ердаги одамларга яқинга булиши керак, деган караш ва принципларга суянамиз.

Яна бир бор такрор айтмоқчиман: узини етакчи деб, радбар деб, карвонбоши деб хис киладиган, уз зиммасига радбарликнинг ута ОФНР масъулиятини оладиган одам шу юртнинг ФаМ-ташвишлари, бир суз билан айтганда, **шу эл-юрт нафаси билаш яшаши, хаёт кёчириши керак.**

Мана шундай уй-фикрларга асосланиб, 1993 йили вилоятга янги радбар, янги доким тайинлашда Жаркургон тумани докими булиб ишлаётган Жура Норалиев номзо-дига тухтаган эдик.

Туғри, Норалиев Сурхондарёнинг нафацат ик;тисодий хаёти, керак булса, маданий х.аётининг усиши, вилоятда СОЕЛОМ мухит яратиш, югуриб-елиб одамларнинг ОФНР-ни енгил килиш борасида ^зини аямасдан ишлади, жон куйдирди. Вилоятда амалга оширилган куп ишларда, хусусан, Термиз шахри киёфасининг узгаришида, ободончилик ишларида, маданият ва спорт каби сохаларнинг ривожланишида унинг кушган хиссасини х.еч ким инкор килмайди.

Бир суз билан айтганда, Ж. Норалиев дастлабки йилларда узига билдирилган юксак ишончни оклашга х.аракат килди. Сурхондарё вилоятида чегараларни мустахкам-

лашца, х.арбийларимиз учун тегишли шароит яратиб бе-ришда вилоят х.окими сифатида унинг хам хиссаси катта.

Лекин вазиятга холисона бахр бериб айтадиган булсак, утган йиллар давомида бу рах.бар мухим бир х.акикатни, яъни кечаги билим, кечаги тажриба ва дунёк.араш билан бугун ишлаш, айник;са, х.окимлик лавозимини бажариш мумкин эмаслигини тушуниб етмади. Окибатда вилоятнинг иктисодий-ижтимоий хаётида мана шундай хато ва нуксонларга йул к^йилди.

Биз Норалиевни, рахбарлик фаолиятидаги камчилик-лари х.акида, ташкилотчилиги, талабчанлиги, к.атъяти етишмаётгани ту>рисида, шу боис купгина нохуш х.олат-лар пайдо булаётгани х.акида огохлантирганимиздан, унта жуда каттик. талаб куйилганидан купчилик хабардор, деб уйлайман.

Афсуски, **тегишли хулосалар чикарилмади.**

Охирги пайтларда у нафакат узига, балки вилоятнинг бошқа радбарлари, туман докимларига нисбатан талаб-чанликни бушаштириб юборгани, мавжуд нуксонларга карши мурасасиз булиш, уларга карши курашиш масала-сида узининг **заиф булганини курсатди.** Камчилик ва хато-ларни кура била туриб, узини курмасликка олди.

Хаммамиз яхши тушунамиз — бундай х.олат х.еч қачон яхшиликка олиб келмайди — охир-окибатда вилоятдаги ижтимоий мухитни бузишга сабаб булиши мук.аррар.

Энг кечириб булмайдиган дол — бу одамнинг дам ке-йинги вақтда к.ариндош-урурчилик, ошна-ОБайнигарчилик, мадаллийчилик гирдобига тушиб к.олганида.

Акс долда, вилоят нефть мадсулотлари корхонаси, ви-лоят газлаштириш идорасининг бошликларидан тапщари яна 7 та ана шундай йирик ташкилотнинг радбарлари дам бевосита унинг дамшадарлари, к.ариндош-урутлари эка-нини к.андай изодлаш мумкин?

Мени катта ташвишга соладиган долат шуки, бундай уруF-аймоқчилик, ошна-ОБайнигарчилик, мадаллийчилик, кабилабозлик иллатларига нафак.ат биринчи радбар — менда етарли далиллар бор — бундай касалликка, эски-

дан крлган бу ОФНР асоратга вилоятдаги купчилик радбар курсида утирганлар дам берилиб кетган.

Бундай интилиш, кайфият ва даракатлар, сузсиз, аввало, халкимизнинг радбарларга булган ишончини, дурматини, энг ёмони, одамларнинг дакикатга, адолатга булган ишончини йукртишга олиб келиши табиийдир.

Афсуски, бу иллатнинг айрим дудудларда, жумладан, Сурхондарёда дам нохуш окибатлар келтириб чиқараётганини даммамиз ку^риб турибмиз. Иктисодий-ижтимоий ислодотларнинг оксаётганлиги дам, халкнинг турмуш фаровонлиги усмаётгани дам, катор долзарб муаммоларнинг вақтида ечимини топмаётгани дам бир жидатдан ана шу иллатга боЕлик.

Мен бу борада узимни кийнайдиган бир саволни беришга мажбурман.

Нега шу юртнинг тузини тотиб улгайган зиёлилар, элга таникли фан ва маданият вакиллари бу масалага бефарк. булиб туради? Негача уларни, қачон биз бу касалликдан кутуламиз, деган савол кийнамайди?

Кдчонгача бундай нохуш дрлатларга чидаб юрамиз? Нима учун бундай асоратларга қарши жамоатчилигимизни кутармаймиз? Унинг қуч ва имкониятларини ишга солмаймиз?

Бундай масала, бундай вазифа дар қайси инсон, мана шу муқаддас замин она юртим булади, деб, барчамиз учун яққою ягона булган мана шу Ватан — менинг узим, менинг фарзандларим, келажак авлодларимнинг дам Ватани, деб дис қиладиган дақиқий жонқуярлар олдида уларни бефарк. қрлдирмайдиган, уларнинг қалбини ёндириб турадиган савол булиб қрлишига қаттиқ. ишонаман.

Сурхондарё вилоятида бу борада дали қуп иш қилишимиз зарур. Бунда биз биринчи қалда мана шу заминда яшайдиган, уни узининг она юрти деб қиладиган, унинг ор-номуси, шаъни учун қурашадиган, виждонли, диёнатли, ватанпарвар инсонларга таянамиз.

Сурхон водаси олдида турган улкан вазифаларни амалга оширишда, йул қуйилган нуксон ва қамчиликларни бар-

тараф этишда халқ. депутатлари вилоят ва туман қенгашларининг масъулияти дақида қипириш орқича, деб қиламан.

Агар биз жамоат ташкилотларининг қучини бирлаштириб, давлат идоралари, қрнун қик.арувчи ва ижроия доқимияти устидан жамоа назоратини урната олмас эканмиз, юқорида тилга олинган иллатлар олға юришимизга қалақит бераверади.

Жамоат назоратининг моқияти шундаки, барча жамоат ташкилотлари, мадалла оксок.оллари, халқ. депутатлари, фаоллар, дамма-дамма бир ёқадан бош қик.ариб, амалга оширилайётган ислодотларнинг изқиллигини, қатта-қичик радбарларнинг ишга муносабатини назорат қилиб, уларнинг қамчиликларини руй-рост очиб ташлаши қерак.

Бу ишда айниқ.са оммавий ақборот воситалари фаоллик қурсатиши лозим. Афсуски, вилоятда қоп этилайётган газеталарда дам, телекурсатувлар ва радиоёшиттиришларда дам журналистларнинг жонқуярлиги, ташаббусқорлиги, фидойилиги сезилмаёпти.

Хурматли депутатлар!

Юқррида қикр этилган мулоқаз ва хулосаларни дисобга олган қолда, бугунги мажлисимизнинг қун тартибига қуйилган ташқилий масаланинг амалий қисмига утайлик.

Жура Норалиев вилоятда мақжуд булган вазиятни инобатга олиб, уз фаолиятини танқидий бақолаб, Сурхондарё вилояти доқими вазифасидан озод қилиш туррисида ариза берганини сизларнинг ётиборингизга етқазмоқчиман. Бу масалани овозга қуймоқчиман.

Ёнди вилоятга янги сайланадиган доқим дақида қипирадиган булсак, аввало шуни айтиш қерақки, биз бу масала юзасидан қуп уйлаб, мулоқазга қилиб, вилоятдаги фаоллар қилан дам масладатлашиб, уларнинг фикрлари, истакларини дам инобатга олган қолда, вилоятда руй берган нохуш қолатларга бундан буен қек қуйиш мақсадида **бу ердаги мадаллийқилиқ, вдриндош-уруқсиліқ таъсиридан холи булган** радбарни **тавсия** этишга **шарор** қилдик.

Оқикчасига айтсак, тили қисик;, қули боглик. булмаган радбарга алоқиди ётибор беришга турри қелди. Шу

билан бирга, кишлок. хужалик масалаларини, жумладан, Сурхондарёдаги муаммоларни ҳам яхши биладиган, ҳаёт тажрибасига эга, шу юртнинг барча-барча кийинчиликлари, онрини кутаришга тайёр булган шахе атрофида куп-куп фикр алмашиб олишга т^рри келди. Шуларнинг барчасини инобатга олиб, ҳрзирги вақтда Ўзбекистан Республикаси Бош вазирининг уринбосари — Кдшлок. ва сув хужалиги вазири булиб ишлаётган Олимжонов Бахтиёрни Сурхондарё вилояти ҳркими лавозимида тавсия кдлмок.-чиман.

Уйлайманки, бу номзодни купчилик бу ерда утирганлар яхши танийди.

Бу киши 1949 йили туктган, мутахассислиги буйича муҳандис-механик, бутун иш фаолияти давомида кишлок. хужалиги соҳасида ишлаб келади.

Ўзок, йиллар мобайнида Андижон вилоятида раҳбарлик лавозимларида хизмат килган. Кейинги йилларда республика "Ўзкдшлокхужаликтаъминоттузатиш" давлат-кооператив кумитасининг раиси булиб ишлаган, 1998 йилдан буен эса Бош вазир уринбосари — Кдшлок. ва сув хужалиги вазири вазифасини бажариб келмокда.

Ишонаманки, Сизлар ислохотларнинг моҳиятини ту>ри тушунадиган, изланувчан, ташаббускор бу радбар билан бир ёкадан бош чик.ариб, уни к^ллаб-куватлаб, вилоятни х.ар томонлама ривожлантириш, мавжуд муаммоларнинг ечимини топиш йулида бах.амжшат б^либ ишлай-сизлар.

Азиз биродарлар!

Бугунги сессияда аччик. гапларни 1фшаб гапиришга тутри келди. Аммо баъзи бир раҳ.барларнинг хатоси Сурхон халкининг меҳнатига соя солмаслиги лозим.

Чин юракдан айтмокчиман: менинг Сурхондарё аҳди-га юксак хзгрмат-эх.тиромимни, меҳр-мух.аббатимни деч ким ҳеч к.ачон узгартиролмайди.

Мураккаб икдим шароитида куёшнинг жазирамасини, гармсел шамолининг хуружпарини енгиб ҳреил ундириш катта куч ва жасоратни, энг муҳими, шу ерда меҳнат кила-

ётган халкнинг она юртга мух.аббатини так.озо этади. Шундай халк. билан бирга ҳамдард ва х.амнафас булиб яшаш барчамиз учун катта бахтдир.

Ишончим комилки, узини шу заминнинг фарзанди деб билган ҳар бир фуқаро, х.ар бир раҳ.бар, бутун Сурхондарё аҳли бугунги билдирилган танкидий фикр-мулоҳазалардан тугри хулоса чик.аради. Юзага келган вазиятни яна бир марта танкидий нуктаи назардан холисона баҳрлаб, Сурхондарёни х.ар томонлама ривожланган вилоятга ай-лантиришдек эзгу мақсад йулида бор куч ва имкониятларини сафарбар этадилар.

Бу йулда барчангизга ешчат-саломатлик, гайрат-шижоят, ишларингизга ривож тилайман.

*Ҳафиз, депутатлари Сурхондарё вилоят Кенгаши
сессиясида сузланган нутқи,
2000 йил 23 март*

МИЛЛИЙ МАФКУРА - ДАВЛАТИМИЗ ВА ЖАМИЯТИМИЗ ЁУРИЛИШИДА БИЗ УЧУН РУДИЙ-МАЪНАВИЙ КУЧ-ҚУВВАТ МАНБАИ

Ассалому алайкум, дурматли мажлис қатнашчилари!

Бугунги йигалишимиздан асосий мақсад — жамиятимиз даётидаги энг мудим масалалардан бири миллий мафкура хусусида сизлар билан атрофлича фикрлашиб, олдимизда турган вазифаларни аниқ, белгилаб олиш, уларни даётга жорий этиш йулларини мудокама қилишдан иборат.

Барчангизга маълумки, бизнинг бугунги ва эртанги даётимизда ута мудим булган бу масала атрофида купдан бери жамоатчилигимиз фикр билдирмокда, матбуот, радио ва телевидениеда мудокамалар, бадслар ва чиқишлар булмокда. Бундай мудокамалар, албатта, жуда зарур.

Хаёт мавжуд экан, жамият, давлат бор экан, дар қайси миллат, дар қандай халқ. уз йулини, мақсадини, лунда қилиб айтганда, узининг миллий голыши, миллий мафкурасини аниқлаб олишга даракат қилади. Хаёт тараккий этган сари бундай масалалар янада бойиб, янада такомиллашиб бораверади. Шу маънода, бу борада турлича қарашлар, мудокамалар булишини табиий дол сифатида қабул қилиш керак.

Биз бугун ана шу долзарб масалани яна бир бор қуриб чиқиб, олиб борилаётган изланиш ва тадқиқотларни амалий, аниқ; бир натижа берадиган босқичга қутариш дамда қўйинган ишлар буйича муайян бир хулосага қелишимиз лозим.

Яъни, миллий мафкура, миллий юя деганда бизнинг қандай мақрадлар, қэвдай амалий йуналишларни қузда тутишимиз давдда одамлар аниқ; тасаввурга эга булсин. Юртимизнинг дар бир фукдрози уни қўзининг юяси деб билсин.

Маълумки, биз инсоният тарихида ухшаши, андозаси булмаган мураккаб бир даврни бошимиздан қечириямиз.

Нафавдт ИҚТИСОДИЙ даётимизда, балки онгу тафаккуримизда дам янгиланиш, узгариш жараёнлари қечмовда. Албатта, бу осонликча руй бераётгани йуX-

Бу йулда эскича қарашларни, одамларимизнинг онгида эски замондан қаданиб қелаётган мутелиқ ва қуллик асоратларини, турли зиддиятлар, баъзан очикдан-очик. душманлик қайфиятларини дам енгиб олға бораётганимизни деч қим инкор этолмайди.

Миллий мустақиллик, озодлик йули, эркин даёт қуриш йули аслида мана шундай машаққатли булади. Бунга қудна тарихдан дам, яқин утмишдан дам қуп-қуп мисоллар қелтириш мумкин.

Бинобарин, мана шу узимиз танлаган мустақил тарак, қиёт йулида аниқ, марраларни қузлаб яшашимизда, **пировард** мақсадимиз булган озод ва обод ватан, эркин ва фаровон даёт қуриш борасидаги интилишларимизда биз учун рудий-маънавий **куч-қувват манбаи, илмий асос — бу миллий гоя, миллий мафкурадир.**

Биз истиклолга эришган дастлабки қунларимиздан бошлаб бу масалага алодида эътибор бериб қеляпмиз. Миллий мафкуранинг даётимиздаги уқрини белгилаш, унинг илмий-назарий асосларини яратиш, мафкуравий тарбия йуналишларини ишлаб қиқиш, шу асосда жамиятимизда ижтимоий фикрни шакллантириш мақсадларида амалга оширилган ишлардан қабардорсиз, албатта.

Бу дақда мустақиллигимизнинг дастлабки йилларидан бошлаб мен билдирган фикр-мулодазалар, қарашлар бугун сизларга тарқатилган "Миллий мафкура дақида" деб номланган рисолада қамланган. "Қйлайманки, бу тупламда баён этилган фикрлар сизларнинг миллий гоя, миллий мафкура содасидаги изланишларингиз, илмий тадқиқотларингиз учун бир туртки вазифасини утайди. Уларнинг қайси бир қидатлари сизларда фикр уйротиши, бадс-мунозарага қорлаши дам мумкин. Мен буни табиий дол деб қиламан. **Қунки фикр бор қойда бадс булади, бадс бор қойда дақдшат юзага қик.ади.**

Бу мавзуга баишшаб олиб борилаётган тадқиқот ишлари, изланишлар, нашр этилаётган қитоблар, олимлар,

ёзувчилар, маданият намоявдаларининг матбуот, радиотелевидение оркали чиқишлари, утказилаётган тадбирлар, тарғибот-ташвиқ ишлари ҳам масаланинг нақадар кенг камровли эканини тасдиқлайди.

Албатта, бу борадаги ишларимиз, қарашларимиз барчаси бир хил савияда бўлмаса-да, уларнинг орасида жиддий ёндашувга асосланган, кишида фикр уйротадиган изланишлар ҳам борлиги диққатга сазовор.

Мана шу чиқишларда билдирилаётган фикр ва қарашлар баъзан бир-бирига уйвун келмаслиги, айрим долларда бир-бирига қарама-қарши бўлиши ҳам табиийдир. Лекин шу долат замирида ҳам, бу борада олиб борилаётган ишларнинг маъно-мазмунида ҳам бугун халқимиз учун бу масаланинг нечоғи долзарб эканини, унинг модиятини англашга катта қизиқиш ва интилиш мавжудлигини қуриш мумкин.

Шу билан бирга, жамоатчилигимизнинг маълум бир қисми дали-дануз бу жараёндан узок, турганини ҳам инобатга олишимиз ва бундай долатдан тегишли ҳулосалар чиқаришимиз зарур, деб уилайман.

Содда қилиб айтганда, буни яширишнинг дожати йўқ, миллий гоё, миллий мафқура узи нима дегани, унинг маъно-мазмуни, биз учун адамияти нимада, деб юрганлар ҳам оз эмас.

Шу нуқтаи назардан Қараганда, **биз миллий гоё, миллий мафқура нима учун, қим учун қерақ, унинг маъно-моҳияти нимадан иборат, деган муҳим масалага яна бир бор ойдинлик қиритиб олишимиз дарқор.**

Бу фикрларни қдсқача қуйидаги шаклда ифода қдлиш мумкин:

Биринчидан, узининг қелажагини қурмокчи ва қурмокчи бўлган дар қандай давлат ёҳуд қамият, албатта \$3 миллий роясига суяниши ва таяниши зарур.

Табиийки, давлат тизими, уни бошқариш ва олиб борилаётган сиёсат аввало анид ва равшан ифодаланган мафқура асосига қурилмога лозим. Яъни, олдин давлат қурилиши ва ундан кейин мафқура пайдо бўлиши узи қайритабиий дол. Буни яхши англаб олишимиз лозим. Яъни,

олдин РОЯ пайдо бўлади, ундан кейин гоё асосида мафқура, мафқура асосида эса тизим, сиёсат пайдо бўлади.

Агар биз дозирги даётимизга, сиёсатимизга танқидий иф билан қдрайдиган бўлсак, шунта ухшаш долатни пайқашимиз мумкин. Бундан шундай ҳулоса қик.адики, **биз авваламбор қдндай қамият қурмокчимиз, уз қелажагимизни ^андай тасаввур этамиз, деган саволларга уз жавобларимизни яна бир бор аниқлаштириб олишимиз, шундан кейин одамларимизни ана шундай олижаноб мақсадлар атрофида бирлаштиришимиз зарур.** Уз миллий роясига таянмаган қамият инқдоозга дучор бўлиши, jb йулини йукртиб қ^йиши муқ.аррарлигини унутмаслигимиз лозим.

Бу масаланинг яна бир қидати шундаки, **онгни, тафакқурни узгартирмасдан туриб, биз қузлаган олиқ мақсад — озоД ва обод қамиятни барпо этиб бўлмайди.** Миллат у^лигини тула англаган тақдирдагина буюқ у^згаришлар қдпишга қ.одир бўлади.

Иккинчидан, бугун биз тарихий узгаришлар даврида — яъни муштабид, тоталитар бир тузумдан эркин ва озоД тузумга утиш шароитида яшамокдамиз.

Бу утиш даври узига ҳос, жуда катта FOB ва т^сикларга дуч қелиши, қ.аттик. қурашлар орқали қечиши барчамиз учун аён бўлмоғи дарқор. **Халқимиз ва қамиятимизни мана шу даврда янги уфқлар сари бошлаш, даъват қилишда миқсадларимиз аниқ; бўлиши қерақ. Бундай мақсадларга эса аввало қуқур уйланган ва пухта ишланган мафқура асосида этишиш мумкин.**

Учинчидан, урта ва катта ёшли авлод эски тузум даврларини бошидан қечирган ва охирги ^н йил давомида қ.андай оқир йуларни босиб ^тганимизни яхши билади. Қупчилигимиз қечаги ҳдэтимиз, қечаги тарихимизга жонли гуводмиз. Гуводгина эмас, ^ша жараёнларнинг бевосита иштирокчиларимиз. **Лекин энди вояга етаётган ёшларимиз қандай гоё асосида, қдндай гоё неғизида тарбия олиши, қдндай эзгу мақсадларга интилиши қерақ? Қдндай мафқура ва тафакқур улар учун қурол бўлиб қизмат қилмоғи лозим?**

Туртинчидан, тарбиявий-ахлоқий масалаларда, маънавий даётда, қерақ бўлса, миллий манфаатларимизга мое

келадиган сиёсатни изчил олиб боришда уз йулимизни йукртмаслигимиз учун **хеч кандай гоёвий** бушлшща йул куимаслигимиз даркор.

Нега деганда, бугун дунёда бораётган курашлар ичвда энг катта, **энг таъсирчан кураш**, аввало, мафкура майдонларида олиб борилмокда. Ва шу курашда энгиш учун жуда катта маблаБ, имконият ва кучлар сафарбар кдпинмокда.

Илгари дам куп бора айтганман, яна бир марта таъкидламоқчиман: мамлакатимиз сардадларини куриклаш, дахлсизлигини таъминлаш, фук.ароларимизнинг тинч ва осойипга даётини димоя килишга армиямизнинг салодияти, давлатимизнинг куч-кудрати етарли. Лекин мени дали суяги кртмагаи, онги эндигина шаклланиб келаётган фарзандларимизнинг **ёт гоёлар** таъсирига тушиб колиш эдти-моли купрок, хавотирга солади. Ёшларимизнинг баъзан сохта гоёлар оркдсидан эргашиб кетаётгани биз учун энг катта хавф, десам муболага булмайди.

Шунинг учун дам уларни асрашимиз, бугунимиз учун, келажакимиз учун сувдек, даводек зарур булган миллий гоё, миллий мафкура дакдца жиддий бош кртирипшмиз керак.

Бешинчидан, миллий РОЯНИНГ яна бир мудим адамияти шундан иборатки, у миллатимюнинг, халкимизнинг узлигини англашига, узининг миллий кадриятларини, урф-одатларини йукртмасдан, уларни тиклаб, авайлаб, эъозлаб, янги, усиб келаётган авлодга етказиб бериш учун хизмат килиши керак.

Олтинчидан, миллий РОЯ олдига куйиладиган асосий талаблар дакида гапирмокчи булсак, аввало унинг икки суянган ТОРИ — таянчи дакдда фикр юритишимиз зарур.

Биринчи навбатда, **миллий мафкурамиз халкимизнинг азалий анъаналарига, удумларига, тилига, динига, рухиятига, бир суз билан айтгавда, уз миллий кадриятларимиз, халкимизнинг дунёкараши ва тафаккурига асосланиб, шу билан бирга, замонавий, умумбашарий, умуминсоний ютуқлардан озикланган, уларни узига камраб олган з^олда, юрт тинчлиги, Ватан равнаки, халк, манфаати, унинг фаровонлиги йулида хизмат килмоги даркор.**

Еттинчидан, **миллий мафкура** хеч кдндай шаклда давлат мафкураси мак.омига кутарилмаслиги, айланмаслиги керак. Яна бир бор таъкидламоқчиман, бу масалага алоҳида эътибор царатиш зарур. У жамиятимиздаги карашлар ранг-баранглиги, роялар хилма-хиллигини сакдаган долда, уларни бир-бири билан мунозара килишига, курашишига, бах.слашувига, дар кандай партия, даракат, хар кайси инсон, фук.аронинг уз фикрини эркин ифода этиши ва уни хдмоя килишига зиён ёки тазйик. курсатмаслиги лозим.

Уйлайманки, миллий гоё, миллий мафкура борасидаги ишларимизни ана шу йуналишлар асосида ташкил этсак, мак;садга мувофик. б^лади.

Бу ерда эски тузум шароитида тоёга, мафкурага канчалик жиддий зътибор берилганини эслаш уринли деб биламан. Шу уринда табиий бир савол турилади. Нима учун эски тузум мафкурага тиш-тирнори билан ёпишиб олган эди? Бунинг сабаби шундаки, хар кандай РОЯ, хатто у канчалик сохта, канчалик ясама булмасин, агар одамлар онгига узлуксиз сингдираверилса, уйинг катта кучга айланишини улар яхши билар эди. Шунинг учун хам мустабид тузум узининг бор мафкуравий кучини, бугун оммавий ахборот воситаларини, бир шпора килса, "лаббай!" деб бел боклаб турувчи дастёрларини ишга солиб, одамлар онгини ёлрон гоёлар билан тинимсиз задарлар эди.

Утган давр биз учун тарих, бинобарин, ана шу тарихдан турри сабок. чикаришимиз, айна вақтда ривожланган, таракдий топтан давлатлар тажрибасини урганган х.олда уз келажакимизни яратишимиз керак. Узок, ва якин тарихдан яхши маълумки, бирон мамлакатда, бирон давлатда яккаю ягона РОЯ ёки мафкура хукмронлик кдпар экан, бу жамият, бу давлат, албатта, инкдрозга юз тутати. Бу хакикатни хам унутмаслик лозим.

Эски замон, эски тузум асоратлари нима эканини уша замонда яшаганлар, уни ич-ичидан билганлар, керак булса, жабрини тортганлар яхши англайди.

Бугун биз эски тузумнинг дам сиёсий, дам иктисодий, дам маънавий жидатдан номаъкул, зарарли окибатлари-

ни — нима учун эски тузум миллий манфаатларимизга мутлақ зид эканини тушунтириб бера олсак, одамлар тугри йулни топиб олади.

Одам эркин фикрлаганда, эркин даёт кечиргандагина узининг бор салодиятини тула-тукис руёбга чиқаради, уз интилишларига мое йулни танлаб олади. Фикри эркин одам, у қайси содада ишлашидан қатъи назар, уз даётини узи ташкил қилиш, уз даётини у Ёи димоя қилиш имконига эга бўлади.

Ёдингизда бўлса, мен уз чиқишларимдан бирида **"Озод бўлсанг — озод бул! Эркин бўлсанг — эркин бул!** Мустақил бўлсанг — мустақил бул!"^а, дея юрагим ёниб гапирган эдим. Ахир, ^зингиз айтинг, эски асоратлардан халос булмай янги даёт қуриш мумкинми? Одамларимиз онги, тафакқурини узгартирмасдан, уз фикрига, мустақил дунёқарашига эга ёш авлодни тарбияламасдан туриб озод ва обод жамият барпо этишдек олижаноб мақсадларимизга эришиш мумкинми?

Барчамиз учун бир дақиқат аён бўлиши шарт. Демок-, чиманки, тарихан янги шароитда, бир вақтлар онгимизни задарлаган сохта ҳукмрон БОЯ таъсирида юришдан, эскича қарашлар асоратидан, ондаги куллик, мутелик, фикреизликдан қанчалик тез халос булсак, воз кечеак, шунчалик тез жаҳондаги тараккий топтан давлатлар қаторида уз эзгу мақсадларимизга эриша оламиз.

Бундан икки йил мукаддам **"Тояга қдрши факат гоя, фнқрга қарши факт фикр, жаҳолатга қдрши факат маърифат билан баз^сга қиришиш, олишиш мумкин"**, деган шиорни бежиз уртага ташлаганимиз йук.

Хуш, шундай экан, ёт **гояга қдрши биз уз олижаноб гоямиздан** қандай фойдаланяпмиз? Хусусан, мактабларда, академик лицейлар ва касб-хунар коллежларида, олий *fysja* юртларида, жамиятимизнинг барча қатламларида бизга мутлақ о бегона булган задалри интилшларга, хуруж ва даракатларга биз қандай қарши чик>сокдамиз? Ва бунда нимани, қандай рояларни узимизга қурол қилиб олмақдамиз?

Олдимизда турган энг мудим масалалардан бири — бу одамлар ^з фикрини айтишга, эркин фикрлашга у^ргани-

ши зарур. Яъни, **фикрга қдрши фикр** бўлиши керак. Мени қупрок. безовта қилаётган нарса дам шу. Бу борада қайси мактабда, қ.айси олий укув юртида қандай тажрибалар бор? Ёшларимизни эркин фикрлашга, бақсалашишга ургатяп-мизми?

Учинчи масала — жаҳолатга **қдрши маърифат**. Бу уринда асримиз бошида халқни маърифат ва миллий уйюнишга қорлаган жаҳидчилик даракати намояндалари даётини, ижодини, интилишларини урганиш, уларнинг бугунги қундаги модияти ва адамияти дақида дам гапиришимиз зарур, деб уйлайман. Уларнинг мероси бугун қайси дарсликка, қ.ай даражада қиритилган, қ.андай уХитилмоқда? Умуман айтганда, маърифий озук.а қандай бўлиши керак? Болаларимиз ^қиётган қитобларда маърифат зиёси борми, биз истаётган миллий Қурур, миллий мафқура, миллий БОЯ уларда ётарли даражада ақс ётганми?

Хозирги вавдқа Ўзбекистонда 550 минг уЖитувчи фаолият қурсатмоқда, яъни зиё таркатмоқда. Беш миллиондан ортик. фарзандларимиз мактабларда, турли билим юртларида таълим олмақда. Уларнинг тарбияси дақида уйлашимиз, ёшларимизнинг бахтли қелажаги учун қайгуришимиз, ёш наслимизни миллий қоя ва миллий мафқура билан қуроллантиришимиз керакми-й^қми? Мени қийнайдиган нарса шуки, мустанциликка эришганимиздан буён, мана, тукқиз йил у^япти, лекин, афсуски, ташвиқ.от-таршбот ишларида бизга асос, "қурол" бўла оладиган манба дали яратилгани йуХ-

Азиз биродарлар, қилиб ^йинглар, маънавий, қудий дунёда қеч қачон бушлик. бу"лмайди. Жамият даётида СОғлом гоя устувор булмас экан, албатта ёт, зарарли таъсирлар суқилиб қиришга даракат қилади. Бу — қруният.

Айниқ.са, бу хавф биз учун қидоятда қучли. Қунки халқимизнинг табиятида соддалиқ, ишонувчанлик хусусиятлари устун. **Агар мендан, дунёдаги энг содқа, энг оққунгил миллат қим, деб сураса, ўзбек миллати, ўзбек халқи деб айтган булар эдим.**

Шу маънода айтмоқчиманки, қетдан таъсир қурсатаётган мафқуравий таъйиклар аслида бизнинг миллатимиз,

дину эътиқримиз учун тамомила зид, аммо улар турли йуллар билан юртимизга кириб келяпти. Чунки уларнинг орқасида катта куч, катга маблаг турибди. Бу кучларнинг мақсади — тинчлигимизни бузиш, танлаган йулимиздан кайтариш, уз таъсирини утказиш, Ўзбекистонга ҳукмронлик қилиш.

Миллий давлатчилигимизга, маънавий даътимизга, тинч-осойишта турмушимизга бўлаётган турли тадидлар, дар хил йуллар билан бизга таъйик. утказишга уринаётган ёвуз "таълимот"ларга қарши қандай усул билан қурашиш мумкин? Фақат гоё воситасида, фақат маърифат билан. Шу маънода бутун халкимиз, ҳамоатчилигимизни маърифат, маънавият билан, миллий гоё билан қуроллантиришимиз лозим.

Шу уринда яна бир мисолга мурожаат қилдик: муваддас ислом динимизни бу вадар юксак даражага қутарган, ривожлантирган, халқчил тарзда дунёга ёйган, бу йулда узларидан улмас илмий-фалсафий мерос қилдирган бизнинг ота-боболаримиз эмасми? Бухорийлар, термизийлар, форибийлар, накшбандлар эмасми? Энди бугун қимдир, қадқандир қилиб бизга ислом таълимотини ургатадими?

Мана, бу йил дам, иншооллод, бутун халкимиз билан биргаликда ана шундай улут алломаларимиздан Имом Абу Мансур Мотурудий, Бурдониддин Марринонийнинг тававаллуд туйларини қенг қишпонлаймиз. Айтмоқчиманки, биз уз аътимизни аждодларимиз дини бўлган муқдвдас ислом динисиз тасаввур этолмаймиз.

Мен қинда бир манбада қидим: уша урта асрларда дам дин адқомларини уъз Баразли манфаатлари йулида нотурри таъшин қилган турли оқамлар бўлган экан. Мотурудий ва Мартноний қабидиний ва дунёвий илмлардан қуқур бохабар бўлган ашюмаларимиз сиёсий мақсад йулида дин мохиятини бузиб қурсатган бундай оқдмларга қарши уз сазини, аз муносабатини қилдирган, уларнинг қиёфаларини очиб ташлаган. Шу маъзуда қитоблар ёзиб қоддиришган.

Афсуски, қуҳна Шарқда довуқ таратган бу улур инсонларнинг шарафли ҳаёти, ибратли таълимоти дақдқа тудад

маълумот берадиган эътиборга молик бирон қитоб узимизда дали яратилганича йуқ уларнинг қамматли асарлари ҳам нашр этилмаган. Ваҳрланки, халкимизда шундай қитобларга катта эҳтиёж бор. Бу зотлар қандай улур мутафакқир бўлганини, қандай эзгу ишлар қилганини халқимиз, айниқса, ёшларимиз атроқлича қилишлари лозим.

Шу соҳа мутахассисларини сафарбар этиб, уларнинг бошини қувуштириб, ана шу ноёб илмий меросимизни қуқур урганиш, нашр этиб, халқда етқизишни жадаллаштириш зарур.

Миллий мафқуранинг яна бир муҳим шарти — бу узликни англашдир. Узликни англаш дегавад, мен тарихий хотарани тиклаш, насл-насабимиз қим эканини, қимларнинг вориси эканимизни англаб етишни, шундан қелиб қикиб, узимизга ҳос, узимизга мое қамият барпо етишни тушунаман. Маънавият, мафқура борасида четдан қу"р-қуруна нусха қуқуриб, бирон натижага эришиб бўлмайди. Чунки бизнинг дунёқарашимиз, халқимизнинг тафакқури, турмуш тарзи ниҳоятда азига ҳослиқи билан ажқалиб туради.

Қолаверса, ҳуқуқдй-демократик давлат қуриш, уни шакллантириш қараёни дар бир мамлакатда узига ҳос тарзда қечади. Шу маънода биз Узимизга ҳос ва угзимизга мое давлат, қамият қурамиз, деб беқиз айтаётганимиз йуқ-Биз шарқна тарбия қурганмиз, уз одатларимиз, анъаналаримиз, уз бетакқор инсоний табиатимиз маъжуд.

Айтинг-қи, биздагвадй ранг-баранг, инсонпарвар қадриятлар яна қаерда бор? Андиша, муруват, меҳр-оқибат, орият, ибо ва ҳаё, мулозамат, деган сузларни бошқд бир тилга таржима қилиш мумкинми? Халқимизнинг инсонийлик қазилатларини азидда намоён этадиган бундай атамаларни бир-бир санаб, юзлаб мисоллар қелтириш мумкин. Шундай экан, барпо этаётган давлатимиз, қелажақимиз илдизи теран тарихимизга, бетакқор маданиятимизга, ноёб қадриятларимизга, юксак мақсадларимизга монанд бўлиши лозим.

Муҳтарам мажлис қатнашчилари!

Қуриб турганимиздек, миллий ҚОН, МИЛЛИЙ мафқура масаласи тоят мураккаб, серқирра муаммо. Яна бир бор

к.айтариб айтаман, фикрлар хилма-хиллиги, айна бир масалага турлича к.арашлар, ранг-баранг ёндашувлар жамият учун сув билан хаводек зарур. Бунинг учун барча шарт-шароитларни яратиб бераверамиз.

Лекин, шу билан бирга, миллий гоё давлатимиз, жамиятимиз, халкимизнинг юксалиши йулида, буюк келажак барпо этишдек эзгу максадга эришиш ва жаҳон х.амжамиятида узимизга муносиб **обру-этибор топишимизда бирлаштирувчи куч — кднот** булиш шарт.

Бир томондан, миллий гоё ягона ҳукмрон давлат мафкураси даражасига кутарилмаслиги, иккинчи томондан, миллий коё, миллий мафкура турлича қарашцаги барча одамларни, партиялар ва жамоат ташкилотларини **юрт тинчлиги**, Ватан **равнаки ва** халк. **фаровонлиги** йулида бирлаштирувчи байрок. булиши, миллат, жамият ва давлатнинг муштарак манфаатларини у"зида мужассам этиш лозим. Бир кдрашда, бир-бирига турри келмайдиган, лекин фалсафий-хаётий нуктаи назардан кдрама-кдрши томонларни бирлаштирувчи куч, РОЯ борлигини узимиз учун аник, тасаввур этиб олишимиз зарур.

Бугунги мажлисимизда илму фан вакиллари — файласуф ва тарихчилар, сиёсатшунос ва социологлар, педагог ва психологлар, элимизнинг хурматли адиблари, журналистлар, умуман, маърифат масалалари билан шурулла-ниб келатган зиёлилар миллий мафкура муаммолари хусусида уз фикр-мулохазаларини билдиришци.

Уйлайманки, бугун муҳкама кдпашаётган масаланинг маъно-мазмунини чуқур идрок этиб, якуний бир ҳужжат, яъни **Миллий испцлол мафкураси концепциясини** тайёрлаш билан шурулланадиган махсус ишчи гуруҳи тузишимиз лозим.

Бу гуруҳ. миллий РОЯ, миллий мафкура хакида ҳрзиргача эълон кдлинган тадк.ик.отлар, китоблар, матбуотдаги чиқишларни, бугунги йирилишмизда баён этилган фикр-мулох.азаларни умумлаштириши, яхлит бир илмий концепция ҳрлига келтириши зарур.

Тақор айтаман, бу жуда катта меҳдат, билим, чуқур мушоҳада талаб этадиган иш. Албатта, ик.тисодиётнинг

х.ам, бошқд сох.аларнинг х.ам жамиятимизда ^з урни бор. Лекин миллий РОЯ, МИЛЛИЙ мафкура масаласи биз учун, таъбир жоиз бўлса, даёт-мамот масаласидир.

Миллий гоё бўлса, мақсад ойдилашади. Эзгу мақсад эса з^ар бир кишини сафарбарликка даъват этади, **жамият-ни янада бирлаштиради. Уз миллий гоёси, миллий мафкурасига эга бўлган давлат мустажкам, қудратли ва обод бўлади.** Шунинг учун бу борада иккиланиш, сусткашлик, узи-буларчилик, лоқайдликка асло йул кд^йиб бўлмайди.

Ишончим комилки, жамиятимизда фидойи, билимдон, ватанпарвар, СОЕЛОМ тафаккурга эга бўлган зиёли одамларимиз кугг. Олдимизда турган энг муҳим вазифа — уларнинг изланиш ва интилишларини Ватан манфаатларига дахлдор эзгу макрад сари йуналтириш, шу негизда миллий мафкурамизнинг асосий тамоилларини яратиш ва халкимиз онгига сингдиришдан иборат.

Миллий истикдол мафкураси концепцияси устида ишлаш ва уни тайёрлашда куйидаги амалий масалаларга алоҳида этибор бериш зарур:

1. Бу ишни амалга ошириш учун авваламбор аник, режа, аник. мақ.садни белгилаб олиш лозим. Миллий мафкурани оддий инсон онгига етказиш макрадида уни **оддийликдан мураккабликка** к.араб борадиган меъёрда ёритиш, босқдчма-босқдч асосда ифодалаш даркор.

2. Одамларнинг бугунги к.арашларини инобатга олган ҳ.олда уларнинг бу масалани англаш, моҳиятини идрок эта олиш даражаси ва савиясини узимизга аник, тасаввур кдпишмиз керак;

3. Бу муҳим ишни бошлашдан аввал жамиятнинг мафкура тушунчасига муносабатини аниқлаб олиш, барча тоифаларнинг кдрашларини цамраб олиш, уларни куз унгимиздан утказишимиз зарур;

4. Концепциянинг сифати ва келгусидаги самараси — таъсири, аввало, унинг устида ишлайдиган гуруҳ. аъзоларининг тайёргарлик даражасига, уларнинг бу масаланинг

тарихи, ахамияти, жамиятимиз учун зарурлигини кай даражада тушунишига бошиклигини оддиндан тасаввур килишимиз керак.

Мана шу жшатларни эътиборга олмаодан, айникса, бу ишга жалб этилган одамларнинг билим даражасини узимизга якдош тасаввур килмасдан туриб, уни бошлаш мақсадга мувофиқ эмас. Чунки миллий гоё, миллий мафкура борасида пухта ушамай босилган кадам мутлақ тескари натижа бериши мумкин.

Барчангизга ана шу концепцияни яратишдек эзгу мақсад йулида куч-райрат, ишларингизда омад тилайман.

Миллий истиқлол мафкураси концепциясининг асосий тамойилларига бағишлаб илмий ва ижодий жамоатчилик вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 2000 йил 6 апрель

ШАХИДЛАР ХОТИРАСИ - МАНТУ БАРХАЁТ

Ассалому алайкум, азиз ватандошлар!

Қдрли меҳмонлар!

Хурматли оқ,соқ,оллар!

Авваламбор, мана шу гал майдонда тупланиб турган, узок-яқиндан келган, бугунги эзгу ишга дахлдор булган сиз, азизларга, сизлар оқдди бутун халқимизга чин калбимдан узимнинг хурмат-эҳтиромимни изхор этмокчиман.

Хурматли жамоат!

Шахид кетган аждодларимиз хотирасига баиилланган, юят қдқал муддатда қад ростлаган бу едгорлик мажмуини айнан шу жойда — Қўғри-Қўғ тарихий вокзалларга гувоҳ булган қадимий Бузсув соҳлида барпо этганимиз бежиз эмас, албатта.

Одамларнинг юрагида мудхиш из қолдирган қатагон йилларида бу қўғимсиз жарлик — Алвасти қурик деб совуқ ном олган, инсон қалбига қуриқ соладиган бу қдровсиз жойда халқимизнинг минглаб асқ фарзандлари отилган, бекафан, бежаноза, ном-нишонсиз қумиб ташланган.

Миллатимиз фахру ифтихори булган Абдулла Қодирий, Абдурауф Фитрат, Абдулхамид Қўлпон сингари юзлаб улуғ зотларнинг ҳам шу ерда қатил этилганини яқингача қўғчилик билмас эди.

Зулм ва зуравонликка қурилган мустабид, бешафқат тузум даврида қўғлигини, миллат қадр-қимматини теран англаган, ижтимоий-сиёсий онги юксак, халқни уйютишга, халқни бошқаришга қодир булган, маърифат ва маънавият йлида фидойилик қурсатган барча ақл-заковат соҳибларининг жасадлари мана шу тепалик ва жарлик-

ларда ном-нишонсиз крлиб кетган. Мана шулар каторида сиёсатдан мутлако узок; булган, минг-минглаб оддий деҳдонлар, хунарманд-косиблар, ишчи-хизматчиларнинг бегунох. қурбон булиб кетгани тасаввурга дам сирмайдиган аянчли бир ҳрлдир. Ана шу азиз аждодларимизнинг арвохлари шунча йиллар давомида халоват ва ором топмасдан, мана шундай кунларни кутар эди.

Биз уларнинг ушалмаган орзу-армонлари олдида, орадан шунча вақт утган булса-да, хали-хануз дил яраси битмаган, қуз ёшлари тинмаган, уша айрилиқнинг дарду рами билан яшаб келаётган кавму қариндошлари, яқинлари, зурриётлари олдида, Яратганимиз олдида бугун уз инсоний бурчимизни адо этмоқдамиз.

Азиз юртдошлар!

Жафокаш халкимиз асрлар давомида не-не оғир синовлар, машаққатли кунларни қурмади. Уз озодлиги, эркинлиги, тинч ҳаёти йулида қурашиб, беҳисоб қурбонлар берган ота-боболаримиз жасорати тарихий хотирамиздан ҳеч қачон учмайди.

Айниқса, машъум 1937-1953 йилларда содир этилган бедодликни тасаввур этиш учун Ўзбекистан бўйича қарийб 100 минг киши қатагонга учраб, 13 минг нафари отиб ташланганини эслаш қифоя.

Инсоний кадр-қдммати топталган, ҳаёти поймол этилган бу одамлар орасида юртимизда истиқомат қилган деярли барча миллат ва элатларнинг вакиллари бор эди.

Шу даврда қанча-қанча одамларнинг уз оиласидан жудо булгани, аёллар беваликка, г^дақлар етимликка маҳкум этилганини инобатга олсак, халкимиз бошига тушган бу фожиянинг микёси янада яқдол намоён бўлади.

Барчамизнинг тақдиримизга дахлдор булган тарихий адолатни тиклаш, халчимиз ва миллатимизнинг ЯҚ.ИН утмишдаги ҳ.али-ҳ.ануз сир булиб келаётган ёпик, сах.ифаларини тула очиб бериш, шу тарихдан сабоқ; чиқариб, бугунги ва келажак ҳаётимизга онгли қарашни шакллантиришда мана шу ёдгорлик ва амалга ошираётган эзгу ишларимизнинг алоҳ.ида урин тутиши шубдасиз.

Аслида, биз қ#лга қиритсан мустацилликнинг моҳдияти ҳ.ам узлигимизни англаб, уз тақдиримизни уз қулимизга олиб, миллатимизнинг кадр-қиммати, унинг шаъни ва рурурини тиклаб, асрий адолатни қарор топтириш ва халқимизнинг обр^эътиборини янада юксалтириш, демакдир.

Бугун ана шу олижаноб мақсад йулида яна бир қутлук қадам қуйилди.

Биз бугун шу табарруқ зиёратгоҳда туриб, озод ва эркин Ватан учун жон берган шахддлар руҳи оадида бош эгиб, уларга уз ҳурмат-эҳтиромимизни бажо этамиз.

Бу зиёратгоҳ.ни биз қатагон қурбони булган, жисми олис-олисларда қрлиб кетган Мах>судхужа Бех.будий, Мунаввар қори, Усмон Носир, Убайдулла Ҳу^жаев, Сайд Аҳрорий, Боту, Исҳрқхон Иброт, Элбек сингари юзлаб юртдошларимизнинг ҳ.ам рамзий мазори сифатида қ.абул қд.МОРИМИЗ қерақ, деб уйлайман.

Мана шу жойдаги минглаб инсонларнинг шу қунгача қирқираб ётган руди қоклари бугун барчамиздан, эзгу ишларимиздан рози булиб, шояд ором топан булса, ажаб эмас.

Йилларида қурбон булган ота-боболаримиз хотираси олдида ^з инсоний бурчимизни бажо келтириб, шу муқорак жума тонгида қилган барча дуои фотиҳаларимиз, илоё, ижобат булсин.

Бугунги маросимда узок-яқиндан қелган ҳамюртларимиз ва меҳмонларимиз орасида Ватанимиз озодлиги, бе-Ғубор ҳаётимиз, авлодлар бахт-саодати йулида қурбон булган инсонларнинг қариндош-уруёлари, ёру биродарлари иштирок этаётгани тарихимизда адолатнинг яна бир саҳифаси тикланаётганидан қалолатдир.

Биз буни уша қдтагон йилларида эзилган, кадр топмаган қанча-қанча одамлар орзиқиб қутган қутлук қунларнинг тантанаси, деб қ.абул қилмонимиз дарқор.

Азиз дустларим, биродарларим!

Щу қурилиш давомида утганлар руҳ.ини ёд этиб, минглаб юртдошларимиз, мухтарам нурунийларимиз, зиёлиларимиз, адабиёт ва санъат аҳди, турли қасб эгалари ҳашар-

лар уюштириб, беБараз меҳнат кллгани — алоҳида эъти-бор ва таҳсинга сазовор.

Мана шундай бебаҳр ва буюк инсоний фазилатларга эга бўлган, барча хайрли ишларга доимо тайёр, калбида меҳр-окибат туйғуси ҳеч қачон сунмайдиган, озодлик йули-да жон берган фарзандларининг табарруқ номларини ^з хотирасида ҳамиша саклаб келадиган, бағрикенг, виждо-ни уйғоқ. хаттимиз асло кам бўлмайди, иншоолло.

Мухтарам юртдошлар!

Бугунги унутилмас, савобли ва тарихий бир воқеанинг асосий ишгирокчилари бўлмиш мана шу ёдгорлик маж-муини бунёд этган моҳир курувчилар ва кули гул усталар-га, меъмор-мудандисларга чин қалбимдан ташаккур бил-дираман.

Гўзал боғ-роҳлар яратиб, бу жойни обод қилишга қат-нашган қадимий Юнусобод аҳлига, барча ҳамшахарлари-мизга таъзим қиладман.

Шу улр¹ ва беБараз ишларга ҳисса қўшган қўлларингиз дард қурмасин, бошингиз омон бўлсин!

Азиз ватандошларим, мухтарам юртдошларим!

Шу лаҳза, заларда ҳаммамизнинг қўнғилимиздан кечаёт-ган бир туйғуни ифода қўшиб айтмоқчиман: шаҳидлар-нинг руҳи шод, охиратлари обод бўлсин.

Юртимиз тинч, осмонимиз мусоффо, озодлик ва ис-тиқлолимиз абадий бўлсин!

*"Шаҳидлар хотираси" ёдгорлик мажмуининг очилишига бағишланган маросимда сузланган нотица,
2000 йил 12 май*

^ЗГАРИШ ВА ЯНГИЛАНИШ - ТАЛАБИ

Ассалому алайкум, хурматли депутатлар!

Бугунги сессияда халъушиз, жамиятимиз ва давлати-мизнинг эртанги хаётида хукукий асос б^лладиган хужжат — яъни Олий Мажлис томонидан 2000-2002 йилларда қабул қилинадиган қрунлар мажмуаси ҳақдаги лойиҳа муҳокама этилмоқда. Шундай экан, авваламбор, депутатлар, сайловолди курашларида қатнашган сиёсий-ижтимоий қучларнинг раҳбарлари муҳокамада фаол иштирок этиши, ушунда сайловчиларга берган ваъдаларини яна бир бор эслаб, шулардан қелиб қикиб, ушбу дастурни такомиллаштириш ва бойитишга ҳисса қушиши лозим.

Шуни яхши билишимиз керакки, халқимиз бу юксак минбардан айтилаёпан ҳар бир фикрни алоҳида диққат билан кузатади. Мух.окамада иштирок этган депутатлар-нинг фикри, киритган таклифлари шу тарифа кенг жамо-атчиликка етиб боради.

Масалага шу нуктаи назардан Караганда, дастурда кузда тutilган мухuм масалалар, келгуси иккu ярuм йиллик муд-датдаги фаолиятимиз асослари, уз олдимизга куйган мак.-садлар жамиятнинг орзу-интилишини, халцимиз муддао-сини ^зида тулик ифода этганми-йу^дми? Турли ижтимо-ий к.атламлар, сиёсий кучлар уз манфаатларини унда мужассам этганми? Халк. вакили сифатида парламентда утирган х.ар бир депутатнинг сиёсий, ижтимоий, иктисо-дий, маънавий содадаги фикр-уйлари шу дастурда намо-ён булганми? Улар шу асосда фаолият курсатса, халк.нинг, сайловчиларнинг ишончини окдай оладими?

479

ИСЛОМ КАРИМОВ

лар уюштириб, бегараз меҳнат килгани — алохида эътибор ва таҳсинга сазовор.

Мана шундай бебахр ва буюк инсоний фазилатларга эга булган, барча хайрли ишларга доимо тайёр, калбида меҳр-окибат туйгузи ҳеч қачон с[^]нмайдиган, озодлик йулида жон берган фарзандларининг табарруқ номларини уз хотирасида ҳамиша саклаб келадиган, бағрикенг, виждони уйғок, халқимиз асло кам булмайдиган, иншоолло.

Мухтарам юртдошлар!

Бугунги унутилмас, савобли ва тарихий бир воқеанинг асосий иштирокчилари булмиш мана шу ёдгорлик мажмуини бунёд этган мохир курувчилар ва кули гул усталарга, меъмор-муҳандисларга чин калбимдан ташаккур билдираман.

Гузал боҒ-роНиар яратиб, бу жойни обод килишда катнашган кадимий Юнусобод ахлига, барча хамшахарларимизга таъзим қиламан.

Шу улур ва бегараз ишларга хисса кушган кулларингиз
дард кўрмасин, бошингиз омон бўлсин!

Азиз ватандошларим, мухтарам юртдошларим!

Шу лах.заларда х.аммамизнинг кунглимиздан кечаётган бир туйгуни ифода кдпиб айтмоқчиман: шахддлар-

нинг руҳи шод, охиратлари обод бўлсин.

Юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо, озодлик ва истикдолимиз абадий бўлсин!

*"Шсцидлар хотираси" ёдгорлик мажмуининг
очилишига башияанган маросимда сузланган нутк,
2000 йил 12 май*

ЎЗГАРИШ ВА ЯНГИЛАНИШ - ^АЁТТАЛАБИ

Ассалому алайкум, хурматли депутатлар!

Бугунги сессияда халкимиз, жамиятимиз ва давлатимизнинг эртанги ҳаётида ҳукукий асос буладиган ҳужжат — яъни Олий Мажлис томонидан 2000-2002 йилларда қабул қилинадиган қонунлар мажмуаси ҳақидаги лойиҳа муҳокама этилмоқда. Шундай экан, авваламбор, депутатлар, сайловолди қурашларида қатнашган сиёсий-ижтимоий кучларнинг раҳбарлари муҳокамада фаол иштирок этиши, ушанда сайловчиларга берган ваъдаларини яна бир бор эслаб, шулардан келиб чиқиб, ушбу дастурни такомиллаштириш ва бойитишга ҳисса қушиши лозим.

Шуни яхши билишимиз керакки, халкимиз бу юксак минбардан айтилаётган ҳар бир фикрни алоҳида диктат билан қўзатади. Муҳокамада иштирок этган депутатларнинг фикри қиритган тақлифлари шу тариқа кенг жамоатчиликка етиб боради.

Масалага шу нуқтаи назардан қараганда, дастурда қўзда тутилган муҳим масалалар, қелгуси икки ярим йиллик муддатдаги фаолиятимиз асослари, ўз олдимизга қўйган мақсадлар жамиятнинг орзу-интилишини, халкимиз муддосини ўзида тулик қифода этганми-йўқми? Турли ижтимоий қатламлар, сиёсий кучлар ўз манфаатларини унда мужассам этганми? Халқ вакили сифатида парламентда утирган ҳар бир депутатнинг сиёсий, ижтимоий, иқтисодий, маънавий соҳадаги фикр-ўйлари шу дастурда намоён бўлганми? Улар шу асосда фаолият қўрсатса, халқнинг, сайловчиларнинг ишончини оқлай оладими?

Дастурдаги устувор масалалар — кабул килиниши ре- жалаштирилган крнун ва зоакжатларда зедр бир сайловчи- нинг аник бир кишлок. ёки туман микёсидаги эзгу ният- лари акс этадими? У бошдан кечираётган муаммолар дас- турда камраб олинганми? Менимча, масалага шу нуктаи назардан караш керак. Агар кимда-ким уз зиммасига юк- ланган вазифалар ечимини ушбу хужжатдан топа олмаса, албатта, уз таклифини киритиши лозим.

Аслида, депутат дегани халкимизнинг вакили ва шчмо- ячиси деганидир. Лекин зфр бир партия бу борадаги уз мақсад-муддаосини амалга оширишца, табиийки, узига хос йул тутати. Умумий мақсад эса битта: авваламбор, мана шу юртимизнинг тинчлиги ва осойишталигини таъмин- лаш, бу йулда курашиш, керак булса, жонни фидо килиш. Нега деганда, тинчлик — дунёдаги энг бебахр неъмат. Тинчлик ва осойишталик, акд-идрок устувор булмаса, даётда з^еч нарсага эришиб булмайди.

Модомики, биз Ватанимиз равнак. топиб, таракдий эт- ган мамлакатлар каторига киришини, фарзандларимиз баркамол булиб улгайишини истар эканмиз, бу мақсад олдимизга куп-кбш вазифаларни к^яди. Токи, биз кураёт- ган жамиятда одамлар, энг ривожланган мамлакатларда- ги каби, эркин ва фаровон яшасин. Бунинг учун эса эр- кин, фаровон зфётни бунёд этиш керак. Мана шу эзгу интилиш йулидаги сафарбарлик хаммамизни бирлашти- ради, миллий мафкурамизнинг асоси зфм ана шу мақсад- га эришишга царатилган.

Биз бугун фикрлар зошма-зошлиги мавжуд булган де- мократик жамият куряпмиз. Шундан келиб чиксак, ушбу дастур з^ам турли катламлар, ижтимоий кучларнинг инти- лишларини ^зида мужассам этадиган сиёсий партиялар ва даракатларнинг царашларини ифода килиши зарур.

Масалан, Миллий тикланиш партиясини олайлик. Бу партиянинг, менинг назаримда, бопшцалардан фаркди ула- рок., халкимизда миллий узликни англаш, миллий Фурур ва ифтихор туйгуларини юксалтириш з^акида купрок. К.ай- руриши табиийдир.



"Биз киммиз? Кимнинг авлодимиз? Миллатимиз нима зшсбидан улур булган, дунёга танилган? Бугун дунёга чи- кишнинг к.андай имкониятлари бор? Келажаги буюк дав- лат куришни ният килган эканмиз, бунинг учун кандай з^аётгий асослар мавжуд?" деган саволларга жавоб топиш — Миллий тикланиш партиясининг асосий фаолият йуна- лишига айланиши керак. Миллий тикланиш дегани, бу — миллатни, унинг каддини, кадрина, зогрматини, кадри- ятларини тиклаш, демакдир.

Буни тор маънода эмас, балки миллатнинг нуфузини тиклаш, деб тушунмок. керак.

Бу — халкимизнинг бугун увиб-етилиб келаётган он- гини, ФурурННН уйкотиш, цадр-кимматини жой-жойига к^йиш, демакдир. Шу маънода, бу партия, аввало, узи- нинг чинакам тарафдорларини топиши керак. Унинг изи- дан юрадиганлар, биринчи навбатда, зиёлилар, миллат учун жон куйдирадиган фидойилар булмога керак.

Биз якинда бунёд этилган "Шая;идлар хотираси" ёд- горлик мажмуининг очилиш маросимида биринчи навбат- да кимларни эсладик? Авваламбор, шу юрт, шу миллат учун курашган ва шу йулда жон фидо этган зиёлиларни ёд этдик. Халкимизнинг, миллатимизнинг мана шундай фидойилари хотирасини, номини абадийлаштириш, би- ринчи галда, Миллий тикланиш партиясининг вазифаси эмасми?

Демокчиманки, ^ар бир партия, сиёсий з^аракат, з^ар бир инсон уз вазифасини анщ-равшан билиши лозим.

Явушда Ватан таракдиёти партияси билан Фидокор- лар партияси, мацсад-муддаоси, маслагидан келиб чикиб бирлашди. Улар бугун янги низомини тасдиклаш арафа- сида турибди. Хуш, бу низомда, Уз дастурида улар нима- ларни ифода килмокчи?

Ёки Халк. демократик партиясини олайлик. Унинг дас- турида халкимиз манфаатларини химоя килувчи роялар к.ай даражада у"з ифодасини топган? Бу интилишлар бош- к.аларникидан нимаси билан фарк. килади? Уз навбатда

бу партиянинг устувор гоялари бугунги мудокама кдши-наётган дастурда к.ай даражада акс этган?

Бу гапларни айтаётганимга сабаб шуки, агар дедкрн-дан, мана шу партияларнинг бир-биридан фаркд нимада, деб суралса, ишончим комилки, аник, жавоб бера олмай-ди. Иккаласи дам демократии, бири — миллий, бири — халк. партияси дейди-ю, аммо фаркд* нимада эканини билолмай боши к.отади.

Мен истардимки, бугунги мудокамада дар бир партия Ёз фикрлари, гоялари оркали бир-бири билан бадсга ки-ршпсин, умуммиллий дастурдан уз макрадлири купрок.жой олиши учун курашсин. Чунки партиялар факдт мана шу йул билан халк; ишончини крзонади, жамиятга хизмат кдлади. Демокриманки, мана шу дастур тайёрландими, уни кенг ва атрофлича мудокама кдпиш лозим.

Умуман, биз кдбул кдшаётган крнун лойидаларини, уларнинг мазмун-модиятини, нима максадга хизмат к#ли-шини ва к.андай мудокама этилаётганини кенг жамоатчи-лик билиб борса, ёмон булмас эди. Керак булса, бунинг учун Олий Кенгашнинг махсус нашрини ташкил этиш зарур. Негадеганда, "Халк.сузи" газетасининг дамма крнун лойидаларини ёритишга имконияти камлик щиади. Кр-л аверса, газетанинг у'з вазифаси етарли. Шунинг учун "Халк. сузи" газетаси кршида Олий Мажлис қ.абул кдлган к.онунлар чоп этиладиган махсус бюллетень ташкил этиш максадга мувофик., деб уйлайман. Кимда-ким к.онунчи-лик билан шуруланса, марх.амат, мана шу нашрдан уни кдзиктирган саволларга жавоб изласин. Шахсан мен уни кугфок. одамларимиз укдб, крнунларимиз, крнунчи-лигимиз х.акдца тасаввурлари кенгайишини истар эдим.

Азиз д^стлар!

Шу уринда сизларнинг эътиборингизни бир мухим ма-салага к.аратмокчиман.

Бизнинг жамиятимиз тез суръатлар билан узгаряпти. Одамлар маънавий улБайиш й^лида илдам к.адам ташла-япти. Бу — узокри к^злаган сиёсатимиз, эзгу мак,сад йули-даги интилишларимиз натижасидир.

Шуни яхши англаб олишимиз зарурки, даёт ^згариши билан, одамларимизнинг аввалги сиёсий ва маънавий онги улгайиши билан, бизнинг парламентимизнинг ташкил эти-лишида дам, унинг фаолиятида дам тегишли узгаришлар б^лиши табиийдир.

Шу долатларни назарда тутиб, мен доимий асосда иш-лайдиган икки палатали парламент тизимида утиш такли-фини киритмокчиман.

Яъни, биз 2004 йилда буладиган сайловларда парла-ментни икки палатали килиб ташкил этишимиз лозим. Бунда куйи палата — Олий Мажлис партиялар вакиллари ва мустак.ил депутатлардан сайланади. Сиёсий партиялар ва адоли йигилишлари унта §з вакиллари у^тказди, улар парламентда доимий равишда ишлайди.

Албатта, уларнинг сони дозиргидек 250 нафар эмас, камрок. булади. Бу — кейин алодида дал буладиган маса-ла. Мудими шуки, янги шакдцаги парламентда мутахас-сис депутатлар фаолият курсатади, яъни у профессионал парламент булади. Биз у^йиб-улгайиб, бугун шу даражага етиб келдик. Энди малакали дукук.шуносларимиз, ик.ти-содчиларимиз, сиёсатчиларимиз етарли. К.онун яратишда аввало, даётни яхши биладиган, сиёсатни чукур тушуна-диган дукук.шунослар, сиёсатчилар, иктисодчилар ва му-тахассис вакиллар ишлаши даркор.

Профессионал парламент турли тоифалар, сиёсий партия ва даракатлар вакиллари воситасида жамиятдаги мавжуд сиёсий-ижтимоий к.арашларни узида акс эттира-ди. Вакиллар эса мана шу мудташам бинода ишлаб, крнун-лар устида бош кртиради. Мак.сад шуки, улар дунё таж-рибасини, к.айси мамлакатда қ.андай крнунлар бор, улар-нинг к.андай афзал жидатлари мавжуд, бугунги замон нимани талаб к.илмокда — барчасини ургансин, ибратли жидатларини даётга татбик. этсин.

Шу уринда мен юк.ори палатанинг таркибий тузилиши ту^рисида дам уз фикрларимни баён этмокчиман. Юк.ори палата таркибини вилоят, шадар ва туманлардан мадал-

лий кенгашларга сайланган депутатларнинг вакиллари ташкил этади.

Мисол учун, Қдшқадарё вилоят кенгашига сайланган депутатлар, шаҳар ва туманларда сайланган ноиблар ҳдсо-бидан вилоят микёсидаги йигалишца ана шу кенгашлар-нинг олти-етти нафар энг ишончли вакили мамлакат пар-ламентининг юкрри палатасига сайланади. Улар юкрри палатада шу вилоятнинг манфаатларини химоя қилади.

Албатта, юкрри палатага сайланган вакиллар уз вило-ятларидаги ҳақдидай аздловни яхши билиши, унинг имко • ниятлари, муаммолари ҳ.ақдца етарлича тасаввурга эга, бир с^з билан айтганда, ҳ.аётнинг ачиц-чучугини татиб курган, ҳар томонлама тобланган кишилар булиши керак. Ме-нинг яна бир таклифим бор: юкрри палатага ҳар қайси вилоятдан сайланган депутатларнинг сони бир хил були-ши керак. Мисол учун юкрри палатага Самарқанддан етти нафар вакил сайландими, Сирдарёдан ҳам, Жиззахдан ҳ^м, куйингки, барча вилоятлардан, унинг катта-кичиклига, аҳрлисининг сони оз-қушгагидан катъи назар, етти на-фардан вакил сайланиши керак. Бу — вилоятлар уртаси-даги тенгликни таъминлайди.

Юкрри палатага сайланган вакилларнинг асосий вази-фаси қуйи палатада тайёрланган қрнунларни куриб чи-киш ва шунга мое равишда узларининг қарорини қабул қилишдан иборат булади.

Яна бир бор такрорлайман: қуйи палатанинг асосий вази-фаси қрнунлар устида шплашдир. Юкрри палата эса қуйи палата тайёрлаган қрнун лойихдеини, мисол учун, Фарюна ёки Қдшқ.адарё вилоятига нечовлик мое келиш-келмаслигини чуқур 5фганиб, шу асосда куриб чикиб, сунг қабул қдиади.

Шуни таъкидлаш лозимки, юкрри палата мамлақати-мизнинг барча ҳудудларига тент куз билан қ.араб, ана шу ҳудудларнинг вакиллари орқ.али ҳалқимиз манфаатлари-ни бир хилда химоя қилиши керак.

Юкрри палата фаолиятининг моҳдмтига қу^ра, уни Олий Кенгаш деб атасак, турри б^лади, деб уилайман.

Биз бу масалани умумҳалқ. муҳрқамасига қуйсак, у ҳал-қимизга маъқул келса, сайлов туррисидаги янги қрнунни ишлаб чиқамиз. Умуман айтганда, 2004 йилда булиб ута-диган сайловларга пухта тайёргарлик куриш лозим. Чун-ки парламентимиз профессионал асосда тузиладиган булса, қрнун ижодқорлиги борасидаги баъзи бир муаммолар ҳ.ам уз ечимини топиб кетади.

Хурматли ҳалқ. ноиблари!

Биз бугун ҳуқуқий давлат қуриямиз. Ҳуқуқий давлат-нинг пойдевори эса, муштаҳдеам б^лиши керак. Шу нук.-таи назардан қараганда, бизнинг олдимизда турган би-ринчи масала — бугунги қрнуний-ҳуқуқий заминимиз мус-таҳдеамми-йукми — аввало, шуни аниқлаб олиш лозим: қайси қрнунларимиз эскириб қ.одди-ю, қ^айси қ.онунлар-ни ^згартириш зарурати туқилмоқда, қ;андай янги қрнун-лар қабул қилиш долзарб булиб турибди?

Иқ&иычи масала шуки, қандай қрнунларни сира кечик-тирмай, биринчи навбатда ишлаб чиқиш керак?

Учинчи масала. Қ,онун устида ишлайдиган шахслар у^злари чиқарган қонунга бевосита масъул булиши учун нима қилишимиз лозим? Мана шу уч масаладан келиб чиқиб, эртанги қун режасини тузишимиз керак.

Бугунги фурсатдан фойдаланиб, сизлар билан яна бир масала юзасидан фикрлашиб олмоқчиман.

Бу — армиямиз, қуролли қучларимиз тарқибига 5^згар-тириш қиритиш билан боклик. масаладир. Шунини очик. ай-тиш керакки, ҳрзирги қунда бизнинг армиямиз қуп то-мондан, аввало, тарқибий жих.атдан эски совет армияси-ни эслатади. Бугун қамон, шарт-шароит 5^згарди, аммо армия, унинг олдиға қуйилган вазифалар ҳам қамон эс-қича қ.олмоқда. Иққинчи қадон уруши йилларида Бело-руссия ёки Украинанинг бепоён далаларида қандай усул-да уруш олиб қорилган б^лса, бугун ҳ.ам аскарларимизга ана шу қридаларни 5фгатиш муқлак.о ноту>ри деб ҳисоб-лайман. Чунки бизнинг бугунги миллий армиямиз олди-даги вазифалар бутунлай бопшца.

Бугун Афғонистонда кандай усулда уруш кетяпти, бунинг хулосаларини ким аникляпти? Ким бунинг устида ишляпти? Собик. совет армияси уша пайтда нима учун Афғонистондан чикиб кетишга мажбур булди? Нима учун юз минг кшшик армиянинг кулидан х.еч нарса келмади? Бугун Чеченистонда кдндай уруш кетяпти? Бу урушни хдрбий тушунчада кдндай ифодалаш мумкин?

Яъни хдѣтнинг узи армиямиз олдига янги-янги талабларни куймокда. Худо курсатмасин, бошимизга бир ОҒНР савдо тушгудек булса, биз эскича усул билан узимизни химоя кила оламизми? Шахсан узим шу масала устида икки йилдан буен уйлаб, шундай хулосага келдимки, армиямизнинг таркибий тузилишини узгартиришимиз зарур. Биринчидан, армиямиз ихчамгина булиши даркор. Бизга куп сонли армия керак эмас. Пекин мана шу ихчам, тез йириладиган, тез кутариладиган, тез харакат киладиган армия бизнинг шароитда, айникса, чегараларимиз шароитида узининг устунлигини, куч-кудратини тула намоеън этиши лозим. Биз энди Белоруссия ёки Украина худудида жанг килмаймиз. Биз Крбул ёки шунга ухшаш жойлардаги урушларда кдтнашмаймиз. Катта дивизия, беҳѣНсоб танкларни майдонга ташлаб, хдрбий хдракатлар олиб бориш ваки утиб кетди ва бошкд кдйтмас. Мен мамлакат рахбари сифатида таъкидлаб айтмокчиман: бизнинг аскарларимиз хеч кдчон чегарадан бир кадам угмайди, бошка давлатлар худудида уруш олиб бормаиди.

Агар биз Сурхондарё, Кдшкдарё ёки Жиззах чегараларида, Андижон ё Фартона тоғларида туриб, уз Ватанимизни химоя килмокчи б^лсак, уша минтакалар шароитига мое, шундай жойларда х.арбий ва жанговар х.аракатларни олиб боришга к.одир армияга эга булишимиз шарт.

Яна такрор айтаман, бизнинг аскарларимиз бирон-бир давлатнинг чегарасидан утмайди. Мен шахсан узим бунга йул куймайман. Бизга биров тегмаса, тинчлик ва озо-йишталигимизга тахдид солмаса, биз х.ам х.еч кимга тегмаймиз. Бизни тинч куйишеа, биз х.ам х.еч кимга халакит бермаймиз. Бизнинг мак.садимиз фак.ат шу.

Биз бугун армиямизнинг киѣфасини, келажagini к.андай куряпмиз? Армияни шундай кайта ташкил этишимиз керакки, авваламбор, х.ар бир оддий аскарни х.имоялаш, унинг даѣтини куз кррачиридек асраш бизнинг мук.аддас вазирамизга айланиши шарт.

Биз замонавий армия курмокчи эканмиз, уни энг таъсирчан техника ва жих.озлар, курол-яроклар билан таъминлар эканмиз, оддий аскар ёки зобит ана шу замонавий техника, курол-ярок, алока воситалари, комьютерлардан тула фойдаланишни билиши зарур. Усиб келаятган ёш авлодни, фарзандларимизни шунга муносиб к.илиб тарбиялашимиз керак. Яъни уларнинг тайѣргарлик даражаси, билими, дунѣкараши юксак булиши зарур. Шунингдек, биз факат армияда доимий хизмат килувчилар учун эмас, балки захирадагилар учун хдм алохида к.онун к.абул килишимиз керак. Захирадаги аскарларимиз етарли б^лса, куп сонли армияга хржат к.олмайди. Нега деганда, агар Ватанимизга четдан бирон-бир тахдид бошланса, мана шу захирадаги аскарлар мунтазам армия сафига келиб к^шилади. Биз зарурат турилса, зудлик билан аскарларимиз сонини уч мартагача купайтириш имкониятига эга була-миз.

Биз мана шундай профессионал армия ташкил этишимиз керак. Бу — контракт асосида хизмат киладиган армия деганидир. Яъни хар бир аскарга маош туланади.

Туланадиган маош х.ар бир кишини армия хизмати-га кизиктириб, интилишини кучайтириши керак. Агар ёшларимизда армия хизмати-га нисбатан шундай интилиш, х.авас уйронмаса, бу армиянинг к.адр-киммати булмайди. Айтмокчиманки, армия — хар бир давлат, х.ар бир миллатнинг Фурурп, ор-номуси ва шаън-шавкати-дир. Шундай экан, бу масалани биз бугун кун тартибига куймасак, эртага кеч булади.

Хозир бизнинг армиямиз Марказий Осиѣда энг кучли экани х.акида куп гапириляпти. Шунга муносиб булишимиз керакми-йукми? Умуман айтганда, бизни ким х.имоя килади? Фак.ат ва фак.ат узимиз. Шуни билиб куйинглар,

бизни биров четдан келиб димоя кдпмайди. Бирон чет давлатнинг, айтайлик, Россиянинг бирорта аскари бизнинг заминимизга келиб жанг кдлмайди. Буни дамма билиб куйсин. Узимизга, уз кучимизга, керак булса, уз кудратимизга ишонишимиз керак. Бобомиз Амир Темур бизга крдиргая меросни халкимизга тугри етказишимиз, тинчлик-осойишталикни кдцрлашимиз, шу билан бирга, замонавий техника, курул-аслахаларга эга булиш учун кушимча чора-тадбирлар куришимиз, бу йулда айрим кудратли давлатлар билан хамкорлик шартномалари тузишимиз лозим.

Фурсатдан фойдаланиб, яна бир марта айтмоқчиман, Россиянинг янги Президенти Владимир Путиннинг Ўзбекистонга ярим йил давомида икки марта келиши хам шу масала билан боғлиқ. Яъни жанубий чегараларимиз нотинч. Бу хавфни бугун ҳеч ким инкор этолмайди. Шу маънода, юртимиздаги тинчлик ва осойишталикка таҳдид солинаётган бир вазиятда биз, табиийки, кул крвуштириб туролмаймиз. Балки юртимизнинг хавфсизлигини таъминлаш учун барча зарур чора-тадбирларни кураимиз. Шунинг учун биз Россия билан икки томонлама алоқаларни мустахкамлаш, керак булса, ҳарбий-техника соҳасида ҳамкорлик кдлиш тарафдоримиз.

Бизнинг асосий мақсадимиз — юртимиздаги тинчлик ва осойишталик, ҳамжихатлик ва барқарорликни асраб-авайлашдир. Юртимиз тинч, осойишта булса, халкимиз бугунги кунидан рози булиб яшаса, эртанги кунга очик чехра ва ишонч билан қараса, бундан ортиқ мақсад ва саодат борми ўзи?!

Эътиборингиз учун раҳмат!

Иккинчи чақириқ Ўзбекистан Республикаси Олий
Мажлисининг иккинчи сессиясида сузланган нутқ,
2000 йил 25 май

МИЛЛИЙ ИСПИХОЛ МАФКУРАСИ - ХАЛҚ ЭЪТИЁ;ОДИ ВА БУЮК КЕЛАЖАККА ИШОНЧДИР

"FIDOKOR" газетаси мухбири саволларига жавоблар

EVZVN биз янги давлат. янги жамият кураётган эканмиз. бу тизимда ижтимоий-сиёсий муносабатлар. одамларнинг онги ва тафаккури хам ўзига хос. ШУ билан бирга. мутлақо янгича маъно касб этиши шўбҳасиз. Аввало. шаҳе билан давлат. инсон билан жамият муносабатлари батамом янгича мазмун ва шакл топиши. янги хўсўсиятлар. янги тамойилларга асосланиши керак.

Бошқача қилиб айтганда. буларнинг барчаси янгича қадриятлар ва демократии; принциплар моҳиятига. ЎЗ турмуши ва тафаккур тарзимизга мое, биз барпо этишга интиляётган адолатли жамият талабларига жавоб берадиган муносабатлар бўлмот даркор.

БУ жараённинг энг МУХУМ жиҳати шундан иборатки. ҳар қайси фуқаро. ҳар қайси инсон жамият тараққийети ва уни янгилашга бўлган ЎЗ муносабати ва ўрнини. керак булса. ўз бурчини ана ШУ асосда аниқлаб олиши зарур. Асосий эътибор ШУ вазифага қаратилиши керак.

БУ масала ҳақида чуқурроқ ўйлаб курадиган биеак. ШУ тамойилларга таянган жамиятнинг ўзига хос ижтимоий шакл-шамойили. унинг қиёфаси. ривожланиши йўллари. ўс-тувор хўсўсиятлари туррисидаги аниқ тасаввур турли фикрлар. баҳс-мунозаралар орқалигина аён бўлишини эътироф этишимиз ва бунини ўзимизга мезон қилиб олишимиз зарур.

Бунинг ЎЧУН эса оммавий ахборот воситалари турли хил фикрлар. ранг-баранг қараш ва ёндашувларга кенг ЙУЛ очиб бериши. жамиятимиздаги бугунги ўзгаришларга одамларнинг

онгли муносабатини уйитиши лозим. Токи хар кайси инсон бу масалада уз фикр ва қарашига эга бўлибгина қолмасдан, барпо этаётган жамиятимизнинг фаол иштирокчиси ва бунёдқорига айлансин.

Ислом КАРИМОВ

Савол. Мухтарам Президент, Сиз уз фаолиятингизда миллий гоя, миллий мафкура масаласига устувор йуналиш сифатида қараб келмоқдасиз. Хусусан, яқинда Оксарой қароргоҳда зиёлилар билан утказган мулоқотингиз чоғида миллий истикдол мафкурасининг ҳаётимиздаги урни, унинг асосий тамойилларини ишлаб чиқдш билан боғлиқ; масалалар гоят жиддий тарзда кун тартибига қуйилди. Бунинг сабаби нимада?

Жавоб. Бу ҳақда фикр юритишдан олдин бир масалага ойдинлик киритиб олиш зарур: мафкура факат бугун эмас, балки ҳамма замонларда дам энг долзарб сиёсий-ижтимоий масала, хар қандай жамиятни СОРЛОМ. эзгу мақсадлар сари бирлаштириб. УНИНГ уз мудлоларига зритиши УЧУН маънавий-рухий қуч-қувват берадиган пойдевор бўлиб келган.

Ҳап мана шу масаланинг, шу ҳаққатнинг бугун жамиятимиз, халқимиз учун нақадар долзарб эканини эътироф этишда, моҳиятини чуқур англаб, олдимизда турган улкан вазифаларни амалга оширишда уни енгилмас қучга айлантиришдадир.

Чунки, мафкура — жамиятда яшайдиган одамларнинг ҳаёт мазмунини, уларнинг интилишларини узида мужасамлаштиради. Хар қандай инсон. табиийки. мурод-мақсадсиз яшай олмайди. Бинобарин. токи ҳаёт мавжуд экан. мамлакатлар. давлатлар ва уларнинг манфаатлари бор экан. улар уз тараккиёт йулини. эртанги қун уфқларини узининг миллий РОЯСИ. миллий мафкураси орқали белгилаб олиттга интилади.

Менинг фикримча, мафкуранинг ҳаётчилиги унинг халқ табиатига, турмуш ва тафаккур тарзига нечоғли мое бўлиши, энг муҳими, жамиятнинг миллий манфаатларини, орзу-интилишларини қай даражада ақс эттириши билан улчанади. Факат шундай мафкурагина ҳаёт ва давр синовларига бардош беради, одамлар унга ишониб, узининг иймон-эътиқоди сифатида қабул қилади. Шундагина у энг замонавий қуроддан ҳам қўра қучли рухий-маънавий қудрат қасб этади.

Бугунги қунда инсоният қулида мавжуд бўлган қурол-ярорлар ер қуррасини бир неча бор қасон қилишга этади. Буни ҳаммамиз яхши англаймиз. Лекин ҳозирги замондаги энг қатта ҳаф — инсонларнинг қалби ва онгини эгаллаш учун узлуксиз давом этаётган мафкуравий қурашдир. Эндиликда ядро майдонларида эмас. мафкура майдонларида бўлаётган қурашлар ҚУП нарсани қал қилади. Бу ақчик. ҳақдаатни ҳеч қачон унутмаслик лозим.

Агар тарихга назар қолсак, илғари қучли давлатлар заиф мамлакатларни очикдан-очик. босиб олиб, уларга уз ҳукмини утказган бўлса, ХХ аернинг охирига қелиб, бундай сиёсат янги бир шакл қасб этди. Ҳозирги вақтда қудратли давлатлар ва муайян сиёсий марказлар уз мақсадларига эришиш УЧУН аввало қабт этмоқчи. уз таъсир доирасига олмоқчи бўлган мамлакатларнинг аҳолией онгини узига қарам қилишга интилади.

Савол. Бугунги қунда миллий мафқурани ҳаётчи эҳтиёж даражасига қутаришга нима ундамоқда?

Жавоб. Маълумки, биз уз миллий табиатимиз ва минг йиллик анъаналаримизга, урф-одатларимизга зид бўлган сохта коммунистик роьлардан воз қечдик. Лекин мафкура дунёсида бўшлиққа йул қўйиб бўдмаслиги. шундай қолат юз берган тақдирда бўш қолган мафкура майдонидан бизга бегона. орзу-интилишларимизга мутлақо ёт қоялар урин эгаллашга УРИНИШИ шубҳасиз.

Асосий ҳап шундаки, агар ён-атрофимиздаги вок.еликка тераврок. назар ташлайдиган бўлсак, табиий захира-ларга бой, геополитик нуктаи назардан РОЯТ қулай ҳудуд-

да жойлашган юртимизга куз олайтирадиган, бизга ҳукмини утказишни истайдиган турли кучлар мавжудлигини инкор этолмаймиз. Улар уз ниятларини амалга ошириш учун ҳеч нарсадан тал тортмаслиги бугунги кунда аён бўлиб крлди.

Бу кучлар катта маблаБ ва замонавий курул-асладарга эга. Пекин уларнинг энг ёвуз курули — миллий қдц-риятларимизга турри келмайдиган, энг ёмони, эртага урнимизни эгаллаши лозим бўлган ёш авлоднинг калби ва тафаккурини захарлайдиган бузрунчи мафкурадир.

Ҳозирги пайтда РҮЙ бераётган айоим салбий ҳолатлар. НОЖУЯ хатти-ҳаракятлар. ёвуз итппяр. аввало. мафкуравий бўшлиқ туфайли содир бўлмокда. Нега деганда, ҳали ҳаётӣй тажрибага эга бўлмаган, ок.-кррани таниб улгурмаган ёшлар ҳар турли таъсирларга берилувчан бўлади.

Мисол учун, баъзи ёшларни йуддан чалритаётган пиний экстремизм ҳавфини олайлик. Бу ҳатарли оким узига ҳос тарихга эга. Хусусан, 80-йилларнинг охирида мамлакатимизга узини "дуст", "диндош", "миллатдош" қилиб курсатиб, if6 ислом динининг софлиги учун курашга "даъват" этувчи айрим кимсалар кириб келди. Улар мукаддас динимизнинг асл моҳиятини билмайдиган оддий одамларни, рур ёшларни уз тузогига илинтириб, бизга бетона бўлган диний ақидаларни ёйишга уринди.

Албатта, бу ҳаракатларнинг олдини олиш учун тегишли чора-тадбирлар куридди. Пекин ^ша вақтларда соддалик қдгсиб, уларга хайрихоҳ. бўлганлар ҳам йуХ эмас эди. Миллатимиз, айниқса, фарзандларимизнинг кунгли очик^ содда, шпонувчан, андишали экани ҳаммага маълум. Уларнинг калбида каттага ҳурмат, муқддас динимизга интилиш туйғуси кучли. Чунки мумин-мусулмон халқдмизнинг тарбиясига, дунёқдрашига Аллоҳ. назари тушган юртимизда утган куплаб азиз-авлиёлар, уларнинг табаррук қадамжолари ҳдм уз таъсирини утказиб келади. Одамларимиз дилидаги мана шундай ЭЗГУ туйғулардан. иймон-этикод сари табиӣй интилишлардан айрим гаразли кучлар УЗ мақсади йудида фойдалангппга уринаётгани бежиз эмас.

Аммо ^ша пайтларда — коммунистик тузум зулмидан эндигина озод бўлиб, эркин нафас ола бошлаганимизда бу масалани — яъни сунний-ханафий мазҳабимиз талабларини чуқур тушунадиган, Куръони қарим оятларини изохдаб, одамларга турри йул курсатишга қурби етадиган уламолар, афсуски, жуда оз эди.

Шундай бир вазиятда ақдцпарастлар жуда "чиройли даъват"лар билан чик#б, айрим ёшларни узига маҳ^иё қдпишга эришди ҳам. Уларнинг ота-оналари, умуман, жамоатчилигимиз бу ҳаракатнинг ортида қандай мудҳиш мақсад ётганини, таассуфю^ дастлаб англаб етмади. Наманган ва Тошкентда содир* этилган қрили вокралардан кейингина бу кучларнинг нияти ҳркимият учун кураш бўлиб, улар дин нисрби остида ҳаракат қдлаётган халқдро террорчилик ҳаракатининг бир тудаси экани ошқор бўлди. Аммо жамоатчилик бу ҳақиқдтнинг тагига етгунча қрра кучлар ҳали дунёқдраши шаклланмаган айрим ёшларни жаҳ.олат ва жинойт ботқ,орига тортиб улгурди.

Яна бир масалага алоҳида эътибор беришимиз зарур. Мен ҳрзирги вақдда минтақдмизга ҳавф солиб турган линий экстремизм ҳатарини қ.иск.ача айтиб утдим. Нарко-бизнес, нок.онуний курул-ПроҒ савдоси, террорчилик сингари таҳдидлар ҳам шулар жумласидандир. Лекин дунёда бир қарашда беозор, сиёсатдан ҳоли бўлиб туюладиган шундай мафкуравий таъсир воситалари ҳам борки, уларга купда етарлича эътибор беравермаймиз.

Масалан, кейинги йилларда куплаб намоӣйиш этилаётган жангарилик фильмларини олайлик. Бу фильмларни купчилик, айниқса, ёшлар марок, билан куради, чунки одамзот табиатан мана шундай туполонларни томоша қилишга мойил.

Аслида менинг назаримда. одамнинг калбида иккита — бунёдқорлик ва вайронқорлик ҳамиша узаро курашади. Афсус билан таъкидлашимиз лозим: тарих тажрибаси шундан далолат берадики, инсон табиатидаги инсонийликдан кура ваҳшийлик, ур-йикит инстинктлари, яъни хатга-ҳаракатларини кузратиб юбориш осонроқ.

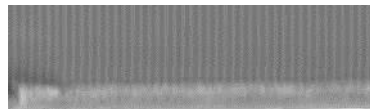
Шунинг учун онги шаклланиб улгурмаган аксарият ёш томошабинлар бундай фильмлардан купинча турли ёвузлик, йирткичлик, шафкатсизликларни урганади, холос. Натижада уларнинг дийдаси кртади, калбидан тотбагарлик, зуравонлик, ахлоксизлик каби иллатлар жой олганини узи ҳам сезмай крлади. Хатто шундай томоша ва фильмларнинг кахрамонларига кур-курона таклид кдпишни истайдиган йигит-кизлар ҳам топилади. Чунки улар бундай уйдирма талкднлар таъсирида кул ураётган иши кандай аянчли ок^батларга олиб келишини тушуниб етмайди. Афсуски, бизнинг телевидениемизда ҳам шундай фильмларни намойиш этишга ортикча ружу куйилмокда.

Тарихдан маълумки. бир халкни узига тобе килишни истаган кучлар. аввало. уни узлигидан. тарихидан. маданиятидан жудо килишга интилади. Юкорида мен тилга олиб утган ва шунга ухшаш зарарли таъсирлар давом этаверса. миллат УЗЛИГИНИ йукотиши. минг йиллик анъаналарини бой бериб. оломонга айланиб колипги ҳам хеч гап эмас.

Табиий савол турилади: бундай мафкуравий таъсирлар салбий окибатларга олиб келмаслиги УЧУН нима килиш керак?

Бунинг йули — одамларимиз. авваламбор ётпттаримизнинг иймон-этикодини мустахкамлаш. иродасини бакуват килиш. ударни уз мустакил фикрига эга булган баркамол инсонлар этиб тарбиялаш. Уларнинг тафаккурида узлигини унутмаслик. ота-боболарнинг МУ^ЯДПЯГ. кягтриятларини асраб-авайлаш ва хурмат килиш фазилатини карор топтириш. Уларнинг. мен узбек фарзандиман. деб. Fvrvp ва HdyrHxop билан яшашига эриттпттр.

Маълумки, хар кандай касалликнинг олдини олиш учун, аввало, киши организмда унга карши иммунитет хрсил килинади. Биз х.ам фарзандларимиз юрагида она Ватанга, бой тарихимизга, ота-боболаримизнинг мук.аддас динига СОЕЛОМ муносабатни к.арор топтиришимиз, таъбир жоиз булса, уларнинг **мафкуравий** иммунитетини кучайтиришимиз зарур.



Токи улар миллий илдизлари бакуват. дунёни чукур англайдиган. замон тараккиёти билан баробар кадам ташлайдиган инсонлар булиб етишсин. Ана шунда жохил акидапарастнинг "даъвати" х.ам, ахлокри рад этадиган, биз учун мутлакр бегона гоюлар х.ам уларга уз таъсирини утказа олмайди.

Шу маънода миллий мафкура масаласи биз учун бугунги кунда нечоки мухим ва долзарб эканига яна бир бор ишонч х.осил килиш мумкин.

Савол. Мафкуранинг зарурлиги ва унинг бугунги кунда ахамияти нихрятда усиб бораётгани х.акдца тасаввур х.осил К.ИДДИК. Энди миллий истикдол мафкураси кандай хусусиятларга эга булиши ва кандай талабларга жавоб бериши кераклиги хакида тухталиб утсангиз.

Жавоб. Ижозатингаз билан мен бу саволни бироз бошкдча тарзда куйиб, миллий истиклол мафкураси концепциясида кандай максадлар ва кандай устувор гоюларга алохида ах.амият бериш кераклиги х.акдца фикр юритишни уринли деб билардим.

Чунки жамиятимиз. мамлакатимиз уз олдига куйган эзгу муддао ва вазифаларни аник-равшан белгилаб олмасдан туриб миллатимизнинг асрий анъана ва урф-одатларини. узлигимизнинг асосий хусусиятларини мужассам этадиган миллий мафкурани шакллантириш МУМКИН эмас.

Бунинг учун, аввало, биз кандай давлат, кандай жамият, кандай тузум барпо этмокдамиз, унинг сиёсий, иктисодий, ижтимоий, маънавий асослари нималардан иборат, деган саволга жавоб топишимиз керак.

Кдска килиб уларни куйидагича ифода этиш мумкин:

Мамлакатимизда амалга оширилаётган янгиланиш ва тараккиёт сиёсатининг стратегик мак.сади — хукукдй демократик давлат ва бозор иктисодиётига асосланган фукаротик жамиятини барпо этишдан иборат.

Юртимизда истикомат КИЛУВЧИ барча инсонлар УЧУН миллати. тили ва динидан катъи назар. муносиб хаёт шариоити яратиб бериш. ривожланган демократик мамлакатлардаги кафолатладиган турмуш даражаси ва эр-

кинликларни таъминляш. fta шу асосда Ўзбекистоннинг жахон ҳамжамиятига муносиб УРИН эгаллапогоя яриппр^т

Мамлакатимизнинг **сиёсий ва** давлат қурилиши ҳақда с^з юритганда, унинг қуйидаги асосий хусусиятларини айтиб ўтиш лозим. Яъни:

Сиёсий ҳаётнинг барча соҳаларини эркинлаштириш, жамиятда демократия, фикр ва виждон эркинлиги тамойилларини, гуманизм Боялари ва умуминсоний қадриятларни қдрор топтириш.

Демократиянинг зарурий шартини булган қурбқариявийлик муҳитини вужудга келтириш. Илгари ҳам таъкидлаганимдек, амалдаги қурбқариявийлик — бу ҳар хил қдраш ва гоёлар уртасидаги баҳс-мунозара, турли партиялар, жумладан, муҳолиф партиялар учун ҳам сиёсий рақибат майдони демакдир.

Миллий демократию давлатчиликни қонун чиқдрувчи, ижро ва суд ҳўқуқларига бўлиниш борасидаги конституциявий тамойил асосида барпо этиш.

Маҳаллий ҳўқуқларнинг ва фуқароларнинг узини у^и бошқариш органлари вазифаларини кенгайтириш, уларга давлат ваколатларининг бир қдсмини босқдчма-босқдч ўтказиб бориш, нодавлат ва жамоат тузилмалари ҳўқуқи ва мавқеини оширишни қўзда тутадиган "Қўчли давлатдан — қўчли жамият сари" концепциясини амалга ошириш.

Фуқдроларнинг у^ турмуши ва бутун жамият ҳаётини бошқдршп ва ташкил этиш борасидаги фуқдроллик жамияти тамойилларига тулик. мое келувчи фаол иштироки учун зарур шарт-шароитларни яратиш, Фарб халқлари учун нотиш, аммо миллий табиатимизга мое булган у"з-5?зини бошқдрув усули — маҳаллани ривожлантириш х.амда унинг мавқеини ошириш.

Барча фуқдроларнинг қ.онун олдидаги ҳўқуқдш тенглиги ва қрнун ўстуворлигини, жамият манфаатлари ва аҳоли ҳавфсизлигининг муҳрфазасини қафолатловчи ҳўқуқ?1й давлатни барпо этиш.

Жамиятнинг асоси булган оилани мустаҳкамлаш. Не-гизда моддий жихатдан таъминланган. ахлокий жихат-

дан мустаҳкам оила булган адолатли жамиятни шакллантириш.

Фуқ.аролар ҳўқуқ, ва эркинликларини амалга оширишнинг таъсирчан воситаси, жамоатчилик назорати вазифасини бажарадиган, халқдмизнинг сиёсий, ҳўқуқдй ва иқтисодий тафаккурини юқсалтиришга қ.аратилган эркин ва мустақди оммавий ахборот воситаларини ҳар томонлама ривожлантириш.

Ўзбекистонда барпо этилаётган жамиятнинг иқтисодий **асоси** — ижтимоий йўналтирилган бозор иқ^исодиётидир. Шуни барчамиз яхши англаб олишимиз керакки, бундай йўл билан бугун дунёда қур мамлакатлар тараккий топмокда ва фаровонликка эришишда бошқ.аларга ^рناق булмокда. Бу иулнинг узига хос хусусияти шундан иборатки, у, бир томондан, ташаббус ва тадбиркорликни, одамнинг ўз қўчи ва салоҳиятига суянишини рақбатлантиради, самарали ҳўжалик юритишга ургатади, ишлаб чиқ.аришни истеъмолчи манфаатларига бу^сундиради. Муқрбиллик, рақ.обат асосида ишлаб чиқ.ариш ва хизмат қўрсатиш соҳ.аларини тинимсиз ривожлантириш, фан ва техниканинг замонавий ютуқларини ишлаб чиқ.аришга жорий этиш борасида қўчли омил вазифасини ўтайди. Пировард натижада ҳ.аётимизни тез суръатлар билан ўстиришга, унинг сифатини юқсалтиришга хизмат қўлади. Оддий тил билан айтганда, халқ. фаровонлигини, аҳ.олининг турмуш даражаси ўзлуксиз ошиб боришини таъминлайди. Бу ҳ.ақиқ.ат тарихда ўз исботини топган. Мамлакатимизда ўтган саккиз-тўқдиз йил давомида ўта марказлашган ва яққаҳ.оқимлик асосида қ.урилган, узини оқламаган тизимга барҳам берилди. Бозор иқтисодиётига ўтиш, унинг пойдеворини яратиш йўлида, янги тизимга мое булган тегишли ҳўқуқ.ий ва амалий тадбирлар у^тқазилди.

Қур ўқладди, яъни турли мулк тизимларини ўз ичига оладиган иқтисодиётни барпо этиш йўлида қатта қадам қўйилди. Тадбиркорлик фаолиятининг эркинлиги учун конституциявий, ҳўқуқдй ва иқтисодий шарт-шароит ва

кафолатлар яратилгани, мулкдорлар синфини шакллантириш, уларнинг ҳукукини мустаҳкамлаш, нуфузини ошириш ва кафолатлаш борасида сезиларли ишлар қўлдан кечирилган.

Ташаббускорлик ва тадбиркорликни рағбатлантириш, одамларда мулкка эгалик ҳиссиётини тарбиялаш, кичик ва урта корхоналарни изчил ривожлантириш ахли фаровонлиги ва даромадларининг ортишида, ишсизлик муаммосини ечишда салмоқли манба вазифасини бажармоқда.

Ҳозирги босқичда иқтисодий тарафда эркинлаштириш, унинг уз-узини мувофиқлаштиришда талаб ва тақлиф асосидаги бозор механизмларидан кенг фойдаланиш, ҳужалик юригувчи корхоналарга мустақиллик бериш, рақобат муҳитини яратиш, давлатнинг, турли текширувчи, назорат қилувчи органларнинг корхоналар ҳужалик фаолиятига таъсирини турли аралашувида йўл қўймаслик устувор аҳамият касб этмоқда.

Бунда давлатнинг мувофиқлаштирувчилик вазифаларини қисқартириб, унинг зиммасида фақат иқтисодий таъсир утказиш воситалари ва омилларини сақлаб қолдириш, тегишли ҳуқуқий майдонни шакллантиришга алоҳидча эътибор берилди.

Мамлакатимиз иқтисодий тараққиётини қўлқўришнинг таъминлаш, техника жихатдан қайта жиҳазлаш, бой табиий, минерал-ҳом ашё ва қишлоқ ҳужалик ресурсларидан, меҳнат ва интеллектуал салоҳиятимиздан тулиқ фойдаланиб, харидорбоп, рақобатга бардошли маҳсулот ишлаб чиқариш, дунё бозорида узимизга ҳос муносиб урин эгаллаш, шунинг ҳисобидан сиёсий ва иқтисодий мустақиллигимизни таъминлайдиган тизимни вужудга келтириш бугунги кунда бизнинг муҳим вазифамиздир.

Бозор инфратузилмалари — фонд ва улгуржи бозорлар, биржалар, маркетинг, инжиниринг, лизинг, консалтинг ва сурурта компаниялари, тадбиркорларга хизмат курсатиши лозим бўлган бошқа тузилмаларни вужудга келтириш, ривожланган молия-банк тизимини яратиш, банкларнинг кредитларни қайтара олиш имкониятларини

ни ошириш ва низом капиталини буш маблақлар жалб қилиш ҳисобидан кенгайтириш, банк ва бошқа молиявий муассасаларни инвестиция жараёнининг асосий қисмига айлантириш ҳам иқтисодий тизимнинг ҳозирги ҳолатида вазифадир.

Бу борадаги энг муҳим вазифамиз — мамлакат экспорт салоҳиятини ошириш, унинг халқаро меҳнат бозорида тент ҳуқуқли ва узаро манфаатли шартлар асосида фаол иштирок этиши, жаҳон ҳужалик алоқаларига кенг интеграциялашуви ва шу негизда дунё ҳамжамиятидан муносиб ҳол эгаллашига эришиш.

Бу эса қўл остида бошқарув ва ишлаб чиқариш минимал даражада, юртимиздаги бозор шароитларига иш юритишнинг узига ҳос жиҳатларини яхши қилиб берадиган кадрлар билан мустаҳкамлашни тақозо этади.

Халқ моддий фаровонлигининг босқичма-босқич ва изчил усиб боришини таъминлаш, инсоннинг муносиб ҳаёт кечириши ва қамол топиши учун зарур шарт-шароитларни яратиш, аҳолини, энг аввало, унинг ёрдамга муҳтож қатламлари — болалар, қариёлар, ногиронлар, қишлоқликларни ижтимоий муҳофазалашнинг аниқ, қилинган қўл меҳанизмининг жорий этиш — шакллантириш келажакда миллий иқтисодий тизимдан қўлланган пировард мақсаддир.

Биз барпо этаётган янги жамият юксак маънавий ва ахлоқий қадриятларга таянади ва уларни ривожлантиришда катта эътибор қаратади. Бу жараён миллий истикдол ва мафқурасига, усиб келажакдаги ёш авлодни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга асосланади.

Жамиятни маънавий янгилашдан қўлланган бошқа — юрт тинчлиги. Ватан қўл, ТИПУ эркинлиги роқатларининг ЭРИШИШ, ҚОМИЛ ИНСОННИ таъбиялаш. уш. тимоий ҳамкорлик ва миллатлараро тотувлик, лий

БУ

рикенглик каби ҚУП-ҚУП МУҲИМ масалалардан тўқиз йил давомида — мустақил таракқиёт йилларида амалга оширган улугвор ишларимиз ҳам бу ҳақда муайян тасаввур беради.

Мен нима учун бу туррида батафсил фикр юритяпман? Чунки бу масалалар бизнинг уз олдимизга куйган эзгу мақсадларимизни ёритиб, жамиятимиз мафкураси, одамлар у^агасидаги узаро муносабатларнинг маъно-мазмунини белгилаб беради.

Эндиги энг долзарб вазиФамиз — бу жараёнлавланинг илмий-назарий асосларини. уларнинг янги-янги кирраларини мукамал очиб бериш. укувчиларимиз. талабаларимизга. кенг жамоатчиликка соддя. лунда килиб тушунтириб бериш ва ударни янги хаёт. замон талабларига жавоб берадиган жамият курилитпининг Фаол ва жушкин ипггирокчиларига айлантритдан иборат.

Бунинг учун, биринчи галда, тараққийлатимизнинг хар бир й^аналиши — жамиятимиздаги сиёсий, ижтимоий-иктисодий, маънавий муносабатларнинг ривожига хакида махсус дарсликлар. кулланмалар. оммабон адабиётлар яратитт чарур. Чунки, хрзир мактаб укувчиси ёки тал абдан мана шу масалалар хакида фикр сурасангиз, изчил, аник, атрофлича жавоб беришга, керак булса, уз фикрини исботлаб беришга кдйналади. Уйлайманки, бу — олдимизда турган энг мухим масалалардан биридир.

Сир эмас, фаолиятимизда кишига жуда ралати туюладиган бир камчилик бор. Амалдаги давлат ва жамиятимиз курилишида. иктисодиётимиз ва маънавиятимизни шакллантиришда мутлако янги-янги кадамлар куйилмокда. замон талабларига хамоханг узгаришлар руй бермокда. аммо мактаб ва укув юртларида болаларимизга. эртага бизнинг урнимизни боситтти лозим булган уз Фарзандларимизга даккиюнусдан колган дарслик ва китоблар асосида билим ва тарбия бермокдамиз. Бундай ачинарли холатларга бархам бериш вакти келди.

Миллий мафкура яратиш хакида суз юритар эканмиз, **биринчидан**, шуни чукур англаб олишимиз даркорки, бу. вазифа бир йиллик ёки беш-ун йиллик иш эмас. Халк, миллат уз миллий мафкурасини бутун умри давомида такомиллаштириб, бойитиб боради. Чунки мафкура котиб колган акидалар йириндиси эмас. Бу — узлуксиз жараён

булиб, хаёт давом этар экан, унинг шиддатли суръати туйфайли мафкуранинг олдига куйиладиган янги-янги талаблар хам пайдо булаверади. Яъни миллат манфаатларига жавоб берадиган, тинимсиз узгариш ва янгиланишни тақрзо этадиган миллий мафкурани яратиш учун мунтазам иш олиб бориш зарур.

Жахон тажрибасига назар ташласак, миллатнинг мафкураси бир эмас, балки бир неча авлоднинг умри давомида ишлаб никилиши ва такомилга эришувига гувох. булишимиз мумкин. Бутун халкни бирлаштирадиган байрок. булмиш мафкурани шакллантириш учун инсоният тарихининг турли даврларида Худонинг узи ақл-заковат, истеъдод, куч-кувват ато этган, ёркин тафаккурга эга булган буюк шахслар захмат чекканини курамиз. Мана, Конфуций ва Махатма Гандини, Форобий ва Бах.оуддин Накшбандни олайлик. Бу зотлар умумбашарий тараққий микёсида танилган, теран инсоний гоёлар, маънавий бойликларнинг к.адр-кимматини чукур англайдиган донишманд одамлар булган.

Миллий РОЯ, миллий мафкурани ишлаб чиқиш. уни шакллантириш УЧУН хар кайси миллатнинг энг илгор вакиллари. керак булса. мутафаккирлари. халк ва Ватан равнаки УЧУН хаётини бағишлайдиган фидойи зиёлилари меҳнат килиши лозим.

Иккинчидан, бир хакикатни узимизга яхши англаб олишимиз керакки, миллий мафкурани тепадан туриб яратиш ва хаётга жорий этиш булмайди. Бу — нихоятда принпиал масала. Албатта, миллий мафкуранинг асосий й^аналишларини, унинг узига хос хусусиятларини мутахассислар, олимлар ва мутафаккирлар ишлаб чиқади.

Лекин бундай мафкура шу мамлакатда яшайдиган барча адолининг, дейлик, х.ар бир деххон, ишчи ёки хизматчининг, зиёлининг юрагидаги роялар, туйруларни мужасам этиб, унта бунёдкорлик рухини бахш этиши лозим. Миллион-миллион одамларнинг к.албидаги эзгу интилишларни, уларнинг хаёт мазмунини ифода килиш эса осон иш эмас. Бунинг учун биз диалектика қруниятини, яъни

муайян бир шахе билан бутун бир халк. орзу-интилишларини уйрун хрлда кандай акс эттириш масаласини яхши тушуниб олишимиз зарур. Сокин кабинетлаода тугиладиган бир маФқурани уз-уздан хаётга. УНИНГ барча катламларига сингаб кетади. деб уйлаш — хомхаёлдан бошка нарса эмас.

Миллий истиклол маФқуоаси халкимизга хос булган энг муқррдяс. туйру ва тушунчаларнинг мужассам иФода-си булитпи керак.

Мисол учун, Ватан туйгусини олайлик. Ватанга мухаббат хдеси одамнинг калбида табиий равишда турилади. Яъни, инсон узлигини англагани. насл-насабини билгани сари кгоагида Ватанга мухаббат туйрусини илдиз отиб. юксала боради. Бу илдиз канча чуқур булса. турилиб усган юртга мухаббат хам шу кадар чексиз будади.

Маншур шоиримизнинг "Мен нечун севаман Узбекистонни?" деган чуқур маъноли саволини узимизга бериб, унга хар биримиз калбимиздан жавоб излашимиз керак, деб уйлайман.

Ёки она тилига мухаббат масаласи. Жамики эзгу фазилатлар инсон калбига. аввало. она алласи. она тилининг бетакрор жозибаси билан сингади. Мен бу масалани алохида таъкидлаб айтаётганим бежиз эмас. Она тили — бу миллатнинг рухидир. Уз тилини йукотган хар кандай миллат узлигидан жуДО будиши мукаррар.

Бой ва г^зал она тилимиз билан узвий борлик. хрлда улмас миллий цадриятларимиз хам мафкуравий тарбиямизнинг мухим бир кисми булмоги лозим.

Масалан, аёлнинг оиладаги, жамиятдаги мавкеини олиб к.арайлик. Тарихимизнинг к.айси даврига назар солмайлик, Аёл ва Она МУДОМ ЭЗГУЛИК тимсоли. мураббий ва комил инсон тарбиячиси булиб келганини кураимиз.

Юртимиздаги х.ар бир инсон учун Ватан тушунчаси, аввало, оиладан бошланади. Шу боис оила ва маФкура тушунчалари чамбарчас богликдир. Оиланинг жамиятдаги урни, тарбиявий-ахлокий ахамияти, к.адр-кимматини англаб етмасдан, оплата миллат манфаати нуктаи на-

заридан ёндашмасдан туриб, халкчил мафкура ярата олмаймиз.

Ёхуд жамиятимиз х.аётидаги тотувлик ва инсон тарбиясининг яна бир бекиёс таянчи — **мадаллани** олайлик. Тарихнинг гувохдик беришича, юртимизда дастлаб даре буйларида х.аёт пайдо булган. Табиат кийинчиликларини, ташкд хавф-хатарларни биргаликда енгиш, ерларни иш-лашда кучларни бирлаштириш, яхши-ёмон кунларда бир-бирига елкадош булишга интилиш туйгуси олис аждодларимизни жамоа тарзида яшашга ургатган.

Баррикенглик, узаро меҳр-окибат сингари ноёб инсоний фазилатлар айнан махалла мухитида камол топади. Шу маънода. махаллани узини Узи бошқариш мактаби. таб!ф жоиз булса. демократия дарехонаси. деб аташ мумкин.

Шу у>инда масаланинг яна бир томони — **умуминсоний** кдриятлар х.акида алохида тухталиб у^гиш зарур. Бизнинг миллий хусусиятларимиз умуминсоний кдриятлар билан борланиб кетган. Асрлар давомида халкимиз УМУМ-башарий. УМУМИНСОНИЙ кдриятлар такомилига улкан хисса кушган. Турли миллат вакилларига хурмат. улар билан бахамжихат яшаш. линей багрикенглик. дунёвий билимларга интилиш. узга халкларнинг ил гор тажрибалари ва маданиятини урганиш каби хусусиятлар хам хадкимизда азалдан мужассам.

Шу билан бирга, миллий табиатимизга хос булган меҳр-окибат, мурувват, андиша, ор-номус, шарму хаё, иб-иффат каби бетакрор фазилатлар ва халкимизни куп жи-х.атдан ажратиш турадиган багрикенглик, меҳ>юндУстлик, оккунгиллилик хусусиятлари х.ак.ида хдм узок, гапириш мумкин.

Демак, миллий мафкура концепциясини яратишда бу масалаларга х.ам эътибор к.аратиш лозим.

Ёки энг нозик, мураккаб булган **дин масаласини** олайлик. Агар мендан. нега миллий кдриятларимиз шунча замонлар оша безавол яшаб келяпти. деб сурашеа. бу — аввало. мукаддас динимиз хисобидан. деб жавоб берган

будур эдим. Шу заминда утган неча-неча авлодлар диний эътиқрди юракда сакламаса, ислом фалсафасини ривожлантириб келмаса, биз бебахр ва бетакрор маънавий-рухий меросдан махрум булиб қрлардик.

Биз ҳаммамиз, "Алх.амдулilloх., мусулмонман", деб эътиқрдимизни эътироф этамиз. Аллох барчамизнинг калбимизда. юрагимизда. Яратганни доимо ёд этамиз. ундан мадад еураймиз. Бинобарин. ислом дини ҳаётимизнинг туб замирига чуқур сингиб кетган. Бу — инкор этиб булмайдиган ҳақиқат. Шундай экан, миллий истиклол мафкурасида мукаддас динимизнинг моҳияти, унинг инсонпарварлик тоялари, динга союгом муносабат масалалари ҳам узининг оқилона ифодасини тошши зарур.

Токи, ҳар бир ватандошимиз, айниқса, ёшлар факат ислом дини туррисида эмас, умуман, дунёдаги мавжуд динлар, уларнинг тарихи, моҳияти туррисида тулик. тасаввурга эга булсин. Ижтимоий соҳага оид дарсларда ёшларга дин билан дунёвий ҳаёт масалаларини, бу икки тушунчанинг бир-бирига таъсирини, улар уртасида муътадил муносабат булиши зарурлигини очиб бериш керак.

Шу уринда таъкидламоқчи эдимки, дунёвийлик. айрим ақлдапараст кимсаларнинг даъволаридан фаркли улароқ асло даҳрийлик эмас. Биз бундай нотурри ва раззли талкинларга мутлақ қаршимиз.

Қуп асрлик тарихимиз шуни курсатадики, инсон дунё-қарашининг шаклланишида маърифатнинг, хусусан, ижтимоий фанларнинг урни бекиёс. Бу жамиятшунослик буладими, тарих, фалсафа, сиёсатшунослик буладими, психология ёки иқтисод буладими — уларнинг барчаси одамнинг интеллектуал қамолатга эришувида қатта таъсир қучига эга.

Лекин бугун урта ва олий укув даргоҳларидаги таълим-тарбия қараёнларида қойдаланилаётган дарслиқлар, дастур-қўлланмалар, қитоблар қандай мафқурадан озикланган? Уларда эски тузум давридан қолган РОЯВИЙ қарашлардан тулик. воз кечилганига қим қақолат бера олади? Бу ҳақда қ.айта-қайта гапиришга турри қелмоқда.

Афсуски, биз мамлақатимизда ижтимоий фанларнинг ривож қамон талабларидан ортда қрлаётганини тан олишга мажбурмиз. Бу қорадаги ҳато ва қамчилиқларни зудлик билан қартаф этиш қораларини қуришимиз лозим.

Миллий мафқурани шакллантиришдаги энг қатта манба — бу ҳақдоний ёритилган тарихдир. Тарихни қилмай туриб. мафқуранинг фалсафий негизларини англаб булмайди. Чунки мафқуранинг фалсафий асослари уз даврида тарихий ҳақиқат туқайли турилган.

Бирок, бизда тарих ва фалсафани узвий қорлик. қрлда урганиш малақаси етарли эмас. Аслида тарих ва фалсафа манткий равишда бир-қирини тақ.озо этадиган, қерак бўлса, тулдирадиган, тарак.қийёт қараёнлари ҳ.ақида яхлит тасаввур берадиган, оқ.-қ.орани фарқдашда асос бўлади-ган фанлардир. Бирок, бизда ҳалигача фалсафа бўғйича талаб қаражасидаги дарслиқлар, "Қаҳрн фалсафаси", "Шарқ. фалсафаси" қаб қарур қитоблар қратилмаётганини қ.ан-дай изохлаш мумкин?

Дунё тан олган қуп улур қайласуфларнинг асарлари ҳанузгача узбек тилида нашр этилмагани туқайли ақсарият зиёлилар, хусусан, ёшларимиз уларнинг РОЯВИЙ қарашлари билан яхши таниш эмас. Сократ ва Платон, Ницше ва Фрейд қаб олиқларнинг, ҳ.озирги қамон чет эл қайласуфларининг қитобларини ҳам тушунарли қилиб, изох. ва шарқлар билан узбек тилида қоп этиш наҳртқи мумкин булмаса? Аҳир, бизда бир эмас, иққита қайласуфлар жамияти, маҳсус Фалсафа ва ҳуқуқ. институти, олий уқсув юртларидаги фалсафа қафедраларида ишлаётган юзлаб фан номзодлари ва докторлари, профессорлар қор-қу!

Албатта, фалсафа қамон ва мақон билан қорлик. мурак-қаб фан эканини тушунамиз. Шу боис ҳақиқатни топиш учун қарама-қарши Фикрларни уртага ташлайлик. МУХО-қам қилайлик. Талабалар, зиёли ёшларимизнинг эзи қеракли ҳулосани қик,ариб олеин.

Мана, миқол учун Фрейднинг назарий қ.арашлари, прагматизм ва экзистенциализм қоялари, Бердяев ва боища-

ларнинг фалсафасидан ургансак, фойдадан холи булмайди.

Мен Ғарб фалсафасида дам барча муаммолар ечилган, демокчи эмасман. Биз куп масалаларда Ғарб файласуфларининг фикрлари билан, айникса, индивидуализм, эгоизм карашларини илодийлаштириш билан келишмаслигимиз мумкин. Лекин уларни хисобга олишимиз, керак-лисини эътироф, кераксизини инкор этишимиз зарур.

Савол. Мудтарам Ислон Абдураиович, мана шу суд-батимиздан дам мавжуд мафкуравий тахдидларнинг тинч-лик ва баркарорликка, эркин даътимизга нидоятда жиддий хавф солиб тургани ва уларга карши жамиятдаги барча СОЕЛОМ кучлар жиддий кураш олиб бориши зарурлиги яна бир бор ойдин булди. Бу таддидларни бартафар этишда энг асосий омил, сизнингча, нималардан иборат?

Жавоб. Аслида хаётнинг узи турли-туман роялар курашидан. бахсу мунозаралардан иборат. Тараккиётнинг маъно-мазмунини, керак булса, фалсафаси дам шунда. Аммо хамма гап хар кандай тахдид ёки тахлика олдида вахимага тушмасдан. ана шу кураш ва синовларга доимо тайёр туриттда, г>гох ва сергак булишда.

Уз мустакил фикрига эга булган, Уз кучига, у'зи танлаган йулнинг ту'рилигига ишонган инсон доимо келажакка ишонч билан карайди. У жамиятдаги фикрлар хилма-хиллигидан чучимаиди, балки замонавий билим ва фалсафий карашларига, даёт дакикатига суянган долда дар кандай раразли ният, таддид ва интилишларни фош килишга крдир булади.

Албатта, мавжуд хавф-хатарлардан куз юмиб булмайди, лекин менинг бир нарсадан кунглим тук.: халкимиз тарихнинг катта-кичик синовларидан хамиша мардона утиб келган. галамис кимсаларнинг макру хийлаларига учмаган.

Чунки халк — бамисоли УЛУР ва шарафли йулдан илгарилаб бораётган улкан карвон. Уни йулдан чалритишга уринувчилар, пайт пойлаб оркасидан дамла килувчилар дамиша булган, бундан кейин дам булиши мумкин. Кар-

вон бехатар б^лмас, деган гап бежиз айтилмаган. Аммо халк карвонини хеч кандай КУЧ ортга кайтаролмайди.

Тарихга назар ташласак, бунинг куп-куп мисолларини куришимиз мумкин.

Лоакал мустакилликнинг дастлабки йилларини эсланг. Уша пайтда минбарга чикиб олиб даммага акл ургатмок.-чи булган "додий"лар давойи гаплар, куюк. ваъдалар билан одамларнинг бошини котиришга хйи уриниб курган эди. Лекин бундан бирон-бир натижа чикдими? Бир-икки соддадил кишининг ишониб, к.арсак чалганини айтмаса, уларнинг чиранишларидан деч кандай самара булгани йук.. Эхтимол, уч-туртта одамни йулдан окдириш мумкиндир, аммо бутун бир халкни алдаш мумкин эмас.

Халк — УЗИНИНГ минг йиллик анъана ва тажрибалари. сунмас хотираси ва буюк туйгулари билан яшаб келаётган кудратли КУЧ. Ёлгонга, алдовга дуч келган пайтда унинг асрий к.адриятлари, доимо уйгок. виждони тилга кирази, нодакликка, цабидликка карши курашга даъват этади.

Узингиз уйланг, уз тарихининг энг мураккаб даврларида дам, истибод чангалида крлган кунларида дам сохта гапларга ишонмаган, оёкида кишан булса-да, олга караб интилган халкимиз энди — эркинлигини кулга киритган. УЗЛИГИНИ англаб етган бир замонда аллакандан кимсаларга чргаттиб яна жахолат ва КУЛЛИК тузогига кайтадими?

Шу жидатдан Караганда, мана шундай озод кунларда билиб-билмай йулдан тойиб, яъни куппа-кундузи йулини йукртиб, ёт элларда чалинаётган НОҒорага уйнаб юрган айрим ёшларнинг кузини очишда миллий мафкурамиз мудим урин тутиши шубдасиз. Чунки, миллий мафкура — бу халкнинг. миллатнинг утда ёнмайдиган. сувда чукмайдиган тамас этикодидир.

Халк.нинг шуурида дамиша, дар кандай шароитда дам буюк орзулар, эзгу ниятлар, келажакка, еруҒ кунларга ишонч яшаб келади. Ана шу ишонч булмаса мазлум халкларнинг озодлик ва мустакиллик сари интилиши ва охи-рокибатда юксак тараккиётга эришиши мутлакр имконсиз буларди.

ахлига курсатаётган юксак хурмат-эътиборидан далолатдир.

Икхинчидан, бу — халқдинг бирдамлигини мустахкамлаш, иктисодиётни тиклаш, маданий ҳаётни юксалтириш, бир суз билан айтганда, бутун дунёда тан олинган ва хурматга сазовор буладиган, замонавий, келажакка интилган Тожикистонни барпо этишдек улуквор ишда сизларнинг бекдес урнингиз борлигининг мамлакат раҳбарияти томонидан эътироф этилишидир.

Ўзбек ва тожик халқларининг тарихи муштарак эканини, унинг ибтидосида буюк аждодларимиз туришини барчамиз яхши биламиз. Ана шу буюк зотларнинг ақл-заковати, меҳнати билан яратилган тарихий илдишларимиз бу икки халқ тақдирининг узвий боғаниб кетшига бекиёс омил бўлиб хизмат шъиб келган.

Айнан ана шу бобокалонларимизнинг у^лгмас даҳрси, бизга қрлдирган, фахру руруримиз булган буюк маданий ва фалсафий мероси бугунги авлодларни ҳамкор ва ҳамжihat б^либ яшашга, ҳаётимизни гоятда теран маъномазмун билан илдиришга, керак булса, бойитишга даъват этмоқда.

Айнан ана шу мерос бизни ду^лглик ва қардошлик ришталарини ҳар томонлама мустахкамлашга, халқдаримизнинг эркин ва фаровон ҳаётини биргаликда барпо этишга ундамоқда.

Биз ижодкор зиёлилар вакиллари, халқдаримизнинг юксак ақд-заковат соҳиблари узбеклар ва тожикларнинг маънавий қдирятларини янада бойитиш мақсадида бирга меҳнат қилишлари учун барча зарур шарт-шароитларни яратиб беришимиз лозим. Дустлик ва биродарлигимизнинг тимсоли булган Абдурахмон Жомий ва Алишер Навоий, Садриддин Айний ва Абдулла Қрдирий, Мирзо Турсунзода ва Бафур Булом каби улуг мутафаккир зотларнинг бетакрор ижодини назарда тутадиган булсақ, бу ишнинг халқдаримиз маънавиятини юксалтиришдаги аҳамияти янада ортади.

Мен шуни очик айтишим керакки, агар биз шу ҳшдикатни тушунмасак, халқларимиз олдида ҳиёнат қилган буламиз.

Бугунги кунда Тожикистонда ва унинг сарҳадлари ташқарисида Ўз фаолияти, энг муҳими, одамларнинг қалби ва онига курсатаётган улкан ижобий таъсири билан ижтимоий фикр ривожига туртки берувчи, миллионлаб инсонларни бунёдкорлик меҳнатига рақбатлантирувчи асарлар яратаётган унлаб, юзлаб таниқди ёзувчилар, бастакорлар, мусаввирлар, санъат намояндалари, олимлар номини тилга олиш мумкин.

Мана шу фурсатдан фойдаланиб, шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, биз — Ўзбекистонликлар қ^лгалаб тожикистонлик илмий ва ижодий интеллигенция вакиллари, санъат арбоблари номини жуда яхши биламиз ва хурмат қдлаамиз.

Улар орасида нафакат Тожикистонда, балки бошқа мамлакатларда ҳам шуҳрат қрзонган М^лмин Қанрат, Лоик Шерали, Аскар Ҳаким, Гулрухсор Сафиева, Улмас Жамол, Гулназар Келди, Озода Аминзода каби шоирлар, Абдулҳамид Самадов, Саттор Турсун, Қараматулло Мирзоев каби адиблар бор.

Ўзбекистонда, шунингдек, Дамир Дустмуҳаммедов, Толиб Шохидий, Шарафуддин Сайфуддинов, Қудратулло Яҳёев, Талабшо Сатторов сингари истеъдодли тожик бастакорларини ҳам жуда яхши биладилар.

Бизнинг халқимиз Журабек Муродов, Саидкул Билолов, Ж^лрабек Набиев, Зафар Нозимов, Далёр Назаров ижро этган кушиқдарни жону дилдан севади ва юксак қадрлайди.

Айниқса, кино ва театр санъатининг улкан намоянчаси Ато Муҳаммаджоновнинг номи нафакат Тожикистонда, балки Ўзбекистонда ҳам машҳурдир.

Тожик халқи Гурминч Завкибеков, Фаррух Қрсимов, Барзу Абдураззоқов, Саидмурод Мардонов каби таниқли актёрлари билан ҳам қанча фахрланса арзийди.

Мен шу уринда замонавий тожик санъатининг аксарият ёркин намояндалари Ўзбекистан Театр институти ва Тошкент Давлат консерваториясида таълим олганини таъкидлаб утмоқчиман.

Тожикистонлик Улмас Мирсаидов, Рауф Баратов, Собит Неъматуллаев каби академик олимлар, Ахмаджон Мухаммадхужаев, Баффор Ашуров, Расул Ходизода, Хуршида Отахонова, Сайд Одинаев, Мухиба Ёкубова, Низом Нуржонов сингари истеъдодли ва захматкаш тадқиқотчиларнинг асарлари Ўзбекистонда ҳам юксак баҳрга сазовор булган.

Шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, мана шундай кучли интеллектуал салоҳиятга эга булган давлат дунёнинг энг ривожланган мамлакатлари каторидан жой олишга ҳақдир.

Мухтарам биродарлар!

Мен бугунги имкониятдан фойдаланиб, мамлакатларимиз уртасидаги муносабатларга бевосита дахлдор булган, узаро ҳамкорлик алоқаларимиз истикболига дойр айрим фикрларимни эътиборингизга ҳавола этмоқчиман.

Аввало шуни айтиш керакки, Тожикистоннинг яқин тарихида, яъни собик. иттифок; парчаланганидан кейинги 7—8 йил мобайнида тожик халқи нечогаик. ОҒНР синовлар, азоб-уқубатларни бошдан кечирганини, очишни айтганда, жуда кам одам билади. Афсуски, Тожикистонда руй берган воқеаларга дойр маълумотлар фактларнинг қуруқ, таъкидидан иборат бўлиб, дунё аҳдида бу ердаги ҳақиқий аҳвол ҳақида тулиқ. тасаввур беролмас эди.

Бугун Тожикистон шахар ва қишлоқларида қарор топаётган тинчлик ва барқарорлик, эртанга ҳаётга булган ишонч руҳининг нақадар бекиёс аҳамиятга эга эканини тушуниб етиш учун буларнинг барчасини қуриш, ҳис қилиш, юракдан утқиши зарур. Энг муҳими, халқ, бошига қандай йук.отишлар, қулфатлар тушганини теран аңлаш лозим.

Иймоним қомилки, Тожикистонда рўй берган қарама-қаршилиқ ва зиддиятларнинг қелиб қиқишига аслида бу

ердаги муаммолар сабаб булган эмас. Улар ташқаридан келтирилган эди. Чунки, тожиклардек қўхна тарихга эга булган, дунёга буюқ инсонпарвар мутафаккирларни берган халқ. уруш оловини ёқдшга қрдир эмас, Бундай халқ. одамларнинг ваҳдгйлашаётганига, бир-бирининг ёстиғини қуритаётганига, минглаб бегуноҳ. ватандошларининг уз бошпанасидан маҳрум булишига, тинч ҳаётининг бузилишига бефарқ, қараб туролмайди.

Менинг фикримча, бундай аянчли воқеаларнинг содир булиши, аввало, собик иттифок, тарқаб кетгандан сўнг унинг тарқибидан булган республикаларда бирмунча вақт давомида одамлар тушқунликка тушиб, ишончсизликка учраб, қандай яшашни, фарзандлари ва оилаларининг эртанга қуни қандай бўлишини аниқ, тасаввур қила олмай қолганлиги билан *Бойтиқ*.

Бундай мураккаб шароитда бугун масъулиятни уз зиммасига олиб, одамларни тинчлантириб, халқни бирлаштириб, ягона туъри йўлга бошлай оладиган, жамиятда бошбошдокликка, қрнунбузарликнинг авж олиб кетишига йўл қўймайдиган миллат етакчисининг урни бекиёс аҳамият қасб этади. Бундай пайтда эъзининг иззат-нафсидан бошқа нарсани қуролмайдиган, факат ҳ.оқимиятга интилиш қарди билан ёнадиган, эъз манфаатини, қаразли мақрақларини халқ тақдиридан устун қўядиган турли сафсатабоз ва сохта дохийларни қош этиш қоят муҳимдир.

Мен Имомали Раҳмоновни улушамокчи эмасман. Лекин ҳақиқатни ҳолисона тан олиб айтиш керакки, Тожикистон ҳаётидаги бугунги ижобий эъғаришларга қамин булган миллий ярашув қараёнларининг бошланиши айнан мана шу одамнинг қиёсат қайдониға қириб қелиши билан қоклик;. Унинг Тўғри йўлни топа олиши, турлича қараш ва эътиқдга эга булган қишиларни қурасаға қелтира олиши, бу қорадаги қабр-тоқдти ва иродаси қажоқаш тожик халқининг бугунги тинч ҳаётини таъминлашда муҳим омил булганини ҳ.еч қим инқор ётолмайди.

Албатта, мен бу билан Тожикистонда қарча муаммолар қал этидди, демокчи эмасман. Бунинг учун ҳ.али узок;

машакдатли йулни босиб утишга тугри келади. Мана шу фикрга алохдца эътибор беришингизни истар эдим.

Ишонаманки, Тожикистон рахбарияти ва жамоатчилиги мамлакатда қарор топиб бораётган тинчлик ва барқдорликни сакдаб қолиш учун барча зарур чора-тадбирларни куради. Энг муҳами, бугунги кунда иктисодиётни тиклаш, унинг барқдор ва изчил ривожланишини таъминлашга қаратилган мақсад ҳамда вазифалар аниқ; белгиланган дастур ишлаб чиқшмоқда. У Тожикистондаги барча сиёсий қучлар ва ҳаракатларни бирлаштирадиган, мамлакатнинг барча ҳудудларини, айниқса чекка туманларни ривожлантиришни кузда тутадиган умумий тараққиёт дастуридир.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, Ўзбекистон ҳагвдн Тожикистонда бошланган тинчлик, барқдорлик, тикланиш ва ривожланиш сиссатининг амалга оширилишидан ҳдммадан ҳам купроқ манфаатдордир.

Азиз биродарлар!

Бизнинг халқимиз бошингизга қулфат тушган энг орир қунларда сизларнинг дардингизга шерик бўлиб яшади. Тожикистон халқига биринчилардан бўлиб ёрдам қулини қузган ҳам айнан Ўзбекистон бўлганини тарих ҳеч қачон унутмайди.

Шуни эслар эканмиз, беихтиёр буюқ Рудакийнинг

шоди нест андар ив чадон, аз дидори
руйи дустон,

деган улмас сатрлари ёдимизга тушади.

Шарқнинг упуҒ мутафаккири битган бу сатрларни изоҳлаб утиришга ҳржат бўлмаса керак деб у!4лайман.

Фурсатдан фойдаланиб, буюқ Камол Хужандий айтган бошқа бир ҳ^қдқдтнн ҳ^м такрорлашни истардим:

Ро^ паймуд бaсe дар талаби дуст, Камол,
Дуст дар хонаву мо гирди на^он гардидем.

Яъни, шоир, эй Камол, дуст излаб, қ^п йулларни босиб утдинг, ҳ.олбуки, д^ст уз уйимизда экан-у, биз уни излаб, беҳудага жаҳрнни кезиб юрган эканмиз, демокда.

Қухур маъноли бу сузларни халқимиз тақдирига БОҒлаб айтадиган бўлсак, Алло^таолонинг узи бизларни азалдан д^сту биродар қдлиб яратган. "Ён и^шнинг — жон вушнинг" деган ҳикмат айнан мана шу яқинликни назарда тутиб айтилганига ҳеч қандай шубҳ.а й^к..

Икки биродар ҳалқ уртасидаги дустлик, иноқлик ҳақида гап кетар экан, буюқ боболаримиз — Алишер Навоий ва Абдурахмон Жомийнинг бу борадаги ибратли фаолиятини алоҳида таъкидламасдан утолмаймиз. Қунки маслак-муддаоси бир бўлган бу зотларнинг ҳаёти биродар халқларимиз уртасидаги боқий дустликнинг ёрқин тимсолидир.

Алишер Навоий Абдурахмон Жомийни замонасининг энг қомил сиймоси, яхшиларнинг яхшиси, ҳ.ақиқ.ат сари бошлаб борувчи устоз, уз қалбининг қибласи деб улуклаганини барчамиз яхши биламиз.

Ул сафо а^ли пок фаржоми,
Покфаржом пок фар Жомий. Ул
яқин сори дастгир манта,
Қрблаву устоду пир манта.

Азиз дустлар, бир ^йлаб қурайлик, буюқ ўзбек шоирининг мана шу турт қатор шеърида ишлатилган сизларнинг неча фоизи ўзбекчаю неча фоизи тожикча? Қдни, айтнинг, икки халқ. вақилига ҳдм бирдек тушунарли бўлган бу сатрлар маданиятимизнинг муштарак идқизлари нақ.а-дар теранлигидан яна бир бор қалолат бермайдими?

Уз навбатида, ҳазрат Жомий ҳам Алишер Навоийни буюқ инсон, буюқ дуст сифатида беҳад қдқрлаб, унинг беназир истеъдодига тасаннолар айтганига тарих гувоҳ.:

Ба турқизабон нақше омад
Қи қодудамонро бувад муҳри лаб.

Бизнинг
минг-минг
йиллар

давомида ёнма-

ён, бир-галикда кечирган хдётимиз
халқдаримизни, уларнинг урф-одатлари, тили,
маданиятини шу қадар яқинлашти-риб

ИСЛОМ КАРИМОВ

юборганки, ҳаққатан ҳам **узбек** билан тожик
икки **тилда** сузлайдиган бир **халқдир**, дейишга

Яъни: Зи чарх офаринхр бар он қилқ бод,
Ки ин накши матбуъ аз қилқ зод.

Туркий тилда дога келди ажаб, Хатто
сетргарлар борладилар лаб. Бундаи
ёқимли нақдц туширган қалам
Бопгага офарин ёвдирсин олам.

ҳамма асосла-римиз бор.

Атокли узбек шоири Бафур Булом бу ҳақда шундай ёз-
ган эди:

Яқин қуда-қугдоай, қ,адим-қадимдан буен,
Бирининг *фена* — тожик, келини — Узбек қдзи.
Отаси — фарроналик, онаси — аз Бадахшон, Она
тшши — тожик, аммо узбекдир узи.

Бу фикр тожик халқининг мадшур шоири Боки Ра-
химзода мисраларида шундай жаранглайди:

Фарқд ҳама мардумони дигар осон,
Аммо ману ту шуда чунон ҳам наздик.
Бинанда чунин суол орад ба миён. Эй,
чура, бшу, ту узбеки ё тоник

Яъни: бошқа одамлар уртасидаги фарқни ажратиш осон,
лекин сен билан мен — узбек билан тожик шунчал ар бир-
биримизга яқинмизки, қурган киши: "Эй жура, сен узбек-
мисан ёки тожикмисан?" деб сурайди.

Нафақдт узбек халқининг, балки тожик халқиқинг ҳам
севимли шоирига айланиб кетган Абдулла Орипов эса,

ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРКИН ВА ФАРОВОН ХДЁТ - ПИРОВАРД МАКСАДИМИЗ

ДУсту қардошдир азалдан Узбегим тожик билан,
Иққиси бир байт газалдан Узбегим тожик билан, —

деб бугун халқ?Имиз дилидаги эзгу туйгуларни ифода эта-
ди.

Қуриб турганингиздек, ушбу мисоллар донишманд аж-
додларимизнинг бизни бир-биримиздан асло ажратиб
булмаслиги х^қидаги фикрларга тоят ҳамох.ангдир. Демок.-
чиманки, Яратганининг узи бизга яхши қунда эмас, ёмон
қунда ҳам доимо бирга булишдек ибратли тақдирни раво
қурган.

Ҳурматли дустлар!

Кези келганда яна бир масалага тухталиб утмоқчиман.

Биз маданият, адабиёт ва санъатнинг янги ҷамиятни
барпо этиш ва уни таракдай этгириш борасида бугунги
қунда тутадиган урни хдмда аҳамиятига ҳамма вақт ҳам
етарлича баҳр бераётганимиз йук..

Мен бу уринда маънавий ҳаёт ва маънавий қадрият-
ларнинг беқиёс аҳамияти ҳамқдда тухталмоқчиман.

Ғоҳида, бугунги ғоятда мураккаб даврда инсон учун
модций бойлик муҳимми ёки маънавий бойлик муҳимми,
деган баҳс-мунозаралар тугилиб қ.олади.

Мен масалани бу тарзда қуйиш ҳамда муҳрама қилиш
уринсиз ва беғойда, деб қйлайман. Чунки, ишончим қо-
милки, маънавий, изданий бойлиқларни қадрламайдиган
инсон ва ҷамият маънавий таназзулга ма>рсумдир. Бун-
дай халқнинг ва ҷамиятнинг қелажаги йук.. Мен таракки-
ётга нисбатан доим мана бундай ухшатишни қуллашни
уринли деб ҳисоблайман; модций ва маънавий бойлик —
юксак парвозга шайланган қушнинг қуш қанотидир. Та-
бийки, битта қ,анот билан парвоз қилиб булмайди.

ТуҒрп, бугунги қунда айрим қийинчилиқларни бошдан
кечиряпмиз. Маданият, санъат, таълим-тарбия қабии хдётгий
зарур соҳ.алар эҳтиёжини қрндириш, уларнинг ривожини
таъминлаш учун баъзан маблаг топилмай қрляпти. Бироқ^
биз, узбекистонлиқлар, ҳам қ.андай қийинчилиқларга қара-
май, маданиятни ривожлантириш, таълим-тарбияни юк-

салтириш, санъатни раванк, топтириш учун зарур маблар топиш керак, деб хисоблаймиз.

Уйлайманки, Ўзбекистонда бу борада улкан ишлар амалга оширилаётганидан хабарингиз бўлса керак.

Мен айникса таълим хусусида алоҳдда тухталиб угмоқ-
чиман. Биз янги ҳаёт, демократик тамойилларга, бозор
иқтисодиётига асосланган мутлақ янги тузумни барпо эт-
моқдамиз, эркин фуқаролик жамиятини шаклландиришмиз.

Умр куз очиб юмгунча утиб кетади, афсуски, биз буни сочимизга ок. оралаб, ортда қрлган йиллар энди сира кайтиб келмаслигини хдс эта бошлагандан сунггина тушуниб етамиз.

Келинг, биргаликдауйлаб курайлик, 1991 йилдатутлган болалар бугун ун ёшга тулиб, аллакачон мактабда укимокда, 1991 йилда биринчи синфга борган болалар эса мактабни тамомлаш, янги, мустакил хаётга кадам куйиш арафасида турибди.

Биз учун уларнинг ана шу ҳаётга нафакат билимли, балки ҳар томонлама мустақил фикрга эга булган муносиб инсонлар булиб кириб келиши нўоятда муҳимдир. Шу маънода, ёшларга қандай тарбия берилмоқда, мактаблар ва олий укув юр்தларида қандай дарсликлар ва китоблардан фойдаланилмоқда, деган масалалар бугунги кунда бекиёс аҳамият касб этади. Уларни доимо диққат-этиборимизда тутмоғимиз лозим.

Шунинг учун хдм бизда х.озирги кунда одамларнинг дилидан чукур хой олиб, эзгу максадга айланиб кетган "Фарзандларимиз биздан **кура** кучли, доно, билимли ва албатта бахтли булишлари шарт" деган тамойил бор.

Бу вазифани амалга ошириш нафакат давлат раҳбарининг, балки барча ота-оналарнинг, бутун жамоатчиликнинг муқаддас бурчидир.

Ишончим комилки, XXI асрда кайси миллат кучли интеллектуал салоҳият ва бойликка эга бўлса, у па миллатгина фаровон ҳдётга эриша олади. Дунёдаги энг самарали ва ишончли сармоя — бу таълим-тарбия тизимида сарфланган маблағдир, дейилиши бежиз эмас. Бун-

дай эзгу максад йулида, келажакни к^азлаб цилинган иш сарф-харажатларни к^оплабгина цолмай, миллатнинг илм-зиё салохиятини юксалтиришда мисли курилмаган ижобий натижаларга, бир суз билан айтганда, илм-фан соҳасида юксак кутарилиш — "портлаш" эффектига олиб келади.

Шу сабабли Ўзбекистонда 2005 йилгача мулжалланган Кадрлар тайёрлаш бўйича миллий дастурни амалга ошириш жараёни жадал суръатлар билан давом этмоқда. Дастурга кура, мана шу вақт ичида ёшларга замонавий стандартлар асосида таълим берадиган 1800 га яқин академик лицей ва касб-хунар коллежи куриб битказилади, кўплаб мактаблар ва олий ўқув юртлири кайта таъмирланади.

Ўзбекистонда таълим-тарбиянинг энг куйи босқичи — болалар богчасидан бошлаб, халқаро андозаларга мувофиқ, бакалавр ва магистрлар тайёрлашга булган жараённи уз ичига олган узлуксиз таълим тизими жорий этилган.

Биз ун бир йиллик таълим-тарбия тизимидан воз кечиб, ун икки йиллик таълим тизимига утягмиз. У икки боскичдан иборат. Биринчи боскич туккиз йиллик умумий таълимни камраб олади. Иккинчи боскичда эса фарзандларимиз узининг билим даражаси, интилиш ва крбиятига караб, академик лицей ва касб-хунар коллежларида муайян ихтисослар буйича уч йил билим олади.

Мамлакатимизда ташкил этилган "Умид" ва "Устоз" жамғармалари грантларига кура олий Укув юртларимизда уқиётган юзлаб талаба ва битирувчилар, педагог-олимлар АҚДП, Германия, Франция, Буюк Британия, Япония каби дунёнинг илтор мамлакатларида тах.сил олмоқда.

Биз тожик биродарларимизни бу соҳадаги уз таҷриба-
миз билан таништиришга, агарда сизларда кизиқиш уй-
ФОҶса, бундай дастурни Тоҷикистонда ҳам амалга оши-
ришда ёрдам беришга тайёرمىз.

Азиз биродарлар!

Ижозатингиз билан Ўзбекистон билан Тожикистон уртасидаги муносабатларнинг ҳозирги а^воли ва истик, - боллари хусусида ҳдм тухталиб ўтсам.

Биз Тожикистон Президента Имомали Рационов би-лан кеча булиб утган учрашувимизда бу масалаларни, ай-тиш мумкинки, з^ар томонлама чукур музфкама кдпдик.

Биз Афғонистонда 20 йилдан ортик. давом этаётган би-родаркушлик урушинкнг мамлакатларимизга, бутун мин-такамизга салбий таъсири ва тахдиди ту>рисиди атрофли-ча фикрлашиб олдик.

Токи афгон муаммоси х.ал этилмас экан, минтак.амиз-да кескин вазият кучайиб бораверади, бу эса мамлакатла-римиз таракдаётига туадинлик кзиладиган катта хавф-ха-тардир, Афғонистон хрзирги кунда гиёхванд моддалар ишлаб чиқариладиган улкан з^удудга, халқаро террорчи-лик упоила айланиб крлди. Бу борадаги купорувчилик зфракатлари Марказий Осиё минтақасидан тапшарига з^ам ёйилиб бормокда.

Афғонистонда кураш олиб бораётган карама-карши то-монлар Уртасидаги зиддиятнинг кучайишида у^ларининг геополитик манфаатларини кузлаб ҳаракат килаётган ай-рим давлатларнинг таъсири сезилиб турибди.

Музокаралар узбек-тожик муносабатларини янги бос-кдчга кутариш борасида э^ар икки томонда з^ам к.атый интилиш мавжудлигини к^рсатди. Мен бу ^ринда зсалқда-римизни янада як.инлаштиришга к.аратилган Абадий дуЧуглик шартномасининг имзоланганини алоҳдца к.айд этишни истардим.

Кддрли д^стлар!

Хаёт бир жойда тузсгаб турмайди. Шу боис, менинг на-заримда, бугун биз сизлар билан бир кдтор мудим масала-ларни з^л этишга эътибор к.аратишимиз лозим:

Биринчидан, икки томонлама з^амкорлигимизнинг ҳукукий асосларини мустаз^самлаш, уларни халқаро ан-дозалар ва меъёрларга мувофик. з^олга келтириш.

Иккинчидан, давлатларимизнинг ҳужалик юритувчи субъектлари ^ртасидаги илгари, маълум вақт узилиб крл-ган алоқаларни тиклаш ва мустазрсамлаш. Яъни корхона-ларимиз уртасидаги самарали ва окдпона кооперация му-носабатларини қайтадан й^лга қуйиш.

Бу вазифани амалга ошириш учун, назаримда, Тожи-кистон ^з иктисодий ривожланишининг энг мудим усту-вор й^налишларини аник, белгилаб олиши гоят муздам-дир. Айтмоқчиманки, Тожикистон Уз иктисодий сиёсати-ни амалга оширишда айнан к.айси тармоқларни, к.андай ишлаб чиқариш соз^аларини тез суръатлар билан ривож-лантиришга эътибор беради? Шуни аник, белгилаб оли-шимиз керак. Агар маня шундай дастур ишлаб чиқилса, уни р^ёбга чиқаришда биз з^ар томонлама ёрдам беришга тайёرمىз.

Учинчидан, савдо-иктисодий муносабатларни ривож-лантириш билан бирга, маданий-маърифий алоқ,аларни йулга қуйиш ва кенгайтириш.

Халқдаримиз таризсидаги янги мустакил ривожланиш жараёнида мамлакатларимиз з^аётда куг! ^згаришлар р^й берди. Бу борадаги тажриба ва ютукдар хакида ахборот алмашуви з^м халқдаримиз Уртасидаги јбаро ишончни мус-таздсамлашга ёрдам беради.

Шу муносабат билан Тожикистон РеспубликасигаУзбе-кистон телевидениеси ва радиоси дастурларини узатиш, шунингдек, ^збекистонда узбек, тожик ва рус тилларида нашр этилаётган босма мах.сулотларни эркин тарқатиш-ни й^лга қуйиш мак.садга мувофикдир. Ва аксинча, биз-нинг мамлакатимизда з^ам Тожикистон телевидениеси дас-турлари, газета ва журналлари, ахборот материалларининг эркин тарқ.атилишига эришиш керак.

Узбекистан Республикаси Тожикистондаги у^збек мак-табларига ёрдам беришга алозцвда эътибор билан кара-мокда. Шу максадда бу мактабларга зарур дарсликлар, укув-услугий кулланмалар юборилмокда. Шунингдек, то-жикистонлик уХитувчилар мамлакатимизнинг етакчи у^кув марказларида малака оширмокда.

Ишончим комилки, нафацат юкррида зикр этилган ма-салаларни, балки кундалик з^аёт олдимизга куяётган бош-ка турли муаммоларни ^з вақтида з^ал этиб бориш икки томонлама з^амкорлигимизни янги боск;ичга ку^гаради, дустлигимизни янада мустаз^камлайди.

ИСЛОМ КАРИМОВ

Сузимнинг нихрясида, азиз дустларим, биродарларим, узбек халки номидан сизларнинг барчангизга, бутун крн-кардош тожик халкига фаровонлик ва бахт-саодат тилайман. Мамлакатларимиз ва халкдаримиз уртасидаги абдий дустлик ва хдмкорлик эса ана шу эзгу интилишларимизнинг, орзу-умидларимизнинг мустахдсам пойдевори КОЛСИН.

Эътиборингиз учун ра^мат.

*Тожикистон зиёлилари ва жамоатчилиги
вакиллари билан учрашувда сузланган нутк,
2000 йил 16 июнь, Душанба илцири*

МУНДАРИЖА

ИРОДА ВА ИЙМОН-ЭЪТИҚДИМИЗ СИНОВИ. <i>Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маъсмасининг йитилишида сузланган нутк, 1999 йил 16 февраль.....</i>	3
ХУШЁРЛИККА ДАЪВАТ. <i>Ўзбекистон миллий ахборот агентлиги мухбирининг йиғилиши. 11 жавоблар, 1999 йил июнь.....</i>	18
ТИНЧЛИК ВА БАРКАРОРЛИК _ МИНТАКАМИЗ ТАРАҚҚИЙТИЛИШИНИНГ ВОШ ОМИЛИ. <i>Афғонистон бушича "6+2" гуруҳи Тошкент учрашуви очилиши маросимида сузланган нутк, 1999 йил 19 июль.....</i>	32
ТАДБИРКОРЛИК - ЮКСАЛИШ ГАРОВИ. <i>Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маъсмасининг 1999 йил биринчи ярмидаги иқтисодий ислохотлар якунига бағишланган йиғилишидаги маъруза, 1999 йил 27 июль.....</i>	39
ВАТАН ОЗОДЛИГИ — ОЛИЙ САОДАТ. <i>Биринчи чақириш Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг XV сессиясидаги маъруза, 1998 йил 19 август.....</i>	59
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ САККИЗ ЙИЛЛИГИГА БАРИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАРОСИМДА СУЗЛАНГАН НУТК, <i>1999 йил 31 август.....</i>	68
ЖАЛОЛИДДИН МАНГУБЕРДИ ТАВАЛЛУДИНИНГ 800 ЙИЛЛИГИГА БАРИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАРОСИМДА СУЗЛАНГАН НУТК- <i>1999 йил 5 ноябрь.....</i>	72
"АЛПОМИШ" ДОСТИНИНИНГ 1000 ЙИЛЛИГИГА БАРИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАРОСИМДА СУЗЛАНГАН НУТК, <i>1999 йил 6 ноябрь.....</i>	78
ЕВРОПАДА ХАВФСИЗЛИК ВА ХДМКОРЛИК ТАШКИЛОТИНИНГ ИСТАМБУЛ САММИТИДА СУЗЛАНГАН НУТК, <i>1999 йил 18 ноябрь.....</i>	83
СОРЛОМ АВЛОД - ХАЛҚДИМИЗ КЕЛАЖАГИ. <i>Ўзбекистон Республикаси Конституцияси кунига бағишланган тантанали маросимда сузланган нутк, 1999 йил 7 декабрь.....</i>	87
МЕНУЗИМНИ НАФАКАТ ЎЗБЕК ХАЛҚИНИНГ, БАЛКИ ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚЛИНИНГ ХАМ ФАРЗАНДИ, ДЕБ БИЛАМАН! <i>Қорақалпоқистан Республикаси сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутк, 1999 йил 2 декабрь.....</i>	100
ЖИЗЗАХ ХАЛҚЛИНИНГ ҚАЛБИДА ВА ДИЛИДА. <i>Жиззах вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутк, 1999 йил 9 декабрь.....</i>	112

ХАЛҚ.КАХИЗМАТ ҚДЛИШ - ОЛИЙ ВАХТ! Сирдарё вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 10 декабрь	127
МАКСАДИМИЗ - ВАТАНИМИЗ РАВНАҚД, ХАЛҚДИМИЗ ФАРОВОНЛИГИНИ ЯНАДА ЮКСАЛТИРИШ. Бухоро вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 15 декабрь	141
САХОВАТЛИ ЗАМИН - ТАРАҚДИЁТ ЙУЛИДА. Навоий вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 16 декабрь	154
ЭЗГУ НИЯТ, ОЛИЖАНОБ МАКСАД ЙУЛИДА ИЗЛАНИБ-ИНТИЛИБ ЯШАШ - КИШИННИ УЛУРПАЙДИ. Андижон вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 17 декабрь	168
ШУ МУКАДДАС ЮРТГА ЁРУБ ҚУНЛАР КЕЛТИРИШ - ХДР БИРИМИЗНИНГ ИНСОННИЙ БУРЧИМИЗДИР. Наманган вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 17 декабрь	181
ИМКОНИЯТЛАРНИ ТУЛА ИШГА СОЛИШ - ЮКСАЛИШ ГАРОВИДИР. Фартна вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 18 декабрь	196
ВАТАН ОЗОДЛИГИ, ХАЛҚЯМНИНГ ОМОНЛИГИ, ЮРТИМ-НИНГ РАВНАҚ.И, ХАР ВИР ОИЛА ФАРОВОНЛИГИ - МЕН УЧУН ОЛИЙ САОДАТ. Қашқадарё вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 21 декабрь. ..	210
БУЮҚ АЖДОДЛАРИМИЗ ШАВКАТИНИНГ ТИМСОЛИ БУЛГАН ЮРТ. Самарқанд вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 22 декабрь	225
МЕТИН ПРОДАЛИ ИНСОНЛАР ЮРТИГА ЭХТИРОМ. Хорош вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 24 декабрь.	241
ИУРУРИ ТОРПАРИДЕК БАЛАНД, ЯРАТУВЧИЛИК САЛОХ.ИЯТИ ЮКСАҚ ХАЛҚ, Сурхондарё вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 25 декабрь	257
ЭНГ КАТТА БОЙЛИГИМИЗ — МАМЛАКАТИМИЗДАГИ ТИНЧ-ЛИК, МИЛЛАТЛАР ВА ФУКАРОЛАР ТОТУВЛИГИНИ ҚУЗ ҚОРАЧИРИДАЙ АСРАЙЛИК. Ташкент вилояти сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 1999 йш 29 декабрь	272
ПОЙТАХТИМИЗ — МУКАДДАС ОСТОНАМИЗ. Ташкент шаҳар сайловчилари вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 2000 йш 6 январь	292
ХАЛҚ, ДАРДИ БИЛАН ЯШАЙЛИК. Иккинчи қақирик Халқ депутатлари Фартна вилоят Қенгаши сессиясида сузланган нутқ, 2000 йш 15 январь	319

ОЗОД ВА ОБОД ВАТАН, ЭРКИН ВА ФАРОВОН ХАЁТ - ПИРОВАРД МАКСАДИМИЗ. Иккинчи қақирик Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессиясидаги маъруза, 2000 йш 22 январь	330
ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ.ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ БИРИНЧИ СІЧ Ч И Ж И ИККИНЧИ ЙИРИЛИШИДА СУЗЛАНГАН НУТҚ.. МНЮ йш И февраль.....	352
ИСЛОХОТЛАР ВА ИНВЕСТИЦИЯЛАР БУЙИЧА ИДОРАЛАРАРО МУВОФИҚЛАШТИРУВЧИ ҚЕНГАШ ЙИРИЛИШИДАГИ МАЪРУЗА. 2000 йш 1 февраль	362
ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ ВА ИСЛОХОТЛАРНИ ҚУҚУРЛАШТИРИШ - ЭНГ МУХ.ИМ НА.ЧИФАМИЗ. 1999 йшда мамлақатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2000 йшда иқтисодиётни қрқинлаштириш ва ислоу^отларни қуқурлаштиришнинг устувор йуналишларига батишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мафсамаси мажлисидаги маъруза, 2000 йш II февраль	376
ИЗЛАНИШ, ТАШАББУСҚОРЛИҚ ВАТАДБИРҚОРЛИҚ —ДАВР ТАЛАБИ. Халқ депутатлари Сирдарё вилоят Қенгаши сессиясида сузланган нутқ, 2000 йш 22 февраль	405
СОҚЛОМ АВЛОД ТАРБИЯСИ - БАРЧАМИЗНИНГ МУКАДДАС ИНСОННИЙ БУРЧИМИЗ. СОЕЯОМ авяод давлат дастурини тасдиқлашга батишланган мажлисда сузланган нутқ, 2000 йш 24 февраль.....	424
ХАЛҚ. БИЛАН ХАМНАФАС ЯШАШ ВА ИШЛАШ - ОЛИЙ БУРЧ. Халқ депутатлари Сурхондарё вилоят Қенгаши сессиясида сузланган нутқ, 2000 йш 23 март	443
МИЛЛИЙ МАФҚУРА-ДАВЛАТИМИЗ ВАЖАМИЯТИМИЗ ҚУРИЛИШИДА БІЗ УЧУН РУХИЙ-МАЪНАВИЙ ҚУЧ-ҚУВВАТ МАНБАИ. Миллий истикқал мафқураси концепциясининг асосий тамойилларига бақиллаб илмий ва ижодий жамоатчилиқ вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 2000 йш 6 апрель	462
ШАХИДЛАР ХОТИРАСИ - МАНГУ БАРХАЕТ. "Шахидлар хотираси" ёдгорлиқ мажмуининг очилишига батишланган маросимда сузланган нутқ, 2000 йш 12 май	475
УЗГАРИШ ВА ЯНГИЛАНИШ - ХАЕТ ТАЛАБИ. Иккинчи қақирик Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг иккинчи сессиясида сузланган нутқ, 2000 йш 25 май	479
МИЛЛИЙ ИСТИҚЛОЛ МАФҚУРАСИ - ХАЛҚ ЭЪТИҚДДИ ВА БУЮҚ КЕЛАЖАҚКА ИШОНЧДИР. "FIDOKOR" газетаси мухбири саволларига жавоблар.....	489
ЎЗБЕК ВА ТОЖИК - ИККИ ТИЛДА СУЗЛАЙДИГАН ВИР ХАЛҚ. Тоқикистон зиёлилари ва жамоатчилиги вакиллари билан учрашувда сузланган нутқ, 2000 йш 16 июнь	509

Ислам Абдуганиевич КАРИМОВ

**НАША ВЫСШАЯ ЦЕЛЬ - НЕЗАВИСИМОСТЬ И ПРОЦВЕТАНИЕ
РОДИНЫ, СВОБОДА И БЛАГОПОЛУЧИЕ НАРОДА**

Том 8

На узбекском языке

Навр учун масъул К. БУРОНОВ

Рассом Т. КАНОАТОВ

Техник мух.аррир У. КИМ

Мусаадинадар М. РА^ИМБЕКОВА, Н. УМАРОВА

Компьютерда тайёрловчи Э. КИМ

Теришга берилди 25.02.2000. Босишга рухсат этилди 9.07.2000. КОГОЗ
формата 84x108'/з₂- Офсет босма усулида босилди. Шартли босма т.
27,72. Нашр босма т. 27,68. Тиражи 10000 . Буюртма №129.

"Узбекистон" нашриёти, 700129, Тошкент, Навоий, 30.
Нашр № 57-2000.

Узбекистон Республикаси Давлат матбуот кумитаси Тошкент китоб-
журнал фабрикасида босилди. 700194.
Тошкент, Юнусобод дахдси, Муродов кучаси, 1-уй.